

ТИ МОЖЕШ ДА РАЗБИРАШ БИБЛИЯТА!

***Първите писма на Павел:
Галатяни и I & II Солунци***

БОБ ЪТЛИ
ПРОФЕСОР ПО ХЕРМЕНЕВТИКА
(ТЪЛКУВАНЕ НА БИБЛИЯТА)

*ПОРЕДИЦА УЧЕБНИ КОМЕНТАРИ
НОВ ЗАВЕТ, ТОМ 7*

MARSHALL, TEXAS: BIBLE LESSONS INTERNATIONAL
1997 (REVISED 2010)
www.BibleLessonsIntl.com

Copyright ©2012 by Bible Lessons International, Marshall, Texas (Revised 2010)
All rights reserved. No part of this book may be reproduced in any way or by any means
without the written permission of the publisher.

Bible Lessons International
P. O. Box 1289
Marshall, TX 75671-1289
1-800-785-1005

ISBN 978-1-892691-04-0

The primary biblical text used in this commentary is:

New American Standard Bible (Update 1995)
Copyright ©1960, 1962, 1963, 1968, 1971, 1972, 1973, 1975, 1977, 1995 by the
Lockman Foundation
P. O. Box 2279
La Habra, CA 90632-2279
Used by permission. All rights reserved.

The paragraph divisions and summary captions as well as selected phrases are from:

1. **The Greek New Testament**, Fourth Revised Edition. Copyright ©1993 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart. Used by permission. All rights reserved
2. **NKJV** – The New King James Version, Copyright ©1979, 1980, 1982 by Thomas Nelson, Inc. Used by permission. All rights reserved.
3. **NRSV** – The New Revised Standard Version of the Bible, Copyright ©1989 by the Division of Christian Education of National Council of the Churches of Christ in the U. S. A. Used by permission. All rights reserved.
3. **TEV** – Today's English Version is used by permission of the copyright owner, The American Bible Society, ©1966, 1971. Used by permission. All rights reserved.
4. **NJV** – The New Jerusalem Bible, copyright ©1990 by Darton, Longman & Todd, Ltd. and Doubleday, a division of Bantam Doubleday Dell Publishing Group, Inc. Used by permission. All rights reserved.

Библейските цитати в българското издание са взети от:

1. **РИБ** – Библия или Свещеното Писание на Стария и Новия Завет, © 2000, 2001 Издателство „Верен“ ЕООД, освен в случаите, където е отбелязано друго;
2. **РИ** – Библия или Свещеното Писание на Стария и Новия Завет, Ревизирано издание (РИ), Българско библейско дружество, С., 2002;
3. **СП** – Новият Завет: Съвременен превод, © 2000 World Bible Translation Center, Inc., използвано с разрешение;
4. **СИ** – Библия сиреч Книгите на Свещеното Писание на Ветхия и Новия Завет, Св. синод на БПЦ, С., 1992;

СЪДЪРЖАНИЕ

Индекс на специалните понятия	4	
От автора: Как ще ви помогне този Учебен коментар?	6	
Бележка от редактора	8	
Ръководство за четене на Библията: В лично търсене на проверяемата истина	9	
Съкращения в този коментар	17	
Коментар		
Писмото на Павел към галатяните	18	
Въведение към Галатяни	19	
Галатяни 1 гл.	24	
Галатяни 2 гл.	44	
Галатяни 3 гл.	61	
Галатяни 4 гл.	85	
Галатяни 5 гл.	100	
Галатяни 6 гл.	117	
Павловите писма към солунците		128
Въведение към I и II Солунци	129	
I Солунци 1 гл.	136	
I Солунци 2 гл.	154	
I Солунци 3 гл.	174	
I Солунци 4 гл.	183	
I Солунци 5 гл.	197	
II Солунци 1 гл.	216	
II Солунци 2 гл.	229	
II Солунци 3 гл.	246	
I приложение: Кратки определения по гръцка граматика	254	
II приложение: Текст критика	263	
III приложение: Речник	267	
IV приложение: Доктринална изповед	277	

ИНДЕКС НА СПЕЦИАЛНИТЕ ПОНЯТИЯ В ГАЛАТЯНИ И I & II СОЛУНЦИ

Изпращам (<i>Apostellō</i>), Гал. 1:1	26
Месия, Гал. 1:1	27
Отец, Гал. 1:1	27
Възкресението, Гал. 1:1	27
Църквата (<i>Ekklesia</i>), Гал. 1:2	28
Този век и идващият век, Гал. 1:4	30
Волята (<i>thelēma</i>) на Бога, Гал. 1:4	31
Слава, Гал. 1:5	32
Завинаги (гръцки идиом), Гал. 1:5	32
Амин, Гал. 1:5	33
Евангелските възгледи на автора, Гал. 1:7	35
Проклятие (<i>Anathema</i>), Гал. 1:8	36
Фарисеите, Гал. 1:13	38
Сложни думи с представката <i>hyper</i> при Павел, Гал. 1:13	39
Плът (<i>sarx</i>), Гал. 1:16	41
„Истината” в писмата на Павел, Гал. 2:5	48
Яков, Исусовият полубрат, Гал. 2:9	50
<i>Koinōnia</i> , Гал. 2:9	52
Варнава, Гал. 2:13	52
Правдата, Гал. 2:21	57
Нуждата да устояваме, Гал. 3:4	64
Вяра/доверие/упование/вярност в Стария Завет, Гал. 3:6	66
Вяра/доверие/упование в Новия Завет, Гал. 3:6	68
Откуп/изкупление, Гал. 3:13	72
Завет, Гал. 3:4	74
Унищожавам / анулирам (<i>katargeō</i>), Гал. 3:17	76
Павловият възглед за Мойсеевия закон, Гал. 3:19	77
Кръщение, Гал. 3:27	80
Расизъм, Гал. 3:28	81
Употребата на думата <i>Kosmos</i> при Павел, Гал. 4:3	88
Троицата, Гал. 4:4	89
Сърцето, Гал. 4:6	91
Наследството на вярващите, Гал. 4:7	92
Типология, Гал. 4:24	97
Местонахождението на връх Синай, Гал. 4:25	98
Устояването, Гал. 5:4	104
Отстъпвам (<i>aphistēmi</i>), Гал. 5:4	105
Надеждата, Гал. 5:5	107
Квасът, Гал. 5:9	108
Пороци и добродетели в Новия Завет, Гал. 5:19	111
Божието царство, Гал. 5:21	113
Похвала / самохвалство, Гал. 6:4	120
Разрушавам / съсипвам (<i>phtheirē</i>), Гал. 6:8	122
Хвалението и благодарността на Павел пред Бога, Гал. 6:18	126
Сила (Силванус), I Сол. 1:1	137
Отец, I Сол. 1:1	138

Благодарността, I Сол. 1:2	139
Застъпническата молитва, I Сол. 1:2	142
Избирането, I Сол. 1:4	144
Форма (<i>tipos</i>), I Сол. 1:7	146
Литература на Изтока, I Сол. 1:8	147
Имената на Бога, I Сол. 1:9	148
<i>Kerygma</i> на ранната църква, I Сол. 1:10	151
Премеждия / скърби, I Сол. 1:10	152
Бог, описан като човек, I Сол. 1:10	152
Дързост (<i>parrhēsia</i>), I Сол. 2:2	156
Непорочни, невинни, безукорни, I Сол. 2:10	159
Избиране/предопределение и нуждата от богословски баланс, I Сол. 2:12	161
Божието царство, I Сол. 2:12	162
Пророчество (в Стария Завет), I Сол. 2:15	164
Новозаветно пророчество, I Сол. 2:15	167
Личностното зло, I Сол. 2:18	170
Завръщането на Исус, I Сол. 2:19	172
Защо страдат християните?, I Сол. 3:3	176
Гръцки понятия за „изпитание” и техните конотации, I Сол. 3:5	177
Преумножавам (<i>perisseuō</i>), I Сол. 3:12	179
Новозаветни изрази за Христовото завръщане, I Сол. 3:13	180
Светии, I Сол. 3:13	181
Волята (<i>thelēma</i>) на Бога, I Сол. 4:3	185
Освещението, I Сол. 4:3	186
Имущество, I Сол. 4:12	189
Рогове, които се използват в Израил, I Сол. 4:12	194
Идването в облаци, I Сол. 4:17	195
Есхатология, I Сол. 5:4	200
Гръцки глаголни времена за спасението, I Сол. 5:9	206
Градя / съграждам, I Сол. 5:11	207
Личността на Духа, I Сол. 5:19	211
Редно ли е християните да се съдят?, I Сол. 5:21	212
Огънят, II Сол. 1:7	221
Познавам (лексикално изследване на еврейски), II Сол. 1:8	222
Вечното, II Сол. 1:9	223
Къде са мъртвите?, II Сол. 1:9	223
Призован, II Сол. 1:11	226
Господното име, II Сол. 1:12	227
Апокалиптична литература – контекстуален поглед към II Сол. 1:1-12	230
<i>Archē</i> – начало, II Сол. 2:13	242
Помазването в Библията, II Сол. 2:14	243

ОТ АВТОРА: КАК ЩЕ ВИ ПОМОГНЕ ТОЗИ УЧЕБЕН КОМЕНТАР?

Тълкуването на Библията е рационален и духовен процес, който се стреми да разбере древния вдъхновен свише писател по такъв начин, че посланието от Бога да стане понятно и приложимо в наше време.

Духовният процес е важен, но труден за определяне. Той включва искреност и откритост пред Бога. Необходим е глад (а) за Него, (б) за познаването Му и (в) за служение пред Него. Процесът включва молитва, изповед и готовност за житейска промяна. Неизменна роля в тълкуването има Духът, макар че си остава тайна защо искрени и духовни християни често разбират Библията по различен начин.

Рационалният процес се описва по-лесно. Трябва да сме последователни и да третираме текста справедливо, без да се влияем от лични или деноминационни пристрастия. Всеки от нас е исторически обусловен. Никой не е напълно обективен и неутрален интерпретатор. Този Учебен коментар предлага рационален процес с три тълкувателни принципа за предразсъдъците ни.

Първи принцип

Първият принцип е да отбележим историческата обстановка, в която е писана дадена книга, и конкретния исторически повод. Авторът ѝ е имал цел и основна мисъл. Текстът не може да носи за нас значение, каквото не е замисляно от древния вдъхновен свише автор. Неговото намерение е ключът, а не нашата историческа, емоционална, културна, личностна или деноминационна нужда. Приложението е неразривен спътник на тълкуването, но правилното тълкуване винаги го предхожда. Всеки библейски текст има едно единствено значение. Именно него авторът на текста е искал да предаде на съвременниците си чрез ръководството на Духа. Това значение може да има много различни приложения към различните култури и обстановки. Всички тези приложения следва да бъдат свързани с централната истина на автора. Затова настоящият Учебен коментар се стреми да даде въведение към всяка библейска книга.

Втори принцип

Вторият принцип е да се определят литературните единици. Всяка библейска книга е завършен документ. Тълкувателите нямат право да изолират един аспект на истината, изключвайки други. Затова ще се стремим да проумеем целта на цялата библейска книга, и то преди да тълкуваме нейните части. Една отделна единица – глава, абзац, стих – не може да носи значение, каквото липсва в цялостната книга. Тълкуването трябва да тръгва от дедуктивен подход на цялото към индуктивен подход на отделните части. Настоящият Учебен коментар цели да помага на студента да анализира структурата на всяка литературна единица по абзаци. Разделенията по стих, абзац и глава в нашите Библии не са боговдъхновени, но ни помагат да съзрем къде започва и завършва мисълта.

Тълкуването на ниво абзац (а не изречение, фраза или дума) е ключ към проникването в замисъла на библейския автор. Абзаците се основават на завършена мисъл, често наричана „тема” или „тематично изречение”. Всяка дума, фраза или изречение в абзаца се свързва с тази обща тема. Именно те я ограничават, разширяват, поясняват или оспорват. Истинският ключ към правилното тълкуване да се следи мисълта на автора абзац по абзац с помощта на литературните единици, съставляващи съответната библейска книга. Този Учебен коментар ще подпомага студента в съпоставката на различни съвременни английски преводи на Библията. Те са подбрани, понеже следват няколко специфични теории на превода:

1. Гръцкият текст на *United Bible Society* е ревизираното IV издание (UBS⁴). Този текст е разделен на абзаци от съвременни учени.
2. Преводът *New King James Version* (NKJV) буквален словесен превод, основан на гръцките манускрипти, познати като *Textus Receptus*. Неговите разделения по абзаци са по-дълги от

тези в други преводи. Именно по-голямата им дължина е полезна за студента при изследването на цялостни тематични единици.

3. Преводът *New Revised Standard Version* (NRSV) е модифициран буквален словесен превод. Той заема средна позиция между следващите два по-съвременни превода. Неговият подбор на абзаци е доста полезен за определянето на теми.
4. Преводът *Today's English Version* (TEV) е динамично еквивалентен превод на *United Bible Society*. Той се стреми да превежда Библията така, че един съвременен читател на английски да може да разбира значението на гръцкия текст. Често в евангелията той разделя абзаците според говорещия, а не според темата (подобно на NIV). За целите на интерпретацията това не носи особена полза. Струва си да отбележим, че UBS⁴ и TEV са плод на едно и също издателство, макар че абзаците им се различават.
5. Преводът *Йерусалим Bible* (JB) е динамично еквивалентен превод, основан на френската католическа традиция. Полезен е за съпоставка на разделянето на текстовете по абзаци от европейска гледна точка.
6. Текстът в цитатите е от осъвремененото издание на *New American Standard Bible* (NASB) от 1995 г. – буквален словесен превод. Настоящият Учебен коментар следва неговия подбор на разделяне по абзаци.

Трети принцип

Третият принцип е да четем Библията с помощта на различни преводи, за да успеем да обхванем възможно по-широк набор от значения (на семантично ниво), каквито може да има дадена библейска дума или израз. Често се случва дадено понятие на гръцки да може да се разбира по различни начини. Затова разнообразните преводи на Библията извежда на преден план тези варианти и ни помага да си обясним защо понякога в гръцките ръкописи се срещат различаващи се думи. Наличието на подобни разночетения не влияе на доктрината, а ни помага да се завърнем възможно най-близо до първоначалния текст, съставен от вдъхновения свише автор.

Настоящият Учебен коментар предлага бърза схема, по която студентът може да проверява интерпретациите си. Тя не е замислена като дефинитивна норма, а по-скоро като информативно и предизвикващо размисли средство. Често наличието на други възможни интерпретации ни помага да не ставаме тесногръди, догматични и деноминационно едностранчиви. Тълкувателите следва да ползват по-широк набор от интерпретативни възможности, за да помнят колко смътно би могло да е понякога същинското значение на древните текстове. Шокиращо е колко малко съгласие съществува между християните, които твърдят, че Библията е техният единствен източник на истината.

Тези принципи са ми помагали да преодолявам голяма част от собствените ми исторически предразсъдъци, принуждавайки ме да се преборвам с древния текст. Надявам се те да се окажат полезни и за вас.

Боб Ътли

Източнотексаски баптистки университет

27 юни 1996 г.

БЕЛЕЖКА ОТ РЕДАКТОРА

Поредицата *Учебни коментари на Библията*, чието начало отбелязваме с този първи том, представлява специален подарък за всички, изучаващи Писанията. Коментарите и учебните помагала на английски език продължават да се множат и голяма част от тях са доста скъпи. В същото време коментарите на Боб Ътли са специално предназначени да помогнат на изучаващите Библията на всички нива, от новите християни с ограничени знания върху Писанията до зрелите изследователи, с обширни познания върху оригиналните библейски езици. Тази поредица е наистина уникална, защото в началото на всяка глава, коментарът осигурява на изучаващия Библията заглавия на всеки параграф от пет паралелни превода. Тези паралелни заглавия се опитват да покажат хода на мисълта и аргументацията на автора при сравняване на няколко библейски версии, а не просто върху един изолиран превод. Независимо че разделянето на параграфите и литературните единици нямат претенции за вдъхновеност, те са съществено важно средство при тълкуването за онези, които искат да открият вълнуващите истини, които Библията има да предложи.

Призванието на д-р Ътли разбираемо да представя Писанията е в баланс с желанието му всеки да има истинска среща с Божието слово посредством дисциплина на лично, систематично изучаване. Коментарът може да бъде използван за подготовка на проповеди и уроци в Неделното училище, но главната цел при публикуване на Учебния наръчник, е всеки, изучаващ Библията да разполага с помагало при своите библейски проучвания. Съответно, следващата част, дискутираща четирите цикъла за личен прочит е много препоръчителна, защото оптимизира времето, прекарано в изучаване на Писанията. Дисциплината, нужна за правилното изследване на Библията, не се отдава лесно на повечето християни, но именно тя произвежда най-добри плодове.

Имам привилегията да познавам д-р Ътли от шест години и за мен беше освежаващо не само да бъда свидетел на прозренията му в библейското тълкуване, но и да наблюдавам искрения му живот и посвещение, подплатени с неполатима вяра. Д-р Ътли дейно се стреми да има все по-близка връзка с Бог и е пример за Христоподобен Дух – цел, постигната посредством гореща любов към Библията. Той често повтаря с увереност, че всеки от нас трябва, “да ходи в светлината, която има, да бъде толерантен към онези, които нямат същата светлина и винаги да се стреми към още.” Той постоянно проповядва и прилага този принцип. Аз също се надявам и се моля делото, инвестирано от д-р Ътли през годините, чиято кулминация е този първи том от поредицата *Учебни коментари*, да бъде за благословение на вярващите и изучаващите Божието Слово по света.

Уилям Г. Уелс
8 октомври 1996 г.

РЪКОВОДСТВО ЗА ЧЕТЕНЕ НА БИБЛИЯТА: В ЛИЧНО ТЪРСЕНЕ НА ПРОВЕРЯЕМАТА ИСТИНА

Как можем да опознаем истината? Къде да я открием? Можем ли логически да я проверим? Има ли най-висш авторитет? Съществуват ли абсолютни, които ръководят нашия живот, нашия свят? Има ли животът смисъл? Защо сме тук? Накъде отиваме? Тези въпроси, задавани от всички разумни хора, притесняват човешкия разум още от началото на времето (Екл. 1:13-18; 3:9-11). Спомням си моето собствено търсене на центъра на живота ми. Повярвах в Христос още на ранна възраст най-вече заради свидетелството на значимите хора в семейството ми. С течение на времето обаче въпросите за самия мен и за света наоколо започнаха да назряват. Простите културни и религиозни клишета не докарваха смисъл в нещата, за които четях и които преживявах. Беше период на объркване, търсене, копнежи и често усещане за безпомощност пред лицето на суровия и безчувствен свят наоколо.

Мнозина твърдят, че имат отговори на тези висши житейски въпроси, но след известно изследване и размишление открих, че тези отговори се основават на (1) лични философии; (2) древни митове; (3) лични преживявания или (4) психологически проекции. Нуждая се от някаква степен на верификация, от някакво доказателство, от поне някаква рационалност, върху която да основавам миروгледа си и смисъла на живота си.

Всичко това откривам при изучаването на Библията. Започвам да търся доказателства за достоверността ѝ – и наистина ги намирам (1) в историческата меродавност на Библията, потвърдена от археологията; (2) в прецизността на старозаветните пророчества; (3) в единството на библейското послание, което е излагано над шестнайсет века и (4) в личните свидетелства на хората, чийто живот е бил трайно променен от досега с Библията. Като единна система на вървания, християнството притежава способността да борави със сложните въпроси на човешкия живот. Това не само осигурява рационална рамка, но и практическият аспект на библейската вяра ми предоставя емоционална радост и стабилност.

Смятах, че съм открил интегриращия център на живота ми – Христос, какъвто го опознавам чрез Писанието. Но това разбиране е било само умствено, а освобождението – само емоционално. Но все още си спомням изненадата и шока, когато започна да ми просветва колко много различни интерпретации на тази книга се защитават, и то понякога дори в рамките на една и съща църква или мисловна традиция. Това откритие ме увери, че боговдъхновеността и достоверността на Библията са не краят, а само началото. Как мога да потвърдя или да опровергая разнообразните противоречащи си интерпретации на всички онези трудни текстове в Писанието, излагани от богослови с твърдението, че Библията притежава висш авторитет и достоверност? (Евангелското християнство потвърждава, че Библията има авторитет, но е в разногласие за нейното значение!)

Тази задача постепенно се превърна в житейско предизвикателство за мен. Това щеше да стане моето трайно поклонническо пътешествие на вярата ми. Бях уверен, че вярата ми в Христос ми е донесла мир и радост. В същото време умът ми копнееше за абсолютни в контекста (1) на относителността из заобикалящата ме култура (постмодернизъм); (2) на догматизма на различните противоречащи си светогледи (религиите); (3) на деноминационната арогантност около мен. В търсенето си за валидни подходи към интерпретирането на древна литература с изненада откривах своите собствени исторически, културни, деноминационни и личностни пристрастия. Често четях Библията просто с цел да утвърждавам още повече собствените си възгледи. Използвах я като източник на догми, за да нападам околните, същевременно подсилвайки собствените си несигурности и недостатъци. И колко болезнено се оказа за мен това откритие!

Макар че никога няма да успее да постигне пълна обективност, има начин да стана по-добър читател на Библията. Мога да ограничавам собствените си предразсъдъци, като им давам определение и признавам наличието им. Все още не съм се освободил от тях, но поне се възпротивявам на слабостите си. Интерпретаторът често се оказва най-лошият враг на правилното четене!

Нека да изброя някои предварителни настройки, с чиято помощ подхождам към моето библейско изучаване, за да можем да ги изследваме заедно.

I. Предварителни настройки

- A. Вярвам, че Библията е единственото вдъхновено свише откровение на единствения истинен Бог. Затова тя трябва да се тълкува в светлината на намерението на първоначалния ѝ Автор (Божият Дух), изложено чрез човешка длан в конкретна историческа обстановка.
- B. Вярвам, че Библията е написана с обща цел – за всички хора. Бог лично е предприел да говори на нас ясно в точен историко-културен контекст. Бог не желае да крие истината. Напротив, Той иска да я разбираме! Ето защо Библията трябва да се тълкува в светлината на нейната епоха, а не на нашата. Не е възможно Библията да носи за нас значение, каквото никога не е носела на първите си читатели или слушатели. Тя е разбираема с капацитета на средния човешки ум и използва обичайни човешки комуникативни форми и техники.
- C. Вярвам, че Библията има единно послание и предназначение. Тя не си противоречи, въпреки че съдържа трудни и непонятни текстове. Ето защо най-добрият интерпретатор на Библията е самата тя.
- D. Вярвам, че всеки текст (освен пророческите) има едно-единствено значение, основано на намерението на първоначалния вдъхновен свише писател. Макар че никога няма да можем да сме абсолютно сигурни в неговото оригинално намерение, множество индикатори ни подпомагат:
 - 1. жанрът (т.е. литературният стил), с който е изразено посланието;
 - 2. историческата обстановка и/или конкретен повод за написване;
 - 3. литературният контекст на цялата книга и на отделните ѝ части;
 - 4. текстовата подредба (план) на литературните единици и връзката им към цялостното послание;
 - 5. конкретните граматически черти, с които се изразява посланието;
 - 6. думите, с които се излага посланието;
 - 7. паралелни текстове.

Изследването на всяка от тези области се превръща в цел на изследването на самия текст. Преди да поясня методологията на правилното четене на Библията, нека да изложим някои неправилни методики, които се използват днес, които водят до такова разнообразие на тълкувания и които трябва да избягваме.

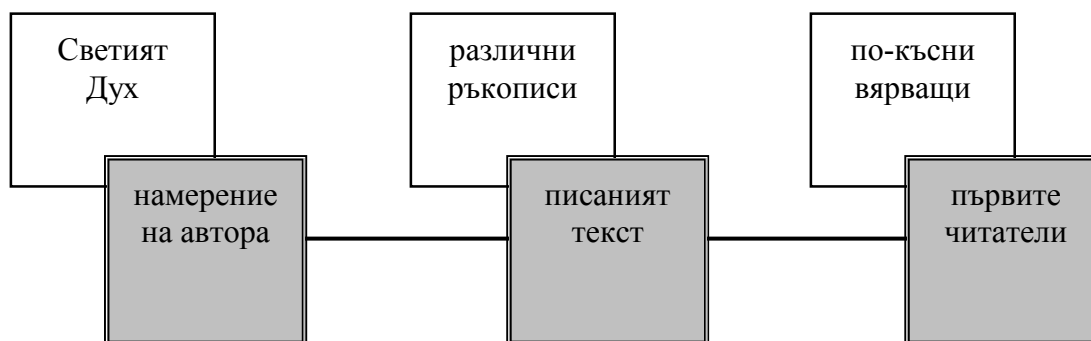
II. Неправилни методики за четене на Библията

- A. Пренебрегване на буквалния контекст на библейската книга. Използване на всяко отделно изречение, фраза или дума като истинно твърдение, несвързано с намерението на автора. Ще го наричаме „пожелателно четене“ („proof-texting”).
- B. Пренебрегване на историческата обстановка на книгата и заменянето ѝ с друга обстановка, която не се подкрепя от текста.
- C. Пренебрегване на историческата обстановка на книгата и четенето ѝ като сутрешен вестник, писан само за съвременния отделен християнин.

- D. Пренебрегване на историческата обстановка на книгата чрез алегорично четене на текста като някакво философско или богословско послание, несвързано с проблемите на първите читатели или намерението на автора.
- E. Пренебрегване на оригиналното послание чрез подмяна с наша собствена богословска система, усвоена доктрина или съвременна проблематика, несвързана с целта и посланието на автора. С такъв подход човек често се стреми да използва Библията, за да докаже правотата си. Тук ще го наричаме „читателски прочит“ (т.е. интерпретация според онова значение, което текстът носи за мен самия). Във всяка една човешка комуникация могат да се открият поне три свързани помежду си компонента:

В миналото е имало различни техники на четене, фокусиращи се върху един или друг от горните компоненти. Ала за да можем истински да подчертаем уникалната боговдъхновеност на Библията, е нужна друга диаграма:

Истината е, че и трите компонента следва да се включват в процеса на интерпретация. За целите на верификацията моят процес на тълкуване ще се фокусира върху първите два компонента – намерението на автора и писаният текст. Вероятно причината за това е защото реагирам на различни злоупотреби, на които съм бил свидетел, (а) когато текстът се чете прекалено алегорично или прекалено „духовно“ или (б) когато има „читателски прочит“ (т.е. тълкуване според онова значение, което текстът носи за мен самия). На всеки един етап е възможно да се получи изкривяване. Затова винаги трябва да проверяваме своите мотиви, предразсъдъци, техники и приложения. Ала как можем да ги проверяваме, ако не разполагаме с никакви граници на интерпретациите, с никакви ограничения, с никакви критерии? Ето тук идва намерението на автора и текстовата структура. Те ми предоставят някакви критерии за ограничаване на обхвата на възможните валидни интерпретации.

В светлината на гореописаните неправилни техники на четене какво можем да кажем за възможните подходи към правилно четене и интерпретиране на Библията, които биха ни дали някаква степен на верификация и състоятелност?

III. Възможни правилни подходи към четенето на Библията

Тук няма да се спирам на отделните техники на тълкуване на различни конкретни жанрове, а по-скоро ще разгледам общите херменевтични принципи, валидни за всички видове библейски текст. За онези, които искат да се поровят още как да четат Библията според различните жанрове в

нея, препоръчвам книгата *How To Read The Bible For All Its Worth*, с автори Gordon Fee и Douglas Stuart (Zondervan).

При моята методология читателят най-напред позволява на Светия Дух да осветли библейския текст посредством четири цикъла на личен прочит. Така Духът, текстът и читателят излизат на първо място в процеса. Освен това така читателят се застрахова срещу нежелани въздействия от коментаторите. Често се казва: „Словото хвърля доста светлина върху коментарите.” Тази поговорка цели не да обезцени стойността на съпътстващите коментари, а по-скоро да посочи кога и къде им е мястото.

Трябва да можем да подкрепяме интерпретациите си с помощта на самия текст. Пет области предлагат поне ограничена верификация:

1. за оригиналния автор:
 - a. историческата обстановка
 - b. литературният контекст
2. изборът на оригиналния автор:
 - a. граматически структури (синтаксис)
 - b. употреба на съвременни думи
 - c. жанр
3. нашето разбиране на:
 - a. съответните паралелни пасажи
 - b. връзката между доктрините (парадокс)

Трябва да можем да излагаме мотивите и логиката на интерпретациите си. Библията е нашият единствен източник на вяра и практики. За жалост, често вярващите не постигат съгласие какво точно твърди тя. Четирите цикъла на прочит целят да предоставят няколко интерпретативни ползи:

A. Първи цикъл на прочит

1. Прочетете книгата на един дъх. После я прочетете в друг превод, по възможност от друга преводаческа теория:
 - a. буквално словесен превод (NKJV, NASB, NRSV)
 - b. динамично еквивалентен превод (TEV, JB)
 - c. перифразиран превод (Living Bible, Amplified Bible)
2. Търсете централната цел на целия откъс. Определете темата.
3. Очертайте (по възможност) отделна литературна единица – глава, абзац или изречение, – която ясно изразява централната тема.
4. Определете доминиращия жанр.
 - a. в Стария Завет:
 - (1) еврейски наратив
 - (2) еврейска поезия (литература на мъдростта, псалм)
 - (3) еврейско пророчество (проза, поезия)
 - (4) законови кодекси
 - b. в Новия Завет:
 - (1) наративи (евангелията, Деяния)
 - (2) притчи (евангелията)
 - (3) писма/послания
 - (4) апокалиптична литература

B. Втори цикъл на прочит

1. Прочетете цялата книга наново, опитвайки се да идентифицирате кои са основните теми и подтеми.

2. Очертайте основните теми и накратко опишете съдържанието им в сбита форма.
3. Съпоставете това, до което сте достигнали, с налични пособия.

С. Трети цикъл на прочит

1. Прочетете цялата книга наново, стремейки се да си съставите представа за историческата обстановка и специфичния повод за написването на библейската книга.
2. Избройте историческите препратки, които се споменават:
 - a. за автора
 - b. за датата
 - c. за получателите
 - d. за повода на написване
 - e. за аспектите на културната обстановка за целта на написването
 - f. за препратките към исторически фигури и местности
3. Разширете плана си до ниво абзаци за конкретния откъс, който ще интерпретирате. Винаги определяйте и очертавайте литературната единица. Тя може да обхваща няколко глави или абзаци. Това ще ви помага да следвате логиката на втора и подредбата на текста.
4. Проверявайте историческата обстановка с помощта на наръчници.

Д. Четвърти цикъл на прочит

1. Прочетете пак конкретната литературна единица в различни преводи.
 - a. буквално словесен превод (NKJV, NASB, NRSV)
 - b. динамично еквивалентен превод (TEV, JB)
 - c. перифразиран превод (Living Bible, Amplified Bible)
2. Търсете литературни или граматически структури
 - a. повтарящи се изрази (т.е. Ефес. 1:6,12,13)
 - b. повтарящи се грам. структури (т.е. Римл. 8:31)
 - c. контрастиращи концепции
3. Избройте следните неща:
 - a. значими понятия
 - b. необичайни понятия
 - c. важни граматически структури
 - d. особено трудни думи, фрази и изречения
4. Търсете паралелни пасажи
 - a. Изберете най-ясния пасаж за поучаване по темата, използвайки:
 - (1) книги по „систематично богословие”
 - (2) Библии с препратки в текста
 - (3) конкорданс
 - b. Потърсете в текста евентуална „парадоксна двойка” по темата ви. Често библейската истина се представя в диалектична двойка със съпътстващо я твърдение. Много деноминационни караници идват от пожелателно четене на половинчато възприемане на подобна двойка. Цялото Писание е боговдъхновено и затова трябва да търсим пълното му послание, за да си гарантираме библейски баланс в интерпретацията.
 - c. Търсете паралелни текстове в рамките на същата книга, на същия автор или на същия жанр. Библията е най-добрият интерпретатор на самата себе си, понеже има един и същ автор – Светият Дух.
5. Използвайте помощни пособия, за да сверявате своите наблюдения за историческата обстановка и повода на написване.

- a. с учебни Библии
- b. с библейски енциклопедии, наръчници и речници
- c. с уводи към библейските книги
- d. с библейски коментари (едва на този етап в изучаването ви нека наличните коментари да подпомогнат и да коригират изводите, до които сте достигнали.)

IV. Приложение на библейската интерпретация

След като сме преминали всички горни стъпки, стигаме до приложението. Отделили сте време да разберете текста в първоначалния му контекст. Сега трябва да го приложите към своя живот, в своята култура. Когато говоря за авторитета на Библията, имам предвид „разбиране на онова, което оригиналният автор е казал на съвременниците си, и прилагането на тази истина днес”.

Приложението трябва да следва интерпретацията на авторското намерение както във време, така и в логика. Не можем да прилагаме библейски текст към нашето съвремие, докато не сме проверили какво е било значението му в онова време! Библейският текст не би следвало да носи значение, каквото не е имал никога!

Вашият подробен план на ниво абзаци (от Трети цикъл на прочит) ще бъде ваш спътник. Приложението трябва да се прави на ниво абзаци, но не и на ниво думи. Думите носят значение единствено в своя контекст; фразите носят значение единствено в своя контекст; и изреченията носят значение единствено в своя контекст. Единственият боговдъхновен човек в целия интерпретативен процес е първоначалният автор на текста. Ние можем само да следваме неговото ръководство под просветлението на Светия Дух. Но просветлението не е боговдъхновение. За да твърдим „тъй рече Господ”, трябва да се придържаме към намерението на автора. Приложението трябва да се свързва конкретно с основната насока в развитието на мисълта в текста, в съответната литературна единица и в съответния абзац.

Не позволявайте на съвременните си проблеми да тълкуват Библията! Нека тя сама да говори! За тази цел извличайте основните принципи на текста. Това е възможно само когато самият текст подкрепя даден принцип. За съжаление, твърде често нашите принципи са си именно „наши” принципи – а не принципи на самия текст!

При приложението на Библията е важно да помним (освен за пророчествата), че за конкретния библейски текст е валидно едно единствено вярно значение. Това значение се свързва с оригиналното намерение на автора, с което той е адресирал дадена критична ситуация или нужда в своето съвремие. Много възможни приложения могат да се извличат от едно и също текстуално значение. Възможно е приложението да се основава на нуждите на читателя, но задължително трябва да се основава на авторското значение.

V. Духовният аспект на интерпретирането

Дотук се спрях на логическия и текстуалния процес при интерпретирането и прилагането на текста. Нека сега накратко да обсъдим и духовния аспект на целия процес. Ето списък с няколко принципа, които са ми особено полезни:

- A. Молете се за помощта на Духа (вж. I Кор. 1:26-2:16).
- B. Молете се за лична прошка и за очистване от съзнателните грехове (вж. I Йоан 1:9).
- C. Молете се за по-силен копнеж да познавате Бога (вж. Пс. 19:7-14; 42:1 и сл.; 119:1 и сл.).
- D. Незабавно прилагайте в живота си всяко откритие.
- E. Поддържайте смирен и любознателен дух.

Трудно е да поддържаме равновесие между логическия процес и духовното водителство на Светия Дух. Следните цитати ми помагат да го откривам:

- A. от Джеймс Сайър (James W. Sire, *Scripture Twisting*, стр. 17-18):

„Просветлението идва до ума на Божиите хора – а не само до духовния елит. В библейското християнство не съществува класа от *гуру* учители. Няма *илюминати*, няма специални хора, чрез които единствено може да идва интерпретирането. И макар Светият Дух дава особени дарби на мъдрост, познание и духовно проникновение, Той не назначава съответните обдарени християни да се превръщат в единствените авторитетни тълкуватели на Неговото Слово. Всеки един от неговите хора самостоятелно има отговорност да се изучава, да отсява и да изготвя преценката си с помощта на Библията, която остава висш авторитет дори и за онези хора, на които Бог е раздал специални умения. И така, твърдението ми до този момент гласи, че Библията е единственото истинно Божие откровение към хората, че тя е наш висш авторитет по всички теми в нея самата и че тя не е някаква скрита мистерия, а може да се разбира от обикновените хора във всяка една култура.”

В. от Киркегор, цитиран в Bernard Ramm, *Protestant Biblical Interpretation* (стр. 75):

Според Киркегор граматическото, лексикалното и историческото изследване на Библията е необходимо и предхожда истинното четене на Библията: „Да четеш Библията *като Божие Слово*, означава да я четеш със сърцето си в уста, застанал на пръсти, с нетърпеливо очакване, в диалог с Бога. Да четеш Библията безразсъдно или безгрижно, или академично, или професионално, не означава да я четеш като Божие Слово. Когато човек я чете като любовно писмо се чете, тогава наистина я чете като Слово на Бога.”

С. от Х. Раули (H. H. Rowley, *The Relevance of the Bible*, стр. 19):

„Не само интелектуалното разбиране на Библията, а пълноценното може да усвои всичките ѝ богатства. Тя не презира това разбиране, понеже тя е основата на всяко пълноценно разбиране. Ала този процес трябва да доведе до проумяване на духовните съкровища в тази книга, ако изобщо искаме да имаме някакво пълно разбиране. А за такова духовно проумяване е необходимо нещо повече от интелектуална бдителност. Духовните неща се разбират по духовен начин, а изследователят на Библията трябва да е настроен да приема, да е жаден да вкуси как Бог разкрива Себе си, ако изобщо желае да отиде отвъд научното изследване в дълбините на богатото наследство на тази най-велика от всички книги.”

VI. Методът на настоящия Учебен коментар

Учебният коментар е предназначен да помага на библейския студент в интерпретативните процедури по следните начини:

- А. Кратък исторически преглед въвежда всяка книга. След като извършите Прочита на трети цикъл, следва да се запознаете и с тази информация.
- В. Наблюденията върху контекста се намират в началото на всяка глава. Те ще ви помагат да си изградите представа как се структурират отделните литературни единици.
- С. В началото на всяка глава или основна литературна единица се излагат разделенията по абзац и описателните заглавия от няколко съвременни превода:
 1. The United Bible Society Greek text, fourth edition revised (UBS⁴)
 2. The New American Standard Bible, 1995 Update (NASB)
 3. The New King James Version (NKJV)
 4. The New Revised Standard Version (NRSV)
 5. Today's English Version (TEV)
 6. The Йерусалим Bible (JB)

Разделенията по абзаци не са боговдъхновени. Те следва да се извеждат от контекста. Чрез съпоставката на няколкото съвременни превода, основани на различни преводачески подходи и богословски мирогледи, ще можем да анализираме предполагаемата структура на

авторската мисъл. Всеки абзац има една основна мисъл. Тя се нарича „тематично изречение” или „централна идея на текста”. Тази основна мисъл е ключът към правилното историческо и граматическо тълкуване. Човек никога не трябва да тълкува, да проповядва или да поучава върху текст, който е по-малък от един абзац! Също така не забравяйте, че всеки абзац е свързан с околните абзаци. Ето защо е важно да си изграждаме и план на цялото послание на ниво абзаци. Необходимо е също така да проследяваме потокът на логическата мисъл на автора върху адресираната тема.

D. Тълкувателните бележки на Боб проследяват стиховете един по един. Този подход ни принуждава да следим мисълта на автора. Бележките предоставят информация от няколко сфери:

1. литературен контекст;
2. историко-културни забележки;
3. граматическа информация;
4. словесни изследвания;
5. свързани паралелни пасажи.

E. На определени места в коментара давам цитати от американската версия на Библията *New American Standard Version* (1995 update). Те понякога ще се допълват и от цитати от други съвременни преводи:

1. *The New King James Version* (NKJV), който следва текстуалната традиция на ръкописите на „Textus Receptus.”
2. *The New Revised Standard Version* (NRSV), който е буквална ревизия, подготвена върху *Revised Standard Version* от Националния съвет на църквите в САЩ.
3. *The Today's English Version* (TEV), който е динамично еквивалентен превод, подготвен от Американската библейска общност.
4. *The New Йерусалим Bible* (NJB), който е английски превод, основан на френската католическа традиция, следвайки подхода на динамично еквивалентните преводи.

F. За всички онези, които не четат гръцки език, съпоставянето между няколкото английски превода може да помогне при откриването на следните проблеми в теста:

1. различия между оригиналните манускрипти;
2. алтернативни словесни значения;
3. граматически трудности в текста и в структурата;
4. неясни текстове.

Въпреки че не могат да разрешат тези проблеми, английските преводи поне могат да ни дадат насока къде е необходимо да отделим време и старание за по-задълбочено изследване.

G. В края на всяка глава са предоставени актуални въпроси за обсъждане, чиято цел е да насочат вниманието към ключовите интерпретативни проблеми в съответната глава.

СЪКРАЩЕНИЯ В ТОЗИ КОМЕНТАР

AB	Anchor Bible Commentaries, ed. William Foxwell Albright and David Noel Freedman
ABD	Anchor Bible Dictionary (6 vols.), ed. David Noel Freedman
AKOT	Analytical Key to the Old Testament by John Joseph Owens
ANET	Ancient Near Eastern Texts, James B. Pritchard
BAGD	A Greek-English Lexicon of the New Testament and Early Christian Literature, Walter Bauer, 2nd edition by F. W. Gingrich and Fredrick Danker
BDB	A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament by F. Brown, S. R. Driver and A. Briggs
BHS	Biblia Hebraica Stuttgartensia, GBS, 1997
DSS	Dead Sea Scrolls
IDB	The Interpreter's Dictionary of the Bible (4 vols.), ed. George A. Buttrick
ISBE	International Standard Bible Encyclopedia (5 vols.), ed. James Orr
JB	Jerusalem Bible
JPSOA	The Holy Scriptures According to the Masoretic Text: A New Translation (The Jewish Publication Society of America)
KB	The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament by Ludwig Koehler and Walter Baumgartner
LAM	The Holy Bible From Ancient Eastern Manuscripts (the Peshitta) by George M. Lamsa
LXX	Septuagint (Greek-English) by Zondervan, 1970
MOF	New Translation of the Bible by James Moffatt
MT	Masoretic Hebrew Text
NAB	New American Bible Text
NASB	New American Standard Bible
NEB	New English Bible
NET	NET Bible: New English Translation, Second Beta Edition
NIDNTT	New International Dictionary of New Testament Theology (4 vols.), by Colin Brown
NIDOTTE	New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis (5 vols.), ed. Willem A. VanGemeren
NRSV	New Revised Standard Bible
NIV	New International Version
NJB	New Jerusalem Bible OTPG Old Testament Parsing Guide by Todd S. Beall, William A. Banks and Colin Smith REB Revised English Bible
RSV	Revised Standard Version
SEPT	The Septuagint (Greek-English) by Zondervan, 1970
TCNT	The Twentieth Century New Testament
TEV	Today's English Version from United Bible Societies
YLT	Young's Literal Translation of the Holy Bible by Robert Young
ZPBE	Zondervan Pictorial Bible Encyclopedia (5 vols.), ed. Merrill C. Tenney

Посланието
на Павел
към галатяните

ВЪВЕДЕНИЕ КЪМ КОМЕНТАРА ВЪРХУ ГАЛАТЯНИ

- A. Галатяни и Римляни са най-яркият израз на новия завет относно спасението по благодат само чрез вяра единствено в Христос! Посланието до галатяните е наречено „Магна Харта на християнската свобода”.
- B. Посланието разпалва огъня на протестантската Реформация.
1. Мартин Лутер казва следното: „Малкото послание до Галатяните е моята книга. Обрекъл съм живота си на нея. Тя е моята невеста.”
 2. Джон Уесли твърди, че е намерил вечен мир след проповед върху Галатяните.
 3. В своя коментар *Study Guide Commentary*, р. 11, Къртис Воган пише: „малко книги са оказали такова огромно влияние върху умовете на човешките, формирайки по забележителен начин хода на човешката история и продължаващи да откликват на най-дълбоките житейски нужди и днес.”
- C. Това послание, което е с доктринална насоченост, вероятно е първото писмо на Павел и предшества Римляните. То представлява разработка на доктрината за оправдание по благодат чрез вяра в контраст с акцента, който юдаизмът поставя върху делата на правдата чрез покорство на Мойсеевия Закон и традициите на свещениците (тоест, устната традиция).
1. Спасението не се свежда до човешки дела и благодат.
 2. Спасението трябва да се достигне или чрез човешките дела, или по благодат.
 3. Христоподобие е следствие на истинското обръщение.
- D. Има богословска разлика между спасението при юдаизма и християнския легализъм, който се опитва да съди и ограничава християнската свобода. Павел отрича доктрината на юдаизма, основаваща спасението на дела, смятайки я достойна за проклятие, но е склонен да намери общ език с християнския легализъм (т.е., слаба вяра, ср. Римл. 14:1-15:15; I Коринтяни 8-10). Павел защитава благовестието на спасението по благодат чрез вяра, но при все това отчита наличието на легалистични тенденции у някои вярващи.
- E. Това радикално, безплатно спасение само по благодат, единствено чрез вяра в Христос е отчайващо нужно днес, заради постоянния ловък натиск, оказван от нашето себично религиозно съзнание, ориентирано към вършене на дела. Простичката истина за себежертвената, безусловна заветна любов по инициатива на Бога, намерила израз в човешкото покаяние и смирена вяра, е срещала предизвикателства във всяка епоха! Проблемът не е в това, че лъжеучителите отхвърлят централното място на Христос в изкуплението, но че добавят предпоставки към него. Въпросът не е в това, какво добавяме, а защо изобщо го правим!

АВТОР

Павловото авторство на това послание никога не е било сериозно оспорвано, тъй като представлява забележителен стожер в цялата доктрина на Павел. Галатяните е силно автобиографично и лично послание. То е много емоционално, но същевременно ясно представя евангелската истина.

ДАТА И ПОЛУЧАТЕЛИ

- A. Тези два аспекта, касаещи произхода на материала трябва да бъдат разглеждани заедно, тъй като са налице две теории за идентичността на получателите, а това влияе върху определяне датата на посланието. И двете теории са логично обосновани, но разполагат с ограничени библейски доказателства.

В. Двете теории са:

1. Традиционната теория, която не е оспорвана до осемнайсети век.
 - a. Нарича се „Теория за Северна Галатия”.
 - b. Съгласно тази теория понятието Галатия касае етническите галатяни, обитаващи северното централно плато в Турция (вж. I Петър 1:1). Тези етнически галатяни са келти (от гръцкото *Keltoi* или латинското *Gall*), които навлизат в тази област през трети век преди Христос. Те се наричат „гало-гърци”, за да бъдат разграничавани от техните западноевропейски братя. Те са победени през 230 г. пр. Хр. от царя на Пергам, Атал I. Тяхното географско влияние е ограничено до северната част на централна Мала Азия или днешна Турция.
 - c. Ако се приеме, че посланието е адресирано до тази етническа група, тогава то трябва да е изпратено в средата на 50-те години, по време на второто или третото мисионерско пътуване на Павел. Тогава негови спътници са Сила и Тимотей.
 - d. Някои смятат, че Павловата болест, спомената в Гал. 4:13, е малария. Те смятат, че Павел отива на север, в хълмистата страна, за да избегне крайбрежните земи, които са поразени от малария.
2. Втората теория е подкрепена от сър Уилям М. Рамзи, *St. Paul the Traveller and Roman Citizen*, New York: G. P. Putnam's Sons, 1896.
 - a. Докато традиционната теория дефинира Галатия като етническа, тази я определя като административна област. Изглежда Павел често използва имена на Римски провинции (I Кор. 16:19; II Кор. 1:1; 8:1, и пр.). Римската провинция „Галатия” включва по-голяма област от етническата „Галатия.” Тези етнически келти подкрепят Рим от самото начало и са възнаградени с повече местна автономия и с широка териториална власт. Ако тази обширна област е известна като „Галатия”, тогава е възможно първото мисионерско пътуване на Павел до южните градове на Антиохия в Писидия, Листра, Икония и Дервия, описано в Деяния 13-14 глави, да касае именно галатийските църкви.
 - b. Ако приемем за вярна тази „Южна теория”, тогава посланието се датира много рано – близо до, но преди Събора в Йерусалим, описан в Деяния 15 глава, третиращ същия проблем, който е дискутиран и в книгата Галатяни. Съборът е свикан в периода 48-49г.сл.Хр. и вероятно посланието е написано по същото време. Ако това е истина, Галатяните е първото послание на Павел в нашия Нов Завет.
 - c. Някои доказателства за южната галатийска теория:
 - (1) Спътниците на Павел не са споменати по име, но Варнава е споменат три пъти (2:1,9,13). Това съответства на първото мисионерско пътуване на Павел.
 - (2) Споменава се, че Тит не е обрязан (2:1-5). Това съответства на времето преди Събора в Йерусалим, описан в Деяния 15 глава.
 - (3) Случката с Петър (2:11-14) и проблемът с общуването с езичници, най-добре пасва на времето преди Йерусалимския Събор.
 - (4) Когато парите са занесени в Йерусалим, са споменати няколко от Павловите спътници от различни области (Деяния 20:4). Но никой от тях не е от северните галатийски градове, макар да знаем, че има техни представители (I Кор. 16:1).
3. За по-подробно представяне на различните аргументи относно тези теории може да се консултирате с речник. Всички те изтъкват валидни основания, но до този момент няма единодушно становище, макар че „Южната теория” най-добре пасва на фактите.

С. Връзка между Галатяни и Деяния:

1. Павел пет пъти посещава Йерусалим, което е описано от Лука в книгата Деяния:
 - a. 9:26-30, след неговото обръщение
 - b. 11:30; 12:25, за да донесе помощ от вярващите езичници на гладуващите в Йерусалим

- c. 15:1-30, Йерусалимският Събор
 - d. 18:22, кратка визита
 - e. 21:15и сл.ст., още едно обяснение за работата сред езичниците
2. В Галатяните са описани две посещения в Йерусалим:
 - a. 1:18, след три години
 - b. 2:1, след четиринадесет години
 3. Най-вероятно Деяния 9:26 е свързана с Гал. 1:18. Възможно е Деяния 11:30 или 15:1и сл.ст. да касаят неописано посещение в Йерусалим, споменато в Гал. 2:1.
 4. Има някои разлики между Деяния 15 гл. и Галатяни 2 гл., но това вероятно се дължи:
 - a. на различните перспективи
 - b. на различните цели на Лука и Павел
 - c. на факта, че събитията, записани в Галатяни 2 глава може да са станали преди събора, описан в Деяния 15 глава, но се припокриват с тях.
- D. Възможна хронология на Павловите писания, следваща Ф.Ф. Брус и Мъри Харис с малки промени.

Книга	Дата	Място	Връзка с Деяния
1. Галатяни	48 г.	Сирийска Антиохия	14:28; 15:2
2. I Солунци	50 г.	Коринт	18:5
3. II Солунци	50 г.	Коринт	
4. I Коринтяни	55 г.	Ефес	19:20
5. II Коринтяни	56 г.	Македония	20:2
6. Римляни	57 г.	Коринт	20:3

Писма от затвора

7. Колосяни	начало на 60-те	Рим	
8. Ефесяни	начало на 60-те	Рим	
9. Филимон	начало на 60-те	Рим	
10. Филипаяни	края на 62-63 г.	Рим	28:30:31

Четвърто мисионерско пътуване

11. I Тимотей	63 г. или по-късно	Македония	
12. Тит	63 г. но преди	Ефес?	
13. II Тимотей	64?-68 г.	Рим	

ЦЕЛ НА ПОСЛАНИЕТО

- A. Павел адресира три различни аспекта от посланието на лъжеучителите, които го вълнуват. Тези еретици са наречени „юдаисти“ (II Коринтяни 3 гл.), защото смятат, че човек трябва да стане първо юдеин, преди да стане християнин (6:12). Неговите коментари са свързани с обвиненията на юдаистите (научаваме това от защитните твърдения на Павел):
1. Павел не е истински Апостол като Дванайсетте (Деяния 1:21-22); следователно, той е подчинен на тяхната власт или поне зависи от властта на Църквата-Майка в Йерусалим.
 2. Посланието на Павел е различно от тяхното и следователно е фалшиво. Очевидно това е в пряка връзка с идеята за „оправдание чрез вяра без Закон.“ В личния си живот Апостолите в Йерусалим продължават да спазват юдейските обичаи.
 3. Тези църкви в известна степен са свързани с либертинството (5:18-6:8). Учените не са единодушни как точно да обяснят това. Някои дори смятат, че Павел визира две различни групи в това послание: юдаистите и гностиците (4:8-11). Изглежда обаче най-

добре да свържем тези стихове с езическите практики. Вярващите юдеи са загрижени за живота, който водят повярвалите езичници. Как радикалната и свободно достъпна благодат на Павел се справя с езическото идолопоклонство и извращения?

- В. В доктринално отношение, това писмо предшества Павловото Послание до римляните. Тези две книги съдържат повтарящите се основни доктрини на Павел, които по-късно са разработени и обобщени в различния контекст на Ефесяни.
- С. На практика Галатяните се фокусира върху разликите между Стария Завет (СЗ) на Мойсей и Новия Завет (НЗ), учреден в Христос. Според разбирането на равините Стариият Завет (Павел не е против Мойсеевия завет, но се обявява против начина, по който същият е тълкуван и прилаган от юдейската традиция) твърди, че Бог приема човека на основание на неговите дела, а новият завет е основан на ново сърце и нов дух (Йер. 31:31-34; Езек. 36:22-38). И двата са основани на Божията благодат; и двата предполагат един праведен народ. Разликата между тях се свежда до постигане на праведността. Тази тема е разработена в новозаветната книга на Евреите.

КРАТЪК ПЛАН

- А. Пролог, 1:1-10
 - 1. Общо въведение към книгата
 - 2. Причина за написване на книгата
- В. Павел защитава своето апостолство, 1:11-2:14
- С. Павел защитава доктриналните истини на евангелието, 2:15-4:20
- Д. Павел защитава практичното прилагане на евангелието, 5:1-6:10
- Е. Лично обобщение и завършек, 6:11-18

Както при всички послания на Павел тук е налице доктринална част (1-4 гл.) и практическа част (5-6 гл.).

ПРОЧИТ НА ПЪРВИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете цялата библейска книга на един дъх. Посочете централната тема на книгата със свои собствени думи.

- 1. Тема на цялата книга
- 2. Тип литература (жанр)

ПРОЧИТ НА ВТОРИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Отново прочетете цялата библейска книга на един дъх. Очертайте основните тематични единици и ги озаглавете с по едно изречение.

1. Тема на първата литературна единица:
2. Тема на втората литературна единица:
3. Тема на третата литературна единица:
4. Тема на четвъртата литературна единица:
5. И т.н.

Галатяни 1 гл.

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Приветствие	Поздрави	Приветствие	Поздрав	Обръщение
1:1-5	1:1-5	1:1-5	1:1-2	1:1-5
			1:3	
			1:4	
Няма друго благовестие	Само едно благовестие	Отстъплението на галатяните	Единственото благовестие	Предупреждение
1:6-9	1:6-10	1:6-10	1:6-9	1:6-10
1:10			1:10	
Как Павел става апостол	Призив за апостолство	Павел защитава своето апостолство	Как Павел става апостол	Божият призив
1:11-12	1:11-17	1:11-12	1:11-12	1:11-24
1:13-17		1:13-17	1:13-14	
			1:15-19	
	Срещи в Йерусалим			
1:18-24	1:18-24	1:18-24		
			1:20	
			1:21-24	

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставяте вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

- A. На гръцки, стихове 1-5, съставляващи прологът към Галатяни, са едно изречение.
- B. Липсва обичайният Павлов израз на благодарност (Римляни, I и II Коринтяни, Ефесяни, Филипяни, Колосяни, I и II Солунци). Това отразява напрежението между Павел и тази група от църкви.
- C. Стихове 6-10 представят богословската тема на цялата книга. Почти може да се каже, че тези няколко стиха съдържат всички богословски елементи, които Павел разгръща в посланието.
- D. Галатяни 1:11-2:21 представлява автобиографичната част, в която Павел защитава своето апостолство и респективно, благовестието. Пасажът много напомня на II Коринтяни 10-13.
- E. Галатяни 1:11-2:14 се разделя на следните теми:
 - 1. Павел не е зависим от апостолите в Йерусалим, 1:11-24.
 - 2. Павел е признат от църквата в Йерусалим, 2:1-10.
 - 3. Пример за равенството на Павел, 2:11-14.
- F. Същинската част на това писмо се съдържа във 2:15-6:10. Може да се раздели така:
 - 1. Павел защитава доктриналните истини на благовестието, 2:15-4:20.
 - 2. Павел защитава приложението на благовестието, 5:1-6:10.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Галатяни 1:1-5

1 Павел, апостол не от хора, нито чрез човек, а чрез Исус Христос и Бог Отец, който Го е възкресил от мъртвите, 2 и всичките братя, които са с мен, към църквите в Галатия: 3 Благодат и мир да бъде на вас от Бог Отец и от нашия Господ Исус Христос, 4 който даде Себе Си за нашите грехове, за да ни избави от настоящия свят на злото според волята на нашия Бог и Отец, 5 на когото да бъде славата за вечни векове. Амин.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 1:1-5

¹Paul, an apostle (not *sent* from men nor through the agency of man, but through Jesus Christ and God the Father, who raised Him from the dead), ²and all the brethren who are with me, to the churches of Galatia: ³Grace to you and peace from God our Father and the Lord Jesus Christ, ⁴who gave Himself for our sins so that He might rescue us from this present evil age, according to the will of our God and Father, ⁵to whom *be* the glory forevermore. Amen.

1:1 „Павел” Савел от Тарс за първи път е наречен Павел в Деяния 13:9. Вероятно всички евреи от „Диаспората” имат и еврейско, и гръцко име. Ако е така, тогава Савел е кръщелното му име, но защо в Деяния 13 глава внезапно се появява Павел? Възможно е (1) другите да започват да го наричат така или (2) той започва да гледа на себе си като „малък” или „незначителен.” Гръцкото име *Paulos* означава „малък.” Има няколко теории относно произхода на неговото гръцко име.

- 1. Съгласно традицията от втори век, Павел е бил нисък, пълен, плешив, прегърбен, с рунтави вежди и с изпъкнали очи, което вероятно е причина за името му, ако съдим по неканоничната книга от Солун, наречена *Павел и Текла*.
- 2. Пасажи, в които Павел нарича себе си „най-нищожният от светиите,” защото е гонел Църквата в Деяния 9:1-2 (I Кор. 15:9; Ефес. 3:8; I Тим. 1:15).

Някои смятат, че тази характеристика „нищожен” е название, което самият Павел избира за себе си. Обаче, в книга като Галатяните, където той изтъква своята независимост и равенство с Дванайсетте, това е малко вероятно (II Кор. 11:5; 12:11; 15:10).

□ „апостол” Думата „апостол” идва от гръцки и означава „да изпратя” (*apostellō*). Исус избира дванайсет от Неговите ученици да бъдат с Него и ги нарича „Апостоли” (Марк 6:30; Лука 6:13).

Павел изтъква своето апостолство във всички послания, освен във Филипяни, I и II Солунци, и Филимон. Този уводен пасаж е едно от най-силните потвърждения за неговото апостолство, което намираме в посланията му, поради факта, че в църквите има лъжеучители, които се опитват да отхвърлят благовестието, атакувайки го лично.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗПРАЩАМ (*APOSTELLŌ*)

Това е често използвана гръцка дума за „изпращам” (*apostellō*) Това понятие има няколко богословски употреби:

1. Равините го използват за човек, който е призван и изпратен и като официален представител на друг човек, нещо като съвременното понятие „посланик” (вж. II Кор. 5:20)
2. Евангелията често използват това понятие, за да покажат, че Исус е изпратен от Отца. В Йоан думата приема месиански нотки (вж. Мат. 10:40; 15:24; Марк 9:37; Лука 9:48 и особ. Йоан 4:34; 5:24,30,36,37,38; 6:29,38,39,40,57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3,8,18,21,23,25; 20:21). Използвано е за Исус, който изпраща учениците (вж. Йоан 17:18; 20:21)
3. Новият Завет го използва за учениците
 - a. Първоначалният кръг от дванайсет близки ученици (вж. Лука 6:13; Деяния 1:21-22)
 - b. Специална група от апостолски помагачи и съработници
 - (1) Варнава (вж. Деяния 14:4,14)
 - (2) Андроник и Юниас (KJV, Юния, вж. Римл. 16:7)
 - (3) Аполос (вж. I Кор. 4:6-9)
 - (4) Яков, братът Господен (вж. Гал. 1:19)
 - (5) Силванус и Тимотей (вж. I Сол. 2:6)
 - (6) вероятно Тит (вж. II Кор. 8:23)
 - (7) вероятно Епафродит (вж. Фил. 2:25)
 - c. действаща дарба в църквата (вж. I Кор. 12:28-29; Ефес. 4:11)
4. Павел използва тази титла за себе си в повечето послания, така че да подчертае дадената му от Бога власт като Христов представител (вж. Римл. 1:1; I Кор. 1:1; II Кор. 1:1; Гал. 1:1; Ефес. 1:1; Кол. 1:1; I Тим. 1:1; II Тим. 1:1; Тит 1:1).

□

NASB „не изпратен от човеци, нито чрез посредничеството на човек”

NKJV „не от човеци, нито чрез човек”

NRSV „изпратен не чрез човешко пълномощие, нито чрез човешка власт”

TEV „не е дошъл от човек или чрез човешки средства”

JB „който не дължи властта си на човеци и назначението му не е човешко”

Това подчертава един от основните акценти на Павел, че неговото апостолство има божествен произход, а не – човешки източник (ст. 12, 16). Лъжливите учители сигурно намекуват, че Павел е получил благовестието си от: (1) Дванайсетте в Йерусалим (Деяния 9:19-22); или (2) Църквата - Майка, но впоследствие го е променил. Павел се защитава в тази връзка, защото се касае за самото благовестие, а не просто за неговите пълномощия (II Кор. 10-13).

□ „чрез Исус Христос и Бог Отец” Забележете дръзкото твърдение на Павел, че е получил откровението си и съдържанието на благовестието от Самия възкръснал и прославен Исус (1:12). Независимо че Павел не отговаря на критериите за Апостолство, споменати в Деяния 1:21-22, той вярва, че е призван от Бога да изпълни тази специална задача (вж. Апостол на езичниците).

„Исус” означава „ЯХВЕ спасява” (Матей 1:21). Името съответства на еврейското Йешуа. Когато това понятие се използва в НЗ, то изтъква човешката природа на Исус (Ефес. 4:21).

„Христос” е еквивалент на еврейското понятие, *Месия* или Помазаник (вж. **Специално понятие:** Месия, по-долу), което изтъква старозаветното обещание за уникално призван, божествено вдъхновен Избранник, който да въведе Новата Ера на правдата.

„Исус Христос” и „Бог Отец” са свързани с един ПРЕДЛОГ, като по този начин новозаветният автор подчертава пълната божественост на Христос; това се случва и в ст. 1 и ст. 3 (I Сол. 1:1; 3:11; II Сол. 1:2,12; 2:16).

Бог е Отец, не в смисъл на родов предшественик в хронологичен ред, но като междуличностна връзка и старшинство, както е в домовете на евреите.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: *МЕСИЯ*

Това понятие е взето от коментара ми върху Данаил 9:6. Трудността при разбиране на този стих се свежда до възможните тълкувания на понятието Месия или Помазаник (BDB 603).

1. Използвано за еврейските царе (вж. I Царе 2:10; 12:3)
2. Използвано за еврейските свещеници (вж. Левит 4:3,5)
3. Използвано за Кир (Исаия 45:1)
4. #1 и #2 са комбинирани в Псалм 110 и Захария 4 глава
5. Използвано за специалната Божия поява, Давидовият Цар, който да въведе Ерата на правдата
 - a. Родословието на Юда (Битие 49:10)
 - b. Домът на Йесей (II Царе 7)
 - c. Всемирното царуване (Псалм 2; Исаия 9:6; 11:1-5; Михей 5:1-4 и сл.)

Лично аз съм склонен да приема, че „Помазаникът” е Исус от Назарет, заради

1. Въвеждането на Вечното царство в Данаил 2 глава по време на четвъртата империя
2. Представянето на „Човешкия син” в Дан. 7:13, на когото се дава вечно царство
3. Елементите на изкупление, споменати в Дан. 9:24, които са прелюдия към кулминацията на греховния свят на човеците
4. Исус цитира книгата Данаил в НЗ (Матей 24:15; Mark 13:14)

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: *ОТЕЦ*

Старият Завет въвежда близката роднинска метафора, че Бог е Баща.

1. Израилевият народ често се нарича „син” на *YHWH* (вж. Осия 11:1; Мал. 3:17);
2. Още по-рано във Второзаконие се среща аналогията, че Бог е (вж. Втор. 1:31);
3. Във Втор. 32 гл. Израил се нарича „неговите чада”, а Бог е наречен „твоят баща”;
4. Същата аналогия се излага в Пс. 103:13 и се разработва в Пс. 68:5 (баща на сирачетата);
5. Изразът е обичаен за пророците (вж. Исаия 1:2; 63:8); Израил често се нарича син, а Бог – баща (вж. Исаия 63:16; 64:8; Ерем. 3:4,19; 31:9).

Исус е говорил арамейски език, което означава, че на много от местата, където в гръцкия се среща думата *Pater*, вероятно това отразява арамейската дума *Abba* (14:36). Семейното обръщение „Татко” отразява близостта между Исус и Отец. А когато Исус го разкрива пред последователите си, това насърчава и тях да търсят същата близост с Отец. В Стария Завет понятието „Отец” се среща само веднъж във връзка с *YHWH*, но Исус го използва многократно и целенасочено. Така Той дава откровение за новото взаимоотношение между хората и Бога чрез Христос.

□ „**който Го възкреси от мъртвите**” Павел подчертава, че Бог Отец е този, който възкресява Исус от мъртвите. Бог и Синът му възлагат благовестието. Павел подчертава, че е призован от възкръсналия Господ, докато Дванайсетте в Йерусалим са призовани от човека Христос, макар че подобно тълкуване на израза може би е пресилено.

В повечето пасажки се споменава, че Бог Отец възкресява Исус от мъртвите и затова Му дава божествен печат, с който одобрява служението Му (II Кор. 4:14; Деяния 2:24; 3:15; 10:40; Римл. 6:4; I Петър 1:21). В Римл. 8:17 Бог Дух възкресява Исус от мъртвите. Обаче, в Йоан 10:17-18, се подчертава, че Бог Син дава живота Си и го вземат отново. Това показва преливането в дейността на Троицата.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: *ВЪЗКРЕСЕНИЕТО*

А. Доказателство за възкресението

1. Петдесет дни по-късно на Петдесетница, възкресението става ключова тема на Петровата проповед (вж. Деяния 2 гл.). Повярват хиляди, които чуват тази проповед в града, където става възкресението!

2. Животът на учениците се променя радикално от обезсърчение (те не очакват възкресение) към дързост и даже мъченичество.
- V. Значение на възкресението
1. Показва, че Исус е този, за когото се представя (вж. Мат. 12:38-40 предсказание за смърт и възкресение)
 2. Бог показва Своето одобрение на Исусовия живот, учение и заместническа смърт! (вж. Римл. 4:25)
 3. Дава ни обещание, което касае всички християни (т.е. възкресенски тела, вж. I Коринтяни 15 гл.)
- C. Исус Сам предсказва, че ще възкръсне от мъртвите
1. Мат. 12:38-40; 16:21; 17:9,22, 23; 20:18-19; 26:32; 27:63
 2. Марк 8:31; 9:1-10, 31; 14:28,58
 3. Лука 9:22-27
 4. Йоан 2:19-22; 12:34; глави 14-16
- D. За допълнително изследване
1. *Evidence That Demands a Verdict* by Josh McDowell
 2. *Who Moved the Stone?* by Frank Morrison
 3. *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*, „Resurrection”, „Resurrection of Jesus Christ”
 4. *Systematic Theology* by L. Berkhof, pp. 346, 720.

1:2 „и всичките братя, които са с мен.” За съжаление на съвременните изследователи на Библията Павел не споменава своите спътници, което би потвърдило една от двете теории относно получателите на писмото. Северната теория се фокусира върху етническа Галатия, докато Южната теория визира Римската административна провинция Галатия. Павел не споменава дали спътникът е Варнава (първо пътуване) или Тимотей и Сила (второ пътуване). Името „Варнава” се появява три пъти в Галатяните, което подсказва, че се касае за първото пътуване и по-ранна дата на написване.

В това писмо Павел често използва думата „братя” (3:15; 4:12; 5:11; 6:18), вероятно защото посланието му към тези църкви е категорично, остро и дори войнствено. Павел често въвежда новите теми с обръщението „братя.”

□ **„към църквите в Галатия”** Отново, точното местонахождение на тези църкви остава неопределено. Някои твърдят, че се касае за северна Галатия (I Петър 1: 1), което означава, че посланието е написано в средата на 50-те години след Христос. Деяния 26:6 и 18:23 се приемат като доказателство, че Павел е проповядвал в тази област. Други смятат, че се касае за Римската провинция Галатия, което обхваща доста по-голяма област, спомената в Деяния 13 и 14, което е свързано с първото мисионерско пътуване на Павел и Варнава. Това би датирало посланието в края на 40-те години след Христос, малко преди, но не съвпадащо със Събора в Йерусалим, описан в Деяния 15 глава.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЦЪРКВАТА (*EKKLESIA*)

Гръцкият термин *ekklesia* е съставен от две думи: „от” и „призован”. Затова съществителното говори за божествено призовани хора. Ранната църква е взела тази дума от светска употреба (вж. Деяния 19:32,39,41) и поради употребата на този термин за „събрание” на Израил (вж. Числа 16:3; 20:4). Те са я използвали за себе си като продължение на Божия народ от Стария Завет. Те са новият Израил (вж. Римл. 2:28-29; Гал. 6:16; I Петър 2:5,9; Откр. 1:6), изпълнението на Божията мисия за света (вж. Битие 3:15; 12:3; Изход 19:5-6; Матей 28:18-20; Лука 24:47; Деяния 1:8).

Думата се използва с няколко различни смисъла в евангелията и Деяния.

1. светско градско събрание, Деяния 19:32,39,41
2. всеобщ Божи народ в Христос, Матей 16:18 и Ефесяни
3. местно събрание от вярващи в Христос, Матей 18:17; Деяния 5:11 (в тези стихове църквата в Йерусалим)
4. събирателно за израилтяните в проповедта на Стефан (Деян. 7:38)
5. Божия народ в определен район, Деяния 8:3 (Юдея или Палестина)

1:3 „Благодат и мир да бъде на вас” Обичайният гръцки поздрав при писма е *charein*. Типично за Павел, той променя този поздрав, използвайки подобното по звучене гръцко понятие *charis*, или благодат. Мнозина смятат, че Павел комбинира гръцкия поздрав „благодат” с еврейския „мир” [*shalom*]. Независимо че тази теория звучи правдоподобно, тя е пресилено тълкуване за тази типична приветствена дума, използвана от Павел. В богословско отношение е интересно да се отбележи, че благодатта предшества мира.

□ **„Господ”** Гръцкото понятие *kurios* (*gocnod*) е подобно по смисъл на еврейското *adon*. И двете са използвани в смисъл на „господин,” „господар,” „собственик,” „съпруг,” или „владетел” (Битие 24:9; Изход 21:4; II Царе 2:7; and Матей 6:24; Йоан 4:11; 9:36). То обаче започва да се използва за Исус като изпратеният от Бога, Месията (Йоан 9:38).

Старозаветната употреба на това понятие идва от по-късното колебание в юдаизма да произнася заветното име на Бога, *YHWE*, което е еврейския ГЛАГОЛ „да бъде” (Изход 3:14). Те се боят да не нарушат една от Десетте заповеди, която гласи: „Да не изговаряш напразно името на своя Бог.” Следователно, юдеите смятат, че ако не го произнасят, няма да е напразно. Затова, използват еврейския заместител *adon* [Господ], което по значение е подобно на гръцкото *kurios* [Господ]. Новозаветните автори използват това понятие, за да опишат пълната божественост на Христос. Изразът „Исус е Господ” представлява публична изповед на вяра и служи като формула при кръщението, използвана от Ранната църква (Римл. 10:9-14).

YHWH

1. Това е същото име, което характеризира Бога, който прави завет с нас – Богът, който е спасител и изкупител! Хората могат да нарушават заветите, но Бог е верен на Своите думи, обещания, завети (вж. Psalm 103).
Името се споменава най-напред в съчетание с *Elohim* в Бит. 2:4. Двете истории в Битие 1-2 глави не са две описания на Сътворението, а по-скоро два различни акцента: (1) Бог като творец на (физическата) вселена; и (2) Бог като специалният автор на човешките същества. Битие 2:4 започва специалното откровение за привилегированата позиция и цел на човечеството, както и за проблема с греха и бунта, произтекли от тази позиция.
2. В Битие 4:26 се казва, че „*хората* започнаха да призовават името на Господа” (*YHWH*). От друга страна, Изход 6:3 показва, че ранните заветни люде (патриарсите и техните семейства) са познавали Бога само като *El-Shaddai*. Името *YHWH* се появява само веднъж в Изх. 3:13-16, и по-конкретно в стих 14. Обаче писанията на Мойсей често тълкуват думите чрез популярни словесни съчетания, а не чрез етимологията им (вж. Бит. 17:5; 27:36; 29:13-35). Съществуват няколко теории за значението на това име (вж. IDB, vol. 2, стр. 409-11).
 - a. от арабски корен „показвам ревностна любов”
 - b. от арабски корен „духам” (*YHWH* като бурен Бог)
 - c. от угаритски (ханаански) корен „говорят”
 - d. от финикийски надпис – каузативно причастие, означаващо „поддържащ” или „установяващ”
 - e. от еврейската *Qal* форма, която означава „съществуващият” или „присъстващият” (в бѣд. вр., „предстоящият”)
 - f. от еврейската *Hiphil* форма „причиняващият”
 - g. от еврейския корен „живея” (напр. Бит. 3:20), със значение на „вечно или единствено живееш”
 - h. от контекста на Изх. 3:13-16 – игра на неперфектна форма, използвана в перфектно значение: „ще продължава да бъде какъвто бях” или „ще продължава да бъде какъвто винаги съм бил” (вж. J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament*, стр. 67).
Пълното име *YHWH* често се изразява със съкращение или чрез първоначална форма:
 - (1) *Yah* (напр. последната сричка в „алилуя”)
 - (2) *Yahu* (напр. „Исая”)
 - (3) *Yo* (напр. „Йоил”)
3. В по-късния юдаизъм това заветно име се възприема като толкова свято (наричано *tetragrammaton*), че юдеите се бояли дори да го произнасят, за да не би случайно да нарушат заповедта от Изх. 20:7; Втор. 5:11; 6:13. Затова те заменяли думата с еврейския еквивалент на някое от следните съществителни: „собственик”, „господар”, „съпруг” или „господ” (*adon* или *adonai*, мой господ). Когато при прочит на старозаветен текст достигали до думата *YHWH*, те я произнасяли „господ”. Ето защо в някои съвременни преводи на Библията *YHWH* се изписва с главни букви.

4. Също както с *El*, в много случаи *YHWH* се съчетава с други понятия, за да подчертава определени характеристики на заветния Бог на Израил. Ето някои възможни съчетания:
- YHWH – Yireh* (*YHWH* ще снабди), Бит. 22:14
 - YHWH – Rophekha* (*YHWH* твой изцелител), Изх. 15:26
 - YHWH – Nissi* (*YHWH* е мое знаме), Изх. 17:15
 - YHWH – Meqaddishkem* (*YHWH* те освещава), Изх. 31:13
 - YHWH – Shalom* (*YHWH* е мир), Съдии 6:24
 - YHWH – Sabbaoth* (*YHWH* на войнствата), I Царе 1:3,11; 4:4; 15:2; често и в пророците)
 - YHWH – Ro’I* (*YHWH* е мой пастир), Пс. 23:1
 - YHWH – Sidqenu* (*YHWH* е наша правда), Ерем. 23:6
 - YHWH – Shammah* (*YHWH* е тук), Езек. 48:35

1:4 тази поредица от фрази пояснява трите основни аспекта в евангелското послание на Павел. Павел разширява увода, за да покаже централната роля на личността и делото на Исус от Назарет. Трите аспекта са:

- Неговата заместническа смърт за нас (Римл. 4:25; 5:6,8; I Кор. 15:3; II Кор. 5:14,21)
- Той въвежда Новата Месианска Ера—изразът е в ГЛАГОЛНА ФОРМА НА МИНАЛО СВЪРШЕНО, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, което означава, че „Той Самият веднъж и завинаги ни избави” от настоящия зъл век
- Неговата мисия е в послушание на вечния, изкупителен план на Бога. Той дойде да умре (Битие 3:15; Исаия 53:4,10; Марк 10:45; Йоан 3:16; Деяния 2:22-23; 4:27-28; II Кор. 5:21; II Тим. 1:9; I Петър 1:20 и Откр. 13:8). (Вж. **Специално понятие: ЕВАНГЕЛСКИТЕ ВЪЗГЛЕДИ НА АВТОРА** към Гал. 1:7.)

Думата „нечестив” е в ПОДЧЕРТАНА, което разкрива идеята, че „това е един зъл, безбожен век” (Йоан 12:31; II Кор. 4:4; Ефес. 2:2-7). Идеята за двата еврейски века/епохи—настоящия зъл век и идещият, който ще бъде въведен от изпратения от Бога Месия—може да се види в Матей 12:32; 13:39; 28:20 и други новозаветни пасажи. Независимо че Исус въвежда новия век, той още не е напълно изявен.

□ „**предаде себе си за нашите грехове**” Думата „даде/предаде” е метафора за безплатната благодат, по инициатива на Бога, дадена за грешното човечество.

- Исус даде Себе Си, вж. Матей 20:28; Лука 22:19; Гал. 1:4; I Тим. 2:6
- Бог даде Своя Син, за да бъде спасен светът, вж. Йоан 3:16; I Йоан 4:10
- Исус е Божият дар, вж. Йоан 4:10; Римл. 5:15; II Кор. 9:15
- Божият дар е оправдание по благодат чрез вяра в Христос, вж. Римл. 3:24; Ефес. 2:8

□

NASB, NIV „отърва ни”
NKJV „избави ни”
NRSV „да ни освободи”
TEV „да ни избави”
NJB „да ни освободи”

Този глагол е МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. В Деяния 7:10,34 изразът е използван за Изхода. Исус е новият Мойсей/новият Изход! В контекста на Галатяните това означава, че смъртта на Христос носи на вярващите прощение на греховете (Исаия 53), което се отнася до всички човеци. Божията воля е грешното човечество да бъде спасено (Йоан 3:16; I Тим. 2:4; II Петър 3:9).

□ „**настоящия свят на злото**” Вж. **Специално понятие:** по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ТОЗИ ВЕК И ИДВАЩИЯТ ВЕК

Старозаветните пророци разглеждат бъдещето като продължение на настоящето. За тях бъдещето е свързано с възстановяване на географския Израил. Но дори и те са склонни да го разглеждат като едно ново време (вж. Исаия 65:17; 66:22). Тъй като наследниците на Авраам продължават съзнателно да отхвърлят *ЯХВЕ* (дори след плена във Вавилон), еврейската

междузаветна, апокалиптична литература изгражда нов модел (I Енох, IV Ездра, II Варух). Тези писания правят разграничаване между два века: сегашният зъл век, доминиран от Сатана и идешият век на правда, започващ с идването на Месията (често представян като динамичен войн).

В тази богословска област (есхатология) е налице очевидно развитие. Богословите го наричат „прогресивно откровение“. Новият Завет потвърждава тази нова космична реалност на двата века (временен дуализъм).

<u>Исус</u>	<u>Павел</u>	<u>Евреи</u>
Матей 12:32	Римляни 12:2	1:2
Матей 13:22 & 29	I Кор. 1:20; 2:6,8; 3:18	6:5
Марк 10:30	II Кор. 4:4	11:3
Лука 16:8	Галатяни 1:4	
Лука 18:30	Ефесяни 1:21; 2:1,7; 6:12	
Лука 20:34-35	I Тимотей 6:17	
	II Тимотей 4:10	
	Тит 2:12	

В новозаветното богословие тези две еврейски епохи се припокриват заради неочакваните и пренебрегвани предсказания за двете идвания на Месията. Въплъщението на Исус изпълнява старозаветните пророчества за началото на новия век (Дан.2:44-45). Обаче СЗ гледа на Него и като Съдия и Победител, но при все това при първото си идване, Той е Страдащ Слуга (вж. Исаия 53 гл.; Зах. 12:10), смирен и кротък (вж. Захария 9:9). Той ще се завърне с власт, точно както е предсказано в СЗ (вж. Откровение 19 гл.). Това изпълнение, което се осъществява на два етапа, прави реалността на Царството настояща (започнала вече), но и очаквана в бъдеще (не осъществена изцяло). Това е новозаветното напрежение между вече и все още не!

□ „според волята на нашия Бог и Отец“ Вж. Специално понятие: по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВОЛЯТА (*thelēma*) НА БОГА

A. ЕВАНГЕЛИЕТО ОТ ЙОАН

1. Исус дойде да върши волята на Отца (вж. 4:34; 5:30; 6:38)
2. да възкреси в последния ден всички, които Отец Му е дал (вж. 6:39)
3. всички да повярват в Сина (вж. 6:29,40)
4. да отговори на молитви, свързани с вършене на Божията воля (вж. 9:31 и I Йоан 5:14)

B. СИНОПТИЧНИТЕ ЕВАНГЕЛИЯ

1. вършенето на Божията воля е съществено важно (вж. Мат. 7:21)
2. вършенето на Божията воля обединява вярващите с Исус (вж. Мат. 12:50; Марк 3:35)
3. Божията воля е никой да не погине (вж. Мат. 18:14; I Тим. 2:4; II Петър 3:9)
4. Голгота е Божията воля за Исус (вж. Мат. 26:42; Лука 22:42)

C. ПОСЛАНИЯТА НА ПАВЕЛ

1. зрелостта и служението на всички вярващи (вж. Римл. 12:1-2)
2. вярващите да бъдат избавени от злия век (вж. Гал. 1:4)
3. Божията воля е Неговият изкупителен план (вж. Ефес. 1:5,9,11)
4. вярващите да водят живот, изпълнен с Духа (вж. Ефес. 5:17-18)
5. вярващите, изпълнени с познание за Бога (вж. Кол. 1:9)
6. вярващите – свършени и завършени (вж. Кол. 4:12)
7. вярващите - осветени (вж. I Сол. 4:3)
8. вярващите трябва да благодарят за всичко (вж. I Сол. 5:18)

D. ПИСМАТА НА ПЕТЪР

1. вярващите да вършат правда (т.е. покорни на властите), смълчавайки непокорните и създавайки възможност за благовестие (вж. I Петър 2:15)
2. вярващите да страдат (вж. I Петър 3:17; 4:19)
3. вярващите да не живеят себично (вж. I Петър 4:2)

E. ПОСЛАНИЯТА НА ЙОАН

1. вярващите да пребъдват вечно (вж. I Йоан 2:17)
2. вършенето на Божията воля – ключ за отговорени молитви (вж. I Йоан 5:14)

1:5 „на когото да бъде славата за вечни векове” Израз, типичен за Павел, тази прослава на Бога е уместна в контекста заради Неговото величие. Често в Павловите послания местоименията са предшествани от неясни изрази. В повечето случаи местоименията за Бог Отец са в МЪЖКИ РОД, ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО.

□ **„славата”** В СЗ най-често използваната дума за „слава” (*kabod*, BDB 217) първоначално е търговско понятие (напомня за използването на везни) и означава „да тежа.” Онова, което тежи е ценно или има търговска стойност. Често към думата се прибавя и идеята за блясък (*Shekinah* облакът от слава, който придружава народа при скитанията в пустинята), за да изрази Божието могъщество. Само Той е достоен за почит и слава. Бог е твърде бляскав, за да бъде видян от грешното човечество. Бог може да бъде истински познат единствено чрез Христос (Йер. 1:14; Матей 17:2; Евреи 1:3; Яков 2:1). Понятието „слава” е донякъде двусмислено:

1. То може да бъде паралел на „Божията правда”
2. Може да касае „светостта” или „съвършенството” на Бога
3. Може да се отнася за Божия образ, по който е създадено човечеството (Битие 1:26-27; 5:1; 9:6), но който по-късно бе помрачен заради човешкото непокорство (Битие 3:1-22)

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СЛАВА (DOXA)

Трудно е да дефинираме библейската идея за „слава.” Славата на вярващите се свежда до това, че разбират благовестието и прославят Бога, не себе си (вж. 1:29-31; Йер. 9:23-24).

В СЗ най-обичайната еврейска дума за „слава” (*kbd*, BDB 217) първоначално е търговско понятие, свързано с чифт везни („да бѣда тежѣк”). Онова, което тежи е ценно и има търговска стойност. Често пъти към понятието се добавя и идеята за блясък, за да изрази Божието могъщество (вж. Изход 19:16-18; 24:17; Исаия 60:1-2). Само Той е достоен за слава и почит. Той е твърде славен, за да бъде видян от грешните човеци (вж. Изход 33:17-23; Исаия 6:5). *ЯХВЕ* може да бъде познат истински единствено чрез Христос (вж. Йер. 1:14; Мат. 17:2; Евр. 1:3; Яков 2:1).

До известна степен понятието „слава” е неясно.

1. може да се отнася до „Божията правда”
2. може да касае Божията „святост” или „съвършенство”
3. може да отразява Божия образ, по който е създадено човечеството (вж. Битие 1:26-27; 5:1; 9:6), но който по-късно бе изгубен заради бунта (вж. Битие 3:1-22). За първи път се използва за присъствието на *ЯХВЕ* в сред Неговия народ по време на странстванията из пустинята, в Изход 16:7,10; Левит 9:23; и Числа 14:10.

□ **„за вечни векове”** Буквално „от векове до векове.”

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЗАВИНАГИ (ГРЪЦКИ ИДИОМ)

Един гръцки идиоматичен израз се превежда „навеки” (вж. Лука 1:33; Римл. 1:25; 11:36; 16:27; Гал. 1:5; I Тим. 1:17), което е равнозначно на еврейското *'olam*. Вж. Robert V. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*, pp. 319-321, и старозаветното понятие ЗАВИНАГИ (*'Olam*). Други синонимни фрази са „до века” (вж. Мат. 21:19 [Марк 11:14]; Лука 1:55; Йоан 6:58; 8:35; 12:34; 13:8; 14:16; II Кор. 9:9) и „във всички родове навеки” (вж. Ефес. 3:21). Изглежда, всички тези гръцки идиоми имат предвид една дума: „завинаги.” Понятието „векове” може да бъде в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, във фигуративен смисъл предвид равинската граматична структура, наречена „множествено число за царственост” или се има предвид идеята за няколко „века” в еврейския смисъл на „век на нечестието”, „идещия век” или „века на правдата.”

□ **„Амин”** Това е форма на еврейското понятие за „вяра” (*emeth*, вж. *Авак*. 2:4; вж. **Специално понятие: ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ В НОВИЯ ЗАВЕТ** към Гал. 3:6). Оригиналният произход и значение на думата е „да бѣда тѣрд или сигурен.” Обаче, значението на думата се променя в понятие за потвърждение (II Кор. 1:20). Метафорично се използва за някой, който е верен, лоялен, твърд, надежден (Robert V. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*, pp. 102-106). Тук служи като завършек на прославата към Бог Отец (Римл. 1:25; 9:5; 11:36; 16:27; Ефес. 3:21; Фил. 4:20).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: АМИН

I. СТАРИЯТ ЗАВЕТ

- А. Понятието „амин” е от еврейската дума за:
1. „истина” (*emeth*, BDB 49)
 2. „истинност” (*emun, emunah*, BDB 53)
 3. „вяра” или „вярност”
 4. „доверие” (*dmn*, BDB 52)
- В. Етимологията на думата идва от описване на стабилното физическо състояние на човека. Противоположната дума би описала човек, който е нестабилен, хлъзгащ се (вж. Втор. 28:64-67; 38:16; Псалм 40:2; 73:18; Йер. 23:12) препъващ се (вж. Пс. 73:2). Предвид тази буквална употреба, възниква и разширеното метафорично значение на думата, верен, надежден, лоялен и доверен (вж. Битие 15:16; Авак. 2:4).
- С. Специална употреба
1. стълб, IV Царе 18:16 (I Тим. 3:15)
 2. увереност, Изход 17:12
 3. твърдост, Изход 17:12
 4. стабилност, Исаия 33:6; 34:5-7
 5. истински, III Царе 10:6; 17:24; 22:16; Притчи 12:22
 6. твърд, II Лет. 20:20; Исаия 7:9
 7. надежден (Тора), Пс. 119:43,142,151,168
- Д. В Стария Завет два други еврейски термина за използвани за активна вяра.
1. *bathach* (BDB 105), доверие
 2. *ura* (BDB 431), страх, респект, поклонение (вж. Битие 22:12)
- Е. Изхождайки от идеята за доверие или надеждност се развива литургичната употреба, която се използва, за да утвърди нечие истинно твърдение (вж. Втор. 27:15-26; Неемия 8:6; Пс. 41:13; 70:19; 89:52; 106:48).
- Ф. Богословският ключ за този термин не се свежда до човешката вярност, но до тази на *ЯХВЕ* (вж. Изход 34:6; Втор. 32:4; Пс. 108:4; 115:1; 117:2; 138:2). Единствената надежда на падналото човечество е милостивата, вярна, заветна лоялност на *ЯХВЕ* и Неговите обещания. Тези, които познават *ЯХВЕ* трябва да бъдат като Него (вж. Авак. 2:4). Библията е история и разказ за това как Бог възстановява Своя образ (вж. Битие 1:26-27) в човека. Спасението възстановява човешката способност за интимно общение с Бога. За това сме били създадени.

II. НОВИЯТ ЗАВЕТ

- А. Употребата на думата „амин” като завършващо литургично потвърждение на нечие изявление е често срещано в НЗ (вж. I Кор. 14:16; II Кор. 1:20; Откр. 1:7; 5:14; 7:12).
- В. Използването на термина в края на молитвата е типично за НЗ (вж. Римл. 1:25; 9:5; 11:36; 16:27; Гал. 1:5; 6:18; Ефес. 3:21; Фил. 4:20; II Сол. 3:18; I Тим. 1:17; 6:16; II Тим. 4:18).
- С. Исус е единственият, който използва термина (често по два пъти в Йоан) в началото на забележителни твърдения (вж. Лука 4:24; 12:37; 18:17,29; 21:32; 23:43)
- Д. Използван е като титла за Исус в Откр. 3:14 (вероятно титла на *ЯХВЕ* от Исаия 65:16).
- Е. Концепцията за вярност или вяра, надеждност или доверие е изразена в гръцкото понятие *pistos* или *pistis*, чиито английски еквивалент са думите „доверие”, „вяра”, „вярвам”.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Галатяни 1:6-10

6 Чудя се как вие така бързо се отвърщате от Онзи, който ви призова чрез Христовата благодат, и преминавате към друго благовестие, 7 което не е друго благовестие, а е дело на неколцината, които ви смущават и искат да изопачат Христовото благовестие. 8 Но ако и самите ние или ангел от небето ви проповядва друго благовестие освен онова, което ви проповядвахме, нека бъде проклет. 9 Както казахме и преди, така го казвам и сега пак: ако някой ви проповядва друго благовестие освен онова, което приехте, нека бъде проклет.

10 Защото от хора ли сега търся благоволение, или от Бога? Или на хора ли искам да угаждам? Ако бях още угаждал на хора, нямаше да съм слуга на Христос.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 1:6-10

⁶I am amazed that you are so quickly deserting Him who called you by the grace of Christ, for a different gospel; ⁷which is *really* not another; only there are some who are disturbing you and want to distort the gospel of

Christ.⁸ But even if we, or an angel from heaven, should preach to you a gospel contrary to what we have preached to you, he is to be accursed!⁹ As we have said before, so I say again now, if any man is preaching to you a gospel contrary to what you have received, he is to be accursed!¹⁰ For am I now seeking the favor of men, or of God? Or am I striving to please men? If I were still trying to please men, I would not be a bond-servant of Christ.

1:6 „Чудя се” Вместо благодарност—така типична за Павловите писания—Павел с удивление отбелязва (ГЛАГОЛЪТ се среща само тук и във II Сол. 1:10 в писанията на Павел), че галатяните толкова лесно са се отклонили от чистото, просто и величествено благовестие на оправданието по благодат чрез вяра заради лъжливите учители.

□ **„така скоро”** Възможни са две значения: (1) толкова скоро след приемане на благовестието, проповядвано от Павел, или (2) толкова скоро след идване на лъжливите учители.

□ **„се отвръщате от Онзи”** Този глагол е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, което показва, че галатяните са в процес на отстъпление. „Изоставяте” е военно понятие за бунт. Забележете, че акцентът е върху личния елемент на отвръщане от Самия Бог посредством отхвърляне на Павловото благовестие. Възможно е да е ГЛАГОЛНА ФОРМА В СЕГАШНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, но по-широкият контекст предполага (3: 1 и сл., и 5:7) СЕГАШНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ. Това подсказва, че макар „изоставянето” да е по инициатива на лъжеучителите, галатяните доброволно участват в него.

□ **„който ви призова чрез Христовата благодат”** Изразът „призова ви” обикновено се отнася до Бог Отец (Римл. 8:30; 9:24; I Кор. 1:9). Това е от значение заради текстуалния проблем с добавката на израза „на Христос.” Тя не се среща в ръкописи P⁴⁶, F*, или G, но присъства в P⁵¹ и в унциалните ръкописи A, B, K и F². Изразът „на Исус Христос” се намира и в MS D. вероятни изразът е добавен рано, за да поясни, че Отец е този, който ни призовава чрез Христос. Трябва да се заяви отново: Бог винаги поема инициативата при спасението на човека (Йоан 6:44,65; Римл. 9; Ефес. 1:3-14). Вж. **Специално понятие:** ИЗБИРАНЕТО към I Сол. 1:4, както и **Специално понятие:** ПРИЗВАНИЕ към II Сол. 1:11.

□ **„към друго благовестие”** „Друго” [*heteros*] понякога се използва в смисъл на „друго от различен вид,” (II Кор. 11:4). В стих 7 е използвана думата *allos* (вж. „друго от същия вид”); може да се преведе „друго от поредица от същия вид.” Обаче, в гръцкия Койне тези понятия стават синоними и не трябва да се изтъква огромната разлика помежду им. В този контекст, Павел очевидно използва думата за контраст.

1:7

NASB	„което <i>всъщност</i> не е друго”
NKJV	„което не е друго”
NRSV	„не че има друго благовестие”
TEV	„няма ‘друго благовестие’,”
NJB	„не че може да има повече от една Блага вест”

Няма две благовестия, макар че единственото истинско благовестие често е изкривявано. Преводът на KJV, на Гал. 2:7 често се тълкува като наличие на две благовестия, едно за гърците и едно за юдеите. Това е неуспешно и неправилно разбиране, макар че може да е твърдение на лъжливите учители.

□

NASB	„само че има някои, които ви смущават”
NKJV	„но има някои, които ви създават грижи”
NRSV	„но има някои, които ви объркват”
TEV	„има някои хора, които ви смущават”
NJB	„просто сред вас има някои смутители”

Думата „смущават” говори за целенасочено действие, което напомня за бунт (вж. В този контекст има няколко военни понятия). Изразът „лъжливи учители” е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО в 5:12, но вероятно се има предвид само техният водач, заради употребата на ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО в

5:7 и на два пъти в 5:10. В 5:12 те са наречени „агитатори”. Мнозина предполагат, че юдаистите, споменати в Галатяни, са синоним на повярвалите фарисеи или свещеници, споменати в Деяния 15:1,5,24. Те изтъкват необходимостта да станеш юдеи преди да приемеш християнството. Фактът, че юдаистите наблягат на Юдейския закон, може да се види в:

1. Необходимостта от обрязване (2:3-4; 5:1; 6:12-15)
2. Спазването на специални дни (4:10)
3. Вероятно спазване на ограничения за някои храни, което е подсказано в конфронтацията с Петър, описана в 2:11-14.

Вероятно това е същата група лъжеучители, споменати във II Кор. 11:26 и I Сол. 2:14-16. Техният проблем не е, че отричат централното място на Христос в спасението, но и че изискват спазване на Мойсеевия закон, което смесва благодатта с човешките дела. Новият завет не се фокусира върху човешките заслуги (Йер. 31:31-34; Езек. 36:22-38).

Богословският и практичен проблем за връзката между СЗ и НЗ остава дори и днес. Ето няколко възможни варианта, предлагани през годините.

1. Пренебрегване на СЗ
2. Възвеличаване на СЗ
3. Възприемане етиката, но не и ритуалите на Израил
4. Четене на НЗ през очите на старозаветните категории
5. Четене на СЗ посредством новото послание на Исус
6. Възприемане на СЗ като обещание, а НЗ като изпълнение

Трудно ми е да взема решение по тази тема! Според мен СЗ е истинско откровение (Матей 5:17-19; II Тим. 3:15-16). Човек не може да разбере Библията без Битие. СЗ със сигурност разкрива Бога по чуден начин. Според мен обаче, юдаизмът злоупотребява с Мойсеевия завет, изтъквайки човешкия аспект на завета! Аз предпочитам да подчертавам божествения, универсален аспект (вж. Битие 3:15; 12:3; Изход 19:5-6), който включва отклик от страна на човека!

НЗ универсализира националните обещания към Израил, докато първоначалното намерение на Бога да изкупи падналото човечество, създадено по Негов образ и подобие (Битие 1:26-27) изцяло не се осъществи! Един Бог, един свят, един начин за възстановяване на общението (вж. Посланието на Исаия)!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЕВАНГЕЛСКИТЕ ВЪЗГЛЕДИ НА АВТОРА

Тук се налага да призная на читателя, че имам известни пристрастия като автор. Систематичното ми богословие не е нито калвинистко, нито диспенсационалистично. То се основава най-вече на Великото поръчение (вж. Мат. 28:18-20; Лука 24:46-47; Деяния 1:8). Вярвам, че Бог е имал предвечен план за изкуплението на цялото човечество (вж. напр. Битие 3:15; 12:3; Изход 19:5-6; Йер. 31:31-34; Езекиил 18; 36:22-39; Деяния 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; Римл. 3:9-18,19-20,21-31) – т.е. на всички онези, които са били сътворени по Негов образ и подобие (вж. Бит. 1:26-27). Заветите се обединяват в Христос (вж. Гал. 3:28-29; Кол. 3:11). Исус е Божията тайна, скрита през вековете, но сега разкрита (вж. Ефес. 2:11-3:13)! Ключът към Писанието е новозаветното благовестие, а не нацията на Израил.

Този възглед оцветява всички мои интерпретации на Писанието. През тези очила прочитам всеки един текст! Признавам, че този възглед е предварителна наклонност (впрочем всеки интерпретатор си има такава), но съм убеден, че се основава на Писанието.

□

NASB „и искат да изопачат Христовото благовестие”
NKJV, NRSV „и искат да извратят благовестието на Христос”
TEV „и се опитват да променят благовестието Христово”
NJB „искат да променят Добрите вести за Христос”

Глаголът „да изопача” е ИНФИНИТИВ В МИНАЛО СВЪРШЕНО, което означава „да преобърна,” вероятно друго военно понятие. Моралът е важен елемент от благовестието, но той винаги следва спасението. Не го предшества, както твърдят юдаистите (Ефес. 2:8-9 & 10). Благовестието на Павел е насочено към Христос, след което христороподобие; благовестието на юдаистите е правда чрез дела (Мойсеев закон) и чак след това Божия правда в Христос.

1:8 „но ако и” Касае се за УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД с ПОДЧИНТЕЛНО ИЗРЕЧЕНИЕ, МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, което говори за хипотетична ситуация (II Кор. 11:3-4). Павел заявява, че ако той или ангел от небето проповядва различно благовестие, те трябва да бъдат съдени и преценени от Бог.

□

NASB „той да бъде проклет!”
NKJV „нека да бъде проклет”
NRSV „нека този да бъде проклет”
TEV „нека да бъде осъден за ада”
NJB „той да бъде осъден”

Думата „Проклятие” (*anathema*, вж. Матей 18:7; Римл. 9:3; I Кор. 12:3; 16:22) може да отразява еврейската *herem*, използвана в смисъл на нещо, което е посветено на Бога. *Herem* има негативен смисъл, защото е използвана в случая с Йерихон, когато градът е посветен на Бога за проклятие (Исус Навиев 6-7). Божието проклятие е естествен резултат, когато Неговият народ нарушава завета (Втор. 27:11-26). Павел, обаче, специално използва това понятие, за да покаже сериозността на благовестието, проповядвано от лъжеучителите, които подлежат на Божия гняв.

В синтактично отношение, ст. 8 и 9 са паралел. Обаче, стих 8 е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД, което показва потенциално действие (вж. хипотетично), докато стих 9 е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което говори за настоящо, предполагаемо действие (вж. Проповядването на лъжеучителите).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРОКЛЯТИЕ (ANATHEMA)

Има няколко еврейски думи за „клетва”. *Herem* се използва за нещо, дадено на Бога (вж. LXX като анатема, Левит 27:28), обикновено за погибел (вж. Втор. 7:26; Ис. Нав. 6:17-18; 17:12). Това е понятие, използвано в идеята за „свята война”. Бог заповядва унищожаването на Ханаанците и Йерихон е първата възможност, „първите плодове.”

В НЗ думата *anathema* и нейните форми се използват в няколко различни смисъла:

1. Като дар или принос на Бога (вж. Лука 21:5)
2. Като смъртен обет (вж. Деяния 23:14)
3. Да проклинам и да се кълна (вж. Марк 14:71)
4. Клетвена формула, свързана с Исус (вж. I Кор. 12:3)
5. Да предадеш някого на Божията присъда или унищожение (вж. Римл. 9:3; I Кор. 16:22; Гал. 1:8-9).

1:9 „както казахме и преди” Глаголът е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което касае поучаването и проповядването на мисионерския екип на Павел.

□ **„друго благовестие, освен онова, което приехте”.** Глаголът „приехте” (*paralamband*, МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ) е техническо понятие в равинските писания за предаване на „Устната традиция,” което подсказва, че Павел предава традицията на благовестието (ст. 12; I Кор. 11:23; 15:3; Фил. 4:9; I Сол. 2:13; 4:1; II Сол. 3:6), но в контекста е подчертано, че той не е приел тази традиция от други човечи (ст. 12).

За да стане християнин, човек трябва да приеме (Йоан 1:12) или иначе казано, да повярва в (Йоан 3:16) благовестието. Християнското обръщение има три аспекта, всички те са съществени (всички те са свързани с трите употреби на думата *vra pistis - pistello*, виж бележката към 1:23-24):

1. Да приемеш Исус лично (личност, в която да повярваш)
2. Да повярваш новозаветните истини за Него (да потвърдиш истините за тази личност)
3. Да живееш като Него (да изживееш живота си като тази личност)

Трябва да се поясни, че централните елементи на Павловото благовестие идват директно от Исус (ст. 12). Павел ги обмисля и развива няколко години преди да посети Църквата - Майка и нейните водачи в Йерусалим (Гал. 1:18; 2:1). Обаче, Павел научава много за думите и делата на Исус от онези, които Го познават по плът:

1. Онези, които той преследва, му свидетелстват за Христос
2. Той вижда и чува защитата на Стефан (Деяния 7:58)
3. Ананий му свидетелства (Деяния 9:10-19)
4. Той посещава Петър и прекарва с него 15 дни (1:18)

Освен това, Павел цитира много изповеди или химни на Ранната църква в своите писания (1:4-5; I Кор. 15:3-4; Ефес. 5:14; Фил. 2:6-11; Кол. 1:15-20; I Тим. 3:16); и на няколко пъти споменава християнските традиции (I Кор. 11:2; II Солунци 3:6). Павел използва конкретни понятия и се придържа към общоприетия смисъл, заради обвиненията на лъжеучителите.

1:10 „от хора ли сега търся благоволение или от Бога?” Това е развитие и продължение на темата, започнала в Гал. 1:1. Силните думи на Павел към лъжеучителите доказват, че той не се опитва да угажда на човеци, в което те очевидно го обвиняват. Вероятно Павел е критикуван за твърдението си, че е станал всичко за всички, подобно на I Кор. 9:19-27; Деяния 21:17-26. Това се тълкува погрешно като:

1. Компромис с езическата култура;
2. Проповядване на две благовестия, едно за юдеите и друго, по-лесно за езичниците.

□ **„Ако”** Стих 10 е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ВТОРИ ВИД, което изразява твърдение, „противно на факта.” Ако го перифразираме, ще звучи така: „Ако се опитвах да угаждам на човеци, което не е така, тогава не бих бил слуга на Христос, а аз съм такъв.” Вж. Приложение първо, VII.

□ **„Ако още бях угаждал на хора”** Много е дискутирано относно думата „още.” Дали това подсказва, че никога не е угаждал на човеци или е изповед, че като ревностен фарисей се е опитвал да се хареса на хората, преди да стане християнин (вж. ФАРИСЕИ, вж. 1:14)?

□ **„Нямаше да съм Христов слуга”** Това е алюзия към Христовото учение, че човек не може да слугува на двама господари (Матей 6:24). Вероятно Павел използва думата „слуга”, за да покаже, че

1. Исус е ГОСПОД, а Павел е роб;
2. Почетна титла за водач от СЗ, използвана за Мойсей (Втор. 34:5; Ис. Нав. 8:31,33), Исус Навиев (Ис. Нав. 24:29; Съдии 2:8) и Давид (II Царе 7:5; титла, Псалм 18)

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Галатяни 1:11-17

11 Но аз ви известявам, братя, че евангелието, което ви благовестих, не е човешко; 12 понеже аз нито съм го приел от човек, нито съм го научил от човек, а чрез откровение от Исус Христос. 13 Защото сте чули за моето някогашно поведение, когато бях в юдейската религия – как прекомерно гонех Божиата църква и я разорявах; 14 и напредвах в юдейската религия повече от мнозина свои връстници между съотечествениците си, като бях много по-ревностен към преданията на предците си. 15 А когато Бог, който още от утробата на майка ми ме беше отделил и призовал чрез Своята благодат, 16 благоволи да открие в мен Сина Си, за да Го проповядвам между езичниците, аз не се допитах до плът и кръв, 17 нито се изкачих в Ерусалим при тези, които бяха апостоли преди мен, а веднага заминах за Арабия и пак се върнах в Дамаск.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 1:11-17

¹¹For I would have you know, brethren, that the gospel which was preached by me is not according to man. ¹²For I neither received it from man, nor was I taught it, but *I received it* through a revelation of Jesus Christ. ¹³For you have heard of my former manner of life in Judaism, how I used to persecute the church of God beyond measure and tried to destroy it; ¹⁴and I was advancing in Judaism beyond many of my contemporaries among my countrymen, being more extremely zealous for my ancestral traditions. ¹⁵But when God, who had set me apart *even* from my mother's womb and called me through His grace, was pleased ¹⁶to reveal His Son in me so that I might preach Him among the Gentiles, I did not immediately consult with flesh and blood, ¹⁷nor did I go up to Jerusalem to those who were apostles before me; but I went away to Arabia, and returned once more to Damascus.

1:11-2:14 Този пасаж представлява литературно цяло и в него Павел защитава своето апостолство и благовестието.

1:11

NASB „Защото бих ви известил, братя”

NKJV „Но аз съм ви известил, братя”

NRSV „Защото искам да знаете, братя и сестри”

TEV „Нека ви кажа, братя мои”

NJB „Факт е, братя и искам да го осъзнаете”

KJV превежда израза като: „Свидетелствам пред вас,” технически вариант на фразата (I Кор. 12:3; 15:1; II Кор. 8:1).

1:11-12 „евангелието, което ви благовестих, не е човешко;” Това е началото на изречение, което повтаря двойното отрицание от Гал. 1:1. Павел твърди, че неговото послание няма човешки произход (II Сол. 2:13; II Петър 1:20-21). По-нататък той заявява, че не го е получил от човек. Думата „приемам” е използвана от учениците, обучавани в равинските школи. Евангелието не прилича на поученията, които Павел е приел като равински ученик в Йерусалим. То му е разкрито по откровение от Исус Христос, по пътя за Дамаск и в Арабия (Ефес. 3:2-3). Той заявява това на три пъти в стихове 11-12! Думата „евангелие” и ГЛАГОЛЪТ „благовестих” имат общ съставен корен

1. *eu*, „добри”

2. *angelion*, „вести” или „послание.” В I Кор. 15:1 Павел използва и двете думи.

1:12 „откровение от Исус Христос” Тук се касае или за РОДИТЕЛЕН ПАДЕЖ НА ПОДЛОГА (изтъкващо Исус като източникът на откровението, т.е. не „от човеци”) или РОДИТЕЛЕН ПАДЕЖ НА ДОПЪЛНЕНИЕТО (представящ Исус като съдържанието на откровението, вж. ст. 16).

1:13 „Защото сте чули за моето някогашно поведение, когато бях в юдейската религия -” Не е ясно как тези църкви са чули.

1. Дали са го чули от някъде

2. Павел го е споделил с тях

3. Лъжливите учители са коментирали предишното му поведение

„Юдаизмът” изглежда е свързан с фарисейството (Деяния 26:4-5). След разрушаването на Йерусалим през 70г.сл.Хр. от Римския генерал Тит, фарисейската партия се премества в град Ямния. Садукейската фракция е изцяло елиминирана и фарисеите развиват съвременния равински юдаизъм. Павел споменава бегло за живота си като ревностен фарисей във Фил. 3:4-6.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ФАРИСЕИТЕ

- I. Понятието вероятно има един от следните произходи:
- A. „Да бъде отделен.” Тази група възниква през Макавейския период. (Това е най-широко разпространеното схващане).
 - B. „Да разделям.” Това е друго значение на същия еврейски корен. Според някои означава тълкувател (вж. II Тим. 2:15).
 - C. „Персийски.” Това е друго значение на същия арамейски корен. Някои от доктрините на фарисеите имат много общо с Персийския зороастрийски дуализъм.
- i. Те се развиват през Макавейския период от *Хасидимите* (благочестиви). В резултат на антиелинистичната реакция, насочена към Антиох IV Епифан възникват няколко различни групи, сред които и есеите. Фарисеите са споменати първи в книгата на Йосиф Флавий, *Antiquities of the Jews (Еврейски старини)* 8.5.1-3.
- ii. Техните основни доктрини.
- A. Вяра в идващ Месия, която е повлияна от междубиблейската юдейска, апокалиптична литература, като I Книга на Енох.
 - B. Бог присъства в ежедневиия живот. Това е в пълен контраст с мнението на Садукеите. Много фарисейски доктрини са в богословски контраст с догмите на Садукеите.
 - C. Физически живот след смъртта, основан на земния живот, който включва наказание и награда (вж. Дан. 12:2).
 - D. Авторитетност на СЗ и Устните предания (Талмуда). Внимателно изпълняват СЗ Божии заповеди, според както са тълкувани и прилагани от школите на равинските изследователи.

(Шамай, консервативния и Хилел, либералния). Равинското тълкуване е базирано на диалог между равини от две философски школи, едната – консервативна, а другата – либерална. Тези устни дискусии относно значението на Писанието в крайна сметка имат две писмени форми: Вавилонският Талмуд и незавършеният Палестински Талмуд. Те вярват, че Мойсей е получил тези устни тълкувания на планината Синай. Историческото начало на тези дискусии започва с Езра и мъжете от „Великата синагога” (по-късно наречена Синедрон).

- Е. Развита доктрина за ангелите. Това включва както добри, така и зли духовни същества. Това развитие идва от Персийския дуализъм и междубиблейската юдейска литература.

□

NASB „как аз преследвах прекомерно”

NKJV „как гонех”

NRSV „Аз жестоко преследвах”

TEV „как преследвах безмилостно”

NJB „колко много ѝ навредих”

Този ГЛАГОЛ в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ е използван в Деяния 9:4, и описва Павловите действия, описани в Деяния 8:1-3; 22:20; и 26:10 (I Кор. 15:9; I Тим. 1:13). Това е същият общ контекст, в който Павел споделя своето свидетелство.

Относно „прекомерно” (хипербола), Вж. **Специално понятие**: по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СЛОЖНИ ДУМИ С ПРЕДСТАВКАТА *hyper* ПРИ ПАВЕЛ

Павел е имал особена слабост да изковава нови думи с гръцката представка *hyper*, която основно означава „над” или „горе”. Когато се среща с ГЕНЕТИВ (АБЛАТИВ), тя означава „от името на”. Може също така да носи значението „относно”, подобно на представката *peri* (вж. II Кор. 8:23; II Сол. 2:1). Когато се среща с АКУЗАТИВ, тя означава „отгоре”, „свръх” или „отвъд” (вж. А. Т. Robertson, *A Grammar of the Greek New Testament in the Light of Historical Research*, стр. 625-633). Когато Павел иска да подчертае дадено понятие, той често е прибегвал до тази ПРЕДСТАВКА, образувайки от нея нова дума.

Ето списък на Павлови думи с ПРЕДСТАВКАТА *hyper*.

- А. *Narax legomenon* (срещаци се единствено в Новия Завет)
1. *Hyperakmos*, отвъд зрялата възраст, I Кор. 7:36
 2. *Hyperaichanō*, надвишавам значително, II Сол. 1:3
 3. *Hyperbainō*, престъпвам, I Сол. 4:6
 4. *Hyperkeina*, отвъд, II Кор. 10:16
 5. *Hyperekteina*, простирам се отвъд, II Кор. 10:14
 6. *Hyperentugchanō*, застъпвам се, Римл. 8:26
 7. *Hypernikaō*, свръхпобеждавам, Римл. 8:37
 8. *Hyperpleonazō*, свръхизобилствам, I Тим. 1:14
 9. *Hyperupsoō*, свръхвъздигам, Фил. 2:9
 10. *Hyperphroneō*, свръхумувам, Римл. 12:3
- В. Думи, които се срещат само в писмата на Павел.
1. *Hyperairōmai*, превъзнасям се, II Кор. 12:7; II Сол. 2:4
 2. *Hyperballontōs*, прекомерно, II Кор. 11:23 (само тук е НАРЕЧИЕ, докато във II Кор. 3:10; 9:14; Ефес. 1:19; 2:7; 3:19 е ГЛАГОЛ)
 3. *Hyperbolē*, изключително, прекалено, свръх силите, Римл. 7:13; I Кор. 12:31; II Кор. 1:8; 4:7,17; 12:7; Гал. 1:13
 4. *Hyperekperissou*, извънмерно, Ефес. 3:20; I Сол. 3:10; 5:13
 5. *Hyperlian*, превъзходен, II Кор. 11:5; 12:11
 6. *Hyperochē*, прекрасност, изрядност, I Кор. 2:1; I Тим. 2:2
 7. *Hyperperisseuō*, преумножавам, Римл. 5:20 (в СРЕДЕН ЗАЛОГ, да се преумножавам, да преливам, II Кор. 7:4)
- С. Думи, използвани от Павел и рядко от други новозаветни автори.
1. *Hyperanō*, далеч над, Ефес. 1:21; 4:10 (и в Евр. 9:5)
 2. *Hyperechō*, превъзходство, Римл. 13:1; Фил. 2:3; 3:8; 4:7 (и в I Пет. 2:13)
 3. *Hyperēphanos*, надменен, високомерен, Римл. 1:30; II Тим. 3:2 (и в Лука 1:51; Яков 4:6; I Пет. 5:5).

Павел е човек на големи страсти. В неговия речник когато някой или нещо е добро, то е *твърде* добро; а когато е лошо, е *твърде* лошо. ПРЕДСТАВКАТА *hyper* позволява на автора да изразява своето категорично становище за греха, за себе си, за Христос и за благовестието.

□ „**Божията църква**” *Ekklesia* е сложна гръцка дума, съставена от „извън” и „да призова.” Използва се в гръцкия Койне да опише каквото и да е събрание, например, градски съвет (Деяния 19:32). Църквата избира това понятие, защото е използвано в Септуагинта, гръцкия превод на Стария Завет, писан в началото на 250г.пр.Хр. за библиотеката в Александрия, Египет. Това гръцко понятие заменя еврейското *gahal*, което е използвано като заветна фраза „събранието на Израил” (Числа 20:4). Новозаветните автори заявяват, че те са „божествените избрани,” които са Божият народ по онова време. Те не виждат радикална разлика между старозаветния Божи народ и тях, новозаветния народ на Бога. Трябва да подчертаем, че Църквата на Исус Христос е истинският наследник на старозаветните писания, а не на съвременния равински юдаизъм.

Забележете, че Павел споменава местните църкви в Гал. 1:2, а всемирната църква - в Гал. 1:13. Думата „църква” е използвана по три различни начина в НЗ.

1. Домашни църкви (Римл. 16:5)
2. Местни или регионални църкви (1:2; I Кор. 1:2)
3. Цялото Христово тяло на земята (1:13; Матей 16:18; Ефес. 1:22; 3:21; 5:23-32)

□ „**и я разорявах**” Този глагол е в НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, изразяващ повтарящо се действие в миналото.

1:14 „и напредвах в юдейската религия повече от мнозина свои връстници между съотечествениците си.” Отнася се до равините, състуденти на Павел. Няма по-ентузиазирани от първокурсниците в богословския факултет! Юдейската ревност за Закона беше/е истинско посвещение и ревност, без познание и истина (Римл. 10:2 и сл.). Павел се опитва да угоди на своите юдейски съвременници!

□ „**като бях много по-ревностен към преданията на предците си.**” Тук е използвано понятието „традиции/предания,” което е техническо и касае „Устната традиция.” Юдеите вярват, че подобно на писания СЗ, Устната традиция е дадена от Бога на Мойсей на планината Синай. Устната традиция има за цел да съхранява, пази и тълкува писания Стар завет. По-късно тя е закодирана във Вавилонския и Палестинския Талмуди, което води до формализъм и фолклор, вместо до жива връзка с Бога чрез вяра (Исая 29:13; Кол. 2:16-23; II Тим. 3:1-5). Вж. Бележката върху „традиции” към II Сол. 2:15.

1:15

NASB	„Но когато Бог”
NKJV	„Но когато бе угодно на Бога”
NRSV	„Но когато Бог”
TEV	„но Бог”
NJB	„Тогава Бог”

В много достоверни древни ръкописи вместо „Бог” се използва МЕСТОИМЕНИЕ В МЪЖКИ РОД „той,” (ръкописи P⁴⁶ и В). Думата *Theos* [Бог] се появява в ръкописи А и D. вероятно в оригинала думата е „той”, а преписвачите по-късно добавят *theos*, за да пояснят неясното МЕСТОИМЕНИЕ. Виж Приложение Две.

□ „**А когато Бог, който още от утробата на майка ми ме беше отделил и призовал чрез Своята благодат.**” Павел прави алузия с призоваването на някои от древните пророци, конкретно Йеремиа (Йер. 1:4-5, или Служителят на *ЯХВЕ*, Исая 49:1,5). Той чувства божествения призив за служение (Римл. 1:1). Това е още един начин да подчертае, че неговата власт и апостолство не са от човеци (ст. 1, 11-12). Идеята за „призоваването” е изгъкната и в личното свидетелство на Павел (Деяния 9:1-19; 13:2; 22:1-16 и 26:9-18). Някои от най-силните библейски пасажии относно избирането могат да се намерят в писанията на Павел (Римляни 9 глава и Ефесяни 1 глава).

Интересно е, че Павловият израз „чрез Неговата благодат” изглежда е синоним на „Светия Дух.” В Павловите писания има характерна терминология (Римл. 3:24; I Кор. 15:10; II Кор. 6:1; Ефес. 2:8).

Благодатта отразява непроменимия характер на Бога, а Духът осъществява контакта между Светия Бог и грешното човечество (Йоан 6:44,65).

1:16

NASB, NKJV, NJB „да разкрие в мен Своя Син”

NRSV, TEV „да открие Своя Син на мен”

„Да открие” [*apocalupto*], преведено като „откровение” в стих 12 по принцип означава „ясно изявление или разкриване.” Очевидно това става по пътя за Дамаск и по-късно в Арабия (ст. 17).

Изразът „в мен” е много дискутиран. Някои смятат, че означава, че Бог е изявил Исус на Павел, докато други смятат, че се касае за това, че Бог разкрива Исус чрез Павел. И двете са верни. Ревизирият английски превод (*Revised English Bible*) комбинира двете възможности („да разкрие Своя Син в мен и чрез мен”). Изглежда първият вариант пасва на по-широкия контекст, но вторият вариант повече подхожда на ст. 16.

□ „за да Го проповядвам между езичниците,” Изразът „в мен” е паралелен на „между езичниците.” Бог призовава Павел да призове езичниците (Деяния 9:15; 22:15; 26:16-18; Римл. 1:5; 11:13; 15:16; Гал. 2:7,9; Еф. 3:8; I Тим. 2:7). Английската дума „етнически” произхожда от гръцката дума за „езичници.”

□

NASB „аз веднага не се допитах до плът и кръв”

NKJV „Веднага не се допитах до плът и кръв”

NRSV „Не се допитах до никое човешко същество”

TEV „Не отидох при никого за съвет”

NJB „Не се спрях, за да дискутирам това, с който и да е човек”

Това изглежда касае личното време, което Павел прекарва за изучаване в Арабия (ст. 17). Не е сигурно колко време е изследвал или колко време е останал в Арабия. Вероятно се касае за Набатейското царство, което е много близо до град Дамаск, на югоизток (II Кор. 11:32). От стих 18 можем да заключим, че е стоял там поне три години (но не е задължително). Основната причина, поради която Павел споменава това (то е пропуснато в книгата Деяния), е да покаже, че не е получил своето благовестие от Апостолите в Йерусалим, нито е упълномощен официално от Йерусалимската църква, но от Бог и чрез Бог (ст. 1,11-12).

Думата „Плът” включва и сексуални нотки. Вж. **Специално понятие:** по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПЛЪТ (SARX)

Това понятие е използвано най-често от Павел в Галатяните и в неговата богословска разработка в Римляните. Учените не са единодушни как да определят различните нюанси на понятието. Със сигурност има припокриване в значенията. Бележките по-долу са само опит да се опише широкото семантично поле на това понятие.

- A. за човешкото тяло (вж. Йоан 1:14; Римл. 2:28; I Кор. 5:5; 7:28; II Кор. 4:11; 7:5; 12:7; Гал. 1:16; 2:16,20; 4:13; Фил. 1:22; Кол. 1:22,24; 2:5; I Тим. 3:16).
- B. за човешкия произход (т.е. баша-син; вж. Йоан 3:6; Римл. 1:3; 4:1; 9:3,5,8; 11:14; I Кор. 10:18; Гал. 4:23,29).
- C. за личността на човека (вж. Римл. 3:20; 7:5; 8:7-8; I Кор. 1:29; II Кор. 10:3; Гал. 2:16; 5:24).
- D. по човешки казано (Йоан 8:15; I Кор. 1:26; II Кор. 1:12; 5:16; 10:2; Гал. 6:12).
- E. за човешката слабост (вж. Римл. 6:19; 7:18; 8:5-6,9; II Кор. 10:4; Гал. 3:3; 5:13,16,19-21; Кол. 2:18).
- F. за враждебността на човешката природа срещу Бога, свързана с последствията от Грехопадението (вж. Римл. 7:14; 13:14; I Кор. 3:1,3; Ефес. 2:3; Кол. 2:18; I Петър 2:11; I Йоан 2:16).

1:17 „които бяха апостоли преди мен,” Павел определено признава лидерството на Дванайсетте апостоли, но изтъква и своето равенство с тях.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – ГАЛАТЯНИ 1:18-24

18 По-късно, след три години, се изкачих в Ерусалим, за да се запозная с Кифа, и останах при него петнадесет дни; 19 но друг от апостолите не видях освен Яков, брата на Господа. 20 А за това, което ви пиша, ето, пред Бога ви уверявам, че не лъжа. 21 После дойдох в областите на Сирия и Киликия, 22 но още не бях познат лично на Христовите църкви в Юдея, 23 а те само бяха слушали, че онзи, който едно време ги е гонил, сега проповядва вярата, която някога е разорявал, 24 и славеха Бога заради мен.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 1:18-24

¹⁸Then three years later I went up to Jerusalem to become acquainted with Cephas, and stayed with him fifteen days. ¹⁹But I did not see any other of the apostles except James, the Lord's brother. ²⁰(Now in what I am writing to you, I assure you before God that I am not lying.) ²¹Then I went into the regions of Syria and Cilicia. ²²I was *still* unknown by sight to the churches of Judea which were in Christ; ²³but only, they kept hearing, „He who once persecuted us is now preaching the faith which he once tried to destroy.” ²⁴And they were glorifying God because of me.

1:18 „По-късно, след три години, се изкачих в Ерусалим” Павел признава, че е посетил Йерусалим. Акцентът в това изречение е, че Павел няма контакт с Йерусалим или Дванайсетте три години след своето обръщение. Книгата Деяния описва пет Павлови визити в Йерусалим, но в Галатяните са записани само две. Много е трудно да се узнае кои от срещите, записани в Деяния, са споменати и в Галатяните, и дали е имало други такива посещения. Повечето хора смятат, че това посещение, споменато в ст. 18 отговаря на описаното в Деяния 9:26-30. Виж **Въведение**, Дата и получатели, С.

□ „за да се запозная” Това е гръцки израз, който е в основата на английската дума „история.” Павел отива (1) да опознае Петър или (2) или с конкретната цел да научи от Петър за Исусовото учение. Въпреки това Павел не стои с Петър през цялото време (Деяния 9:28-30). Той проповядва в региона и вероятно прекарва вечерите или съботата с него. Съгласно този стих е ясно, че е прекарал там само петнайсет дена, което е много кратък период, ако се касае за задълбочено обучение. Обаче, от Петровата терминология и теология, които откриваме в I и II Петър, става ясно, че вероятно Петър е научил повече от Павел, отколкото обратното.

□

NASB, NRSV, NJB „Кифа”
NKJV, TEV „Петър”

Кифа (Арамейската дума за „канара”) се среща в MSS P⁴⁶, P⁵¹, !*, A, B. Името Петър (гръцката дума за голям скален блок) се среща в MSS I^c, D, F, G, K, L и P. Павел използва Кифа във 2:9,11,14.

1:19 „друг от апостолите не видях освен Яков, брата на Господа.” Това гръцко изречение е много неясно. Контекстът предполага, че Яков е апостол, но това значение не е сигурно. Думата „апостоли” в ст. 18 може да касае Петър. Яков е разглеждан като „апостол” в същия смисъл, както и Варнава (Деяния 14:4, 14); Андроник и Юния (Римл. 16:7); Аполос (II Кор. 4:9); Елафродит (Фил. 2:25); или Силванус и Тимотей (I Сол. 2:6; Деяния; 18:5). Този Яков е представен като полубратът на Исус (Матей 13:55; Марк 6:3), за да го разграничи от апостол Яков, част от приближения кръг ученици, който е убит много рано (Деяния 12 глава). За няколко поколения църквата в Йерусалим е ръководена от физически роднина на Исус. Няколко библейски пасажи подсказват (Деяния 12:17; 15:13; 21:18; I Кор. 15:7 и Яков 1:1), че Яков е много важен водач в Йерусалимската църква.

Вж. **Специално понятие:** ЯКОВ, ИСУСОВИЯТ ПОЛУБРАТ към Гал. 2:9. Относно думата „апостоли” вж. **Специално понятие:** ИЗПРАЩАМ към Гал. 1:1

1:20 „А за това, което ви пиша, ето, пред Бога ви уверявам, че не лъжа.” Павел е наясно със сериозността на заклеването, но въпреки това смята за важно да потвърди истинността на думите си с обет (Римл. 9:1; I Тим. 2:7). Павел и на други места призовава Бог за свидетел относно истинността на казаното от него (Римл. 1:9; II Кор. 1:23; 4:2; 11:31; I Сол. 2:5,10). Павел е уверен в божествения произход и съдържание на неговото послание.

1:21 „После дойдох в областите на Сирия и Киликия.” Сирия и Киликия са Римски провинции, но по-малката Киликия не е напълно независима (Деяния 15:41). Може това да е причината да е спомената на второ място, макар да е първа по хронология. Павел работи първо в Киликия, защото там е разположен неговият роден град, Тарс. Това изглежда е записано в Деяния 9:30. Времето на Павел в Сирия е описано в паралел с това в Антиохия, която е столица на Римската провинция Сирия. Този период е описан в Деяния 11:25-26.

1:22 „още не бях познат лично на Христовите църкви в Юдея” Гръцката дума „непознат” отразява английската „агностик.” В този случай думата „знание” [*gnosis*] е предшествана от отрицателна частица „не” АлФА ПРИВАТИВ. Донякъде това е изненадващо, защото Павел е известен гонител на Църквата. Изглежда обаче не всички са знаели за неговото минало и той не търси признание от Палестинските църкви за своето служение.

□ „църкви” Вж. **Специално понятие: ЦЪРКВАТА (EKKLESIA)** към Гал. 1:2.

1:23-24 Макар че Павел не търси признание от ранните юдейски християнски църкви, той го получава от тях (ст. 24), когато те научават за служението му сред езичниците. Това е още един елемент в неговия аргумент срещу еврейските лъжеучители християни, които твърдят, че Павел няма нужния авторитет.

□ „вярата” Това понятие може да има няколко различни нюанса. В голяма степен наличието или липсата на ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН не помагат при определяне на точния смисъл.

1. Старозаветното значение на думата е „вярност” или „надеждност,” затова може да се използва за нашето доверие и вярност към Бога заради Неговата надеждност
2. Когато приемаме Божията покана за прошка в Христос
3. В смисъл на верен, благочестив живот
4. В колективния смисъл на християнската вяра или истина за Исус (Деяния 6:7 и Юда ст. 3 и 20)

В няколко пасажа, например, II Сол. 3:2, е трудно да определим кое значение има предвид Павел. Тук най-добре пасва вариант #4.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Кое е уникалното в уводните думи на Павел към църквите в Галатия?
2. Избрийте трите фрази, които описват личността и делото на Христос в стих 4.
3. Защо Павел е толкова възмутен от постъпката на галатийските църкви?
4. Кои са лъжливите учители и какво е съдържанието на тяхното послание?
5. Какво означава понятието „проклет”?
6. Как Павел доказва, че не угажда на човеци?
7. Защо Павел повтаря основния акцент от Гал. 1:1 отново в стихове 11 и 12?
8. Как лъжеучителите използват предишния живот на Павел срещу него?
9. Защо Павел отива в Арабия?
10. Разяснете някои от основните обвинения, които лъжеучителите отправят към Павел и как той ги опровергава в 1:10 и сл.

Галатяни 2 гл.

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Павел – приет от другите апостоли 2:1-10	Защита на благовестието 2:1-10	Павловото апостолство – признато в Йерусалим 2:1-10	Павел и другите апостоли 2:1-5 2:6-10	Срещата в Йерусалим 2:1-10
Павел порицава Петър в Антиохия 2:11-21	Няма връщане към Закона 2:11-21	Павел порицава петровата непоследователност в Антиохия 2:11-14 Установяване на принципа 2:15-21	Павел спори с Петър 2:11-14 2:15-16 2:17-21	Петър и Павел в Антиохия 2:11-13 2:14 Благовестието, проповядвано от Павел 2:15-21

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставяте вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

- А. Тази част е продължение на литературната единица (Павел защитава своето апостолство), която започва в 1:11 и продължава до 2:14.
- В. 2:15-21 е преходен пасаж, въвеждащ съдържанието на Павловото благовестие, което подробно е разгледано в глави 3 & 4. Това е автобиографичната защита на неговото апостолство и евангелието, основано на изявената Божия воля, а не на човешката традиция, дори тези традиции да са възприети от Дванайсетте апостоли и Йерусалимската църква.
- С. Този пасаж е изключително труден за тълкуване по две причини:
1. Първата част, ст. 1-10, има някои граматични особености. В ст. 1 и 2 Павел започва една тема, но в ст. 3-10 той вмъква в нея поредица от три накъсани изречения. Темата от ст. 1-2 е подновена отново в ст. 6-10. Макар граматичното оформление да е сложно, общият смисъл е ясен.
Сравнявайки необичайната пунктуация в ст. 1-10 в съвременните преводи (скоби, тирета, многоточие), сме наясно с проблемите, когато се опитваме да проследим в мисълта на Павел.
 2. Втората част, ст. 11-21 също е трудна за тълкуване, защото не е сигурно как е завършила дискусиата между Павел и Петър. Преводите на NRSV, TEV, и JB ограничават цитата до ст. 14, докато при NASB цитатът завършва в ст. 21. Мисля, че Павел завършва обръщението си към Петър в ст. 14, а богословското обобщение, свързано с вярващите юдеи и разбирането на юдаистите за ролята на Закона започва в ст. 15 и продължава до ст. 21.
В стихове 15 -21 Павел дава отговор на поредица от въпроси, обвинения и неразбиране относно благовестието на неограничената Божия благодат. Въпросите не са от страна на Петър, но от юдаистите и фарисеите, които ги подкрепят. Неговите отговори на тези въпроси ще бъдат дискутирани в глави 3 и 4.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Галатяни 2:1-10

1 Тогава, след четиринадесет години, пак се изкачих в Ерусалим с Варнава, като взех със себе си и Тит. 2 Но се изкачих по откровение и изложих пред тях благовестието, което проповядвам между езичниците, но насаме пред по-именитите от тях, да не би да тичам или да съм тичал напразно. 3 Но даже Тит, който беше с мен, макар и да беше грък, не беше принуден да се обреже; 4 и то поради промъкналите се лъжебратя, които се бяха вмъкнали, за да дебнат свободата, която имаме в Христос Исус, като искаха да ни поробят, 5 на които ние нито за час не отстъпихме да им се покорим, за да остане с вас истината на благовестието. 6 А тези, които бяха считани за нещо – каквито и да са били, за мен е все едно, Бог не гледа на лицето на човека – тези, видните, не прибавиха нищо повече към моето учение; 7 а напротив, когато видяха, че на мен беше поверено да проповядвам благовестието между необрязаните, както на Петър между обрязаните – 8 защото Този, който подейства в Петър за апостолство между обрязаните, подейства и в мен за апостолство между езичниците – 9 и когато познах дадената на мен благодат, Яков, Кифа и Йоан, които се считаха за стълбове, дадох на мен и на Варнава десница на общение, за да идем ние между езичниците, а те – между обрязаните. 10 Искаха само да помним бедните – същото нещо, което и аз бях ревностен да върша.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 2:1-10

¹Then after an interval of fourteen years I went up again to Jerusalem with Barnabas, taking Titus along also. ²It was because of a revelation that I went up; and I submitted to them the gospel which I preach among the Gentiles, but *I did so* in private to those who were of reputation, for fear that I might be running, or had run, in vain. ³But not even Titus, who was with me, though he was Greek, was compelled to be circumcised. ⁴But *it was* because of the false brethren secretly brought in, who had sneaked in to spy out our liberty which we have in Christ Jesus, in order to bring us into bondage. ⁵But we did not yield in subjection to them for even an hour, so that the truth of the gospel would remain with you. ⁶But from those who were of high reputation (what they were makes no difference; God shows no partiality)—well, those who were of reputation contributed nothing to me. ⁷But on the contrary, seeing that I had been entrusted with the gospel to the uncircumcised, just as Peter *had been* ⁸(for He who effectually worked for Peter in *his* apostleship to the circumcised effectually worked for me also to the Gentiles), ⁹and recognizing the grace that had been given to me, James and Cephas and John, who were reputed to

be pillars, gave to me and Barnabas the right hand of fellowship, so that *we might go* to the Gentiles and they to the circumcised. ¹⁰Hej only *asked* us to remember the poor—the very thing I also was eager to do.

2:1 „след четиринадесет години” Периодът от 14 години е бил предмет на много разногласия сред библейските изследователи. Този период от време може да се отнася или до

1. Обръщението на Павел (1:15-16)
2. Времето, прекарано от Павел в Арабия (1:17)
3. Неговата първа визита в Йерусалим (1:18)

Елементът – време е от значение само дотолкова, че да покаже колко рядко и с какво закъснение Павел установява контакт с Йерусалимските апостоли.

□ **„пак се изкачих в Йерусалим”** „Пак” говори за по-късна или втора визита. Точното време не е сигурно, защото Деяния описва пет Павлови посещения в Йерусалим. Последните две са твърде късно за този контекст, но не е сигурно за кое от останалите три се отнася. Лично аз смятам, че Галатяни 2 глава е свързана с Деяния 15 глава, защото и в двата случая присъства Варнава, проблемът е един и същ, споменати са и Петър, и Яков. Като изключим тази спекулация на автора, други учени като прочутия Ф.Ф. Брус, *New International Commentary Series* и Richard Longenecker in the *Word Biblical Commentary Series*, смятат, че Галатяни 2 глава е във връзка с посещението на Павел, описано в Деяния 11:30 по повод глада в Йерусалим.

Изразът „изкачих се в Йерусалим” има богословски характер. Подобно описание има в Деяния 11:27, когато „слизат в Антиохия.” Тъй като е светият град, към Йерусалим се изкачват винаги, независимо от коя посока.

□ **„с Варнава”** Деяния 4:6 ни информира, че Варнава е левит от Кипър, чието име е Йосиф. Учениците го назовават Варнава, което означава „син на насърчение.” Той първи приема факта, че Павел наистина е обръщеник (Деяния 11:24). Очевидно той е водач в Йерусалимската църква (Деяния 11:22), както и Сила (Деяния 15:22). Той отива в Тарс и търси Савел, за да му помага с работата в Антиохия (Деяния 11:19-27). Той е мисионерският спътник на Павел по време на първото мисионерско пътуване (I Кор. 9:6). Вж. **Специално понятие:** ВАРНАВА към Гал. 2:13.

□ **„като взех със себе си и Тит”**. Тит е един от верните помощници на Павел (II Кор. 8:23). Той го използва на особено трудни места, в Коринт и Крит. И двамата му родители са езичници, за разлика от Тимотей, който е наполовина евреин. Йерусалимската църква не изисква от Павел да го обреже (Деяния 15). Изненадващо е, че Тит не е споменат нито веднъж в книгата Деяния. Сър Уилям Рамзи и А.Т. Робъртсън спекулират, че Тит е брат на Лука, което обяснява факта, че не е споменат (израз на смирение), но това мнение не е обосновано. Мартин Лутер спекулира, че Павел взема Тит в Йерусалим, за да изпита нещата. Други смятат, че Павел тръгва с Тит, но едва по-късно осъзнава значимостта на факта, че Йерусалимската църква не изисква от Тит да се обреже, защото е чист грък (ст. 3).

2:2 „Но се изкачих по откровение.” Ако предположим, че този стих визира Деяния 15 глава, тогава в Деяния 15:2 има противоречие. Предполага се, обаче, че откровението идва от един от петимата пророци от Антиохия, които го предават на църквата. След това Антиохийската църква възлага на Павел да посети Йерусалим.

□ **„И изложих пред тях благовестието, което проповядвам между езичниците”** Това е от значение заради връзката със ст. 3-5. Защо Павел излага своето благовестие пред Апостолите? (1) Дали иска да се съгласят с него и да го признаят? или (2) Реагира на присъствието на лъжеучителите? Последният вариант най-добре пасва на израза, вметнат в ст. 4 и 5. Изложението на Павел ясно съответства на описанието в Деяния 15:12.

□
NASB „но го направих насаме пред онези, които имаха власт”
NKJV „но лично през онези, които бяха известни”
NRSV „(макар и само в лична среща с изтъкнатите водачи)”
TEV „в лична среща с водачите”

NJB „и лично изложих пред водещите мъже”

Четейки Деяния 15 глава, на пръв поглед е трудно да кажем, че е описана лична среща. Деяния 15:2b и ст. 6 може да описват лидерски съвет. Възможно е Павел първо да се е срещнал с водачите, за да бъде изслушан от тях, преди да говори пред цялата църква, която сигурно е била пълна с юдаисти (онези, които изискват от всеки да стане евреин, ако иска да се спаси).

В последните години някои учени предполагат (вероятно заради акцента върху Тюбингенските богослови от Германия), че съществува напрежение между Павел и Йерусалимските апостоли. Някои твърдят, че трите фрази, с които Павел описва Йерусалимските водачи във 2:2, 6 (два пъти), и стих, са 10 донякъде презрителни. Те трябва да се разглеждат в отрицателен смисъл, като се имат предвид три неща:

1. В опита си да подценят Павел, лъжеучителите изтъкват авторитета на първите Дванайсет Апостоли, това не означава, че има лично напрежение между Павел и Дванайсетте.
2. Възможно е Павел да е разочарован от действията на някои от апостолите в Деяния 8:1, които нямат правилно виждане за световната мисия на Църквата. Срамно е и оттеглянето на Петър от общение с езичниците, заради идването на някои от Йерусалим, описано в Гал. 2:11-14.
3. Тези изрази може и да не се отнасят до Апостолите, но до други църковни лидери, които имат претенции за власт или само до някои апостоли.

□

NASB, TEV „от страх, че може да тичам или да съм тичал напразно”

NKJV „да не би по някакъв начин да тичам или да съм тичал напразно”

NRSV „за да съм сигурен, че не съм тичал или не тичам напразно”

NJB „от страх да не би пътят, по който съм поел, да не е позволен

Очевидно това не означава, че Павел търси богословско потвърждение от Йерусалимските водачи, защото то би било в разрез с контекста. Тук става дума за Павловото предложение за мисионерска работа сред езичниците (II Кор. 7:14; 9:9) и той се надява и се моли за единомислие, което впоследствие е налице. Павел изразява подобни страхове и на други места (Фил. 2:16; I Сол. 3:5).

2:3 „Но даже Тит, който беше с мен, макар и да беше грък, не беше принуден да се обреже”
Независимо че смисълът е ясен, възникват въпроси относно:

1. Разлика в ръкописите в стих 5, където думата „не” липсва в западната група ръкописи, особено ръкопис D
2. Липсата на яснота в стих 4, което кара някои да смятат, че Павел обрязва Тит не по убеждение, но за да демонстрира свободата си

Това обаче подкопава цялата структура на Павловия аргумент. Очевидно Павел вече е атакуван, загдето е обрязал Тимотей (Деяния 16:3), който е половин евреин, но нито за минута не се поддава на натиска да обреже Тит. Всъщност, проблемът не е в самото обрязване (Римл. 2:28-29 и Гал. 6:15), но в начина, по който човек се оправдава пред Бога. В Галатяни Павел прави контраст между системата на юдеите и юдаистите, ориентирана към делата и благовестието на Исус, което е по благодат.

2:4

NASB „Но беше заради лъжебратята. . привъмкнали се тайно”

NKJV „но *това стана* заради лъжебратята, проъмкнали се тайно”

NRSV „Но заради лъжливите вярващи, привъмкнали се тайно”

TEV „претендираха, че са братя и се присъединиха към групата”

NJB „Въпросът бе повдигнат само защото някои, които не бяха част от братството, се бяха вмъкнали тайно”

Тези лъжливи братя са споменати и на други места (Деяния 15:1,5; II Кор. 11:13,26 и I Сол. 2:14-16). ГЛАГОЛНАТА форма е в СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, че те се вмъкват, подтикнати от някого, например

1. Невярващи юдеи
2. Група от вярващи юдеи, наречени юдаисти
3. Самия сатана

Понятието „лъжливи братя“ (*pseudadelphous*) напомня за израза, използван от Петър във II Петър 2:1, за да опише „лъжливите водачи“ (*pseudoproph'tai* и *pseudodidaskaloi*). Употребата на това понятие в гръцкия Койне обикновено касае предатели, които позволяват на врага да се вмъкне в града и да го превземе отвътре.

Друг проблем при тълкуването касае мястото на предателството. Дали лъжливите братя се вмъкват в:

1. Църквата в Йерусалим
2. Йерусалимския събор
3. Църквата в Антиохия

Предвид тези подробности, точното място не е сигурно, затова догматизмът е неизбежен.

□ „поради промъкналите се лъжебрата, които се бяха вмъкнали, за да дебнат свободата,” Свободата в Христос е от първостепенна важност за Павел (Деяния 13:39; Гал. 5:1,13). В този контекст се има предвид свобода от юдейските правила и наредби, идея, разработена в следващите глави. Важно е да се отбележи, че сме наистина свободни в Христос, но тази свобода не трябва да служи като разрешение за съгрешаване (Римл. 14:1-15:13 и I Коринтяни 8-10 глави). Това диалектично напрежение между свобода и отговорност, заложено в благовестието, е илюстрирано в Павловия акцент върху „отговорността” в Посланието до Коринтяните, но в Посланието към галатяните, акцентът е върху „свободата.” И двете са верни! Те трябва да бъдат в баланс!

2:5 „на които нито за час не отстъпихме да им се покорим” „Ние” трябва да са Павел и Варнава. Те са единодушни в опозицията си срещу изискването всички езичници да бъдат обрязани (и да спазват Мойсеевия закон) след обръщението си.

Частичата „не” присъства в ръкописи P⁴⁶, !, B, C, D¹, F, и G (UBS⁴ я качествява в категория „A”). Тя липсва само в коригирания ръкопис от шести век, D2 и старата Латинска версия. Причината, поради която Павел изисква да се покоряваме един на друг в Ефес. 5:21, но е непоколебим относно покорство в този случай, е убеждението му, че тези „лъжливи братя” не са истински християни. Павел излага мнението си, че онези, които основават праведното си стоене пред Бога на собствените си усилия, не са истински християни (Гал. 1:8,9; 5:2-12; Римл. 10:2-5 и I Сол. 2:14-16). Тогава, същественият въпрос е: „на кого основават доверието си: „на тях самите или на Христос?”

□ „за да остане с вас истината на благовестието.” Този въпрос не е незначителен, но въпросният аргумент е в основата на по-нататъшната мисия сред езичниците. Истината е толкова важна новозаветна дума. Вж. **Специално понятие:** по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: „ИСТИНАТА” В ПИСМАТА НА ПАВЕЛ

Павловата употреба на понятието „истина” идва от неговия старозаветен еквивалент (*emet*), което означава „доверен” или „верен”. В юдейските писания между двата завета думата се използва за „истина” като антоним на „фалшивост”. Може би най-близкият паралел би бил в скрижалите от Мъртво море, където думата се среща със значение на „открита доктрина” в т.нар. „Благодарствени химни”. Членовете на есейската общност са се наричали „свидетели на истината”.

Павел използва понятието като синоним за благовестието на Христос.

1. Римляни 1:18,25; 2:8,20; 3:7; 15:8
2. I Коринтяни 13:6
3. II Коринтяни 4:2; 6:7; 11:10; 13:8
4. Галатяни 2:5,14; 5:7
5. Ефесяни 1:13; 6:14
6. Колосяни 1:5,6
7. II Солунци 2:10,12,13
8. I Тимотей 2:4; 3:15; 4:3; 6:5
9. II Тимотей 2:15,18,25; 3:7,8; 4:4
10. Тит 1:1,14

Освен това Павел използва думата, за да потвърди точността на собствените си думи.

1. Деяния 26:25
2. Римляни 9:1
3. II Коринтяни 7:14; 12:6
4. Ефесяни 4:25
5. Филипяни 1:18
6. I Тимотей 2:7

Друга употреба е при описанието на неговите мотиви (в I Кор. 5:8) и начин на живот – негов и на всички християни (Ефес. 4:24; 5:9; Фил. 4:8). Понякога го използва и за характера на:

1. Бога, Римл. 3:4 (вж. Йоан 3:33; 17:17)
2. Исус Христос, Ефес. 4:21 (подобно на Йоан 14:6)
3. апостолското свидетелство, Тит 1:13
4. самия Павел, II Кор. 6:8

Единствено Павел използва глаголната форма на тази дума (*alētheuō*). Това виждаме в Галатяни 4:16 и Ефесяни 4:15, където глаголът се отнася към благата вест. За по-дълбоко изследване вж. Colin Brown (ed), *The New International Dictionary of New Testament Theology*, vol. 3, стр. 784-902.

2:6

NASB	„но от онези, които бяха с висока репутация”
NKJV	„но от онези, които имаха вид на някакви—каквито и да бяха”
NRSV	„и от онези, които трябваше да бъдат признати за водачи”
TEV	„но онези, които изглежда, че бяха водачи”
NJB	„тези хора, които са признати водачи”

Тази фраза може да се отнася или до: (1) някои от Дванайсетте; или (2) определени водачи в Йерусалимската църква. Павел изтъква, че тяхната опозиция не може да повлияе на неговия призив от Бога, на неговата мисия и благовестието. Ф.Ф. Брус обаче цитира Йосиф Флавий и неговата книга *War of the Jews*, 3.453; 4.141,159, за да илюстрира, че думата „изглежда” не винаги е използвана пренебрежително.

□ „Бог не гледа на лицето на човека” Тази старозаветна съдебна метафора (Втор. 10:17; II Лет. 19:7) първоначално означава „да повдигна лице” (Левит 19:15; Втор. 1:17; 16:19; Деяния 10:34). Павел прави връзка с практиката на съдиите, които вземат решения, водени от фаворитизъм или от специалното положение на обвиняемите. При Бога няма лицеприятие (Римл. 2:11; Ефес. 6:9; Кол. 3:25; I Петър 1:17).

□	NASB, NRSV	„не допринесоха с нищо за мен”
	NKJV	„не ми прибавиха нищо”
	TEV	„нямаха нови предложения към мен”
	NJB	„нямаха какво да добавят към благовестието, което проповядвах”

□ Тук Павел конкретно потвърждава своята независимост („на мен” е добавено за да се акцентира) и тази на неговото благовестие от властта на Дванайсетте или на Църквата – Майка в Йерусалим. Това не е пренебрежение към Дванайсетте или водачите на Йерусалимската църква, но наблег на божествената същност на Павловия призив и откровение.

2:7 „напротив, когато видяха, че на мен беше поверено да проповядвам благовестието между необрязаните” Основен елемент в посланието на Павел при изграждане на контекста, който започва в Гал. 1:10. Когато ерусалимските водачи виждат и чуват Павел, те потвърждават, че Бог го е призовал и избрал. Апостолите са споменати в ст. 9. Изразът „на мене беше поверено е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ и изтъква продължаващата роля на Павел като настойник на благовестието посредством Божия призив и подготвен чрез Духа (ср. I Кор. 9:17; I Сол. 2:4; I Тим. 1:11; Тит 1:3). Други пасажи също подкрепят Павловия призив да бъде Апостол на езичниците (Деяния 9:15; Римл. 1:5; 11:13; 15:16; Гал. 1:16; Ефес. 3:8; I Тим. 2:7; II Тим. 4:17).

□ „както на Петър” Използването на името „Петър” в ст. 7 и 8 е донякъде необичайно за Галатяните. На останалите места в посланието, където Петър е споменат, Павел обикновено

използва името „Кифа”, арамейската дума за „канара,” (1:18; 2:9,11,14). Обаче, в оригинала вероятно присъства името „Петър”, а двете имена са синоними.

2:8 Стих 8 е поставен в скоби в цялата граматична структура на стихове 1-10, и може да касае географска или етническа общност (ст. 9d). и Петър, и Павел са избрани от Бога!

2:9 „когато познаха дадената на мен благодат, Яков, Кифа и Йоан, които се считаха за стълбове, дадоха на мен и на Варнава десница на общение, за да идем ние между езичниците, а те - между обрязаните” Тези стълбове са тримата водачи на християнската църква в Йерусалим. Тази титла е използвана във връзка с „Апостолите от Климент от Рим (писали около 95г.сл.Хр.) и Игнатий. Използвана е в позитивен смисъл и в Откр. 3:12. Възможно е фразата да е използвана в равинските понятия по отношение на Авраам и Мойсей. Павел още веднъж подкрепя твърдението си, че не само е независим, но и че някои от апостолите (Петър и Йоан, част от приближения кръг на Исус) признават авторитета, даден му от Бога и му протягат десница за общение. Този Яков не е един от Дванайсетте, но полубратът на Исус и водач на Йерусалимската църква (Деяния 15 глава).

Изразът, „които бяха считани за стълбове,” няма негативен смисъл, но вероятно касае обвинението на лъжеучителите срещу Павел. В този контекст Павел не иска да подцени тези трима водачи, но изтъква факта, че те публично признават тяхното служение с Варнава!

□ „дадената на мене благодат” ГЛАГОЛЪТ е в МИНАЛО СВЪРШЕНО, СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Виж бележката към 1:15 за връзката между „благодат” и „Дух.”

□ „Яков” Вж. Специално понятие: по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЯКОВ, ИСУСОВИЯТ ПОЛУБРАТ

- A. Наречен е „Праведният Яков”, а по-късно получава прозвището „камилски колене,” защото постоянно се молел на колене (от Хегесип, цитиран от Евсевий).
- B. Яков повярва едва след възкресението (Марк 3:21; Йоан 7:5). Исус му се явява лично след възкресението (I Кор. 15:7).
- C. Той е в горницата с учениците (Деяния 1:14) и вероятно също е там, когато идва Светият Дух.
- D. Женен е (I Кор. 9:5).
- E. Павел го нарича стълб (вероятно апостол, вж. Гал. 1:19), но не е един от Дванайсетте (Гал. 2:9; Деяния 12:17; 15:13 и сл.).
- F. В книгата *Еврейски старини (Antiquities of the Jews)*, 20.9.1, Йосиф Флавий споменава, че Яков е убит с камъни през 62 г.сл.Хр., по заповед на садукееите от Синедриона, докато според една друга традиция (авторите от вторив ек Климент от Александрия или Хегесип), Яков е хвърлен от стената на Храма.
- G. За много поколения след Исусовата смърт, Негов роднина е водач на църквата в Йерусалим.

□ „общение” Вж. Специално понятие: по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: *KOINŌNIA*

Понятието „общение” (*koinōnia*) означава:

- 1. близка връзка с някого:
 - a. със Сина (вж. I Йоан 1:6; I Кор. 1:9)
 - b. с Духа (вж. II Кор. 13:13; Фил. 2:1)
 - c. с Отец и със Сина (вж. I Йоан 1:3)
 - d. със заветните братя и сестри (вж. I Йоан 1:7; Деяния 2:42; Гал. 2:9; Флмн. 17 ст.)
- 2. близка връзка с неща или групи:
 - a. с благовестието (вж. Фил. 1:5; Филимон б)
 - b. с Христовата кръв (вж. I Кор. 10:16)
 - c. не с мрака (вж. II Кор. 6:14)
 - d. със страданията (вж. Фил. 3:10; 4:14; I Петър 4:13)

3. подарък, направен от щедрост (вж. Римл. 12:13; 15:26; II Кор. 8:4; 9:13; Фил. 4:15; Евр. 13:16)
4. Божият дар на благодат посредством Христос, който възстановява общението между хората и Бога като братя и сестри в Христос.

Това подчертава хоризонталното взаимоотношение (между хората), което се обуславя от вертикалното взаимоотношение (между хората и Твореца). То също така подчертава нуждата от радост в християнската общност. Времето на глагола поставя акцент върху началото и продължителността на това общностно преживяване (вж. 1:3 [два пъти], 6, 7). Християнската вяра е общностна!

□ „за да идем ние между езичниците, а те - между обрязаните.” Тази фраза има предвид географския, а не расовия аспект. В Палестина има езичници, а извън Палестина – юдеи. Много от Павловите църкви са смесица от двете, защото отивайки в градовете, Павел проповядва първо в синагогите.

2:10 „Искаха само да помним бедните” Павел възприема идеята за подпомагане на бедните в Йерусалим по инициатива на Антиохийската църква (Деяния 11:27-30). Идеята прераства в проект за езическите църкви (Деяния 24:17; I Кор. 16:1-2; II Кор. 8,9 Римл. 15:25-27). Ако Галатяни 2 глава е паралел на Деяния 15 глава, по-трудно ще обясним защо не са споменати другите условия, обсъждани в Деяния Acts 15:23-29. Затова, мнозина разглеждат този стих като аргумент, доказващ, че това посещение съвпада с Деяния 11:27-30.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – ГАЛАТЯНИ 2:11-21

11 Но когато Кифа дойде в Антиохия, аз му се противопоставих в очи, защото беше виновен. 12 Понеже, преди да дойдат някои от Яков, той ядеше заедно с езичниците, а когато те дойдоха, той се оттегли и странеше от тях, защото се боеше от обрязаните. 13 И заедно с него лицемереха и другите юдеи, така че и Варнава се увлече от лицемерието им. 14 Но като видях, че не постъпват правилно според истината на благовестието, казах на Кифа пред всички: Ако ти, който си юдеин, живееш като езичниците, а не като юдеите, защо принуждаваш езичниците да живеят като юдеите? 15 Ние, които по природа сме юдеи, а не грешници от езичниците, 16 като знаем, че човек не се оправдава чрез дела по закона, а само чрез вяра в Исус Христос, ние също повярвахме в Христос Исус, за да се оправдаем чрез вяра в Христос, а не чрез дела по закона; защото чрез дела по закона няма да се оправдае нито едно същество. 17 Но ако ние самите, търсейки да се оправдаем чрез Христос, пак сме били намерени грешници, тогава Христос на греха ли е служител? Да не бъде! 18 Защото, ако изградя отново онова, което съм разрушил, правя себе си престъпник. 19 Защото аз чрез закона умрях спрямо закона, за да живея за Бога. 20 Съразпънат съм с Христос; и вече не аз живея, а Христос живее в мен; и животът, който сега живея в плътта, го живея с вярата в Божия Син, който ме възлюби и предаде Себе Си заради мен. 21 Аз не отхвърлям Божията благодат: защото, ако оправданието се придобива чрез закона, тогава Христос е умрял напразно.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 2:11-21

¹¹But when Cephas came to Antioch, I opposed him to his face, because he stood condemned. ¹²For prior to the coming of certain men from James, he used to eat with the Gentiles; but when they came, he *began* to withdraw and hold himself aloof, fearing the party of the circumcision. ¹³The rest of the Jews joined him in hypocrisy, with the result that even Barnabas was carried away by their hypocrisy. ¹⁴But when I saw that they were not straightforward about the truth of the gospel, I said to Cephas in the presence of all, „If you, being a Jew, live like the Gentiles and not like the Jews, how *is it that* you compel the Gentiles to live like Jews? ¹⁵*We are* Jews by nature and not sinners from among the Gentiles; „nevertheless knowing that a man is not justified by the works of the Law but through faith in Christ Jesus, even we have believed in Christ Jesus, so that we may be justified by faith in Christ and not by the works of the Law; since by the works of the Law no flesh will be justified. ¹⁷But if, while seeking to be justified in Christ, we ourselves have also been found sinners, is Christ then a minister of sin? May it never be! ¹⁸For if I rebuild what I have *once* destroyed, I prove myself to be a transgressor. ¹⁹For through the Law I died to the Law, so that I might live to God. ²⁰I have been crucified with Christ; and it is no longer I who live, but Christ lives in me; and the *life* which I now live in the flesh I live by faith in the Son of God, who loved me and gave Himself up for me. ²¹I do not nullify the grace of God, for if righteousness *comes* through the Law, then Christ died needlessly.”

2:11 „Но когато Кифа дойде в Антиохия”. Не е известно кога Петър е посетил Антиохия. Някои учени смятат, че това става непосредствено след Йерусалимския събор; други предполагат, че е преди това. Очевидно споменаването на тази визита няма връзка с хронологията. Може да е след Събора, описан в Деяния 15 глава, което подсказва, че не всички проблеми са били изцяло решени. Обаче, трудно е да си представим Петър да постъпва така, след като е потвърдил Павел и неговото благовестие по време на Събора (Гал.2:9; Деяния 15:6-11), което е още един аргумент за онези, които смятат, че се касае за видението от Деяния 11 гл.

□ „аз му се противопоставих в очите,” Павел използва този пример, за да изтъкне своята независимост от Апостолите, но и равенството с тях. Това е силен идиом (Ефес. 6:13 и Яков 4:7).

□

NASB „заслужи осъждане”

NKJV „трябваше да бъде обвинен”

NRSV „сам се осъди”

TEV „очевидно бе сгрешил”

NJB „тъй като явно бе постъпил нередно”

Този ОПИСАТЕЛЕН ГЛАГОЛ В ПРЕДВАРИТЕЛНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ говори за нещо, което вече е станало, утвърдило се е и е извършено от някой отвън. Тази конструкция не означава, че Петър продължава да се държи така. Забележете също, че водачът на Апостолската група допуска грешка. Апостолите са вдъхновени да напишат достоверното и вечно Писание, но никъде не е казано, че не са съгрешавали или не са правили погрешен избор в някои области от живота си!

2:12 „Понеже, преди да дойдат някои от Яков” Тези „някои” вероятно са членове на Йерусалимската църква, но не е сигурно дали са имали официална власт. Ясно е, че не са представители, изпратени от Яков, защото по време на събора Яков изцяло се съгласява с позицията на Павел относно езичниците, станали християни (Деяния 15:13-21). Вероятно се касае за самозван комитет, който превишава властта си. Вероятно са там, за да проверят как се спазват условията, наложени от Събора (Деяния 15:20-21). Те хващат Петър, повярвал юдеин да яде с езически вярващи, което е директно нарушение на устния закон (вж. Талмуд). Петър и преди това е имал проблеми с това (Деяния 11:1-18). Това не е незначителен въпрос дори и в живота на Исус (Матей 9:11; 11:19; Лука 19:1-10; 15:2; Деяния 15:28-29).

□ „той ядеше заедно с езичниците, а когато те дойдоха, се оттегли и странеше *от тях*, защото се боеше от обрязаните.” В стих 12 има ТРИ ГЛАГОЛА В НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ. Според първия, Петър редовно яде с езическите вярващи. Вторият и третият подчертават, че когато пристига делегацията от Йерусалим, Петър започва да страни от езическите вярващи и от общение с тях. Тук не се касае за въпроса по обрязването, но по-скоро за прилагане на Мойсевия закон в живота на повярвалите езичници.

2:13 „заедно с него лицемерстваха и другите юдеи, така че и Варнава се увлече от лицемерието им.” Смъртоносните пипала и заразното влияние на юдаистите се отразяват и на най-посветените вярващи. Павел очевидно е разочарован от действията на Варнава. Варнава проповядва на езичниците, а в Деяния 15 глава се застъпва за свободното благовестие. Проблемът тук не е свободата на езическите вярващи от Мойсеевия закон, но по-скоро прилагането на тази свобода за вярващите евреи. Дали Петър и Варнава също са свободни да отхвърлят устната традиция, която тълкува Мойсеевия закон? Вж. **Специално понятие: ПАВЛОВИЯТ ВЪЗГЛЕД ЗА МОЙСЕВИЯ ЗАКОН** към Гал. 3:19.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВАРНАВА

I. Човекът

- A. Роден в Кипър (Деяния 4:36)
- B. От племето на Леви (Деяния 4:36)
- C. Наречен „син на насърчение” (Деяния 4:36; 11:23)
- D. Член на Йерусалимската църква (Деяния 11:22)

- E. Има духовните дарби на пророк и учител (Деяния 13:1)
- F. Наречен апостол (Деяния 14:14)

II. Неговото служение

- A. В Йерусалим
 1. Продава имота си и дава парите на апостолите за подпомагане на бедните (Деяния 4:37)
 2. Водач в Йерусалимската църква (Деяния 11:22)
- B. С Павел
 1. Той е един от първите, който се доверява на Павел и приема неговото обръщение (Деяния 9:27).
 2. Той отива в Тарс, намира Павел и го взема със себе си, за да помага в Йерусалимската църква (Деяния 11:24-26).
 3. Антиохийската църква изпраща Варнава и Савел в Йерусалимската църква с помощи за бедните (Деяния 11:29-30).
 4. Варнава и Павел поемат на първото мисионерско пътуване (Деяния 13:1-3)
 5. Варнава е водач на тима в Кипър (родният му остров), но скоро лидерството на Павел е признато (Деяния 13:13)
 6. Те докладват пред църквата в Йерусалим, за да документират своята мисионерска работа сред езичниците (Деяния 15, свикване на Йерусалимския събор).
 7. Варнава и Павел за първи път спорят заради юдейските закони за храната и общуването с езичниците, описано в Гал. 2:11-14.
 8. Варнава и Павел планират второ мисионерско пътуване, но се разразява спор заради Варнавовия братовчед, Марк (Кол. 4:10), който напуска служението по време на първото мисионерско пътуване (Деяния 13:13). Павел отказва да го вземе със себе си на второто мисионерско пътуване, така че тимът се разпада (Деяния 15:36-41). Това води до образуване на два тима (вж. Варнава и Йоан Марк, и Павел и Сила).

III. Църковна традиция (Евсевий)

- A. Варнава е един от седемдесетте ученика, изпратени от Исус (Лука 10:1-20).
- B. Той умира като християнски мъченик на родния си остров Кипър.
- C. Тертулиан смята, че Варнава е автор на Евреите.
- D. Климент от Александрия твърди, че Варнава е написал неканоничната книга Послание на Варнава.

2:14

NASB, NKJV „недвусмислено“
 NRSV „не постъпва последователно“
 TEV „не ходи в правия път“

Това буквално означава, че „те не ходят правилно.“ Има две метафори.

1. „ходене“ означава начин на живот
2. „правилно“ означава насочване в ясният път на правдата (вж. Права пръчка за измерване, вж. **Специално понятие: ПРАВДАТА** към Гал. 2:21)

□ „истината на благовестието,“ Вж. **Специално понятие: „ИСТИНАТА“ В ПИСМАТА НА ПАВЕЛ** към Гал. 2:5.

□ „казах на Кифа пред всички“ Обикновено църковните проблеми трябва да се решават насаме, но действията на Петър касаят сърцевината на благовестието. Конфликтът оказва влияние в цялата Антиохийска църква и трябва да се обсъди публично, и категорично, за да се преодолее разединението на Църквата (I Тим. 5:20).

□ „Ако ти, който си юдеин,“ Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД (приема се за вярно от перспективата на автора или служи на неговата цел), което е начало на Павловата дискусия с Петър. Гал. 2:15-21 вероятно е богословско обобщение, а не непременно точните думи на Петър. Фактът, че Павел публично конфронтира Петър за неговото лицемерие и непоследователност, е още едно доказателство за независимостта на Павел.

□ „живееш като езичниците, а не като юдеите” Павел използва СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО „Юдеи” в ИНФИНИТИВ (СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ), която се намира само тук в НЗ.

2:15-21 Виж бележката в началото на главата (вж. Контекстуални прозрения, С.). Струва ми се, че Павловите думи към Петър свършват в ст. 14, защото ст. 15-21 се отнасят за по-широка аудитория (забележете параграфите в NRSV, TEV, NJB). Проблемът е, че няма очевиден преходен израз. Възможно е ст. 15-21 да са адресирани към галатийските християни. Ако е така, те представляват обобщение на истините на благовестието, свързани с претенциите на юдаистите, а не с неподобаващите действия на Петър и Варнава (и другите евреи християни, които присъстваха там).

Въпросът, който има нужда от тълкуване е: Кой са тези „ние” от ст. 15,16,17:

1. Павел, Петър и другите вярващи юдеи
2. Павел и галатийските вярващи (обобщаване на богословския принцип за оправдание чрез вяра, вж. ст. 16; Римл. 2:28-29)

2:15 „Ние, които сме по природа юдеи” Очевидно, юдеите имат някои духовни предимства (Римл. 3:1,2; 9:4,5). Тези предимства не са свързани със спасението, но с откровението и общението с Бога в Стария Завет, тъй като са Божий народ. И така, сърцевината на Павловото благовестие сред езичниците се свежда до равенството между вярващите евреи и езичници пред Бога (3:28; I Кор. 12:13 ;Ефес. 2:11-12; Кол. 3:11).

□ „а не грешници от езичниците,” Очевидно Павел използва пренебрежителен израз, което е типично за равинския юдаизъм и вероятно е използван от лъжливите учители. Езичниците са грешници, защото са извън рамките на старозаветния Божий народ (Ефес. 2:11-12).

2:16 „че човек не се оправдава чрез дела по закона, а само чрез вяра в Исус Христос,” Този стих съдържа троен наблег върху доктрината за оправданието по благодат само чрез вяра, което е за всеки човек (Ефес. 2:8-9). Стихът започва с „човек”, след това „ние” и завършва с „не по плът.” Това тройно повторение е изключително въздействащо. Истината за оправданието чрез вяра за всички човечи (юдеи и езичници) е същността на категоричното богословско изложение на Павел в Римляни 1-8 глави, сумирано в Римл. 3:21-31.

Думата „оправдани” (както и „праведни”) съдържа старозаветната идея за мерителната тръстика (вж. **Специално понятие:** ПРАВДАТА към Гал. 2:21). *ЯХВЕ* използва тази метафора за собствения Си характер и морални стандарти. Бог е стандартът за духовно измерване (Матей 5:48). В НЗ Бог ни подарява Своята правда чрез смъртта на Христос (II Кор. 5:21), която се получава чрез покаяние и вяра от страна на човека (Марк 1:15 и Деяния 3:16,19; 20:21).

Оправдание по благодат чрез вяра—представено в ст. 16 и 17 като нашето положение в Христос—е базирано изцяло на инициращата любов на Бога, завършеното дело на Христос и увещанията на Светия Дух. Акцентът върху нашия христоводен живот е представен в стих 21, където нашето положение в Христос трябва да доведе до живот, подобен на Неговия (вж. **Специално понятие:** ОСВЕЩЕНИЕТО към I Сол. 4:3; вж. също Римл. 8:29; Гал. 4:19; Ефес. 1:4; 2:10; I Йоан 1:7). Павел не отрича значимостта на добрите дела. Той просто отхвърля идеята, че те са в основата на приемането ни от Бога. Ефесяни 2:8-10 ясно показва Павловото благовестие—инициращата Божия благодат и човешкия отклик с вяра, водят до добри дела. Дори Гал. 2:20, който изглежда изтъква нашето осветение—но в контекста на параграфа се доказва достоверността и широкото разпространение на доктрината за вменяване на Исусовата правда, която няма нищо общо с човешките заслуги, начин на живот или етнически произход.

Павел подчертава, че изискването за оправданието не се свежда до

1. „делата на Закона,” ст. 16а
2. „и не чрез делата на Закона,” ст. 16б
3. Тъй като чрез делата на Закона няма да се оправдае нито една твар,” ст. 16с

След това Павел излага единствения начин за оправдание на грешното човечество.

1. „чрез вяра в Исус Христос” (букв. „чрез [*dia*] вяра в Исус Христос”), ст. 16а
2. „ние сме повярвали в Исус Христос” (букв. „в [*eis*] Исус Христос повярвахте” [МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ]), ст. 16б
3. „чрез вяра в Христос” (букв. „чрез [*ei*:] вяра в Христос”), ст. 16с

Тройното повторение е с цел яснота и подчертаване! Единственият проблем е в разбирането и превеждането на РОДИТЕЛНИЯ ПАДЕЖ „на Исус Христос,” ст. 16а и „на Христос,” ст. 16с. Повечето изрази представят израза като РОДИТЕЛЕН ПАДЕЖ НА ДОПЪЛНЕНИЕТО, „вяра в Христос,” но може да бъде и РОДИТЕЛЕН ПАДЕЖ НА ПОДЛОГА (NET Bible), което отразява старозаветния идиом „Христовата вяроност” към надеждността на Отца. Същият граматичен въпрос влияе на разбирането на Римл. 3:22,26; Гал. 2:20; 3:22; Ефес. 3:12; Фил. 3:9. Каквото и да е било намерението на Павел, изразите показват, че оправданието не се основава на човешките дела, заслуги или послушание, но заради делото и послушанието на Христос. Исус е нашата единствена надежда!

□

NASB, NKJV „дори ние сме повярвали в Исус Христос”
NRSV „и ние сме повярвали в Исус Христос”
TEV „Ние също сме повярвали в Христос Исус”
NJB „ние трябваше да станем вярващи в Христос Исус”

Гръцките понятия *pistis* (СЪЩЕСТВИТЕЛНО) и *pisteud* (ГЛАГОЛ) може да се преведат като „доверие,” „вярвам,” или „вяра.” Това понятие отразява два основни аспекта от нашето взаимоотношение с Христос.

1. Ние се доверяваме на надеждността на Божиите обещания и завършеното дело на Исус
2. Ние вярваме в посланието за Бога, човека, греха, Христос, спасението и пр. (вж. Писания)

□ Следователно, думата може да касае посланието на благовестието или нашето доверие в личността, която е в центъра на Благата вест. Евангелието е личност (Исус Христос), която трябва да приемем, послание за тази личност, в което трябва да повярваме и животът на тази личност, на който трябва да подражаваме. Вж. **Специално понятие:** ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ В НОВИЯ ЗАВЕТ към Гал. 3:6 и I Сол. 5:9.

□ „Законa” (два пъти) В преводите на NASB, NKJV, NRSV, TEV, JB думата е с ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН. ОПРЕДЕЛИТЕЛНИЯТ ЧЛЕН липсва в гръцкия текст, но се предполага, че го има, защото Павел често използва думата вместо израза Мойсеевия Закон. Независимо че той визира основно Закона, тук може да се има предвид и всяко човешко усилие (социална норма), което служи като предполагаема основа за нашето правилно стоене пред Бога.

□ „не по плът” Този израз означава „никогe човешко същество.” Вж. **Специално понятие:** ПЛЪТ (*SARX*) към Гал. 1:16.

2:17 „ако” Думата „ако” въвежда УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от перспективата на автора или обслужва неговите литературни цели. Павел и неговите спътници (както и всички човечеи) са грешници (Римл. 3:9-18,19,23; 11:32; Гал. 3:22).

□ „ако и ние сме се намерили грешни” Тази фраза е трудна за тълкуване. Налице са няколко възможни теории.

1. Повечето коментатори я свързват с Римл. 3:23 и казват: „Ние, подобно на езичниците, се нуждаем от Божията правда, защото всички съгрешихме”
2. Някои свързват тази фраза с антиномиалния въпрос от Римляни 6-8, че ако човек е спасен без човешки усилия, защо Бог ни съди за греховете ни
3. Тази фраза може би подготвя обстановката за Павловата дискусия за Закона в глава 3, където нарушаването на Закона, в която и да е сфера, ни лишава от възможността да сме в правилни отношения с Бога чрез спазване на Закона. Вярващите юдеи, Петър, Павел и Варнава нарушават Закона, като ядат забранена храна. Това схващане би осъществило връзка между стих 17 и непосредствения контекст, отричайки невярното заключение, базирано на валидна предпоставка
4. Павел има предвид евреите и езичниците, които са едно в Христос.

Ако това не е Божията воля това единство ще превърне еврейските вярващи в грешници, а Христос ще е причина за техния грях (Ефес. 2:11-3:6).

□

NASB	„тогава Христос служител на греха ли е? Да не бъде никога”
NRSV	„дали тогава Христос е служител на греха”
NKJV	„дали Христос тогава е служител на греха? Определено не”
TEV	„това означава ли, че Христос е служил на интересите на греха? По никакъв начин”
NJB	„от това следва, че Христос ни е прильгал към грях, което би било абсурд”

Павел продължава своя аргумент, който трудно се проследява. Очевидно е, че той е в отговор на (1) Петровите действия или (2) обвиненията и/или ученията на лъжеучителите, но не е напълно сигурно каква е причината за този коментар.

За да разтълкуваме този пасаж, важно е да погледнем другите места, където Павел използва фразите „да не бъде никога” или „да не дава Господ” (Гал. 3:21; Римл. 6:2). Обикновено Павел използва тази рядка структура в ЖЕЛАТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, за да отрече невярно заключение, основано на валидно предположение.

2:18 „ако градя отново онова, което съм разрушил, правя себе си престъпник.” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от перспективата на автора или обслужва литературните му цели. Учените не са сигурни относно смисъла на този израз. Дали Павел визира проповядването от него благовестие или своя предишен живот в юдаизма? Същата неяснота намираме и в Римляни 7 глава. Думите „градя” и „разрушавам” може да са равински понятия, подобни на „врзвам” и „развързвам” в Матей 16:19.

2:19 „Защото аз чрез закона умрях спрямо закона,” Това забележително твърдение няма мистичен фокус, а по-скоро има правен характер. До известна степен, когато Исус умря заради нас, ние умряхме заедно с Него (2:20; Римл. 6:6-7; II Кор. 5:14-15). Затова, що се касае до спасението, нашата връзка със Закона е нарушена. Ние можем свободно да дойдем при Христос. Това е фокусът в ст. 20 и 21, подобно на Павловия аргумент в Римл. 6:1-7:6.

□ „за да живеея за Бога” Тук отново са изтъкнати двата богословски аспекта за нашето положение в Христос и поръчението да живеем христов подобен живот. Тази парадоксална истина може да бъде представена по няколко начина

1. ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (изявяване на нашето положение) и ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (изискване да покажем в живота си, че имаме ново положение)
2. ДОПЪЛНЕНИЕТО (истината на благовестието) и ПОДЛОГА (да показваме благовестието на практика в живота си)
3. „ние сме победили” (ние сме приети от Бог в Христос), но сега „трябва да тичаме” (трябва да живеем за Христос от благодарност). Това е двойната същност на благовестието—спасението е абсолютно безплатно, но то струва всичко, което сме и което имаме! Трябва многократно да си повтаряме, че безплатният дар предшества призива за христоводобие, ние сме умрели за греха, за да служим на Бога (Римл. 6:10)!

2:20 „Съразпънат съм с Христос” В гръцкото изречение „в Христос” стои на първо място, за да се наблегне на значението на израза (в гръцкия текст на UBS⁴, изразът е в ст. 19). ГЛАГОЛЪТ (ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ) подсказва, че нещо се е случило в миналото с трайни резултати и е извършено от външен източник. Това е фокусът на Римл. 6:1-11 и 7:1-6.

Павел използва понятието „съразпънат” в Гал. 5:24 и 6:4, което говори за връзката на вярващия с греховната човешка система. Тук, обаче, акцентът сякаш е връзката на вярващия със Закона (3:13). Важно е да помним, че след като веднъж сме умрели с Христос, ние сме живи за Бога (ст. 19; Римл. 6:10). Тази идея е изтъквана отново и отново като

1. Нашата отговорност да ходим така, както Той е ходил (I Йоан 1:7)
2. Че ние трябва да живеем достойно за призиванието, в което сме били призовани (Ефес. 4:1,17; 5:2)

След като веднъж сме познали Христос и Неговото прощение, важно е да живеем като отговорни Негови слуги (Кол. 2:12-14, 20; 3:1-4 и II Кор. 5:14-15).

□ „а Христос живее в мен” Често се казва, че Исус живее във вярващите (Матей 28:20; Йоан 14:23 [Исус и Отец]; Римл. 8:10; Кол.1:27). Това често е свързано със служението на Светия Дух (Римл. 8:9,11; I Кор. 3:16; 6:19; II Тим. 1:14). Делото на Духа е да възвеличава и възпроизвежда Сина във вярващите (Йоан 16:7-15; Римл. 8:28-29; Гал. 4:19).

□ „а животът, който сега живея в плътта” Вж. **Специално понятие:** ПЛЪТ (*SARX*) към Гал. 1:16.

□ „живея го с вярата” Гръцките понятия *pistis* (СЪЩЕСТВИТЕЛНО) и *pisteuō* (ГЛАГОЛ) могат да се преведат като „доверие,” „вярвам,” или „вяра,” което под чертава нашата вяра в Божиата надеждност или нашата вяра в Неговата вярност. Вж. **Специално понятие:** ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ В НОВИЯ ЗАВЕТ към Гал. 3:6. Тази вяра е нашият първоначален отклик на Божиите обещания, следван от продължително ходене съгласно тези обещания. Вярата е използвана в три смисъла в НЗ.

1. Лично доверие
2. Живот на вярност
3. Препратка към християнската доктрина, както е в Деяния 6:7; 13:8; 14:22; Гал. 1:23; Юда, ст. 3 и 20. Това може да е алюзия към Авакум 2:4 (Римл. 1:17; Гал. 3:11; Евреи 10:38).

□ „Божия Син” в някои много древни ръкописи MSS (вж. P⁴⁶, B, D, F, G) изразът е „Бог и Христос,” но Павел не използва тази фраза, за да изтъкне, че вярата в Бога води до спасение. Изразът „Божия Син” се среща в MSS I, A, C, D² и при повечето ранни църковни Отци. UBS⁴ окачествява израза с „A” (сигурен).

□ „Който ме възлюби и предаде Себе Си заради мене.” Това е сърцевината на заместническото изкупление (Гал. 1:4; Марк 10:45; Римл. 5:6,8,10; Битие 3:15; Исаия 53:4-6).

2:21 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от перспективата на автора или обслужва литературните му цели. Човек би очаквал УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ВТОРИ ВИД. Това е добър пример за УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което изтъква лъжливо предположение. Има само един път към Бога—не чрез Закон, но чрез вяра в завършеното дело на Христос (3:21). Ако Законът можеше да донесе спасение, то Христос не трябваше да умира!

□ „правдата” Вж. **Специално понятие:** по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРАВДАТА

Темата за „правдата” е толкова съществена, че всеки един, който изучава Библията, трябва внимателно да изследва това понятие.

В СЗ Божият характер е описан като „справедлив” или „праведен” (BDB 841). Месопотамското понятие идва от думата за речна тръстика, която се използва като отвес в строителството за определяне точността на стени и огради. Бог избира това понятие, за да опише метафорично Своята същност. Той е точният отвес (линеал), по който се оценява всичко. Тази идея утвърждава както Божиата правда, така и правото Му да съди.

Човекът е създаден по образа на Бога (вж. Битие 1:26-27; 5:1,3; 9:6). Човечеството е създадено да общува с Бога. Цялото творение е сцена или екран, разкриващи Божието взаимодействие с човека. Бог иска Неговото висше творение, човечеството да Го познава, да Го обича, да Му служи и да бъде като Него! Първите хора биват изпитани (вж. Битие 3 глава) и се провалят на теста. Това води до разруха в отношенията между Бога и човечеството (вж. Битие 3 глава; Римл. 5:12-21).

Бог обещава да възстанови общението (вж. Битие 3:15). Той прави това по Своята воля и чрез Своя Син. Хората не са в състояние сами да прекосят пропастта (вж. Римл. 1:18-3:20).

След грехопадението, първата стъпка на Бога към възстановяването е идеята за завета, основан на Неговата покана и отклика на човечеството с покаяние и вяра. Поради грехопадението, хората не са способни на адекватни действия (вж. Римл. 3:21-31; Галатяни 3). Самият Бог трябва да поеме инициативата, за да възстанови завета, нарушен от хората. Той прави това като

1. обявява хората за праведни чрез делото на Христос (юридическа правда).
2. осигурява безплатна правда на хората заради делото на Христос (вменена правда).

3. осигурява пребъдването на Духа, който произвежда правда (христоподобие, възстановяването на Божия образ) в човека.

Бог обаче изисква заветен отклик. Бог обявява (дава безплатно) и подsigурява, но хората трябва да се отзоват и да продължат да откликват с

1. покаяние
2. вяра
3. живот на покорство
4. устояване

Следователно, правдата е заветно, реципрочно действие между Бога и най-висшето Му творение. Тя е основана на Божия характер, делото на Христос, и пребъдването на Духа, и всеки трябва поотделно и постоянно да откликва на нея по подобащ начин. Понятието се нарича „оправдание чрез вяра.” То е изявено в евангелията, но не със същите думи. Основно е дефинирано от Павел, който използва гръцкото понятие „правда” в неговите различни форми над 100 пъти.

Бидейки равин, Павел използва понятието *dikaosune* в еврейския смисъл на думата *SDQ*, използвана в Септуагинта, не в гръцката литература. В гръцките писания понятието е свързано с някого, който отговаря на изискванията на божеството и обществото. В еврейския смисъл, думата винаги е част от заветните понятия. *ЯХВЕ* е справедлив, етичен, морален Бог. Той иска Неговите хора да отразяват характера Му. Изкупеното човечество става ново създание. Това води до нов, благочестив начин на живот (римокатолически фокус върху оправданието). Тъй като Израил е теокрация, няма ясна разлика между светското (социалните норми) и свещеното (Божията воля). Тази разлика е изразена в еврейските и гръцки понятия, превеждани като „правосъдие” (във връзка с обществото) и „правда” (свързано с религията).

Евангелието (добрите вести) за Исус се състои във възстановяване на връзката между Бога и падналото човечество. Това е възможно благодарение на любовта, милостта и благодатта на Отца; живота, смъртта и възкресението на Христос; и привличането на Духа, който ни тегли към благовестието. Оправданието е дело по инициатива на Бога, но то трябва да произведе благочестие (позиция на Августин, която отразява както акцента на Реформацията върху дара на благовестието, така и акцента на Католическата църква върху променения живот на любов и вяроност). За реформаторите понятието „Божията правда” е ГЕНЕТИВ НА ДОПЪЛНЕНИЕТО (грешното човечество е направено приемливо за Бога [освещение на положението], докато за католиците се касае за ГЕНЕТИВ НА ПОДЛОГА, или процеса на уеднаквяване с Бога [преживяно прогресивно осветление]. На практика и двете са верни!)

По мое мнение, цялата Библия от Битие 4 глава до Откр. 20 глава е разказ за възстановяване общението между Бога и човека, каквото беше в Едем. Библията започва с Бога и човека, общуващи на земята (вж. Битие 1-2 гл.) и завършва във същата обстановка (вж. Откровение 21-22 гл.). Божият образ и цел ще бъдат възстановени!

В илюстрация на горната дискусия, разгледайте подобрите новозаветни пасажи, които са от една езикова група.

1. Бог е праведен (което често се свързва с истината, че Бог е съдия)
 - a. Римляни 3:26
 - b. II Солунци 1:5-6
 - c. II Тимотей 4:8
 - d. Откровение 16:5
2. Исус е праведен
 - a. Деяния 3:14; 7:52; 22:14 (месианска титла)
 - b. Матей 27:19
 - c. I Йоан 2:1,29; 3:7
3. Бог желае творението Му да е праведно
 - a. Левит 19:2
 - b. Матей 5:48 (вж. 5:17-20)
4. Божиите начини за подsigуряване и произвеждане на праведност
 - a. Римляни 3:21-31
 - b. Римляни 4 гл.
 - c. Римляни 5:6-11
 - d. Галатяни 3:6-14
 - e. Правдата се дава от Бога:
 - 1) Римляни 3:24; 6:23
 - 2) I Коринтяни 1:30
 - 3) Ефесяни 2:8-9
 - f. Правдата се получава с вяра
 - 1) Римляни 1:17; 3:22,26; 4:3,5,13; 9:30; 10:4,6,10
 - 2) II Коринтяни 5:21

- g. Правдата е чрез делата на Сина
 - 1) Римляни 5:21
 - 2) II Коринтяни 5:21
 - 3) Филипяни 2:6-11
- 5. Бог желае Неговите ученици да са праведни
 - a. Матей 5:3-48; 7:24-27
 - b. Римляни 2:13; 5:1-5; 6:1-23
 - c. I Тимотей 6:11
 - d. II Тимотей 2:22; 3:16
 - e. I Йоан 3:7
 - f. I Петър 2:24
- 6. Бог ще съди света чрез своята праведност
 - a. Деяния 17:31
 - b. II Тимотей 4:8
- 7. Правдата е характеристика на Бога, която е свободно дадена на грешното човечество чрез Христос. Тя е:
 - a. постановена от Бога
 - b. подарена от Бога
 - c. дело на Христос,

Но тя представлява и процес на оправдание, към който трябва да се стремим, защото един ден ще бъде завършен при Второто идване на Исус. При спасението общението с Бога е възстановено, но то търпи прогрес през целия ни живот, докато се срещнем с Него при смъртта или при *Второто Му идване!*

Ще завърша с един добър цитат от *Dictionary of Paul u His Letters* на IVP:

„Калвин повече от Лутер изтъква сродния аспект на Божията правда. Лутеровото схващане за Божията правда изглежда съдържа аспект на оправдание. Калвин изтъква чудесната същност на предаването или вменяването на Божията правда на нас” (р. 834).

За мен връзката на вярващия с Бога има три аспекта.

1. евангелието е личност (акцентиран от Източната църква и Калвин)
2. евангелието е истина (акцентиран от Августин и Лутер)
3. евангелието е променен живот (акцентиран от католиците)

Всички те са истина и трябва да се разглеждат заедно, за да е налице здраво и сериозно библиейско християнство. Ако някой от тези елементи е омаловажен или се изтъква прекомерно, се появяват проблеми.

1. Трябва да приемем Исус!
2. Трябва да вярваме в благовестието!
3. Трябва да се стремим към христоводобие!

□ „**тогава Христос е умрял напразно.**” Това е богословската кулминация, с която Павел отхвърля акцента, който юдаистите поставят върху човешките заслуги. Ако човешките дела можеха да ни донесат правилно стоене пред Бога, тогава Исус нямаше нужда да умира! Обаче, и двете (1) СЗ, особено книгата Съдии и историята на Израил (Неемия 9 глава) и (2) настоящия опит на усърдни религиозни дейци като Павел, показват, че човешките усилия не са в състояние да изпълнят Божия завет. Вместо да донесе живот, СЗ носи смърт и осъждане (Галатяни 3 глава). Новият Завет (Йер. 31:31-34; Езек. 36:22-38) носи живот като благодатен дар от един любящ Бог, който дава на вярващите човещи ново сърце, нов ум и нов дух! Този дар е възможен единствено заради жертвеното дело на Христос. Той изпълни Закона! Той възстанови нарушеното общение (вж. Разрушеният образ на Бога в човечеството от Битие 3 глава е възстановен и обновен!).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо е толкова трудно да разтълкуваме тази глава?
2. Дали Павел говори презрително за Йерусалимските апостоли в стихове 2, 6 и 9?
3. Защо ситуацията, свързана с Тит е толкова важна по отношение на Йерусалимския събор?
4. Кой са лъжливите учители? Какво се опитват да вмъкнат? Каква е тяхната цел?
5. Защо отказът на Петър да яде с езичниците е толкова осъдителен в светлината на Павловото разбиране за благовестието?
6. Дефинирайте думата „оправдание.“
7. Дефинирайте думата „вяра.“
8. Каква е връзката на стихове 19 и 20 с техния контекст?

Галатяни 3 гл.

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Закон или вяра	Оправдание чрез вяра	Позоваване на опита	Закон или вяра	Християнската опитност
3:1-6	3:1-9	3:1-5 Позоваване на аврамовия опит в Писанията 3:6-9	3:1-5 3:6-9	3:1-5 Свидетелството на Писанията . Вяра и Закон 3:6-9
3:7-14	Законът носи проклятие 3:10-14	3:10-14	3:10- 12 3:13- 14	Проклятието, причинено от Закона 3:10-14
Законът и обещанието	Неизменното обещание	Пример от завета с Авраам	Законът и обещанието	Законът не отменя обещанието
3:15-20	3:15-18 Синове и наследници	3:15-18 Истинската цел на Мойсеевия Закон 3:19-20	3:15-18 3:19-20	3:15-18 Целта на Закона 3:19-22
Роби и синове			Целта на Закона	
(3:21-4:7)			(3:21-4:7)	
3:21-22		3:21-22	3:21-22	Идването на вярата
3:23-25		3:23-26 Призив за равенство в кръщението	3:23-25	3:23-29
3:26-4:7	3:26-4:7	3:27-29	3:26-29	

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставяте вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

А. Глава 3 е продължение на литературната единица, започваща в 2:15-21. В глави 3 и 4 Павел разгръща богословските аспекти на своето благовестие (те са задълбочено разработени в книгата Римляни). Очевидно юдаистите го атакуват лично с цел да атакуват неговото проповядване.

В. Структурата на глава 3 е лесна за определяне.

1. В стихове 1-5 Павел се позовава на опитността на личното спасение, преживяно от галатяните. В 1:10-2:21 той използва личното си свидетелство като доказателство за истината на благовестието, но тук се позовава на техния опит. За тази цел задава четири или пет риторични въпроса.
2. В стихове 6-18 Павел коментира старозаветния опит на Авраам като пример за опита на всички човеци в областта на спасението. Той конкретно се фокусира върху Авраам и оправданието по благодат чрез вяра преди Мойсеевия закон. Тази глава е богословският предшественик на Римляни 4 глава.

С. В стихове 6-18 Павел цитира седем пъти СЗ

1. стих 6 – Бит. 15:6
2. стих 8 – Бит. 12:3
3. стих 10 – Втор. 27:26 (възможно е и 28:58)
4. стих 11 – Авакум 2:4
5. стих 12 – Лев. 18:5
6. стих 13 – Втор. 21:23

Възможните причини за обширната употреба на СЗ са:

1. Павел иска юдаистите и галатяните да видят, че благовестието му също е основано на СЗ.
2. В техния аргумент юдаистите използват СЗ, затова Павел също го прави

Трябва да помним, че Павловото изложение е формирано от (1) тогавашната юдейска теология и (2) и акцента на юдаистите. Аргументът на Павел е неясен за нас, защото не сме запознати с богословието на юдаистите и начина, по който го представят (текстове, илюстрации, метафори). Ние четем само половината от диалога. Очевидно старозаветните хора гледат на Божия закон като дар и благословение, но юдейският легализъм го изкривява!

Д. Павел не само яростно атакува погрешното тълкуване и прилагане на Закона от страна на юдаистите, но и ясно заявява целта на Мойсеевия закон (стихове 19-29). Той постига това с два въпроса (ст. 19 и 21). Трябва да подчертаем, че тук Павел използва понятието Закон по специфичен начин. Той отхвърля богословието на лъжливите учители (вж. Че Законът е средство за спасение, вж. Римл. 4:14). Човек трябва да балансира това схващане за Закона със Исусовата употреба на понятието в Матей 5:17-21. Законът е добър—Законът е от Бога! Законът е вечен (Римл. 7:7,12-14). Вж. **Специално понятие: ПАВЛОВИЯТ ВЪЗГЛЕД ЗА МОЙСЕЕВИЯ ЗАКОН** към Гал. 3:19.

Е. Мойсеевият закон е персонифициран в два смисъла (3:23-25; 4:1-2), познати в гръко-римския свят:

1. ст. 23, „бяхме заключени от закона” – законът е тъмничар
2. ст. 24, „законът е наш настойник” – законът е детегледач
 - а. ст. 4:2, „настойник” – попечител на детето от раждането до 14-годишна възраст

в. ст. 4:2, „опекун” – попечител на юноша от 14 до 25- годишна възраст

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ФРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Галатяни 3:1-5

1 О, неразумни галатяни, кой ви омая така – вас, пред чиито очи Исус Христос е бил ясно очертан като разпънат? 2 Това само желая да науча от вас: чрез дела изисквани от закона ли получихте Духа, или чрез слушане с вяра? 3 Толкова ли сте неразумни, че след като започнахте в Духа, сега се усъвършенствате в плътта? 4 Напрасно ли страдахте толкова? Ако наистина е напрасно! 5 Тогава Този, който ви дава Духа и върши чудеса между вас, чрез дела изисквани от закона ли върши това, или чрез вяра в посланието?

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 3:1-5

'You foolish Galatians, who has bewitched you, before whose eyes Jesus Christ was publicly portrayed as crucified? ²This is the only thing I want to find out from you: did you receive the Spirit by the works of the Law, or by hearing with faith? ³Are you so foolish? Having begun by the Spirit, are you now being perfected by the flesh? ⁴Did you suffer so many things in vain—if indeed it was in vain? ⁵So then, does He who provides you with the Spirit and works miracles among you, do it by the works of the Law, or by hearing with faith?

3:1, 3

NASB, NKJV, NRSV, TEV „вие, глупави галатяни”

NJB „вие, хора от Галатия, луди ли сте”

Това е понятието „ум” [*nous*] ОТРИЦАТЕЛНА ПРЕДСТАВКА, която се превежда „глупави” (Лука 24:25). Павел подчертава, че не са обмислили ясно лъжливите учения на юдаистите (1:6). Както винаги, тези лъжеучители трябва да са били силни, надарени, разумни личности!

□ „кой ви омая така” Използваното МЕСТОИМЕННИЕ В ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО „кой” може да визира главния лъжеучител, който Павел има предвид (5:7,10). Но това може да е спекулация с контекста, тъй като в 5:12 е използвано МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО.

„Омаяни” вероятно е метафора за умствено объркване, макар че някои учени разглеждат думата като старозаветна алюзия към „злото око,” (Втор. 15:9; 28:54; Пр. 23:6; 28:22; Матей 20:15; Марк 7:22).

□ „пред чиито очи Исус Христос е бил ясно очертан като разпънат?” В Египет е намерен папирус, написан на Койне (Moulton and Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament*) от който става ясно, че „очертан” означава (1) „ясно да изобрази” или (2) официално правно известие, публикувано публично. Тази метафора е използвана за ясното Павлово поучение и проповядване за личността и делото на Исус Христос. Очевидно, галатийските църкви са се отвърнали от Павловото учение и са приели юдейския легализъм.

□ „като разпънат” Думата „разпънат” е ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, подсказващо, че Исус си остава разпънат. Това може да е и титла, „Разпънатиет” (Матей 28:5; Марк 16:6; I Кор. 1:23; 2:2). Когато Го видим, Той още ще носи белезите от разпятието. Сега те символизират Неговата победа! СТРАДАТЕЛНИЯТ ЗАЛОГ може да показва, че Бог Отец е истинският инициатор на жертвата на Сина (Исаия 53:10; Йоан 3:16; II Кор. 5:21).

3:2 „от закона ли получихте Духа” Получаването на Духа не е вторичен акт на благодатта (вж. Деяния 8:14-17); то е налице, когато човек стане християнин (Римл. 8:9). Ако няма Духа, човек не е християнин. Тук Духът се разглежда като белег на Новия завет, за който се говори в Йеремия 31:31-34. „Приемането на Духа” е синоним на „получаване на благовестието.” Освен в този стих, Павел споменава Светия Дух още 16 пъти в Галатяните. Павел и Йоан разработват богословието за Духа по-подробно от останалите новозаветни автори.

□ **NASB** „чрез делата на Закона или като чухте с вяра”

NKJV „чрез делата на закона или като чухте с вяра”

NRSV „чрез вършене делата на закона или чрез вяра в онова, което чухте”

TEV	„чрез вършене онова, което Законът изисква или чрез слушане и вяра в благовестието”
NJB	„заради практикуване на Закона ли получихте Духа или поради вяра в онова, което ви бе проповядвано”

Думата „вяра” [*pistis*] е използвана многократно в тази глава и може да се преведе или тълкува като „доверие,” „упование,” или „вярност.” Вж. **Специално понятие: ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ/ВЯРНОСТ В СТАРИЯ ЗАВЕТ**, както и **Специално понятие: ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ В НОВИЯ ЗАВЕТ** към Гал. 3:6. В английския идеята за вяра и доверие е много сходна (2:26; 3:2, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 22 и 26).

3:3 „Толкова ли сте неразумни” Понятието е същото, както в стих 1.

□	
NASB	„след като започнахте в Духа, сега по плът ли се усъвършенствате”
NKJV	„започнали в Духа, сега по плът ли се усъвършенствате”
NRSV	„след като сте почнали с Духа, сега по плът ли свършвате”
TEV	„вие започнахте с Божия Дух; сега със свои сили ли искате да свършите”
NJB	„толкова ли сте глупави, та с външни обреди да завършите онова, което сте почнали в Духа”

Грамматичната структура на второто изречение може да се разбира като (1) ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ (NRSV, TEV, JB) или (2) СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ (NASB, NKJV). ВЪЗВРАТНИЯТ ЗАЛОГ изтъква действията на галатяните, докато СТРАДАТЕЛНИЯТ говори за намеса отвън. ВЪЗВРАТНИЯТ ЗАЛОГ най-добре пасва на контекста. Галатяните се опитват да завършат тяхното спасение със собствени усилия чрез спазване на Мойсеевия закон. Както спасението ни, така и нашето съзряване се извършват по благодат чрез вяра! Двете забележителни понятия в тази фраза тук са използвани заедно, както и във Фил. 1:6. Останалата част от Павловия аргумент е фокусирана върху факта, че вярващите получават зрялост само и единствено в Исус Христос.

Павловото твърдение в ст. 3 не означава, че вярващите не правят избор как да живеят. Спасението е отклик на началната Божия благодат; така и християнският живот след обръщението е постоянно ходене под ръководството на Духа чрез покаяние, вяра, покорство и устояване. Това е прогресивно христоводие (5:1-6:10)!

Вж. **Специално понятие: ПЛЪТ (SARX)** към Гал. 1:16.

3:4	
NASB	„Напразно ли страдахте толкова много”
NKJV	„Напразно ли сте изстрадали толкова много неща”
NRSV	„За нищо ли преживяхте толкова много”
TEV	„Нима целият ви опит не означава нищо”
NJB	„Нима цялото благоволение, което сте получили, е било похабено”

Думата „Страдам” може да касае

1. физическо страдание (имаме данни за църквите в южна Мала Азия, които са преследвани от юдеите в Деяния 14:2, 5, 19, 22)
2. емоционална промяна при обръщението
3. в гръцката литература понятието може да се отнася до „облаги” (Magill *NT TransLine*, p. 688)

□ „Ако наистина е напразно” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД. Има две теории относно тази фраза: (1) може да е свързано с 1:16 (вж. Павловото служение сред галатяните) или (2) може да касае Павловия аргумент относно духовната безполезност при доверяване на човешкото изпълнение на Мойсеевия закон. Ако се осланят на човешките усилия, тогава Христовата благодат няма да им помогне (4:11; 5:2-4; I Кор. 15:2).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НУЖДАТА ДА УСТОЯВАМЕ

Библейските доктрини, касаещи християнската вяра са трудни за обяснение, защото са представени с типични източни понятия под формата на диалектични двойки. Те изглеждат контрастни, но и двете са библейски. Западните християни имат тенденцията да приемат една истина и да игнорират или подценяват противоположната. Нека да го илюстрирам.

- A. Дали спасението е единично решение да се доверим на Христос или е доживотно посвещение на ученичество?
- B. Дали спасението е избор по благодат от един суверенен Бог или се свежда до човешкия отклик на божествената покана с покаяние и вяра?
- C. Дали веднъж придобитото спасението не може да се изгуби или има нужда от постоянно усърдие?

Темата за устояването е предмет на непрекъснати коментари в хода на църковната история. Проблемът започва с наглед конфликтни пасажии от Новия Завет:

- A. текстове относно сигурността в спасението
 1. изявления на Исус (Йоан 6:37; 10:28-29)
 2. изявление на Павел (Римл. 8:35-39; Ефес. 1:13; 2:5,8-9; Фил. 1:6; 2:13; II Сол. 3:3; II Тим. 1:12; 4:18)
 3. изявления на Петър (I Петър 1:4-5)
- B. текстове относно нуждата от устояване (постоянство)
 1. изявления на Исус (Мат. 10:22; 13:1-9,24-30; 24:13; Марк 13:13; Йоан 8:31; 15:4-10; Откр. 2:7,17,20; 3:5,12,21)
 2. изявления на Павел (Римл. 11:22; I Кор. 15:2; II Кор. 13:5; Гал. 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Фил. 2:12; 3:18-20; Кол. 1:23)
 3. изявления на автора на Евреите (2:1; 3:6,14; 4:14; 6:11)
 4. изявления на Йоан (I Йоан 2:6; II Йоан 9)
 5. изявление на Бог Отец (Откр. 21:7)

Библейското спасение зависи от любовта, милостта и благодатта на суверенния Триединен Бог. Нито един човек може да бъде спасен без инициативата на Духа (вж. Йоан 6:44,65). Бог действа пръв и постановява модела, но изисква от хората да откликнат с покаяние и вяра, както в началото, така и постоянно. Бог работи с човека в контекста на заветните взаимоотношения. Има привилегии и отговорности!

Спасението се предлага на всички човечи. Исусовата смърт е по причина на греха на падналото човечество. Бог промисля начин и иска всички, направени по Неговия образ да откликнат на Неговата любов и промисъл, показани в Христос.

Ако искате да прочетете повече по темата от некалвинистична перспектива, вижте

1. Dale Moody, *The Word of Truth*, Eerdmans, 1981 (pp. 348-365)
2. Howard Marshall, *Kept by the Power of God*, Bethany Fellowship, 1969
3. Robert Shank, *Life in the Son*, Westcott, 1961

В тази област Библията адресира два различни проблема: (1) сигурността в спасението, използвана като разрешение да живеем безплоден и себичен живот и (2) нужда от насърчение за онези, които страдат с проблеми в служението или поради лични грехове. Проблемът е там, че неправилните групи от хора подхождат към неправилните текстове и изграждат богословски системи върху ограничени библейски пасажии. Някои християни отчаяно се нуждаят от послание за увереност, докато други имат нужда от остро предупреждение! Към коя група принадлежите вие?

3:5 „Този, който ви дава Духа” Даването на Духа е свързано със спасението (3:14; Римл. 8:9). ПРИЧАСТИЕТО е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ и е използвано и във II Кор. 9:10. На други места думата означава „да обсия” или „да подаря щедро.”

□ „и върши чудеса между вас” Това също е ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, СЕГАШНО ВРЕМЕ, което може да описва продължаващия ефект на

1. чудото на тяхното спасение
2. знаменията и чудесата, които потвърждават благовестието
3. духовните дарби (I Коринтяни 12 глава), които са изявени в галатийските църкви.

Преводачите не са единомислени дали изразът е „във вас,” предвид отделни личности, или „сред вас,” говорейки за църквата „помежду вас.”

Дали Бог благодатно излива своите благословения, защото те изпълняват Мойсеевия закон? Не! Тези чудеса са Божието потвърждение за истинността на благовестието, което са получили по благодат чрез вяра.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – ГАЛАТЯНИ 3:6-9

6 както Авраам повярва в Бога и това му се счете за правда. 7 Тогава знайте, че тези, които са от вяра, те са Авраамови синове. 8 И Писанието, като предвидя, че Бог щеше да оправдае езичниците чрез вяра, предварително изяви благовестието на Авраам, казвайки: „В теб ще се благославят всичките народи.“ 9 Така че тези, които са от вяра, се благославят заедно с вярващия Авраам.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 3:6-9

⁶Even so Abraham BELIEVED GOD, AND IT WAS RECKONED TO HIM AS RIGHTEOUSNESS. 'Therefore, be sure that it is those who are of faith who are sons of Abraham. ⁸The Scripture, foreseeing that God would justify the Gentiles by faith, preached the gospel beforehand to Abraham, *saying*, „ALL THE NATIONS WILL BE BLESSED IN YOU.” ⁹So then those who are of faith are blessed with Abraham, the believer.

3:6 „както Авраам” Стихове 6-9 коментират примера на Павел, духовният и етнически баща на еврейската нация. Лъжеучителите може да са използвали Авраам като пример за човек, който е повярвал в Бога и по-късно е бил обрязан. Това обяснява защо Павловият аргумент от Римляни 4 глава, не е използван тук. Авраам е пример за това как всички човеци идват при (превода на Септуагинта, Битие 15:6) Бога. Спасението и правилното стоене пред Бога винаги се придобиват по благодат чрез вяра. Това послание не е ново!

Според коментара на Curtis Vaughan в *A Study Guide Commentary*, тази фраза подсказва, че след като Авраам е бил оправдан само по благодат чрез вяра, тогава същото се отнася и за галатяните (р. 61). Според ст. 7,9 принципът на вярата е валиден за всички, които я упражняват; дори и за езичниците, ст. 8!

Връзката с Авраам не се определя от (1) физическо сродство (Израил) или (2) физически белег (обрязване, вж. Римл. 2:28-29), но по благодат (ст. 18) чрез вяра (Ефес. 2:8-9)!

□ „повярва” Вж. Специално понятие: по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ/ВЯРНОСТ в СТАРИЯ ЗАВЕТ

I. Уводно изложение

Трябва да се отбележи, че използването на тази богословска идея, която е толкова съществена за НЗ, не е ясно дефинирана в СЗ. Тя определено присъства, но е демонстрирана чрез ключови пасаж и личности.

Старозаветни комбинации

- A. Личността и обществото
- B. Личната среща и заветното послушание
Вярата е не само лична връзка, но и всекидневен начин на живот! По-лесно е да се представи с личност, отколкото в лексикална форма (вж. Изследване на думи). Този личен аспект най-добре е илюстриран в
 - A. Авраам и неговото потомство
 - B. Давид и Израил
Тези мъже се срещат с Бога и животът им е изцяло променен (не съвършен живот, но постоянна вяра). Испитанията разкриват силните и слаби страни на тяхната лична връзка с Бога, но близкото общение на доверие продължава във времето! То бива изпитано и пречистено, но продължава като доказателство за тяхното посвещение.

II. Основно използвани корени на глаголи

A. יָרָא (BDB 52)

1. ГЛАГОЛ

- a. *Qal* – проста глаголна форма – да подкрепя, да подхраня (вж. IV Царе 10:1,5; Естир 2:7, небогословска употреба)
- b. *Niphal stem* – форма в страдателен залог - да подсигурия или затвърдя, да установя, да потвърдя, да бъда верен или надежден
 - (1) за хора, Исаия 8:2; 53:1; Йер. 40:14
 - (2) За неща, Исаия 22:23
 - (3) За Бог, Втор. 7:9; Исаия 49:7; Йер. 42:5
- c. *Hiphil stem* – да стоя твърдо, да вярвам, да се доверя

- (1) Авраам повярва в Бога, Битие 15:6
 - (2) Израилтяните в Египет повярваха, Изход 4:31; 14:31 (отречено във Втор. 1:32)
 - (3) Израилтяните повярваха, че *ЯХВЕ* говори чрез Мойсей, Изход 19:9; Пс. 106:12,24
 - (4) Ахаз не се довери на Бога, Исаия 7:9
 - (5) Който повярва в него, Исаия 28:16
 - (6) Вярва в истини относно Бога, Исаия 43:10-12
2. СЪЩЕСТВИТЕЛНО (МЪЖКИ РОД) - вяност (вж. Втор. 32:20; Исаия 25:1; 26:2)
 3. НАРЕЧИЕ - наистина, сигурно, вярно, нека бъде така (Втор. 27:15-26; III Царе 1:36; I Лет. 16:36; Исаия 65:16; Йер. 11:5; 28:6). Това е литургичната употреба на „амин” в СЗ и НЗ.
- В. מַמְנָן (BDB 54) СЪЩЕСТВИТЕЛНИ В ЖЕНСКИ РОД, ТЪВРДОСТ, ВЯНОСТ, ИСТИНА**
1. за хора, Исаия 10:20; 42:3; 48:1
 2. за Бога, Изход 34:6; Пс. 117:2; Исаия 38:18,19; 61:8
 3. за истината, Втор. 32:4; III Царе 22:16; Пс. 33:4; 98:3; 100:5; 119:30; Йер. 9:5; Зах. 8:16
- С. מַמְנָן (BDB 53), ТЪВРДОСТ, ПОСТОЯНСТВО, ВЯНОСТ**
1. за ръце, Изход 17:12
 2. за времена, Исаия 33:6
 3. за хора, Йер. 5:3; 7:28; 9:2
 4. за Бога, Пс. 40:11; 88:11; 89:1,2,5,8; 119:138.

III. Павловата употреба на тази старозаветна идея

- А.** Павел основава новото си разбиране за *ЯХВЕ* и за СЗ на своята лична среща с Исус, по пътя за Дамаск (Деяния 9; 22; 26).
- В.** Павел подкрепя новото си разбиране с два ключови старозаветни пасажа, използващи корена на думата.
1. Битие 15:6 – личната среща на Авраам, инициирана от Бога (Битие 12 глава), което доведе до живот на вяра и послушание (Битие 12-22 глави). Павел споменава за това в Римляни 4 глава и Галатяни 3 глава.
 2. Исаия 28:16 – онези, които вярват в него (вж. Крайъгълният камък, поставен от Бога) никога не ще
 - a. Римл. 9:33, „бъде посрамен” или „разочарован”
 - b. Римл. 10:11, същото като по-горе
 3. Авак. 2:4 – онези, които познават верния Бог, ще живеят живот на вяра (Йер. 7:28). Павел използва този текст в Римл. 1:17 и Гал. 3:11 (виж и Евреи 10:38).

IV. Как Петър използва старозаветната идея

- А.** Петър комбинира
1. Исаия 8:14 - I Петър 2:8 (камък за препъване)
 2. Исаия 28:16 - I Петър 2:6 (краеъгълен камък)
 3. Пс. 118:22 - I Петър 2:7 (отхвърлен камък)
 - 4.
- В.** възприема уникалния език, описващ Израил като „избран род, царско свещенство, свят народ, народ за собствено притежание на Бога” от
1. Втор. 10:15; Исаия 43:21
 2. Исаия 61:6; 66:21
 3. Изход 19:6; Втор. 7:6
- И го използва за вярата на църквата в Христос (I Петър 2:5,9)

V. Как Йоан използва идеята

- А.** Новозаветната употреба - Понятието „повярваха” идва от гръцкото (*pisteud*), което може да се преведе като „вяра,” „упование,” или „доверие.” Например, СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО не се появява в евангелието от Йоан, но ГЛАГОЛЪТ се използва често. В Йоан 2:23-25 се изразява несигурност относно искрената вяра на множеството, че Исус от Назарет е Месията. Други примери за тази повърхностна употреба на понятието „вярвам” се намират в Йоан 8:31-59 и Деяния 8:13, 18-24. Истинската библийска вяра е повече от първоначален отклик. Тя трябва да е последвана от процес на ученичество (Матей 13:20-22,31-32).
- В.** Употреба на думата с ПРЕДЛОЗИ

1. *eis* означава „във.” Тази уникална конструкция подчертава, че вярващите полагат доверието/вярата си в Исус
 - a. в Неговото име (Йоан 1:12; 2:23; 3:18; I Йоан 5:13)
 - b. в Него (Йоан 2:11; 3:15,18; 4:39; 6:40; 7:5,31,39,48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45, 48; 12:37,42; Матей 18:6; Acts 10:43; Фил. 1:29; I Петър 1:8)
 - c. в мене (Йоан 6:35; 7:38; 11:25,26; 12:44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20)
 - d. в Сина (Йоан 3:36; 9:35; I John 5:10)
 - e. в Исус (Йоан 12:11; Acts 19:4; Гал. 2:16)
 - f. в Светлината (Йоан 12:36)
 - g. в Бога (Йоан 14:1)
2. *en* означава „във”, както в Йоан 3:15; Марк 1:15; Деяния 5:14
3. *epi* означава „във” или „върху,” както в Матей 27:42; Деяния 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Римл. 4:5, 24; 9:33; 10:11; I Тим. 1:16; I Петър 2:6
4. ДАТЕЛЕН ПАДЕЖ БЕЗ ПРЕДЛОГ, както в Гал. 3:6; Деяния 18:8; 27:25; I Йоан 3:23; 5:10
5. *hoti*, което означава „вярвайте, че” осигурява съдържанието на вярата
 - a. Исус е Светият на Бога (Йоан 6:69)
 - b. Исус е Аз Съм (Йоан 8:24)
 - c. Исус е в Отец и Отец е в Него (Йоан 10:38)
 - d. Исус е Месията (Йоан 11:27; 20:31)
 - e. Исус е Синът на Бога (Йоан 11:27; 20:31)
 - f. Исус е изпратен от Отца (Йоан 11:42; 17:8,21)
 - g. Исус е едно с Отца (Йоан 14:10-11)
 - h. Исус дойде от Отца (Йоан 16:27,30)
 - i. Исус се представя със заветното име на Отца, „Аз Съм” (Йоан 8:24; 13:19)
 - j. Ние ще живеем с Него (Римл. 6:8)
 - k. Исус умря и възкръсна отново (I Сол. 4:14)

VI. Заключение

Библейската вяра е човешкият отклик на божественото слово/обещание. Бог винаги подема инициативата (вж. Йоан 6:44, 65), но хората трябва да откликнат на божествения призив

- A. Доверие
- B. Заветно послушание
- C. Библейската вяра е

1. Лична връзка (начална вяра)
2. Потвърждаване на библейската истина (вяра в Божието откровение)
3. Подобаващ отклик с послушание към вярата (всекидневна вяра)

Библейската вяра не е билет за небето или застрахователна полица. Тя е лична връзка. Това е целта на творението и човеците, създадени по Божия образ и подобие (Битие 1:26-27). Целта е „близост.” Бог желае общение, а не – богословска позиция! Но общението със светия Бог изисква децата на вярата а демонстрират „семеините” характеристики (вж. святост, вж. Левит 19:2; Матей 5:48; I Петър 1:15-16). Грехопадението (Битие 3 глава) влияе на нашата способност да реагираме правилно. Затова, Бог действа в наша полза (Езек. 36:27-38), давайки ни „ново сърце” и „нов дух”, което ни помага чрез вяра и покаяние да общуваме с Него и да Му се покоряваме!

И трите неща са съществени. И трите трябва да са налице. Целта е да познаваме Бога (както в еврейския, така и в гръцкия смисъл) и да отразяваме Неговия характер в живота си. Целта на вярата не е един ден да стигнем в небето, но всеки ден да живеем като Христос!

Човешката вяръност е резултат (НЗ), не - основа (СЗ) за връзката с Бога: вяра в Неговата вяръност; доверие в Неговата надеждност. Сърцевината на новозаветното схващане за спасението е, че всички хора трябва да откликнат с вяра и постоянно да я упражняват, заради благодатта и милостта на Бога, показани в Христос. Той ни е възлюбил, Той е изпратил, Той е промислил; ние трябва да откликнем с вяра и вяръност (Ефес. 2:8-9 и 10)!

Верният Бог иска един верен народ, който да го разкрие пред безверния свят и да ги доведе до лична вяра в Него.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВЯРА / ДОВЕРИЕ / УПОВАНИЕ в НОВИЯ ЗАВЕТ

- A. Това е важно библейско понятие (вж. Евр. 11:1,6). То е предмет на ранните Исусови проповеди (вж. Марк 1:15). Има поне две новозаветни изисквания: покаяние и вяра (вж. 1:15; Деяния 3:16,19; 20:21).
- B. Етимология на понятието.

- a. В СЗ понятието „вяра” означава лоялност, вярност или надеждност и описва Божията природа, не нашата.
- b. Идва от еврейското понятие (*emun, emunah*, BDB 53), което означава „да бъде сигурен или стабилен.” Спасителната вяра е качество на ума (набор от истини), морален живот (начин на живот), и главно сродно (приемане на личността) и доброволно посвещение (решение) на тази личност.

С. Неговата старозаветна употреба

Трябва да се подчертае, че Авраамовата вяра не касае бъдещ Месия, но е вяра в Божието обещание за дете и потомци (вж. Битие 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14). Авраам откликва на това обещание с доверие в Бога. Той продължава да има съмнения относно него, защото минават тринадесет години, докато то бъде изпълнено. Неговата несъвършена вяра, обаче, е приета от Бога. Бог е склонен да работи с грешни човешки същества, които откликват на обещанията Му с вяра, дори тя да е голяма колкото синапово зърно (вж. Мат. 17:20).

Ф. Неговата новозаветна употреба

Глаголът „повярвах” идва от гръцкото (*pisteu*), което може да се преведе и като „вярвам”, „вяра” или „доверие”. Например, съществителното не се появява в Евангелието от Йоан, но глаголет се използва често. В Йоан 2:23-25 е изразена несигурност относно искреното посвещение на тълпата към Исус от Назарет, представен като Месия. Други примери за повърхностна употреба на термина „вярвам” намираме в Йоан 8:31-59 и Деяния 8:13, 18-24. Истинската библейска вяра е нещо повече от първоначален отклик. Тя трябва да бъде последвана от процес на ученичество (вж. Мат. 13:20-22,31-32).

Е. Употреба на понятието с ПРЕДЛОЗИ

1. *eis* означава „във” – Тази уникална конструкция подчертава, че вярващите полагат своята вяра/доверие в Исус.
 - a. В Неговото име (Йоан 1:12; 2:23; 3:18; I Йоан 5:13)
 - b. В Него (Йоан 2:11; 3:15,18; 4:39; 6:40; 7:5,31,39,48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45,48; 17:37,42; Мат. 18:6; Деяния 10:43; Фил. 1:29; I Петър 1:8)
 - c. в Мене (Йоан 6:35; 7:38; 11:25,26; 12:44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20)
 - d. в Сина (Йоан 3:36; 9:35; I Йоан 5:10)
 - e. в Исус (Йоан 12:11; Деяния 19:4; Гал. 2:16)
 - f. В Светлината (Йоан 12:36)
 - g. в Бога (Йоан 14:1)
2. *en* означава „в”, както в Йоан 3:15; Марк 1:15; Деяния 5:14
3. *epi* означава „в” или „върху”, както в Мат. 27:42; Деяния 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Римл. 4:5,24; 9:33; 10:11; I Тим. 1:16; I Петър 2:6
4. ДАТЕЛЕН ПАДЕЖ БЕЗ ПРЕДЛОГ, както в Гал. 3:6; Деяния 18:8; 27:25; I Йоан 3:23; 5:10
5. *hoti*, което означава „вярвам, че”, придава съдържание на онова, в което вярваме
 - a. Исус е Светият Божи (Йоан 6:69)
 - b. Исус е АЗ СЪМ (Йоан 8:24)
 - c. Исус е в Отца и Отец е в Него (Йоан 10:38)
 - d. Исус е Месията (Йоан 11:27; 20:31)
 - e. Исус е Божият Син (Йоан 11:27; 20:31)
 - f. Исус е изпратен от Отца (Йоан 11:42; 17:8,21)
 - g. Исус е едно с Отца (Йоан 14:10-11)
 - h. Исус идва от Отца (Йоан 16:27,30)
 - i. Исус се отъждествява със заветното име на Отца, „АЗ СЪМ” (Йоан 8:24; 13:19)
 - j. Ние ще живеем с Него (Римл. 6:8)
 - k. Исус умря и отново възкръсна (I Сол. 4:14)

□ „това му се счете за правда” Това е цитат от Септуагинта, Битие 15:6. Глаголът „счете,” МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, е търговско понятие, което означава „да направиш депозит в нечия сметка” (Римл. 4:3,9,22). Вж. **Специално понятие:** ПРАВДАТА към Гал. 2:21. Божията правда е дадена на Авраам, заради Божията любов и вярата на Авраам, че Бог ще му даде наследник. Цитатът от Битие 15:6 идва от гръцкия превод на СЗ. Павел цитира Мойсеевия закон няколко пъти (вж. Контекстуални прозрения, С), за да подсили своя аргумент. Тъй като лъжеучителите цитират Закона в полза на доводите си, Павел използва същата техника, за да ги опровергае. Писанията на Мойсей (Битие – Второзаконие) са най-авторитетната част от еврейския канон за юдаизма от първия век.

3:7 „Тогава знайте, че тези, които са от вяра, те са Авраамови синове”. Това твърдение е централният момент в това контекстуално цяло. Подобно изявление сигурно е възмутило юдейските лъжеучители. Същата тази истина (вж. Евреите не са праведни пред Бога заради етническия си произход) е подсказана в посланието на Йоан Кръстител (Лука 3:8) и специално в Исусовите думи, в Йоан 8:37-59. Тази богословска истина е развита от Павел в Гал. 3:14,29 и Римл. 2:28-29. Човек може да разпознае синовете на Авраам от това

1. На кого се доверяват и кого познават (лична връзка с Исус)
2. Как живеят (христоподобие), а не кои са техните родители (предци)

3:8 „Писанието, като предвидя, че Бог щеше да оправдае езичниците чрез вяра” Еврейският идиом потвърждава цялостното вдъхновение на СЗ. В този стих Писанието на два пъти е персоналифицирано. Виж бележката към Гал. 4:30.

Божият план винаги е включвал спасението на всички човеци (Битие 3:15; 12:3; Изход 19:5-6). Има само един Бог и всички хора са направени по Неговия образ (Битие 1:26-27; 5:1; 9:6), затова Той обича всички (Езек. 18:32; Йоан 3:16; I Тим. 2:4; II Петър 3:9). Всемирната любов на Бога, която включва езичниците, ясно се вижда в Исаия (2:2-4; 45:21-25; 56:1-8; 60:1-3).

Механизмът на това универсално достъпно спасение е Божията благодат чрез

1. делото на Христос
2. действието на Духа
3. човешкия отклик чрез вяра (Ефес. 2:8-9)
4. което води до христоподобие (ст. 10)

□ „**предварително изяви благовестието**” на английски изразът превежа само една гръцка дума (*proeuangelisato*, МИНАЛО СВЪРШЕНО, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ [отлагателен] ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ).

1. *pro* - преди
2. *eu* - добри
3. *angelia* – *вести/послание*
4. *euangelizomai* – да проповядвам
5. цялата дума означава „преди всичко проповядвай добрата вест”

Среща се само тук в НЗ. Подказва, че Божията любов към всички човеци бе разкрита на Авраам при първия му призив (вж. Битие 12:3). Благовестието (*euangelion*) се корени в писанията на Мойсей.

□ „**В теб ще се благославят всичките народи.**” Тук Павел цитира Божието обещание до Авраам, записано в Битие 12:3; 18:18; 22:18; 26:4. Еврейската ГЛАГОЛНА форма може да е

1. СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, „ще бъдат благословени” (Битие 18:18; 28:14)
2. ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, РЕФЛЕКТИВЕН, „ще се благословят” (Битие 22:16-18; 26:4)

В Септуагинта и в цитата на Павел обаче глаголът е СТРАДАТЕЛЕН, не ВЪЗВРАТЕН. В този текст Павел комбинира Битие 12:3 с 18:18 от Септуагинта. Божият план винаги е включвал спасението на всички човеци, направени по Божия образ! Вж. **Специално понятие: ЕВАНГЕЛСКИТЕ ВЪЗГЛЕДИ НА АВТОРА** към Гал. 1:7.

3:9

NASB „онези, които са с вяра, са благословени с вярващия Авраам”

NKJV „онези, които *sa* от вярата, са благословени с вярващия Авраам”

NRSV „онези, които вярват, са благословени с Авраам, който вярва”

TEV „Авраам повярва и бе благословен; така и всички вярващи са благословени като него”

NJB „онези, които се осланят на вярата, получават същото благословение като Авраам, човека на вярата”

ПРЕДЛОГЪТ „*sun*,” означаващ „да вземеш участие със,” показва близка идентификация между Авраам и всички онези, които имат вяра в Бога. Описанието на Авраам като „верен” или „вярващ”, изтъква, че Авраам повярва в Бога, доверявайки се на Неговото обещание. Новозаветната вяра също означава доверяване на верния Бог и Неговите обещания. Обаче, помнете, че Авраам нямаше съвършена вяра, той също се опита да помогне на Бога да изпълни обещанието Си, като зачена дете с Агар (Битие 16 гл.). Въпросът не е в съвършената вяра на човека, а в обекта на тази вяра.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – ГАЛАТЯНИ 3:10-14

10 Защото всички, които се облягат на дела изисквани от закона, са под проклетие, понеже е писано: „Проклет всеки, който не постоянства да изпълнява всичко писано в книгата на закона.“ 11 А че никой не се оправдава пред Бога чрез закона, е явно, защото ?праведният чрез вяра ще живее.“ 12 А законът не действа чрез вяра, а казва: ?Който върши това, което заповядва законът, ще живее чрез него.“ 13 Христос ни изкупи от проклятието на закона, като стана проклет за нас; защото е писано: ?Проклет всеки, който виси на дърво“; 14 така че благословието дадено на Авраам да дойде чрез Христос Иисус на езичниците, за да приемем обещанието на Духа чрез вяра.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB (UPDATED) – 3:10-14

¹⁰For as many as are of the works of the Law are under a curse; for it is written, „CURSED IS EVERYONE WHO DOES NOT ABIDE BY ALL THINGS WRITTEN IN THE BOOK OF THE LAW TO PERFORM THEM.“ „Now that no one is justified by the Law before God is evident; for, „THE RIGHTEOUS MAN SHALL LIVE BY FAITH.“¹²However, the Law is not of faith; on the contrary, „HE WHO PRACTICES THEM SHALL LIVE BY THEM.“¹³Christ redeemed us from the curse of the Law, having become a curse for us—for it is written, „CURSED IS EVERYONE WHO HANGS ON A TREE“—¹⁴in order that in Christ Jesus the blessing of Abraham might come to the Gentiles, so that we would receive the promise of the Spirit through faith.

3:10

NASB	„колкото и да са от делата на закона, са под проклетие”
NKJV	„колкото и да са от делата на закона, са под проклетие”
NRSV	„всички, които се осланят на делата на закона, са под клетва”
TEV	„онези, които упоават на покорството на Закона, живеят под проклетие”
NJB	„онези, които се осланят на спазването на Закона, са под проклетие”

В следващия етап от своята аргументация, Павел преминава от примера с Авраам към стриктното спазване на Мойсеевия закон. Аргументът е предизвикателство за лошото богословие на юдаистите. Доверието в придържането към Закона е характерно за фарисеите от времето на (Римл. 10:2-5). Павел изтъква, че личните усилия за постигане на праведност са само път към осъждане (2:16). Павел добре познава този път! Независимо че Павел има предвид Мойсеевия закон, думата може да касае „закона” като цяло или човешките усилия за постигане на външен, морален стандарт. Този стандарт не е от значение – значимата истина е, че падналото човечество не може да твърди, че моралните му постижения заслужава приемане от страна на Бога. Този подход се нарича себеправеден легализъм. Той е жив и днес и намира добра почва сред религиозните хора!

□ „Писано е: Проклет всеки, който не постоянства да изпълнява всичко писано в книгата на закона.” Това ни връща към Втор. 27:26 и 28:58 и сл. Независимо че думата „всички” отсъства във Втор. 27:26, тя присъства в 28:58. Проклятието на Закона е споменато в Йоан 7:49. Ако някой наруши Закона (след *Бар Мицва*) по някакъв начин, дори и само веднъж, той попада под осъждението на целия Закон (Яков 2:10; Гал. 5:3). Старозаветният закон се превръща в смъртна присъда за всички хора (Кол. 2:14). Бог каза „душата, която съгрешава, със сигурност ще умре” (Езек. 18:4,20). Всички деца на Адам са съгрешили! Като средство за праведност пред Бога Законът е валиден единствено за онзи, който никога не е съгрешил. Проблемът е, че всички са грешни и са лишени от Божията слава(Римл. 3:9-18,22,23; 11:32).

3:11

NASB	„защото, 'ПРАВЕДНИЯТ ЩЕ ЖИВЕЕ ЧРЕЗ ВЯРА',”
NKJV	„праведният ще живее чрез вяра,”
NRSV	„Онзи, който е праведен, ще живее чрез вяра,”
TEV	„Този, който е праведен пред Бога, с вяра ще живее”
NJB	„праведният човек намира живот чрез вяра”

Тук Павел цитира Авак. 2:4 (Римл. 1:17 и Евреи 10:38). Тъй като стихът от Авак. 2:4 е неясен, той е тълкуван по няколко начина.

1. Преводът на МТ е: „праведният ще живее чрез своята вяра/вярност”

2. Септуагинта: „праведният ще живее на основа на моята (Божията) вярност”
3. Павел противопоставя правдата, основана на вяра в Христос на правдата чрез дела съгласно Мойсеевия закон (ст. 12, който цитира Левит 18:5)

Това е завоалирана алузия към Битие 15:6, защото и Авак. 2:4 и Битие 15:6 съдържат две ключови понятия: „вяра” и „правда”.

Вж. **Специално понятие: ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ/ВЯРНОСТ В СТАРИЯ ЗАВЕТ** към Гал. 3:6.

3:12

NASB, NKJV „законът не е от вяра”
NRSV „законът не почива на вяра”
TEV „законът не се осланя на вярата”
NJB „законът дори не е основан на вяра”

□ Това е предпоставката! По отношение на правилното стоене пред Бога (спасението), въпросът се свежда до избора между вяра и закон. Юдаистите превръщат вярата в Бог в правила, наложени от Бог. Дори и в СЗ, всеки отделен израилтянин бе оправдаван на основа на личната си вяра в *ЯХВЕ*. Не всички израилтяни са оправдавани пред Бога само защото са потомци на Авраам (Йоан 8:31-59)

□ „А че никой не се оправдава пред Бога чрез закона, е явно, защото **”праведният чрез вяра ще живее.”** Този цитат идва от Левит 18:5 (Римл. 10:25), изтъквайки колко е важно да изпълняваме Божиите изисквания (вж. Мойсеевия закон). Обаче, СЗ представлява история на човешката неспособност да изпълни старозаветния закон (Неемия 9 глава). СЗ акцентира на духовната нужда на падналото човечество (ст. 19,22). Затова е представен нов път на спасение, който всъщност винаги е бил Божият път: не човешки усилия, но вяра (Авак. 2:4). Спасението по благодат чрез вяра е същността на Новия Завет (Йер. 31:31-34; Езек. 36:22-36; Деяния 2 глава; Римл. 4; Ефес. 2:8-9).

3:13 „Христос ни изкупи” Тук Павел говори за заместническото изкупление на Христос. Той купува за нас нещо, което ние не можем да купим за себе си (Исая 53; Марк 10:45; II Кор. 5:21). Понятието „изкупвам” или „откупвам” означава да „откупиш някого от робство” или „плен” (Деяния 20:28; I Кор. 6:20; 7:23; I Петър 1:18-19).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОТКУП/ИЗКУПЛЕНИЕ

1. СТАР ЗАВЕТ

A. В основни линии има два еврейски правни термина, които отразяват тази идея.

1. *Ga'al* (BDB 145, I), което по принцип означава „да освободиш като платиш цена.” Друга форма на понятието е *go'el*, където е налице елемент на посредничество, обикновено от член на семейството (сродник - изкупител). Този културен аспект, включващ правото на откупване на обекти, животни, земя (вж. Левит 25,27) или роднини (вж. Рут 4:15; Исая 29:22), има своята богословска основа в избавянето на Израил от Египет посредством *ЯХВЕ* (вж. Изход 6:6; 15:13; Пс. 74:2; 77:15; Йер. 31:11). Той се превръща в „изкупител” (вж. Йов 19:25; Пс. 19:14; 78:35; Пр. 23:11; Исая 41:14; 43:14; 44:6,24; 47:4; 48:17; 49:7,26; 54:5,8; 59:20; 60:16; 63:16; Йер. 50:34).
2. *Padah* (BDB 804), което означава „да избавя” или „да изкупя”
 - a. избавлението на първородните (Изход 13:13,14 и Числа 18:15-17)
 - b. физическото избавление в контраст с духовното избавление (Пс. 49:7,8,15)
 - c. *ЯХВЕ* ще избави Израил от греха и непокорството (Пс. 130:7-8)

B. Богословската идея включва няколко елемента.

3. Налице е нужда, робство, затвор.
 - a. физическо
 - b. социално
 - c. духовно (вж. Пс. 130:8)
4. Трябва да бъде платена цена за свободата, пускането и възстановяването.
 - a. на израилския народ (вж. Втор. 7:8)
 - b. на отделната личност (вж. Йов 19:25-27; 33:28)

5. Някой трябва да действа като посредник и благодетел. В думата *gaal* това обикновено е член от семейството или близък роднина (*go'el*, BDB 145).
6. *ЯХВЕ* често се представя, използвайки фамилни термини
 - a. Баща
 - b. Съпруг
 - c. Близък сродник/Отмъстител
 Изкуплението е сигурно, благодарение на личната намеса на *ЯХВЕ*; цената е платена и изкуплението е налице!

II. НОВ ЗАВЕТ

- A. Има няколко термина, използвани, за да опишат богословската идея.
 1. *Agoraz_* (вж. I Кор. 6:20; 7:23; II Петър 2:1; Откр. 5:9; 14:3-4). Това е търговско понятие, което отразява, че е платена цена за нещо. Ние сме хора, изкупени с кръв, които не контролират сами живота си. Ние принадлежим на Христос.
 2. *Exagoraz_* (вж. Гал. 3:13; 4:5; Ефес. 5:16; Кол. 4:5). Това също е търговско понятие. То отразява заместническата смърт на Исус заради нас. Исус понесе проклятието на закона, който изисква вършене на дела (Мойсеевия закон вж. Ефес. 2:14-16; Кол. 2:14), защото грешните човещи не са в състояние да го изпълнят. Той понесе проклятието (вж. Втор. 21:23) за всички нас (вж. Марк 10:45; II Кор. 5:21)! В Исус, Божията правда и любов преливат в пълно прощение, приемане и достъп до Бога!
 3. *Lu_*, „да освободя”
 - a. *Lutron*, „платена цена” (вж. Мат. 20:28; Марк 10:45). Това са силни думи, произнесени от Самия Исус относно целта на Неговото идване, да бъде Спасител на света, плащайки дълга за грях, който Той не е извършил (вж. Йоан 1:29).
 - b. *Lutro_*, „да освободя”
 - (1) да изкупи Израил (Лука 24:21)
 - (2) да даде Себе Си за изкуплението и очистването на народа (Тит 2:14)
 - (3) да бъде непорочен заместник (I Петър 1:18-19)
 - c. *Lutr_sis*, „изкупление”, „избавление”, или „освобождение”
 - (1) Захариевото пророчество за Исус, Лука 1:68
 - (2) Анна прославя Бога заради Исус, Лука 2:38
 - (3) Исусовата по-добра жертва, принесена веднъж завинаги, Евр. 9:12
 4. *Apolytr_sis*
 - a. Изкупление при Второто идване на Христос (вж. Деяния 3:19-21)
 - (1) Лука 21:28
 - (2) Римляни 8:23
 - (3) Ефесяни 1:14; 4:30
 - (4) Евреи 9:15
 - b. изкупление в Христовата смърт
 - (1) Римляни 3:24
 - (2) I Коринтяни 1:30
 - (3) Ефесяни 1:7
 - (4) Колосяни 1:14
 5. *Antilytron* (вж. I Тим. 2:6). Този текст е важен (както в Тит 2:14), защото прави връзка между освобождението и заместническата смърт на Исус на кръста. Той е единствената приемлива жертва, Този, който умря за „всички” (вж. Йоан 1:29; 3:16-17; 4:42; I Тим. 2:4; 4:10; Тит 2:11; II Петър 3:9; I Йоан 2:2; 4:14).
- B. Богословската идея в Новия Завет.
 1. Човечеството е под робството на греха (вж. Йоан 8:34; Римл. 3:10-18; 6:23).
 2. Фактът, че човекът е поробен от греха е разкрит от Мойсеевия закон в Стария Завет (вж. Гал. 3 гл.) и Исусовата проповед на планината (вж. Матей 5-7 гл.). Човешките дела водят до смъртна присъда (вж. Кол. 2:14).
 3. Исус, безгрешният Божий Агнец дойде и умря вместо нас (вж. Йоан 1:29; II Кор. 5:21). Ние сме изкупени от греха, за да служим на Бога (вж. Римляни 6).
 1. По същия начин *ЯХВЕ* и Исус са близките сродници, които действат в наша полза. Това е поредната семейна метафора (баща, съпруг, син, брат, близък сродник).
 5. Изкуплението не е цена, платена на Сатана (Средновековното богословие), но примирение на Божието слово и Неговата правда с любовта на Бога и пълното спасение в Христос. На кръста мирът бива възстановен, човешкият бунт бива простен, Божият образ в човека отново действа с пълна сила, а близкото общение между Бога и човека е възстановено!

6. Изкуплението има и един бъдещ аспект (вж. Римл. 8:23; Ефес. 1:14; 4:30), което включва възкресението на нашите тела и лично общение с Троициния Бог. Нашите възкресенски тела ще бъдат като Неговото (вж. I Йоан 3:2). Той има физическо тяло, но то не е ограничено от земното измерение. Трудно е да дефинираме парадокса от I Кор. 15:12-19 и I Кор. 15:35-58. Очевидно има физическо, земно тяло и ще има небесно, духовно тяло. Исус има и двете!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – ГАЛАТЯНИ 3:15-22

15 Братя – по човешки говоря – ако едно завещание е потвърдено, дори и да е само човешко, никой не може да го развали, нито да му прибави нещо. 16 А обещанията се изрекоха на Авраам и на неговия потомък. Не казва: „и на потомците“, като за мнозина, а като за един: „и на твоя потомък“, който е Христос. 17 И това казвам, че завет, предварително потвърден от Бога, не може да бъде развален от закона, появил се четиристотин и тридесет години по-късно, така че обещанието да бъде унищожено. 18 Защото, ако наследството е по закона, то вече не е по обещание; а Бог го подари на Авраам чрез обещание. 19 Тогава защо се даде законът? Прибави се, за да се излязат престъпленията, докато дойде Потомъкът, на когото беше дадено обещанието; и беше постановен от ангели чрез ръката на един посредник. 20 Но посредникът не е за един, а Бог е един. 21 Тогава законът против Божиите обещания ли е? Да не бъде! Защото, ако беше даден закон, който да можеше да оживотворява, то наистина правдата щеше да бъде от закон. 22 Но Писанието затвори всичко под грях, така че обещанието чрез вяра в Исус Христос да се даде на тези, които вярват.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB (UPDATED) – 3:15-22

¹⁵Brethren, I speak in terms of human relations: even though it is *only* a man's covenant, yet when it has been ratified, no one sets it aside or adds conditions to it. ¹⁶Now the promises were spoken to Abraham and to his seed. He does not say, „And to seeds,” as *referring* to many, but *rather* to one, „And to your seed,” that is, Christ. ¹⁷What I am saying is this: the Law, which came four hundred and thirty years later, does not invalidate a covenant previously ratified by God, so as to nullify the promise. ¹⁸For if the inheritance is based on law, it is no longer based on a promise; but God has granted it to Abraham by means of a promise. ¹⁹Why the Law then? It was added because of transgressions, having been ordained through angels by the agency of a mediator, until the seed would come to whom the promise had been made. ²⁰Now a mediator is not for one *party only*; whereas God is *only* one. ²¹Is the Law then contrary to the promises of God? May it never be! For if a law had been given which was able to impart life, then righteousness would indeed have been based on law. ²²But the Scripture has shut up everyone under sin, so that the promise by faith in Jesus Christ might be given to those who believe.

3:15-17

NASB, NKJV „човешки завет”
 NRSV „човешка воля”
 TEV „онзи завет”
 NJB „Ако аз желая”

Павел продължава да излага своя аргумент, като използва позната човешка илюстрация. Той използва понятие от гръцкия Койне, което се превежда „завещание” или „завет” във връзка с нечие наследство. В класическия гръцки, думата е „завет.” В Септуагинта това понятие винаги се използва за завета между Бог и човечеството. Заради тази неяснота, Павел използва тази правна метафора като пример за Божия завет с Авраам и неговите наследници. Този завет не може да бъде променен! Същият вид аргументация, използваща идеята за последното завещание, намираме в Евреи 9:15-20.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЗАВЕТЪТ

Старозаветното понятие *berith* (BDB 136), завет, не се дефинира лесно. Няма съответстващ ГЛАГОЛ в еврейския. Всички опити за извличане на етимологична дефиниция се оказват неубедителни. Тъй като обаче идеята е централна, учените са принудени да изследват употребата ѝ, за да определят нейния функционален смисъл.

Заветът е средството, чрез което единият истинен Бог взаимодейства със Своето творение. Идеята за завета, договора или съглашението е съществена за разбиране на библейското откровение. Напрежението между Божия суверенитет и свободната човешка воля ясно се виждат в идеята за завета. Някои завети са основани изключително на Божия характер и действия.

1. самото сътворение (вж. Битие 1-2 гл.)

2. призоваването на Авраам (вж. Битие 12 гл.)
3. заветът с Авраам (вж. Битие 15 гл.)
4. опазването на Ной и обещанието към него (вж. Битие 6-9 глави)

Обаче, самата същност на завета изисква отговор.

1. чрез вяра Адам трябва да се довери на Бога и да не яде от дървото, което е наред Едем
2. чрез вяра Аврам трябва да напусне семейството си, да последва Бога и да вярва, че ще има наследници
3. чрез вяра Ной трябва да изгради огромен кораб далеч от вода и да събере животните
4. чрез вяра Мойсей извежда евреите от Египет, водейки ги на планината Синай и получава конкретни заръки за религиозния и социален живот с обещания за благословения и проклетия (вж. Втор. 27-28 гл.)

Същото напрежение, включващо Божията връзка с човечеството, е адресирано и в „новия завет“. Напрежението може да се види ясно, ако сравним Езекиил 18 глава с Езек. 36:27-37 (действието на *ЯХВЕ*). Дали заветът е основан на благодатните Божии дела или на човешкия отговор? Това е пламеният въпрос, който касае и Стария, и Новия Завет. И двата имат една цел: (1) възстановяване на загубеното общение с *ЯХВЕ*, описано в Битие 3 глава и (2) съграждане на праведен народ, който да отразява Божия характер.

Новият завет, споменат в Йер. 31:31-34 решава проблема с напрежението, заявявайки, че Бог не ни приема на основания на нашите дела. Божият закон се превръща в желание на сърцето, престава да бъде външен законов кодекс. Целта е същата – праведен Божий народ, но методите се променят. Грешното човечество доказва, че е неадекватно да отразява Божия образ. Проблемът не е в Божия завет, но в човешката греховност и слабост (вж. Римляни 7 глава; Галатяни 3 глава).

Същото напрежение между старозаветните безусловни и условни завети е налице и в НЗ. Спасението е абсолютно безплатно заради завършеното дело на Исус Христос, но изисква покаяние и вяра (като първоначален акт, и впоследствие). То е едновременно правна категория и призив за христоводие, заявление, че сме приети от Бога и заповед да бъдем свети! Вярващите не са спасени чрез техните дела, но заради послушанието (вж. Ефес. 2:8-10). Благочестивият начин на живот става доказателство за спасението, не средство за постигане на спасение. Вечният живот обаче има видими характеристики! Това напрежение ясно се вижда в Евреи.

3:15

- NASB** „при все това когато е бил подписан, никой не го отменя и не добавя условия към него“
NKJV „ако е потвърден, никой не го анулира и не добавя към него“
NRSV „след като нечие завещание е ратифицирано, никой не добавя към него и не го анулира“
TEV „когато двама души се съгласят за нещо и подпишат договор, никой не може да го наруши или да добавя към него“
NJB „бил е написан в надлежна форма, никому не е позволено да го омаловажава или да добавя към него“

Павел отговаря на претенцията на юдаистите, че Мойсеевият закон стои по-горе от Авраамовото обещание. Обещанието, дадено на Авраам в Битие 15 глава, е ратифицирано както от Божиите думи (вж. Изхода), така и от жертва, при която Авраам няма заветни отговорности, само вяра (вж. Безусловен божествен завет, вж. Битие 15:12-21).

3:16 „обещанието“ „Обещания“ е в **МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО**, заради многото случаи, в които Бог повтаря обещанията си на Авраам (Битие 12:1-3; 13:14-18; 15:1-5, 12-18; 17:1-14; 22:9-19).

□ „неговия потомък“ Думата „семе“ е обичаен идиом за потомък и се касае за игра на думи. Независимо че думата е в **ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО**, може да се има предвид и множествено число. В този случай, Павел използва думата за Исус, не за Исак—следователно, обещанието не е свързано с Мойсеевия завет. „Потомство/семе“ може да се разбира в общия смисъл на Божии деца чрез вяра, като Авраам (Римл. 2:28-29).

3:17 „закона, появил се четиристотин и тридесет години по-късно“ Павел изтъква още една причина за превъзходството на Авраамовото обещание – то предшества Мойсеевия закон по време. Много е дискутирано за 430-те години, споменати в Изход 12:40-41 във връзка с египетското робство. Някои учени използват превода на Септуагинта и Самарянското петокнижие на Изход 12:40, където е добавен израза „и в земята на Ханаан“ (F. F. Bruce, *Answers to Questions*, p. 170). Битие 15:13 и Деяния 7:6 споменават, че Израил е в робство в Египет за 400 години. Други обаче

твърдят, че обещанието не е дадено само на Авраам, но е повторено към всички патриарси, и просто включва времето от последното повторено обещание към Патриарсите до времето, когато Мойсей получава Закона. В контекста, обяснението на Павел не касае времетраенето, но дългия интервал между обещанието, дадено на Авраам и Мойсеевия Закон.

□ „**така че обещанието да бъде унищожено**” Тази дума (*katargeo*) е преведена по много начини, но основното значение се свежда до това да направиш нещо безполезно, нищожно, бездейно, безсилно, но не и да престане да съществува, да бъде унищожено или да изчезне.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: УНИЩОЖАВАМ / АНУЛИРАМ (*KATARGEŌ*)

Тази дума (*katargeo*) е една от любимите на Павел. Той я използва поне двадесет и пет пъти, но е с много широк семантичен обseg.

- A. Основният етимологичен корен е от *argos*, което означава:
1. бездеен
 2. свободен
 3. неизползван
 4. безполезен
 5. бездеен
- B. Сложният глагол с *kata* е използван, за да изрази
1. бездействие
 2. безполезност
 3. нещо, което е отменено
 4. нещо, което е премахнато
 5. нещо, което е напълно бездейно
- C. Използван се веднъж в Лука, за да опише безплодие, следователно безполезно дърво (вж. Лука 13:7).
- D. Павел го използва във фигуративен смисъл по два основни начина:
1. Бог е бездеен, което предизвиква хорската враждебност
 - a. Греховната природа на човечеството – Римл. 6:6.
 - b. Мойсеевия закон във връзка с Божието обещание за „смето” – Римл. 4:14; Гал. 3:17; 5:4,11; Ефес. 2:15
 - c. Духовни сили – I Кор. 15:24
 - d. „Човекът на беззаконието” – II Сол. 2:8
 - e. Физическа смърт – I Кор. 15:26; II Тим. 1:16 (Евр. 2:14)
 2. Бог заменя стария (завет, век) за новите
 - a. неща, свързани с Мойсеевия закон – Римл. 3:3,31; 4:14; II Кор. 3:7,11,13,14.
 - b. аналогията за брака, използван от Закона – Римл. 7:2,6.
 - c. нещата на този век – I Кор. 13:8,10,11.
 - d. това тяло – I Кор. 6:13
 - e. водачите на този век – I Кор. 1:28; 2:6.

□ „**от Бога**” Това е превод на най-добрите древни ръкописи (P⁴⁶, !, A, B, C, P), които UBS⁴ окачествява с „A” (сигурно), но и той не е пощаден от някои библейски критици.

1. Позитивни коментари
 - a. Обикновено по-краткият прочит е за предпочитане (книжниците обикновено добавят и поясняват, не премахват)
 - b. Най-старият и най-широко разпространен ръкопис вероятно е оригиналът. По-дългият вариант за първи път е намерен в MS D (шести век)
2. Други мнения
 - a. Най-необичайният ръкопис вероятно е оригиналът. Павел обикновено използва израза „в Христос” (*en Христос*), не „към Христос” (*eis Christon*)
 - b. Обичайната употреба на автора влияе върху начина, по който гледаме на даден ръкопис. Обаче Павел използва същата необичайна форма в Гал. 2:16 и 3:24.

Вж. II Приложение.

3:18

NASB „но Бог го даде на Авраам чрез обещание”

NKJV „но Бог го даде на Авраам посредством обещание”

NRSV „но Бог го подари на Авраам чрез обещанието”

TEV „обаче, Бог бе обещал и затова го даде на Авраам”

NJB „и Бог даде своя дар на Авраам точно под формата на обещание”

Глаголът в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ (отлагателен) ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ подчертава какво Бог е направил в миналото с резултати, които влияят в настоящето. Основният корен на „подари” (*charizomai*) е „дар” или „благодат” (*charis*). Изтъква драговолната същност на Божиите дела, единствено на основата на Неговия характер чрез стореното от Месията.

3:19

NASB, NRSV „защо Законът тогава”

NKJV „Това каква цел *обслужва* законът”

TEV „каква беше целта на Закона, тогава”

NJB „каква беше тогава целта от добавяне на Закона”

Павел се връща към риторичния стил от стихове 1-5. Той започва с два въпроса, с които се опитва да обясни целта на Мойсеевия закон в Божия план (ст. 19 и 21). Той подема този контрастен подход, защото в предишния си аргумент до такава степен омаловажава целта на Закона, че някои читатели смятат, че е привърженик на антиномианизма. СЗ продължава да играе роля при освещението, но не (и никога не е играл роля) при оправданието!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПАВЛОВИЯТ ВЪЗГЛЕД ЗА МОЙСЕЕВИЯ ЗАКОН

Законът е добър и идва от Бога (вж. Римл. 7:12,16).

- A. Той не е начин за праведност и приемане от Бога (може даже да бъде проклятие; вж. Гал. 3 гл.).
- B. Все пак той е Божия воля за вярващите, понеже в него Бог се разкрива (Павел често цитира Стария Завет, за да убеждава и/или насърчава вярващите).
- C. От Стария Завет вярващите се информират (вж. Римл. 4:23-24; 15:4; I Кор. 10:6,11), но той не може да ги спаси (вж. Деяния 15 гл.; Римляни 4 гл.; Галатяни 3 гл.; Евреи).
- E. От гледна точка на новия завет той служи, за да:
 1. изявява греховността (вж. Гал. 3:15-29);
 2. ръководи изкупения човек в обществото;
 3. информира християнина кои решения са етични.

Именно този богословски спектър – от проклятието до предаването на благословието и постоянното положение – предизвиква проблем при опитите ни да разберем какъв е възгледът на Павел върху Мойсеевия закон.

В книгата си *A Man in Christ* (р. 26) Дж. Стюарт показва парадоксалното мислене на Павел:

„Обикновено бихте очаквали да видите, че човек, който се е захванал да конструира мисловна система и доктрина, ще я изглади възможно най-прилежно и ще шлифова значенията на използваните понятия. Бихте очаквали той да се стреми към прецизност на фразеологията във водещите си идеи. Бихте искали когато той използва дадено понятие в определен смисъл, това да бъде систематично. Но ако търсите всичко това у Павел, ще останете много разочаровани. Голяма част от неговата фразеология е флуидна, а не вкочанена. [...] „Законът е свят – пише той, – и аз се наслаждавам в Божия закон с вътрешния човек“ (Римл. 7:12,22). Съвсем очевидно е обаче, че напълно друго значение на думата *nomos* го кара в различен контекст да пише: „Христос ни е изкупил от проклятието на Закона“ (Гал. 3:13)”.

□ „Прибави се, за да се изявят престъпленията, докато дойде Потомъкът, на когото беше дадено обещанието.” В традицията на MSS има няколко варианта, но преводът на NASB е с оценка „А” от UBS⁴. Тук се открояват четири елемента, които показват, че Законът стои по-долу от обещанието.

1. Беше добавен по-късно
2. Увеличи греха
3. Беше валиден само докато дойде Месията, „потомъкът”
4. Беше даден чрез посредник

Изразът „увеличи престъпленията” може да се тълкува „ограничи престъпленията.” Този превод вероятно е синтактичен. Обаче, съгласно пълното изложение на първите глави на Римляните (Римл. 3:20; 5:20; 7:1), Законът е даден, за да изяви ясно човешките грехове. Преди Законът грехът не се счита (Римл. 4:15; 5:13).

Филипийци 3:6 и Римл. 7:7-11 представят парадокс. Павел смята, че е изпълнил изискванията на Закона в живота си. Обаче, ненаситността, с която по-късно се сблъсква, му показва, че е грешник и има нужда от духовно спасение.

От гръцкия превод на Втор. 33:2 може да се види равинското схващане за ангелите като посредници на Закона. Ангелът (ангелите), които участват в даването на Закона, са дискутирани и в Деяния 7:38,53 и Евреи 2:2; в книгата на Йосиф Флавий, *Юдейски старини*, 15.5.3; и в неканоничната *Книга на юбилеите (Book of Jubilees)*, 1:27-29. Павел вероятно има предвид Ангелът Господен, който продължава да придружава Божия народ като представител на *ЯХВЕ* (Изход 23:20-33; 32:34; 33:2).

3:20

NASB „сега ходатаят не е само за една страна; докато Бог е само един”

NKJV „сега ходатаят не посредничи само за един, но Бог е един”

NRSV „сега ходатаят посредничи за повече от една партия; но Бог е един”

TEV „Посредник не е нужен, когато има само един човек; а Бог е един”

NJB „посредничество може да има само между две партии, но Бог е само един”

Този стих предлага много възможности при тълкуването. Съгласно контекста, очевидното значение е, че Законът бе даден от Бога чрез ангели на Мойсей и после на народа. Затова, обещанието го превъзхожда, защото е дадено лично от една личност на друга, Бог и Авраам, докато Мойсеевият завет включва четири страни. Обещанието на Авраам не изискваше посредничество.

Може да се отнася и до безусловното Божие обещание, дадено на Авраам в Битие 15:12-21. Само Бог участва в тази ратификация. Независимо че Божият първи контакт с Авраам е условен (Битие 12:1), Павел използва пасажа от Битие 15 глава, за да поясни аргумента си. Мойсеевият завет е условен за Бога и човечеството (Вж. **Специално понятие: ПАВЛОВИЯТ ВЪЗГЛЕД ЗА МОЙСЕВИЯ ЗАКОН** към Гал. 3:19). Проблемът е, че след грехопадението (Битие 3 глава) човечеството не е в състояние да изпълни своята част от завета. Затова, обещанието, дадено само от Бога (вж. „Бог е един”), превъзхожда Закона!

3:21 „Защото, ако беше даден закон, който да можеше да оживотворява, то наистина правдата щеше да бъде от закон.” В текста думата „закон” е без ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН, което вероятно визира Мойсеевия закон. Думата „закон” без ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН се среща три пъти в ст. 21 и 4:5. В Галатяните думата „закон” често е без ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН, в който случай се има предвид спечелване на Божието благоволение чрез спазване на религиозни разпоредби или културни норми. Ключът към проблема не е в законовите разпоредби, а в убеждението, че човекът не може да заслужи приемането от един свят Бог (Ефес. 2:9). Тук е важно правилно да разтълкуваме Римляни 7 глава. Изразът „на Бога” има различни варианти в гръцките ръкописи.

1. В някои изразът „на Бога” присъства - MSS !, A, C, D, F, G

2. В по-късни ръкописи с малки букви (104, 459) изразът е „на Христос”

3. В трети - думите липсват - MSS P⁴⁶, B

The uBS⁴ не може да реши кой е правилният вариант (поставя го в категория „C”), а изразът „на Бога” е в скоби, което най-добре пасва на контекста.

□ „Защото, ако беше даден закон,” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ВТОРИ ВИД, което изразява идея, „противна на факта.” Перифразираният превод звучи така: „ако беше даден закон, който да придава живот (което никога не е било така), тогава законът е в състояние да ни осигури праведност пред Бога (което не е така).” Законът никога не е служел като средство за установяване на правилни взаимоотношения с Бога. Това е истинско откровение от Бога (Матей 5:17-19; Римл. 7:12). Законът е вдъхновено и ценно откровение, но не осигурява праведност или спасение.

□ „правда” Вж. **Специално понятие: ПРАВДАТА** към Гал. 2:21.

3:22

NASB „Писанието е затворило всеки под грях”

NKJV „Писанието е затворило всички под грях”

NRSV „Писанието е заключило всички неща под силата на греха”

TEV „Писанието казва, че целият свят е под властта на греха”

NJB „Писанието не прави изключения, когато казва, че грехът владее навсякъде”

Не е ясно кой старозаветен текст визира Павел, макар че едната вероятност е Втор. 27:26, цитиран по-рано в Гал. 2:16; 3:10. Грехопадението на човечеството и отчуждаването от Бога е основен елемент в благовестието на Павел (Римл. 3:9-18,22-23; 11:32).

Буквално това е „всички неща” (СРЕДЕН РОД), не всички човеци” (МЪЖКИ РОД). Някои смятат, че тук се има предвид космическото значение на Христовото изкупление (Римл. 8:18-25; Ефес. 1:22 и цялата книга Колосияни, чиято тема е космическото изкупление в Христос). В този контекст, обаче, изразът касае цялото човечество, включващо юдеи, юдаисти и езичници.

□ „обещанието чрез вяра в Исус Христос да се даде на тези, които вярват” Това е обобщение на цялата дискусия, че Божията благодат и благоволение идват чрез Неговото обещание до Авраам и неговия „Потомък” (вж. Месия), не чрез човешка заслуга или постижение! Забележете повторението на понятието, *вяра*, преведено като „вяра” и „вярват.” Вж. **Специално понятие: ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ В НОВИЯ ЗАВЕТ** към Гал. 3:6. Относно това, как да разбирате и превеждате „чрез вяра в Исус Христос” вж. коментара към 2:16.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – ГАЛАТЯНИ 3:23-29

23 А преди да дойде вярата, ние бяхме под стражата на закона, затворени до времето на вярата, която щеше да се открие. 24 Така че законът стана за нас възпитател, за да ни доведе до Христос, за да се оправдаем чрез вяра. 25 Но след идването на вярата не сме вече под ръководството на възпитател. 26 Защото всички сте Божии синове чрез вяра в Исус Христос, 27 понеже всички вие, които сте се кръстили в Христос, с Христос сте се облекли. 28 Няма вече юдеин, нито грък, няма роб, нито свободен, няма мъж, нито жена, защото вие всички сте едно в Христос Исус. 29 И ако сте Христови, то вие сте Авраамово потомство и наследници по обещание.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB (UPDATED) – 3:23-29

²³But before faith came, we were kept in custody under the law, being shut up to the faith which was later to be revealed. ²⁴Therefore the Law has become our tutor *to lead us to Christ*, so that we may be justified by faith. ²⁵But now that faith has come, we are no longer under a tutor. ²⁶For you are all sons of God through faith in Christ Jesus. ²⁷For all of you who were baptized into Christ have clothed yourselves with Christ. ²⁸There is neither Jew nor Greek, there is neither slave nor free man, there is neither male nor female; for you are all one in Christ Jesus. ²⁹And if you belong to Christ, then you are Abraham's descendants, heirs according to promise.

3:23 „А преди да дойде вярата” Думата „вяра” е с ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН, което подсказва, че се касае за християнската истина (вж. благовестието, вж. Деяния 6:7; 13:8; 14:22; Гал. 1:23; 6:10; Юда, ст. 3,20). Обаче, в този контекст думата описва евангелската епоха.

□

NASB „бяхме под опекуството на закона, затворени за вярата, която трябваше по-късно да се разкрие”

NKJV „бяхме пазени от закона, за вярата, която после щеше да се разкрие”

NRSV „бяхме затворени и пазени под закона, докато вярата не се разкрие”

TEV „Законът пазеше всички ни като затворници, докато не бъде разкрита идващата вяра”

NJB „не ни е разрешена свобода от Закона; били сме под наблюдение, докато се разкрие вярата”

Законът е представен като надзирател още в ст. 22. човеците са под попечителство до идването на Месията (Фил. 4:7; I Петър 1:5). Втората метафора, използвана, за да опише Закона е в ст. 24, където е наречен наш попечител (4:1-2). В гръцкото и в римското общество, понятието описва настойниците, които се грижат за гръцки или римски момчета. Надзорникът отговаря за тяхната храна, транспорт и обучение, така че думата „настойник” има двоен смисъл: пазител и възпитател. Павел разграничава двете основни цели на Закона в Божия план:

1. Да ни покаже нашата греховност

2. Да ни пази като опекун, докато не се появи благодатното предложение в Христос (Йоан 1:12; 3:16; Римл. 1:16; 10:9-13)

3:24

NASB „Законът е станал наш учител, *да ни доведе до Христос*”

NKJV „законът беше наш учител, да ни доведе до Христос”

NRSV „законът беше наш възпитател, докато Христос дойде”

TEV „Така Законът отговаряше за нас, докато Христос дойде”

NJB „Законът трябваше да бъде наш надзорник, докато Христос дойде”

Възможни са два превода на ПРЕДЛОЖНАТА ФРАЗА „до Христос”: (1) да ни доведе до Христос, както е в NASB, NKJV и NIV или (2) докато Христос дойде, както в NRSV, TEV, и JB.

□ „за да се оправдаем чрез вяра” „Оправдани чрез вяра” е известният Лутеров лозунг на Реформацията. Законът играе роля в благодатния дар на Христос. Той осигурява нужното предварително условие за благовестието—нашата нужда! Спасителната „вяра” винаги има елементи, касаещи (1) познанието, (2) волята (3) и взаимоотношенията.

3:25 „Но след идването на вярата не сме вече под ръководството на възпитател.” Вярващите не са вече малолетни деца, но пълнолетни наследници! Всичко това е възможно чрез Божията благодат, завършеното дело на Христос и нашия отклик на покаяние и вяра.

3:26 „Защото всички сте Божии синове чрез вяра в Исус Христос.” Изразът „всички са Божии синове” се отнася до онези, които са приели Христос чрез вяра (Йоан 1:12; 3:16; Римл. 8:14-17). Този стих не подкрепя универсализма; както и Римл. 5:18 или 11:32, но той описва универсалната покана за спасение. В гръцкото изречение „всички” е в началото, за да се наблегне на думата.

3:27 „понеже всички вие, които сте се кръстили в Христос” Това не означава, че кръщението е средство за спасение, защото точно този аргумент използват юдаистите, използвайки обрязването. Християнското кръщение е белег за делото на Духа, споменато по-рано в стихове 2,3,5,14 (I Кор. 12:13). Кръщението във/чрез/със Духа е библейска метафора за човек, който става християнин. Кръщението просто е възможност за публична изповед на вяра в Христос и символ за вътрешна промяна. Превръщането на кръщението в условие за спасение е все едно да станеш неоюдаист!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: КРЪЩЕНИЕ

Curtis Vaughan, *Acts*, прави интересна бележка на стр. 28.

„Гръцката дума за „кръстен” е третолична форма на императив; думата за „покайте се” е императив във второ лице. Тази смяна от директната заповед към по-малко директното трето лице при „кръстен” показва, че основната грижа на Петър е покаянието.”

Това се вижда и в поученията на Йоан Кръстител (вж. Мат. 3:2) и на Исус (вж. Мат. 4:17). Покаянието е духовният ключ, докато кръщението е външен израз на тази духовна промяна. Новият Завет никъде не говори за некръстени вярващи! За ранната църква кръщението е публичната изява на вярата. Тя е повод да бъде заявена вярата пред хората, а не механизъм за спасение! Можем да отбележим, че в своята втора проповед Петър не споменава кръщението, но говори за покаянието (вж. 3:19; Лука 24:17). Кръщението е пример, даден от Исус (вж. Мат. 3:13-18). Кръщението е заповед на Исус (вж. Мат. 28:19). Днешният въпрос за необходимостта от кръщение не се поставя в Новия Завет; всички вярват и трябва да се кръстят. Трябва обаче също да се пазим от механизирани на тайнството! Спасението е въпрос на вяра, а не на правилно място, правилни думи и правилен ритуал!

□ „с Христос сте се облекли.” Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което говори за целенасочено действие от наша страна. Това включва идеята, че трябва да „облечем” (като дреха) характерните за Божието семейство качества. Павел често използва тази метафора (Римл. 13:14; Ефес. 4:22,24,25,31; Кол. 3:10,12,14). Възможно е това да е свързано с Римския ритуал на преобличане, при който момчето сменя ученическата си тога с тога на възрастен, ставайки пълноправен гражданин (подобно на еврейския ритуал, *Бар Мицва*). Това е символ за нашето пълнолетие, при което ставаме пълноправни наследници.

3:28 Сега разликите, които юдаистите изтъкват, са изцяло премахнати в Христос. За никого няма бариери да стане християнин. Юдейската арогантност по отношение на езичниците, робите и жените, е изцяло премахната. Различията не влияят на спасението (Римл. 3:22; I Кор. 12:13 и Кол. 3:11), това обаче не означава, че преставаме да бъдем мъже и жени, роби или свободни, евреи или гърци. Тези различия остават и има пасаж, които ги коментират, но няма бариери относно това да станеш християнин. Христос веднъж и завинаги е премахнал всяка бариера, предизвикана от себепрavedни, легалистични или предубедени човечи. Алилуя!

Manfred T. Brauch, *Abusing Scripture*, p. 68 (also F. F. Bruce, *The Epistle to the Galatians*, p. 187) твърди, че трите контрастни групи отразяват една древна молитва, произнасяна от еврейските мъже в синагогата. Те благодарят на Бога, че не са създадени жени, роби или езичници! Новата реалност в Христос разкрива и отхвърля предразсъдъците на юдаизма от Първи век. Истината „в Христос“ е над всичко!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: РАСИЗЪМ

I. Въведение

- A. Това е универсален израз за покварената природа на човечеството в контекста на обществото. Касае се за човешкото Аз, което издига себе си на гърба на другите. Расизъмът, в много случаи е съвременен феномен, докато национализъмът (или трибализъмът) е по-древна проява.
- B. Национализъмът започва във Вавилон (Бит. 11 гл.), и първоначално е свързан с тримата Ноеви синове, от които се развиват и така наречените раси (Бит. 10 гл.). Все пак е очевидно от Писанията, че човечеството има един източник (вж. Бит. 1-3 глави; Деяния 17:24-26).
- C. Расизъмът просто е един от многото предразсъдъци. Някои от другите са (1) снобизъм на база образование; (2) социално-икономическа арогантност; (3) самодоволен религиозен легализъм; и (4) догматично политически пристрастия.

II. Библейски материали

- A. Старият Завет
 1. Бит. 1:27 – Човечеството – мъже и жени – са създадени по Божи образ и подобие, което ги прави уникални. Стихът показва тяхната индивидуална стойност и достойнство (вж. Йоан 3:16).
 2. Бит. 1:11-25 – В тези стихове фразата „според видовете им“ се споменава десет пъти. Този факт е използван в подкрепа на расовото деление. От контекста е очевидно, че се касае за животните и растенията, но не и за хората.
 3. Битие 9:18-27 – Този пасаж се използва в подкрепа на расовото доминиране. Трябва да се помни, че Бог не е прокълел Ханаан. Дядо му, Ной, го проклена след пробуждане от пиянски унес. В Библията никъде не е записано, че Бог е потвърдил тази клетва/проклятие. Дори и да е така, това не влияе на черната раса. Ханаан е баща на хората, населявали Палестина, а египетските стенни рисунки показват, че те не са били черни.
 4. Исус Навиев 9:23 – Стихът е използван, за да се докаже, че една раса ще служи на друга. Обаче в контекста гаваонците са от същата раса, както и евреите.
 5. Ездра 9-10 гл. и Неемия 13 гл. – Тези глави често са използвани в подкрепа на расовата дискриминация, но контекстът ни показва, че женитбите са били осъдени не заради расата (жените са били потомки на същия син на Ной – Битие 10 гл.), но поради религиозни причини.
- B. Новият Завет
 1. Евангелията
 - a. Исус цитира омразата между евреи и самаряни в няколко случая, за да покаже, че расовата неприязън е неуместна.
 - (1) Притчата за Добрия самарянин (Лука 10:25-37)
 - (2) Жената на кладенеца (Йоан 4 глава)
 - (3) Благодарният прокажен (Лука 17:7-19)
 - b. Евангелието е за цялото човечество
 - (1) Йоан 3:16
 - (2) Лука 24:46-47
 - (3) Евреи 2:9
 - (4) Откровение 14:6
 - c. Царството ще включва цялото човечество

- (5) Лука 13:29
- (6) Откровение 5 гл.
- 2. Деяния на апостолите
 - a. Деяния 10 глава е категоричен пасаж, говорещ за Божията всеобща любов и за универсалното послание на Евангелието.
 - b. Петър е атакуван за действията си в Деяния 11 глава. Този проблем не е решен до Ерусалимския Събор в Деяния 15 глава, където апостолите се срещат и стигат до решение. Напрежението между евреите и езичниците в първи век е много силно.
- 3. Павел
 - a. Няма бариери в Христос
 - (1) Гал. 3:26-28
 - (2) Ефес. 2:11-22
 - (3) Кол. 3:11
 - b. Бог не гледа на лице
 - (1) Римл. 2:11
 - (2) Ефес. 6:9
- 4. Петър и Яков
 - a. Бог не гледа на лице – I Пет. 1:17
 - b. Защото Бог не показва пристрастие, Неговите деца също не трябва да го правят – Яков 2:1
- 5. Йоан
 - a. Едно от най-силните изявления за отговорността на вярващите откриваме в I Йоан 4:20.

III. Заключение

A. Расизмът или всевъзможните предразсъдъци, са напълно неприемливи за Божиите чада. Ето цитат от Henlee Barnette, говорител на форума в Glorieta, New Mexico от *Комисията по християнски живот* през 1964 г.: „Расизмът е еретичен, защото е небиблейски и нехристиянски, да не говорим, че няма научна основа.”

B. Този проблем дава на християните възможност да покажат христоводна любов, прошка и разбиране към изгубения свят. Отрицателното отношение на християнина в тази област, показва незрялост и лукавият получава възможност да забави вярата, сигурността и растежа на вярващия. Освен това служи и като бариера за изгубените хора, идващи при Христос.

C. Какво мога да направя? (Това е цитат от заключение на *Комисията по християнски живот* с подзаглавие „Расови отношения”)

„НА ЛИЧНО НИВО”

1. Приемете собствената си отговорност в разрешаването на проблема, свързан с расите.
2. Чрез молитва, библиейско изучаване и приятелство с хора от други раси, стремете се да не допускате в живота си расови предразсъдъци.
3. Изразявайте убежденията си относно расите, особено тези, които при подтикването на расова омраза, са неоспорими.

„В СЕМЕЙНИЯ ЖИВОТ”

1. Осъзнайте важността на семейното влияние в развитието на отношението към другите раси.
2. Стремете се да развивате християнски нагласи, разговаряйки за това какво децата и родителите чуват по расовите въпроси извън дома.
3. Родителите трябва да бъдат внимателни, давайки християнски пример относно взаимоотношенията с хора от другите раси.
4. Потърсете възможности да сключите семейни приятелства, прескачайки расовите бариери.

„В ЦЪРКВАТА ВИ”

1. Чрез проповядване и преподаване на библиейската истина, свързана с расите, църквата може да бъде мотивирана, за да дава пример на цялата общност.
2. Направете така, че хвалението, приятелството и службите в църквата да са отворени за всички. Дори и в НЗ църква се наблюдава, че няма расови бариери (Ефес. 2:11-22; Гал. 3:26-29).

„В ЕЖЕДНЕВНИЯ ЖИВОТ”

1. Помагайте за преодоляване на всички расови дискриминации на работното ви място.

2. Работете с всякакви обществени организации, за да подсиgurите равни права и възможности. Не забравяйте, че расовият проблем трябва да се атакува, а не хората. Целта е да се увеличи разбирането, а не да се създава горчивина.
3. Ако изглежда разумно, организирайте специален комитет на загрижените граждани с цел отварянето на възможности за комуникация в обществото, за образование на широката общественост и за специални действия, водещи към подобряване на расовите отношения.
4. Подкрепете законодателството и законодателите в приемането на закони, насърчаващи расовата справедливост и противопоставящи се на тези, които вредят с цел получаването на политически дивиденди.
5. Похвалете и насърчавайте правоприлагашите, затова че прилагат закони без дискриминация.
6. Избягвайте насилието и насърчавайте спазването на закона, правейки всичко възможно като граждани християни, за да се уверите, че правните структури не се превръщат в инструменти в ръката на тези, които ще насърчават дискриминацията.
7. Олицетворявайте духа и ума на Христос във всички човешки взаимоотношения.

□ „**вие всички сте едно в Христос Исус**” Както всички човеци са едно в Адам (Римл. 5:12 и сл.), така те потенциално са едно в Христос (Римл. 5:18). Единствената бариера е лично покаяние и вяра в Христос (Марк 1:15; Деяния 3:16,19; 20:21).

Този акцент върху общото напомня за идеята за целия Израил. Сега ние сме едно общо цяло, Църквата (Йоан 17; Римл. 12:4,5; I Кор. 12:12 и сл.).

3:29 „ако” Тук думата „ако” въвежда УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от перспективата на автора или обслужва неговите литературни цели.

□ „**Ако сте Христови, то вие сте Авраамово потомство и наследници по обещание**” Не всички представители на нацията Израил наистина са духовния Израил (6:16; Римл. 2:28-29; 9:6), истински Израил са онези, които живеят чрез вяра. Затова, повече няма разлика между юдеин и езичник; само между онези, които имат вяра в Месията и онези, които нямат. Бог няма любимци. Предвечният, благодатен и универсален план на Бога за изкуплението на човечеството е покаяние и вяра в Неговия разпънат Син. Онези, които откликват с вяра, стават синове и наследници на Бога (Тит 3:7)! Старозаветната разлика между евреин и грък вече не съществува.

Тази нова реалност също влияе и на националистичните и географски пророчества. Разликата между евреин и езичник вече не важи. Сега разликата е между невярващ и вяраващ. Нито един новозаветен автор, включително Исус не потвърждава старозаветните, националистични пророчества за Израил. Палестина и Израил вече не са фокус на Божията дейност. Новата свята земя е целият свят. Сега светът е „новият Йерусалим” (Откр. 3:12; 21:2,10), който е символ на небето. Внимавайте със систематични богословия, които фокусират или възвеличават старозаветните пророчества, като категорична реалност за бъдещето!

За откъс от моя коментар върху Откровение по отношение на въпроса с есхатологията и това, защо християните имат толкова много различни становища за последните времена вж. **Специално понятие: ЕСХАТОЛОГИЯ** към I Солунци 5:4.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Какво означава „да приемеш Духа?”
2. Защо Павел използва Авраам като център на своя аргумент?

3. Как понятието „проклятие” касае нас, юдаистите и всички хора?
4. Дали Павел допуска грешка в хронологията в стих 17? Защо или защо не?
5. Избройте четирите аспекта, според които Законът стои по-долу от обещанията, изброени в стих 19.
6. Споменете двете основания в Божията цел при даване на Закона, според стихове 23-24.
7. Обяснете приложенията на стих 28 в Църквата днес.

Галатяни 4 гл.

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Слуги и синове (3:21-4:7) 3:26-4:7	Синове и наследници (3:26-4:7) 3:26-4:7	Робство под Закона; Свобода за Божиите деца 4:1-7	Целта на Закона (3:21-4:7) 4:1-5 4:6-7	Деца на Бога 4:1-7
Павел е загрижен за галатяните 4:8-11 4:12-20	Страхове за Църквата 4:8-20	Апел към галатяните за връзката им с Павел 4:8-11 4:12-20	Павловата грижа за галатяните 4:8-11 4:12-16 4:17-20	Личен апел 4:8-11 4:12-20
Алегорията за Агар и Сара 4:21-5:1	Двата завета 4:21-31	Последно доказателство 4:21-5:1	Примерът със Сара и Агар 4:21-27 4:28-31	Двата завета: Агар/Сара 4:21-31

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставяте вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

- A. Тази глава се разделя на три отделни части:
1. Стихове 1-11 (или 1 -7) продължават дискусията относно езичниците като пълни наследници на Бога чрез вяра (като Авраам), а не роби на жестоките нрави на света. Стихове 1-11 много наподобяват акцента на Римляни 8:1-17.
 2. Стихове 12-20 (или 8-20) съдържат апела на Павел към тяхната лична опитност (3:1-5).
 3. Стихове 21-31 съдържат старозаветна алегория, основана на двата сина на Авраам.
- B. Павел използва две културни метафори, за да подчертае целта на старозаветния Закон и връзката му с новозаветните вярващи:
1. Римския закон относно децата и техните настойници.
 2. Равинската типология относно живота на Авраам.
- C. Тази глава също илюстрира близката връзка между Сина Исус и Светия Дух (4:6):
1. Исус моли Отца и Той изпраща Духа
 - a. Исус изпраща Духа в Йоан 15:26; 16:7
 - b. Отец изпраща Сина в Йоан 14:26
 - c. Духът идва както от Отец, така и от Сина в Лука 24:49
 - d. Исус говори за Своето единство с Отца, а Духът е доказателство за единството между двамата
 2. „Друг от същия вид”. Най-доброто име за Духа е „другият Исус”:
 - a. И двамата са „изпратени” от Отца
 - 1) Сина - Гал. 4:4
 - 2) Духа - Гал. 4:6
 - b. И Духът, и Синът са наречени „истина”
 - 1) Сина - Йоан 14:6
 - 2) Духа - Йоан 14:17; 15:26; 16:13
 - c. И двамата са наречени „утешител”
 - 1) Сина - I Йоан 2:1
 - 2) Духа - Йоан 14:16, 26; 15:26; 16:7
 - d. Духът е назован с Исусовото име (NASB)
 - 1) Деяния 16:7 - „Духът на Исус”
 - 2) Римл. 8:9 - „Духът на Бога... Дух на Христос”
 - 3) II Кор. 3:17 - „Господ е Дух... Духът на Господа”
 - 4) II Кор. 3:18 - „Господ, Духът”
 - 5) Гал. 4:6 - „Духът на Неговия Син”
 - 6) Фил. 1:19 - „Духът на Исус Христос”
 - 7) I Петър 1:11 - „Духът на Христос”
 - e. И двамата обитават във вярващия
 - 1) Син - Матей 28:20; Йоан 14:20, 23; 15:4; 17:23; Римл. 8:10; II Кор. 13:5; Гал. 2:20; Ефес. 3:17; Кол. 1:27
 - 2) Духа - Йоан 14:16-17; Римл. 8:11; I Петър 1:11
 - 3) Отец - Йоан 14:23; 17:23; II Кор. 6:16
 - f. И двамата са описани като „свети”
 - 1) Духът - Лука 1:35
 - 2) Синът - Лука 1:35; 14:26
- D. Алегорични и типологични дефиниции (4:21-31)
1. Алегорията търси скрития, по-дълбок смисъл във всеки текст. То влага в текста смисъл, който няма връзка с оригиналното значение на автора и не е в духа на Писанията като цяло.
 2. Типологията се стреми да се фокусира върху единството на Библията, основано на божествения автор и Неговия божествен план. Приликите между СЗ и НЗ загатват предварителни истини. Тези прилики (вж. Ос. 11:1) произтичат естествено от четене на цялата Библия (Римл. 15:4; I Кор. 10:6,11; I Петър 1:12).

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Галатяни 4:1-7

¹ Казвам още: дотогава, докогато наследникът е малолетен, той не се различава в нищо от роб, макар и да е господар на всичко, ² а е под настойници и управители до назначения от бащата срок. ³ Така и ние, когато бяхме малолетни, бяхме поробени под първоначалните неща на света; ⁴ но когато се изпълни времето, Бог изпрати Сина Си, който се роди от жена, роди се и под закона, ⁵ за да изкупи онези, които бяха под закона, за да получим осиновението. ⁶ И понеже сте синове, Бог изпрати в сърцата ви Духа на Своя Син, който вика: Авва, Отче! ⁷ Затова не си вече роб, а син; и ако си син, то си Божи наследник чрез Христос.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 4:1-7

¹Now I say, as long as the heir is a child, he does not differ at all from a slave although he is owner of everything, ²but he is under guardians and managers until the date set by the father. ³So also we, while we were children, were held in bondage under the elemental things of the world. ⁴But when the fullness of the time came, God sent forth His Son, born of a woman, born under the Law, ⁵so that He might redeem those who were under the Law, that we might receive the adoption as sons. „Because you are sons, God has sent forth the Spirit of His Son into our hearts, crying „Abba! Father!” ⁷Therefore you are no longer a slave, but a son; and if a son, then an heir through God.

4:1

NASB, NKJV

„Сега казвам”

NRSV

„Мисълта ми е следната”

TEV

„Но да продължим”

NJB

„Нека го кажа по следния начин”

Павел използва тази позната литературна техника, като преход към разширяване на предишната тема (3:17; 5:16).

□ „наследникът” Великата истина, че вярващите са наследници на Бога в Христос, е фокус на Гал. 3:7,16,24-26,29 (Римл. 8:17). Същият този акцент е налице и в Гал. 4:1, 5, 6, 7, 28-31. Истинските наследници на Авраам не са кръвните му потомци, но - вярващите (Римл.2:28-29; Фил. 3:3; Кол. 2:11).

□ „е малолетен” Това е гръцкото понятие за невръстно дете, използван в смисъла на

1. Духовни бебета
2. Непълнолетни лица

В древните средиземноморски култури, преходът от детството към пълнолетието става на различна възраст и е основно културно/религиозно събитие

1. В еврейската култура, тя е 13
2. В гръцката култура, тя е 18
3. В Римската култура, тя обикновено е 14

4:2 „а е под настойници и управители до назначения от бащата срок” Галатяни 3:22-25 казва, че сме били „под Закона”, което е описано като: (1) надзирател, който ни пази (3:22-23) или (2) опекун на непълнолетни (3:24-25). Обаче, в глава 4, метафората е „настойник” и „опекун”. В Римския закон, момчетата на възраст до 14 години, са под опеката на настойник (3:23-25). В периода 14 до 25 години, тяхното имущество се управлява от фондове (4:2). Павел използва конкретни термини, позовавайки се на този Римски обичай.

□ „до назначения от бащата срок” Тази фраза е още едно доказателство, че римските бащи са били особено предпазливи при определяне на преходен период от детство към пълнолетие. Това е

уникална характеристика на Римския закон. Това подсказва, че Бог Отец избра времето, така че Неговият Син да ни въведе в зрялост (ст. 4).

4:3 „И понеже сте синове” МЕСТОИМЕНЕИТО „ние” може да касае

1. Евреите, които бяха под надзорничеството на Мойсеевия закон
2. Евреите и езичниците, които бяха част от стария век преди благовестието
3. Езичеството заедно с всичките му ритуали и обреди

В този контекст може да се отнася за „наследници” (ст. 1), затова, вариант #2 е правилният.

□

NASB „бяха държани в робство под първоначалните неща на света”

NKJV „бяха в робство под първоначалните неща на света”

NRSV „ние бяхме поробени на първоначалните духове на света”

TEV „бяха роби на управляващите духове на вселената”

NJB „бяхме същински роби на първоначалните принципи на този свят”

Тази фраза е СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ В ОПИСАТЕЛНО МИНАЛО ПРЕДВАРИТЕЛНО ВРЕМЕ. Тази конструкция подчертава фиксираното ни положение на деца. „Първоначални неща” [*stoicheia*] по принцип означава „да стоиш редом в редица”. Има широк спектър от значения в Гръко-римския свят по времето на Павел:

1. Начално обучение по основните предмети на знанието (Евреи 5:12; 6:1)
2. Основните компоненти на физическата вселена—въздух, вода, огън, земя (II Петър 3:10,12), които често са обожествявани от гърците
3. Небесните тела (I Енох 52:8-9); така отците от Ранната църква тълкуват израза в Кол. 2:8,20

С вариант #3 е тясно свързано индиректното значение, че зад небесните тела стоят духовни сили, обичайно схващане, което може да повлияе при тълкуването на Гал. 4:3,8-10 (абгелите от Кол. 2:18-20 и Гал. 3:19). В книгата си, *Christ and the Powers*, Hendrik Berkhof твърди, че тези сили са безлични структури (като политика, демокрация, социални класи, обществени нрави, спорт, образование, медицина и пр.) в нашия естествен, греховен свят, които се опитват да обединят човечеството без Бога (р. 32). Това тълкуване пасва на библейските примери. Павел прави паралел между Закона като временен настойник (3:22-4:7) и *stoicheia* като робовладелец (4:3, вж. коментара към 4:8).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: УПОТРЕБАТА НА ДУМАТА *KOSMOS* ПРИ ПАВЕЛ

Павел използва понятието *kosmos* по няколко начина.

1. Подредбата на космоса (Римл. 1:20; Ефес. 1:4; I Кор. 3:22; 8:4,5)
2. Тази планета (II Кор. 1:17; Ефес. 1:10; Кол. 1:20; I Тим. 1:15; 3:16; 6:7)
3. човеците (Римл. 3:6,19; 11:15; I Кор. 1:27-28; 4:9,13; II Кор. 5:19; Кол. 1:6)
4. хората, организирани и действащи без Бога (I Кор. 1:20-21; 2:12; 3:19; 11:32; Гал. 4:3; Ефес. 2:2,12; Фил. 2:15; Кол. 2:8,20-24). Употребата много напомня на Йоановата (вж. I Йоан 2:15-17)
5. настоящата световна структура (I Кор. 7:29-31; Гал. 6:14, подобно на Фил. 3:4-9, където Павел описва еврейската структура)

В известен смисъл те се припокриват и е трудно да се определи всяка употреба. Тези понятия, както и много други в павловите писания трябва да се определят от непосредствения контекст, а не от предварителна дефиниция. Терминологията на Павел е променлива (James Stewart's *A Man in Christ*).

Той не се опитва да наложи систематично богословие, но прогласява Христос. Той променя всичко!

4:4 „когато се изпълни времето” Това показва, че Бог е в контрол на историята и че Христос дойде на Божието време (Марк 1:15; Ефес. 1:10; I Тим. 2:6; Тит 1:3). Много коментатори смятат, че фразата е във връзка а

1. Римския мир
2. Римските пътища, корабоплаване

3. Общ език в цялата област
4. Религиозното и морално търсене на средиземноморския свят за един истински Бог и общение с Него

Това твърдение е във връзка със ст. 2, „до времето, определено от бащата”. Новият век настъпва на Божието време с идването на Христос, налице е Новият завет, Старият Завет (като средство за спасение) отминава в Христос.

□ „Бог изпрати Сина Си” „изпрати” е гръцкото понятие *apostellō*, откъдето идва и думата „апостол”. Същата фраза се среща и в ст. 6, където Бог Отец изпраща Светия Дух. Забележете, че трите личности на Троицата са споменати в ст. 4-6. Независимо че понятието „Троица” не се среща в Библията, идеята се повтаря отново и отново. Вж. **Специално понятие:** по-долу.

Фактът, че Бог изпраща Своя Син говори за предъществуването на Сина в небето, следователно показва Неговата божественост (Йоан 1:1-3, 14, 18; I Кор. 8:6; Фил. 2:6; Кол. 1:15-17; Евреи 1:2). Отгук и конфликтът с „монотеизма” на Израил (Втор. 4:35,39; 6:4; 33:26; Исаия 43:10-11; 45:21-22; 46:9; Йер. 10:6-7).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ТРОИЦАТА

Забележете дейността на трите Личности от Троицата, които работят в хармония. Понятието „троица” за първи път се въвежда от Тертулиан и не е библейска дума, но концепцията е широко разпространена.

- A. Евангелията
 1. Мат. 3:16-17; 28:19 (и паралелните пасажки)
 2. Йоан 14:26
- B. Деяния – Деяния 2:32-33, 38-39
- C. Павел
 1. Римл. 1:4-5; 5:1,5; 8:1-4,8-10
 2. I Кор. 2:8-10; 12:4-6
 3. II Кор. 1:21; 13:14
 4. Гал. 4:4-6
 5. Ефес. 1:3-14,17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
 6. I Сол. 1:2-5
 7. II Сол. 2:13
 8. Тит 3:4-6
- D. Петър – I Петър 1:2
- E. Юда – ст. 20-21

В СЗ също има намеци за множественост по отношение на Бога.

- A. Употреба на МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО относно Бога.
 1. Името *Елохим* е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, но когато се използва за Бога, глаголет винаги е в ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО
 2. „Нас” в Битие 1:26-27; 3:22; 11:7
- B. Ангелът Господен е видим представител на Божеството.
 1. Битие 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16
 2. Изход 3:2,4; 13:21; 14:19
 3. Съдии 2:1; 6:22-23; 13:3-22
 4. Захария 3:1-2
- C. Бог и Неговият Дух са споменати поотделно, Битие 1:1-2; Пс. 104:30; Исаия 63:9-11; Езек. 37:13-14
- D. Бог (*ЯХВЕ*) и Месия (*Адон*) са споменати поотделно, Пс. 45:6-7; 110:1; Зах. 2:8-11; 10:9-12
- E. Месията и Духът са споменати поотделно, Зах. 12:10
- F. И трите личности са споменати в Исаия 48:16; 61:1

Божествеността на Исус и личността на Духа предизвикват проблеми за ранните вярващи, които са стриктни монотеисти.

1. Тертулиан – смята, че Синът е второстепенен (подчинен) по отношение на Отца
2. Ориген – смята за второстепенна божествената същност на Сина и Духа
3. Арий – отрича божествеността на Сина и Духа
4. Монархианизъм – вярват в последователното проявление на Отца, Сина и след това, Духа

Понятието „Троица” е историческа формулировка, развита в историята, на основата на библейски материал

1. През 325 г. сл. Хр. на Събора в Никея се утвърждава догмата за пълната божественост на Исус, еднаква с тази на Отец.
2. През 381 г. сл. Хр. на Събора в Константинопол се утвърждава доктрината за пълната божественост на Духа, еднаква с тази на Отца и Сина.
3. Доктрината за Троицата най-пълно се представя в съчинението на Августин *De Trinitate* (*За Троицата*).

Това наистина е тайна, но изглежда НЗ потвърждава, че съществува една божествена същност с три вечни личностни проявления.

□ „се роди от жена” Павел изтъква човешката същност на Исус Христос, вероятно заради тенденцията на схватливите гностици (Ефесяни, Колосяни, Пасторалните послания и I Йоан) да акцентират на божествеността на Христос, но да отричат Неговата човешка природа. Обаче, сведенията, че тази ерес е повлияла на Посланието до галатяните, са оскъдни (ст. 3).

Изразът „роден от жена” би трябвало да напомни на юдаистите за Битие 3:15 и Исаия 7:14. Авторът на книгата Евреи представя това вярване като централен елемент в своето богословие (Евреи 2:14, 17). В Римл. 8:3 и Фил. 2:7 има много подобна фраза, която изтъква истинската човешка същност на Исус, но без грях. Този Исус е изцяло Бог (Йоан 1:1-14) и изцяло човек. Това е основната истина в благовестието на Църквата от Първи век (I Йоан 4:1-3).

Изненадващо е, че историята за раждането на Исус от девица не е изтъкнато, нито споменато извън пасажите за Исусовото раждане в Матей и Лука. Вероятно защото лесно би могло да се преиначи или свърже с митичните действия на езическите богове от планината Олимп.

□ „роди се и под Закона” Това показва, че Исус е роден в еврейската традиция под еврейския закон (Римл. 1:3). Думата „закон” е без ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН, но контекстът показва, че се отнася до Мойсеевия закон, което е основното учение (*stoicheia*), в което Исус е поучаван. Исус е подчинен и на Римския закон. Тази фраза може да се отнася и до „проклятието на Закона”, тегнещо над човечеството, което Исус доброволно приема върху Себе Си (3:10-13).

4:5 „за да изкупи онези, които бяха под закона”, „Изкупи” (МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ) е използвано в 3:13 (МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ), описвайки Божието изкупление на (1) цялото човечество от робството на греха или (2) на евреите от Мойсеевия закон и на езичниците от *stoicheia*, чрез живота, смъртта и възкресението на Христос. Това показва човешката безпомощност (Римл. 1:18-3:31; Ефес. 2:1-3) и благодатната промисъл на Бога (Марк 10:45; Ефес. 2:4-6). В този контекст на 3:19 е трудно да се каже дали Павел говори за Мойсеевия или закона в общия смисъл на човешките заслуги (3:21). Вж. **Специално понятие: ОТКУП/ИЗКУПВАНЕ** към Гал. 3:13.

□
NASB, NKJV „за да получим осиновяването като синове”
NRSV „за да получим осиновяване като деца”
TEV „за да може да станем Божи синове”
NJB „да ни позволи да бъдем осиновени като синове”

Павел продължава своята дискусия за привилегиите, които вярващите получават като пълни наследници на Авраам чрез вяра в Христос. Павел използва познатата метафора „осиновяване”, визирайки нашето спасение, докато Йоан и Петър използват семейната метафора „роден отново”. Метафората за осиновяването се използва главно в два контекста в Римската култура. Съгласно Римския закон, осиновяването е много трудно. Законната процедура е дълга, заплетена и много скъпа, но веднъж приключена осигурява някои специални права и привилегии

1. Всички дългове са отменени
2. Всички криминални обвинения са снети
3. Те не могат да бъдат осъдени на смърт от новия си баща
4. Те не могат да бъдат обезнаследени от новия си баща

В правен смисъл, те вече са нови личности. Павел се позовава на сигурността на вярващите в Христос, използвайки правна Римска процедура (Римл. 8:15, 23). Когато баща осиновява син публично, той официално и завинаги става негов наследник. Метафората е използвана и за официалната церемония, при която момчето става мъж, провеждана всяка година, на 17-и март.

4:6 „И понеже сте синове, Бог изпрати в сърцата ви Духа на Своя Син,” Подобно на Римл. 8:14-17, павел утвърждава благодатното дело на Бога в изпращане на Неговия Син и Неговия Дух (новите настояници). Точното значение на гръцката фраза не е сигурно. Дали Духът е свидетелство или резултат от синовната връзка? „Чрез Неговия Син ние ставаме синове” – това е мотото на Гал. 2:15-4:31. Интересно е да отбележим, че Духът е споменаван доста често в глава 3 във връзка с това, че ставаме християни (ст. 2,5&14). Тук Той е наречен „Духът на Неговия Син”. Това показва две от трите действия на Духа, споменати в Йоан 14-16: (1) стремеж към Христос и (2) изобразяване на Христос в нас (Йоан 16:7-15). Третото е, „кръщаване вярващите в Христос” (I Кор. 12:13). Служението на Сина и Духа винаги са били тясно свързани (Уводът към тази глава, С).

□ „сърца” Вж. **Специално понятие:** по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СЪРЦЕТО

Гръцкото понятие *kardia* е използвано в Септуагинта и в НЗ, за да отрази еврейската дума *l b* (BDB 523). Използван е по няколко начина (вж. Bauer, Arndt, Gingrich и Danker, *A Greek-English Lexicon*, pp. 403-404).

1. Център на физическия живот, метафора за личността (вж. Деяния 14:17; II Кор. 3:2-3; Яков 5:5)
2. Център на духовния живот (моралния)
 - a. Бог познава сърцето (вж. Лука 16:15; Римл. 8:27; I Кор. 14:25; I Сол. 2:4; Откр. 2:23)
 - b. Използвано за духовния живот на човека (вж. Мат. 15:18-19; 18:35; Римл. 6:17; I Тим. 1:5; II Тим. 2:22; I Петър 1:22)
3. център на мисловния живот (интелекта, вж. Мат. 13:15; 24:48; Деяния 7:23; 16:14; 28:27; Римл. 1:21; 10:6; 16:18; II Кор. 4:6; Ефес. 1:18; 4:18; Яков 1:26; II Петър 1:19; Откр. 18:7; сърце е синоним на ум във II Кор. 3:14-15 и Фил. 4:7)
4. Център на волята (воля, вж. Деяния 5:4; 11:23; I Кор. 4:5; 7:37; II Кор. 9:7)
5. Център на емоциите (вж. Мат. 5:28; Деяния 2:26,37; 7:54; 21:13; Римл. 1:24; II Кор. 2:4; 7:3; Ефес. 6:22; Фил. 1:7)
6. Уникално място за действие на Духа (вж. Римл. 5:5; II Кор. 1:22; Гал. 4:6 [т.е., Христос в нашите сърца, Ефес. 3:17])
7. Сърцето е метафоричен начин за описване на цялостната личност (вж. Мат. 22:37, цитиращ Втор. 6:5). Мислите, мотивите и действията, приписани на сърцето изцяло разкриват типа личност. В СЗ има няколко удивителни употреби на термина
 - a. Битие 6:6; 8:21, „Бог се наскърби в сърцето Си”, виж също Осия 11:8-9
 - b. Втор. 4:29; 6:5, „с цялото си сърце и цялата си душа”
 - c. Втор. 10:16, „необязано сърце” и Римл. 2:29
 - d. Езек. 18:31-32, „едно ново сърце”
 - e. Езек. 36:26, „ново сърце” срещу „каменно сърце”

□ „който вика: Авва, Отче” Този израз съдържа и гръцкото и еврейското понятие за баща. Думата *Abba* е арамейска и изразява близката семейна връзка между дете и неговия баща (Марк 14:36; Римл. 8:15), много напомня нашето „Татко”. Подобни изрази изтъкват близката връзка между Исус и Отца. Тък като сме приели Божията покана в Христос, ние имаме същия близък достъп до Отца (Римл. 8:26-27). Така е, ние сме осиновени!

4:7 „Затова не си вече роб, а син; и ако си син, то си Божи наследник чрез Христос.” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, „тъй като сте синове” (TEV, NiV). Духът ни освобождава от робството и установява нашата синовна връзка (Римл. 8:12-17). Това подsigурява нашето наследство (I Петър 1:4-5).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НАСЛЕДСТВОТО НА ВЯРВАЩИТЕ

Писанието говори как вярващите са наследници (вж. Деяния 20:32; 26:18; Ефес. 1:4; Кол. 1:12; 3:24) на много неща поради семейната си връзка с Исус, който е наследник на всички неща (вж. Евр. 1:2). Заради това те са „сънаследници” с Него (вж. Римл. 8:17; Гал. 4:7) на:

- a. Царството (вж. Мат. 25:34, I Кор. 6:9-10; 15:50; Ефес. 5:5)
- b. вечния живот (вж. Мат. 19:29; Евр. 9:15)
- c. обещанията на Бога (вж. Евр. 6:12)
- d. изпълнението на Божиите обещания (вж. I Петър 1:4; 5:4)

□ „**чрез Христос**” В превода на KJV изразът е „чрез Христос”. В по-старите гръцки ръкописи е „чрез Бог”. Това подчертава, че Бог е инициаторът и организаторът на благодатта (Йоан 6:44,65 и Гал. 4:9). В някои ръкописи има вариации, но в P⁴⁶, !, A, B, и C* изразът е „чрез Бога”. От всички варианти, този изглежда най-необичаен и вероятно е в основата на останалите. uBS⁴ го поставя в категория „A” (сигурен).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *БЕРЕВ* – ГАЛАТЯНИ 4:8-11

8 Но тогава, когато не познавахте Бога, вие робувахте на онези, които по природа не са богове; 9 а сега, като познахте Бога, или по-скоро като бяхте познати от Бога, как се връщате отново назад към слабите и безпомощни първоначални неща, на които отново желаете да робувате? 10 Вие наблюдавате дните, месеците, времената и годините. 11 Боя се за вас, да не би да съм се трудил сред вас напразно.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 4:8-11

⁸However at that time, when you did not know God, you were slaves to those which by nature are no gods. ⁹But now that you have come to know God, or rather to be known by God, how is it that you turn back again to the weak and worthless elemental things, to which you desire to be enslaved all over again? ¹⁰You observe days and months and seasons and years. ¹¹I fear for you, that perhaps I have labored over you in vain.

4:8 „Но тогава, когато не познавахте Бога,” Това е ПЕРФЕКТНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, което говори за установено положение. Някои съвременни коментатори се опитват да свържат израза с еврейството, но той по-добре пасва на идеята за езичниците, които идват при Бога (Ефес. 2:12-13; Кол. 1:21). Истина е, че всички човещи имат потенциала да познават Бога, както чрез творението (Пс. 19:1-5 и Римл. 1:19-20), така и чрез свидетелството на тяхната съвест (Римл. 2:14-15). Това познание се нарича „естествено откровение”, но Библията твърди, че всички ние, евреи и езичници сме отхвърлили това познание (Римл. 3:23).

Думата „познавахте” е използвана както в еврейския смисъл на междуличностна, близка семейна връзка, така и в гръцкия смисъл на когнитивно знание, но тук фокусът е върху гръцкото значение, а в ст. 9 – върху еврейския смисъл.

□ „**вие робувахте на онези, които по природа не са богове;**” Идолослужението е суетно и напразно (Деяния 17:29 и I Кор. 8:4-5). Павел, обаче, изтъква, че зад суетното идолослужение стои демонична дейност (I Кор. 10:20; Откр. 9:20). ГЛАГОЛЪТ от I Кор. 12:2 също подсказва, че човещите са под робството на демоничното. Павел вероятно има предвид някои от следните неща:

1. думата *stoicheia* от ст. 3 и 9
2. езическите идоли
3. демони, стоящи зад езическите идоли
4. Юдейският закон, който със своя легализъм и ритуалност е заменил *ЯХВЕ*

4:9 „а сега, като познахте Бога, или по-скоро като бяхте познати от Бога,” Времевият елемент от стих 8 е в контраст със ст. 9. В ст. 9 Павел използва друг силен, риторичен въпрос, както в 3:1-5, 19,21 и 4:15. Глаголът „познавам” (*gindskd*) в ст. 9 е различен и вероятно е много по-удачен от този, използван в стих 8 (*oida*), макар че е трудно да се направи разграничение в гръцкия Койне. В

богословско отношение това понятие съдържа еврейската идея за познаване като междуличностна връзка (Битие 4:1; Йер. 1:5). Тяхната нова връзка не е основана на факти за Бога, но по-скоро Бог чрез Христос установява нова заветна връзка с онези, които са били отчуждени (Ефес. 2:11-3:13).

□

NASB „как така отново се връщате към слабите и безполезни първоначални неща”

NKJV „как *стана така, че* отново се връщате към слабите и мизерни първоначални неща”

NRSV „как може отново да се връщате към слабите и мизерни първоначални духове”

TEV „как така искате да се върнете към онези слаби и жалки духове, които ви направляват”

NJB „как може да искате да се връщате към първоначални неща като онези, които не могат нищо и не дават нищо”

Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ на гръцко понятие, отразяващо старозаветна идея (*shuv*, BDB 996) за покаяние (отвърщане). Този стих съдържа думата *stoicheia*, както в 4:3. Те заменят робството на езичеството с робството на юдаизма като средство за спасение. Както юдаизмът, така и езичеството са подчинени на *stoicheia* (вж. коментара към ст. 8)! Тези греховни световни структури са напълно неспособни да донесат спасение.

Първоначалните неща - *stoichea* – са описани като „слаби и безполезни”, което е паралел на Кол. 2:15,20.

4:10 „Вие наблюдавате дните, месеците, времената и годините.” Глаголът е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, представящ продължително действие, в този случай се касае за лично, стриктно спазване на религиозни ритуали—според еврейския религиозен календар (Кол. 2:16). Тези галатяни заменят един календар (езическия) за друг (еврейския). Павловото разбиране за благовестието му позволява да приложи истината в различни ситуации. Ситуацията в галатийските църкви изисква от Павел да се противопостави на легализма и спасението чрез дела. В Римляни 14 глава обаче, Павел увещава силните вярващи да не осъждат слабите, които спазват определени дни (Римл. 14:5-6). В Галатяни се касае за правилно разбиране на благовестието, в Римляни се има предвид християнското общуване (I Кор. 8,10).

4:11

NASB „Страхувам се за вас, че може би напразно съм се трудил сред вас”

NKJV „Страхувам се за вас, да не би напразно да съм се трудил сред вас”

NRSV „Страхувам се, че моето дело за вас може да е било напразно”

TEV „Боя се за вас! Възможно ли е целият ми труд за вас да е бил за нищо”

NJB „карате ме да смятам, че съм похабил времето си за вас”

В някои съвременни версии този стих се превежда във връзка с Павловото служение в галатийските църкви (JB и Revised English Bible). Този стих обаче може да визира Павловата загриженост за вярващите в Галатия (TEV). Има две възможности.

1. Павел не се съмнява в тяхното спасение, но по-скоро в тяхната адекватност при разпространяване на едно безплатно благовестие, което носи радост и живот
2. Павел се бои, че отхвърлят благодатта за сметка на човешките заслуги (3:4; 5:2-4)

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Галатяни 4:12-20

12 Моля ви, братя, бъдете като мен, защото и аз съм като вас. Не сте ми сторили никаква неправда. 13 Вие знаете как първия път ви проповядвах благовестието вследствие на телесна слабост; 14 и вие не презряхте това, което беше изкушение за вас в плътта ми, и не се погнусихте от него, а ме приехте като Божи ангел, като Христос Исус. 15 Тогавя къде е онази ваша благословеност? Защото свидетелствам за вас, че ако беше възможно, очите си бихте извадили и бихте ми ги дали. 16 И така, неприятел ли ви станах, понеже ви говоря истината? 17 Тези учители са ревностни за вас, но не по добър начин — те желаят да ви отлъчат от нас, за да сте ревностни за тях. 18 Но добре е да сте ревностни за това, което е добро, и то винаги, а не само когато аз се намирам между вас. 19 Дечица мои, за които пак съм в родилни мъки, докато се изобрази Христос във вас, 20 желал бих да съм сега при вас и да променя тона си, защото съм в недоумение за вас.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 4:12-20

¹²I beg of you, brethren, become as I *am*, for I also *have become* as you *are*. You have done me no wrong; ¹³but you know that it was because of a bodily illness that I preached the gospel to you the first time; ¹⁴and that which was a trial to you in my bodily condition you did not despise or loathe, but you received me as an angel of God, as Christ Jesus *Himself*. ¹⁵Where then is that sense of blessing you had? For I bear you witness that, if possible, you would have plucked out your eyes and given them to me. ¹⁶So have I become your enemy by telling you the truth? ¹⁷They eagerly seek ou, not commendably, but they wish to shut you out so that you will seek them. ¹⁸But it is good always to be eagerly sought in a commendable manner, and not only when I am present with you. ¹⁹My children, with whom I am again in labor until Christ is formed in you—²⁰but I could wish to be present with you now and to change my tone, for I am perplexed about you.

4:12 „Моля ви, братя, бъдете като мен, защото и аз съм като вас.” Този ГЛАГОЛ е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ (отлагателен) ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Този стих се тълкува различно.

1. Williams го превежда: „приемете моето схващане”. Павел ги моли да приемат неговото схващане за оправданието чрез вяра, понеже на времето той се е придържал към тяхната сегашна тенденция за оправдание чрез дела (юдаизма).
2. Някои смятат, че изразът „защото аз също съм станал като вас” е алюзия към I Кор. 9:19-23, където Павел твърди, че е станал всичко за всички, за да спечели някои от тях. Когато беше с евреи, той живееше като тях. Когато беше с езичници, той живееше като езичниците. На практика, обаче, той беше изоставил идеята за Закона като средство за спасение. Той беше гъвкав по отношение на метода, но не и относно посланието.

„Братя” подсказва, че Павел преминава към нова тема. Освен това, обръщението „братя” смекчава тона на острите му критики, които следват (ст. 19; 1:11; 3:15).

□ **„Не сте ми сторили никаква неправда”** Според някои това е негативно твърдение, а именно „в миналото не сте ме наранявали, но сега го правите”. Други обаче смятат, че това е положителна оценка за начина, по който галатийските църкви приемат Павел и посланието му в началото. Тази фраза трябва да се тълкува с оглед на ст. 13-15.

4:13 „Вие знаете как първия път ви проповядвах благовестието вследствие на телесна слабост;” Изразът „първия път” подсказва времето преди написване на писмото. Той обаче може да се тълкува и като идиом „формално”, както в I Тим. 1:13. Павел отива в църквите в Галатия

1. За да се възстанови от някаква болест
2. Поради болест трябва да се отбие за малко

Заради (1) ст. 14-15; (2) в комбинация с 6:11; и (3) II Кор. 12:1-10, аз лично смятам, че Павел има предвид своя „трън в плътта”, физическо страдание. Предвид комбинацията от тези стихове, вероятно се касае за проблем с очите, който води началото си от случката по пътя за Дамаск (Деяния 9) и се е влошил от болестите, върлуващи през Първи век. Частичната слепота на Павел може би е причинена от очното заболяване, офталмия. Относно думата „болест” (букв. „слабост на плътта”) вж. **Специално понятие: ПЛЪТ (SARX)** към Гал. 1:16.

4:14

NASB „вие не презряхте онова, което беше изпитание за вас заради телесното ми състояние”

NKJV „вие не презряхте и не отхвърлихте моето изпитание, което беше в плътта ми”

NRSV „независимо че състоянието ми ви подложи на тест, вие не ме презряхте”

TEV „но вие не ме презряхте или отхвърлихте, независимо че физическото ми състояние беше голямо изпитание за вас”

NJB „никога не показвахте отвращение или презрение заради болестта ми, която бе такова изпитание за вас”

Много евреи и езичници биха сметнали, че болестта на Павел е наказание от Бога. Фактът, че Павел е болен по Божия воля, ни кара да премислим връзката между грях и болест (Йоан 9; Йов и Псалом 73).

Тези два ГЛАГОЛА навяват силни образи. Първият означава „да считаш за нищо”. Вторият означава „да изплюеш”. Употребата на втория ГЛАГОЛ е причина, някои да свързват павловата болест със суеверията в Древния Близък Изток относно „лошото око” (3:1). Магичното лекарство е „да плюеш” и така да се опазиш от прокобата, вероятно се има предвид (1) око, което гледа странно или (2) налудничаво (епилепсия).

□ „а ме приехте като Божи ангел, като Христос Исус.“ Силно твърдение, с което Павел намеква, че те искрено са приели Божието послание от него, показвайки голямо уважение към личността му. NJB превежда израза като „посланик на Бога“. На еврейски и гръцки думата „ангел“ означава и „посланик“.

4:15

NASB „Къде тогава е благословиенето, което имахте“

NKJV „Тогавя къде е благословиенето, на което се *радвахте*“

NRSV „какво стана с благоволенито, което имахте“

TEV „Бяхте толкова щастливи! Какво стана?“

NJB „Какво стана с ентузиазма, който имахте“

В този риторичен въпрос Павел иска да узнае какво е станало с положителните чувства на галатяните към него. В превода на Phillips изразът е: „Какво стана с вашето благоразположение?“

□ „Защото свидетелствам за вас, че ако беше възможно, очите си бихте извадили и бихте ми ги дали.“

Това УСЛОВНО ИЗТЕЧЕНИЕ ОТ ВТОРИ ВИД трябва да се разбира като: „Ако бяхте извадили очите си, което не сторихте, бихте ми ги дали, което не направихте“. Този текст е в подкрепа на теорията, че павловият трун в плътта (II Коринтяни 12 глава) е заболяване на очите.

4:16 „И така, неприятел ли ви станах, понеже ви говоря истината?“ Павел контрастира радикалната промяна в отношението им към него с острата промяна към благовестието.

4:17-18 Тълкуването на ст. 17 и 18 среща две трудности: (1) значението на израза „усърдно търсят“ и (2) неясната тема в ст. 18. Дали се касае за (1) Павел или (2) галатийските църкви? Предвид тази неяснота, догматичното тълкуване не е уместно, което не влияе на общия смисъл на пасажа. Юдаистите искат галатяните да ги следват неотлъчно и да ги ценят, така както са ценели Павел.

4:17

NASB „Те усърдно ви търсят“

NKJV „Те ревностно ви ухажват“

NRSV „Те ви величават“

TEV „Тези хора показват голяма загриженост към вас“

NJB „Те лъжат, така че да ви спечелят“

Буквално, това означава „те ревнуват за вас“. Това може би касае лъжеучителите, особено в контекста на следващата фраза, „но не искрено“. Думата „ревност“, идва от корена „да изгоря“ и има два нюанса в гръцкия Койне: (1) чувствата на млади влюбени или (2) ревност от трети човек. Тези силни емоции са характерни за действията на сладкодумните лъжеучители към галатийските църкви, но тяхната мотивация е себична.

□

NASB „но те искат да ви попречат, за да ги търсите“

NKJV „те искат да ви изолират, за да ги търсите ревностно“

NRSV „те искат да ви изолират, за да ги възвеличават“

TEV „всичко, което искат, е да ви отделят от мен, за да сте загрижени за тях“

NJB „отделяйки ви от мен, те искат да ви спечелят за себе си“

Лъжеучителите ревнуват за чувствата, които галатяните имат към Павел (ст. 13-15). Те искат да ги отчуждят от него, за да заемат мястото му! Това може да обясни стих 18.

4:18 Павел е шокиран, че хората, които са показали такава обич и загриженост към него, демонстрират такава драматична враждебност (ст. 16). В контекста на стихове 13-20, това тълкуване пасва най-добре.

4:19 „Дечица мои, за които пак съм в родилни мъки“ Павел често използва семейни метафори, защото изразяват топлина и загриженост. В I Кор. 4:15 той се нарича баща, а в I Сол. 2:11 - майка (I Сол. 2:7). Павел изглежда намеква, че той е истинският духовен родител на галатяните, не – юдаистите.

□ „докато се изобрази Христос във вас,” Глаголът „изобрази, формира” [гръцкият корен *morph* 'се използва в медицинския смисъл за формиране на фетуса. Думата *Morph* ' може да се касае за траен характер за нещо. Този текст има предвид тяхната зрялост в Христос (Ефес. 4:13), или с други думи, тяхното Христоводобие (Римл. 8:28-29; II Кор. 3:18; 7:1; Гал. 4:19; Ефес.1:4; 4:13; I Сол. 3:13; 4:3,7; 5:23; I Петър 1:15). Това не означава непременно две различни християнски опитности—спасение и зрялост – ние обаче знаем, че зрелостта е процес, изискващ развитие.

Павел показва, че неговите мотиви в поучаването и проповядването сред галатийските църкви са тотално различни от себичните мотиви на лъжеучителите.

4:20 „желал бих да съм сега при вас и да променя тона си” На Павел му се иска те да са усетили неговата бащинска загриженост. Неговото сърце пламти за тях, макар написаното от него да звучи хладно и да е трудно за разбиране.

□
NASB, NRSV „съм озадачен заради вас”
NKJV „има съмнения относно вас”
TEV „толкова се безпокоя за вас”
NJB „не зная какво е най-добре да сторя”

Гръцката дума за „начин” с ПРЕДСТАВКА може да се преведе поне по два начина.

1. в Living Bible изразът е „Честно казано, не зная какво да правя”
2. в превода на Phillips: „Честно казано, не зная как да се оправям с вас”

Тези различни идиоматични преводи изразяват Павловата обърканост в отношението му към галатийските църкви.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – ГАЛАТИЯНИ 4:21-5:1

20 желал бих да съм сега при вас и да променя тона си, защото съм в недоумение за вас. 21 Кажете ми вие, които желаете да бъдете под закона, не чувате ли какво казва законът? 22 Защото е писано, че Авраам имаше двама сина – един от слугинята и един от свободната; 23 но този, който беше от слугинята, се роди по плът, а онзи, който беше от свободната – по обещание. 24 И това има образен смисъл, защото тези жени представляват два завета – единият от Синайската планина, който ражда деца за робство, и това е Агар; 25 и тази Агар представлява планината Синай в Арабия и съответства на днешния Ерусалим, защото е в робство с децата си; 26 а горният Ерусалим е свободен, който е майка на (всички) нас. 27 Защото е писано: „Весели се, неплодна, която не раждаш; възгласи и извикай, ти, която не си била в родилни болки; защото повече са децата на самотната, отколкото децата на омъжената.” 28 Но ние, братя, сме като Исаак деца по обещание. 29 Но както тогава роденият по плът гонеше родения по Дух, така е и сега. 30 Обаче какво казва Писанието? „Изпъди слугинята и сина ѝ, защото синът на слугинята няма да наследи със сина на свободната.” 31 И така, братя, ние не сме деца на слугинята, а на свободната. 5:1 И така, стойте твърдо в свободата, за която Христос ни освободи, и не се заплитайте отново в робско иго.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB (UPDATED) – 4:21-5:1

²¹Tell me, you who want to be under law, do you not listen to the law? ²²For it is written that Abraham had two sons, one by the bondwoman and one by the free woman. ²³But the son by the bondwoman was born according to the flesh, and the son by the free woman through the promise. ²⁴This is allegorically speaking, for these *women* are two covenants: one *proceeding* from Mount Sinai bearing children who are to be slaves; she is Hagar. ²⁵Now this Hagar is Mount Sinai in Arabia and corresponds to the present Jerusalem, for she is in slavery with her children. ²⁶But the Jerusalem above is free; she is our mother. ²⁷For it is written, „**REJOICE, BARREN WOMAN WHO DOES NOT BEAR; BREAK FORTH AND SHOUT, YOU ARE NOT IN LABOR; FOR MORE NUMEROUS ARE THE CHILDREN OF THE DESOLATE THAN OF THE ONE WHO HAS A HUSBAND.**” ²⁸And you brethren, like Isaac, are children of promise. ²⁹But as at that time he who was born according to the flesh persecuted him who was born according to the Spirit, so it is now also. ³⁰But what does the Scripture say? „**CAST OUT THE BONDWOMAN AND HER SON, FOR THE SON OF THE BONDWOMAN SHALL NOT BE AN HEIR WITH THE SON OF THE FREE WOMAN.**” ³¹So then, brethren, we are not children of a bondwoman, but of the free woman.

^{5:1} It was for freedom that Christ set us free; therefore keep standing firm and do not be subject again to a yoke of slavery.

4:21 „Кажете ми вие, които желаете да бъдете под закона, не чувате ли какво казва законът?” Павел използва Мойсеевите писания, за да парира грешки, основани на същите. Този стих потвърждава мисълта от стих 7. Стихове 8-20 са още един личен, емоционален апел от страна на Павел. Тази типология е прдшествана от идеята за „синовството” и „наследника” в 4:7 и „потомъка” в 3:15-18.

4:22 „Авраам имаше двама сина” Авраам има повече от двама сина, но тук е направен контраст между двама от тях: за първия Исмаил, се говори в Битие 16 глава, а историята на втория, Исак, е записана в Битие 21 глава. Цялата типология се свежда до това, че първият е роден по естествен начин, от слугиня, а вторият – по Божието обещание от съпругата на Авраам. В целия контекст, както и в ст. 23, акцентът е върху Божието обещание, противопоставено на човешките усилия.

4:23-24 Евреите биха се съгласили с Павловата типология до стих 23, където той казва, че що се отнася до човешките усилия, те са потомци на Исмаил, докато Църквата е истинският наследник на Сара, заради „обещанието”.

4:24 „образен смисъл” Това не е „алегория”, както я използват Филон, Климент и Ориген, а по-скоро - типология. Павел разглежда настоящата ситуация като аналогична с двете деца на Авраам; едното, в резултат на социалния обичай, другото – по божествено обещание. Единият син олицетворява правдата чрез дела (Исмаил), другият – свободната благодат (Исак)! Според Павел, Законът не може да спасява, но се е превърнало в смъртна присъда за грешното човечество (Кол. 2:14). Истинското спасение е възможно само в Христос. Същността на старозаветната вяра не е основана на Мойсеевия закон, но - на вярата на Авраам

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ТИПОЛОГИЯ

Алегоричните методи, използвани от Филон и Ранната църква се различават значително от техниките на Павел. Първите напълно игнорират историческата обстановка, развивайки учения, напълно чужди на оригиналното намерение на автора. Подходът, използван от Павел, по-скоро е типология. Павел взема предвид историческите събития от Битие и единството на Стария и Новия Завет и така е в състояние да гради върху приликите между тях, защото те имат един автор—Бог. В този конкретен контекст, Павел сравнява Авраамовия завет и Мойсеевия завет, правейки заключения от Йер. 31:31-34 и Новия Завет.

От Гал. 4:21-31 могат да се извлекат четири подобни неща.

1. Двете майки представляват две семейства; едното е в резултат на естествено зачатие, другото – в резултат на свръхестествено обещание
2. Между тези две майки и техните деца има напрежение, както между посланието на юдаистите и благовестието на Павел
3. И двете групи претендират, че са Авраамово потомство, но едната е в робство на Мойсеевия закон, а другата има свобода заради завършеното дело на Христос
4. Двете планини са свързани с двата различни завета, хълмът Синай – с Мойсей, а хълмът Синай – с Авраам. Планината Сион или Мория е мястото, където Авраам принася Исак в жертва (Битие 22), по-късно там се намира Йерусалим. Авраам е в очакване на един небесен град (Евреи 11:10; 12:22; 13:14, Нов Йерусалим, Исаия 40-66), не на земния Йерусалим.

Павел може би използва тази типология, защото

1. Лъжеучителите използват същия подход в тяхна полза, твърдейки, че са истински потомци на Авраам
2. Лъжеучителите може да са използвали алгория, позовавайки се на Мойсеевите писания, за да прокарат своята заветна теология, докато Павел използва примера с бащата на еврейската вяра, Авраам.
3. Павел вероятно използва типологията заради Битие 21:9-10, цитиран в стих 30 и казва: „изгонете естествено родения син”; съгласно Павловата аналогия това се отнася за юдаистите

4. Павел може би я използва заради поведението на юдейските лъжеучители, които се отнасят с презрение към езичниците; според типологията на Павел езичниците са приети, а не, които са самоуверени, заради расовата си принадлежност, са отхвърлени от Бога (Матей 8:1112)
5. Павел може би използва тази типология, защото в 3 и 4 гл. споменава „синовност” и „наследственост”. Това е сърцевината на неговия аргумент: нашето осиновяване в Божието семейство само чрез вяра в Христос, не като наследници по плът.

4:25 „Агар представлява планината Синай в Арабия” Тук глаголет „е” може да се тълкува по два начина: (1) „тя представлява” или (2) има някаква известна етимологична връзка между Агар и планината Синай. Името „Агар” много наподобява на еврейското понятие за „канара” (метонимия за планина). Повечето коментатори избират #1. Агар символизира Мойсеевия закон, даден на планината Синай и следователно, юдаизма.

По времето на Павел Арабия е много по-широко географско понятие от днес.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: МЕСТОНАХОЖДЕНИЕТО НА ВРЪХ СИНАЙ

- A. Ако Мойсей има предвид буквално, а не фигуративно „тридневно пътуване,” за което моли Фараона (3:18; 5:3; 8:27), това време не би било достатъчно за тях, за да стигнат до традиционното място в южния край на Синайския полуостров. Затова, някои учени смятат, че планината се намира близо до оазис в Кадис-Варни.
- B. Повечето предимства са за традиционното място „Джебел Муса”, в пустинята Син.
 1. Голяма равнина пред планината.
 2. Второзаконие 1:2 казва, че има единайсет дни път от хълма Синай до Кадис- Варни.
 3. Понятието „Синай” не е еврейско. Може да бъде свързано с пустинята Син, което описва малък пустинен храсталак. Еврейското име за планината е Хорив (вж. пустиня).
 4. Планината Синай е възприета като традиционно място след 4 в.сл.Хр. Тя е в „Мадиамската земя”, включваща голяма част от Синайския п-в и Арабия.
 5. Изглежда археологията потвърждава мястото на някои градове, споменати в Изход (*Елим, Дофка, Рафидим*), намиращи се в западния край на Синайския п-в.
- C. Евреите никога не са се интересували от географското местонахождение на планината Синай. Те вярват, че Бог им е дал Закона в изпълнение на обещанието от Битие 15:12-21. Въпросът „къде” не е от значение и те нямат намерение да се връщат там (вж. Не правят годишни поклонения там).
- D. Традиционното местоположение на планината Синай не е установено до *Pilgrimage of Silvia*, написана около 385-8г.сл.Хр. (F. F. Bruce, *Commentary on the Book of the Acts*, p. 151.

□ „съответства на днешния Ерусалим, защото е в робство с децата си;” Тук метафората е между системата на юдаизма, с център Йерусалим и престоляния, есхатологичен град, Новия Йерусалим. Този неръкотворен град съществува вечно в небесата (Евреи 11:10; 12:22; 13:14 и Откр. 21:2, 10).

Забележете, че Павел съотнася Горния Йерусалим към Църквата. Новозаветните апостолски писания променят старозаветния фокус от (евреи срещу гърци) към вярващи срещу невярващи. Новият Завет преориентира старозаветните географски обещания от Палестина към небето (земния срещу небесния Йерусалим). Тази основна промяна във фокуса позволява на книгата Откровение да визира (1) вярващите, а не евреите или (2) небесното царство, не еврейско царство.

4:26 „свободен” Свободата тук касае вярващия, който не само е освободен от задълженията към юдаизма (вж. Свободни от проклятие, вж. 3:13) и езичеството (the *stoicheia*). Свободата не означава, че вярващият сам направлява себе си, но че

1. Ние сме свободни, за да служим на Бога (Римляни 6 глава)
2. Ние сме свободни от ужасната тирания на греховното „его”

Казано с други думи, вярващите са свободни да „служат” и освободени от „гото”. Свободата е двойна! Ние драговошно служим на Отца и семейството като синове и дъщери, не като роби и слуги!

4:27 Това е цитат от Исая 54:1. Съгласно контекста, има се предвид възстановяването на Йерусалим след вавилонския плен. Новият Йерусалим е споменат конкретно в глави 65 и 66. Павел проектира това есхатологично разбиране в своята типология.

4:28 Вярващите от галатийските църкви са истинските потомци на Авраам с вяра (Римл. 2:28-29).

4:29 Павел свързва всички истински последователи на Исус с истинските потомци на Исак по Божието обещание. Независимо че СЗ не говори конкретно за преследване (вж. Юдейска традиция), все пак споменава за лошото отношение на Агар към Сара (Битие 16:4-5), но също и че Сара зле се отнася към Агар (Битие 16:6). Според равините, в Битие 21:9 се казва, че Исмаил се подиграва на Сара и детето ѝ. В еврейския текст думата е „играе“ или „смее се“ (BDB 850, KB 1019). Вероятно Павел има предвид по-късната вражда между евреи и езичници.

Последната фраза от ст. 29, „и така, сега също“, подсказва, че плътските потомци (вж. децата на Мойсеевия закон) продължават да преследват неговите духовни деца (вж. деца на вяра). Между двете планини има конфликт!

4:30 „Обаче какво казва Писанието? Изпъди слугинята и сина ѝ“ Това е цитат от Битие 21:10 (думите на Сара, *Peil* ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, BDB 176, KB 204). Гръцкият ГЛАГОЛ е МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, означаващо „изгони робинята,“ което в контекста на Галатяните може да означава „изхвърлете юдаистите!“

Писанието е персонифицирано (Йоан 7:42; Римл. 9:17; Гал. 3:8; 4:36; Яков 2:23; 4:5). Това може би е метафоричен начин, изразяващ, че Отец или Духът говори, което пък е алузия към „вдъхновението“ (Матей 5:17-19).

4:31 „И така, братя, ние не сме деца на слугинята, а на свободната.“ Това е обобщението на аргумента. Ние, които се доверяваме на Исус Христос сме пълноправни наследници на Авраамовото обещание, а не само представителите на етническият Израил. Същата тази истина е изразена в Римляни 9-11 глави.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо Павел продължава да изтъква нашата синовна връзка с Христос?
2. Каква е връзката на тройния акцент в стих 4 с личността на Христос?
3. Каква е връзката между стихове 8 и 9 относно познаването на Бога или факта, че Той ни познава?
4. Какво е значението на израза „първоначалните учения на света“ или „*stoicheia*“? Обяснете.
5. Какъв е Павловият трън в плътта, за който очевидно се говори в стихове 14-15?
6. Защо трябва да внимаваме с алегоричното тълкуване? Ако Исус и Павел го използват, защо да не го правим и ние?
7. Обяснете със свои думи как стих 9 е свързан със стихове 6 и 7.

Галатяни 5 гл.

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
(4:21-5:1)		Последно доказателство (4:21-5:1)		
Християнска свобода	Християнска свобода 5:1-6	Същността на християнската свобода	Пазете свободата си 5:1	Християнска свобода 5:1
5:2-6	Любовта изпълнява закона	5:2-6	5:2-6	5:2-6
5:7-12	5:7-15	5:7-12	5:7-10 5:11-12	5:7-12 Свобода и любов
5:13-15		5:13-15	5:13-15	5:13-15
Плодът на Духа и делата на плътта	Ходене в Духа			
5:16-21	5:16-26	5:16-21	5:16-18	5:16-24
5:22-26		5:22-26	5:19-26	5:25-26

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставяте вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

А. Глава 5 изразява съществен, практически аспект на Павловото оправдание по благодат чрез вяра. Юдаистите са загрижени, че повярвалите езичници не се съобразяват с техните разбираня за Мойсеево благочестие, затова се опитват да им наложат старозаветните

изисквания. Павел също е загрижен за благочестивия начин на живот, но твърди, че той не е в резултат на външни правила, но на променено сърце (вж. вътрешно водителство, вж. Йер. 31:33; Езек. 36:26,27). Правилно е да се каже, че юдаистите разполагат с всички елементи на истинско спасение, но ги излагат в обратен ред. Те смятат, че човешките заслуги водят до или свидетелстват, че човекът е приет от Бога. Обаче, благовестието на разпнатия Христос показва, че се касае за лична връзка с Него чрез вяра, което води до благодарен живот на благочестие. Новият живот в Христос не е основа за праведност пред Бога, но доказателство за това. Павел е загрижен Божите деца да живеят морален, праведен живот в служение на Бога. Глава 5 адресира това морално изискване.

- V. Темата за свободата е представена в глава 5 във връзка с две различни извращения,
1. стихове 1-12 се занимават с легалистично изкривяване на свободата (човешки заслуги)
 2. стихове 13-15 имат предвид антиномианизма (беззаконие), който също изкривява свободата (Римл. 14:1-15:13; I Кор. 8 гл.; 10:23-33)
- C. Тази книга може да бъде наречена послание на абсолютно свободната благодат. Павел е уникален в разбирането си за човешките заслуги (вж. ст. 1-12). Неговото благовестие е призив към свобода, но не такава, която води до беззаконие (вж. ст. 13-15), а свобода, водеща към любящо служение. В наши дни имаме нужда да видим баланса, при който вярващите са наистина освободени в Христос, но освободени от Закона, за да откликнат подобаващо на любовта на Бога (Римляни 6 гл.). Римляни 14:1-15:13 е велик пример за баланса между свобода и отговорност, както и I Коринтяни 8-10. Той (Духът) ни дава сила да живеем богоугоден живот.
- D. Стихове 16-26 показват свръхестествения източник на християнската свобода - Светият Дух. Както спасението е свободен акт на Божията любов чрез Христос, така и християнският живот е възможен чрез Духа. Вярващите трябва да откликнат с покаяние и вяра не само при спасението, същото се случва и в техния всекидневен живот под неизменното ръководство на Светия Дух. Оправданието е начало на един процес, който не е завършен!

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Галатяни 5:1

1 И така, стойте твърдо в свободата, за която Христос ни освободи, и не се заплитайте отново в робско иго.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 5:1

1 It was for freedom that Christ set us free; therefore keep standing firm and do not be subject again to a yoke of slavery.

5:1 „стойте в свободата” Първият израз от 5:1 вероятно е част от 4:21-31 или е начало на нов параграф (NKJV, TEV, NJV). Може би е игра на думи със „свободна”, 4:30,31; „свобода”, 5:1, и „свободен”, 5:1. Целта на благовестието е да освободи хората от проклятието на Мойсеевия закон, така че с готовност да откликнат на Бога, така както Авраам откликна на Божието обещание. Затова, вярващите са свободни не да съгрешават, а да живеят свободни за Бога (2:4 и Римляни 6, особено ст. 11).

СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО „свобода” е в началото на стиха, а ГЛАГОЛНАТА форма на същия корен също е използвана („освободени”, МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ), за да се подчертае идеята!

□ „за която Христос ни освободи” Християните са изцяло освободени в Христос (Йоан 8:32, 36; II Кор. 3: 17). Мартин Лутер го е казал добре: „Християнинът е най-свободният от всички господари,

никому не е подчинен. Християнинът е най-покорният слуга, подчинен на всички.” Вярващите са свободни от греха, свободни от тиранията на егото, свободни отново да служат на Бога и другите!

□

NASB „затова, стойте твърди и не се подлагайте отново на робско иго”

NKJV „затова, стойте здраво в свободата, с която Христос ви е освободил, и не се впрягайте отново в робско иго”

TEV „тогава, стойте като свободни хора и не позволявайте да ви заробват отново”

NRSV, JB „затова, стойте здраво, и отказвайте отново да се покорявате на робски хомот”

Павел използва две увещания в светлината на истинската свобода на вярващите в Христос:

1. За да опазят (Римл. 5:2 и I Кор. 16:13; Вж. **Специално понятие: НУЖДТА ДА УСТОЯВАМЕ** към Гал. 3:4)

2. За да спрат да се връщат към различни форми на легализъм или човешки усилия

И двете са в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, обаче, второто е с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, което означава да спреш действие, което вече е в прогрес.

Деяния 15:10 е добър паралел за „робски хомот”. Исус също има иго, но то е леко (Матей 11:2930). Равините използват „хомота” като метафора за изискванията на Закона. „Законът на Христос” е напълно различен от закона на юдаизма или човешките заслуги (Яков 1:25 и 2:8, 12).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – ГАЛАТЯНИ 5:2-12

2 Ето, аз, Павел, ви казвам, че ако се обрязвате, Христос никак няма да ви ползва. 3 Да! Повторно заявявам на всеки човек, който се обрязва, че е длъжен да изпълни целия закон. 4 Вие, които искате да се оправдаете чрез закона, сте се отлъчили от Христос, отпаднали сте от благодатта. 5 Защото ние чрез Духа очакваме изпълнението на надеждата за правдата чрез вяра. 6 Понеже в Христос Исус нито обрязването има някаква сила, нито необрязването, а вярата, която действа чрез любовта. 7 Вие вървахте добре; кой ви попречи, че да не бъдете послушни на истината? 8 Това убеждение не е от Онзи, който ви призовава. 9 Малко квас заквасва цялото тесто. 10 Аз ви имам доверие в Господа, че няма да помислите другояче; а който ви смущава, той ще понесе своята присъда, който и да бил той. 11 И аз, братя, ако продължавах да проповядвам обрязване, защо да бъда гонен? Защото тогава спънката на кръста би се махнала. 12 Дано се отсечеха онези, които ви разколебават!

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB (UPDATED) – 5:2-12

²Behold I, Paul, say to you that if you receive circumcision, Christ will be of no benefit to you. ³And I testify again to every man who receives circumcision, that he is under obligation to keep the whole Law. ⁴You have been severed from Christ, you who are seeking to be justified by law; you have fallen from grace. ⁵For we through the Spirit, by faith, are waiting for the hope of righteousness. ⁶For in Christ Jesus neither circumcision nor uncircumcision means anything, but faith working through love. ⁷You were running well; who hindered you from obeying the truth? ⁸This persuasion *did* not *come* from Him who calls you. ⁹A little leaven leavens the whole lump *of dough*. ¹⁰I have confidence in you in the Lord that you will adopt no other view; but the one who is disturbing you will bear his judgment, whoever he is. ¹¹But I, brethren, if I still preach circumcision, why am I still persecuted? Then the stumbling block of the cross has been abolished. ¹²I wish that those who are troubling you would even mutilate themselves.

5:2

NASB „Вижте, аз, Павел, ви казвам”

NKJV „наистина, аз, Павел ви казвам”

NRSV „Слушайте! Аз, Павел, ви казвам”

TEV „Слушайте! Аз, Павел, ви казвам това”

NJB „Точно аз, Павел ви казвам това”

Това е ПОВЕЛИТЕЛНА ФОРМА на „виждам” със силно, ЛИЧНО МЕСТОИМЕНИЕ (*ego*). „Аз, Павел” изтъква авторитетното значение на Павловото твърдение. Павел, Апостолът на езичниците, излага важно откровение!

□

NASB „че ако приемате обрязване”

NKJV „че ако се обрязвате”

NRSV „че ако позволявате да ви обрязват”
TEV, NJB „ако позволявате да бъдете обрязани”

Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД, което говори за потенциално действие. Това предполага, че галатийските християни все още не са обрязани, но са готови да спазят новите изисквания, за да придобият спасение (или поне съвършенство, вж. 3:1), предлагано от юдаистите. При все това, обрязването не е основният проблем (ст. 6; I Кор. 7:18-19). Обрязването е само един аспект от цялата юдейска система за правда чрез дела. В Деяния 16:3 Павел обрязва Тимотей, в знак на служение сред евреите. Но Павел повтаря, че истинското обрязване е на сърцето (Втор. 10:16; Йер. 4:4), не на тялото (Римл. 2:28-29; Кол. 2:11). Въпросът не е в обрязването, но в това как човекът се оправдава пред Бога (ст. 4).

□ „Христос никак няма да ви ползва” Павел противопоставя два начина за оправдание: (1) човешки заслуги и (2) незаслужена благодат. Темата на целия пасаж е, че тези два начина взаимно се изключват: ако избереш човешките усилия, отхвърляш свободната благодат; ако избереш благодатта, тя отрича всяко усилие. Гал. 3:1-5 ясно показва, че човек не може да придобие спасение чрез комбинация от двата начина.

5:3 „че е длъжен да изпълни целия Закон” Ако някой избере пътя на училията, тогава трябва да се придържа към Закона от момента, в който носи морална отговорност (*bar-mitzvah*, 13-годишна възраст за момчетата, *bath-mitzvah*, и 12 – за момичетата) до смъртта си (Втор. 27:26; Гал. 3:10; Яков 2:10). Библията твърди, че тъй като никой не е успял да стори това (освен Исус), всички са в една категория – закононарушители, грепници (Римл. 3:9-18,22-23; 6:23; 5:8 и 11:32).

5:4 „които искате да се оправдаете чрез закона” Богословската тема на глави 3 и 4 е, че Бог ни приема единствено заради Своя характер, чрез силата на Духа и делото на Неговия Месия. Това е същността на Павловото радикално, ново благовестие за оправдание по благодат, само чрез вяра (Римляни 4-8 гл.).

□
NASB „Вие сте били отделени от Христос”
NKJV „Вие сте станали чужди на Христос”
NRSV „Вие... сте се откъснали от Христос”
TEV „сте откъснати от Христос”
NJB „вие сте се отделили от Христос”

Гръцкият ГЛАГОЛ (МИНАЛО СВЪРШЕНО, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ на *katarged*) се превежда по два начина: (1) да се окажеш непотребен; (2) да се окажеш безсилен; (3) да се окажеш непродуктивен; (4) безполезен; (5) празен; (6) заличен; (7) анулиран; (8) довършен; (9) унищожен или (10) откъснат от. Павел използва понятието повече от 20 пъти. Вж. **Специално понятие:** УНИЩОЖАВАМ / АНУЛИРАМ (*KATARGEŌ*) към Гал. 3:17. Някои нюаси са видни в Гал. 3:17 (да премахна) и 5:11 (да анулирам). Ако някой се опитва да бъде праведен пред Бога с човешки усилия, той/тя се откъсват от праведната благодат като средство за спасение (5:12):

1. Първоначалното спасение (когато галатяните за първи път приемат благовестието)
2. В живот, ориентиран към дела (когато галатяните възнамеряват да спазват Мойсеевия закон)

□
NASB, NKJV, NJB „вие сте паднали от благодатта”
NRSV „вие сте отпаднали от благодатта”
TEV „вие сте извън Божията благодат”

Онези, които търсят Бога с човешки заслуги, се лишават от благодатта, основана на завършеното дело на разпънатия Месия. Този контекст не се занимава основно със съвременния богословски въпрос за вероятността човек да загуби спасението си, след като вече го е получил, но касае начина за придобиване на спасение. Обърнете внимание обаче, че спасението включва първоначален отклик и прогресивен такъв. То в момент и процес едновременно, и двете включват благодат и вяра. И двете са съществено важни (ст. 7).

В това послание Павел коментира легализма по отношение на спасението. Днес, голяма част от легализма в църквите е свързан с християнския живот (Гал. 3:1-3). Повечето християни легалисти

приличат на „слабите братя” от Римл. 14:1-15:13. Те не могат да приемат свободата и освобождението на благовестието. Те не разчитат на техните дела за спасението, но се страхуват някак си да не засегнат Бога. Това отношение, обаче, води до осъдителна критика към другите вярващи. Това нарушено общение е налице в галатийските църкви и все още се среща и в църквите днес.

□ На този етап от дискусията за напълно безплатното, но безценно спасение, бих искал да спомена три Специални понятия. Първото разглежда спасението като процес, а второто го коментира като взаимоотношение, докато третото третира богословската тема за отстъплението. Вж. **Специално понятие:** ГРЪЦКИ ГЛАГОЛИ ЗА СПАСЕНИЕТО към I Сол. 5:9.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: УСТОЯВАНЕТО

Библейските доктрини, свързани с християнския живот са трудни за обяснение, защото са представени в типичните за Изтока диалектични двойки. На пръв поглед те звучат противоречиво, но въпреки това са библейски. Западните християни имат тенденцията да избират една истина и пренебрегват или омаловажават противоположната. Някои примери:

1. Дали спасението е единично решение да следваш Христос или посвещение за ученичество, за цял живот?
2. Дали спасението е избор на суверенен Бог по благодат или човешки отклик с покаяние и вяра на божествена покана?
3. Възможно ли е веднъж получено, спасението да бъде изгубено или е нужно постоянно старание?

Темата за устояването е предмет на дискусии в хода на цялата църковна история. Проблемът започва с наглед противоречиви пасажи от Новия Завет:

1. текстове относно сигурността в спасението
 - a. изявления на Исус в евангелието на Йоан (Йоан 6:37; 10:28-29)
 - b. твърдения на Павел (Римл. 8:35-39; Ефес. 1:13; 2:5,8-9; Фил. 1:6; 2:13; II Сол. 3:3; II Тим. 1:12; 4:18)
 - c. твърдения на Петър (I Петър 1:4-5)
2. текстове върху нуждата от устояване
 - a. изявления на Исус в Синоптичните евангелия (Мат. 10:22; 13:1-9,24-30; 24:13; Марк 13:13)
 - b. изявления на Исус в евангелието от Йоан (Йоан 8:31; 15:4-10)
 - c. твърдения на Павел (Римл. 11:22; I Кор. 15:2; II Кор. 13:5; Гал. 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Фил. 2:12; 3:18-20; Кол. 1:23; II Тим. 3:2)
 - d. твърдения на автора на Евреи (2:1; 3:6,14; 4:14; 6:11)
 - e. изявления на Йоан (I Йоан 2:6; II Йоан 9; Откр. 2:7,17,20; 3:5,12,21; 21:7)

Библейското спасение произтича от любовта, милостта у благодатта на суверенния триединен Бог. Няма човек, който да е спасен без инициативата на Духа. Божеството поема инициативата и поставя условията, но изисква хората да откликнат с покаяние и вяра, както в началото, така и след това. Бог установява заветна връзка с човека. Има привилегии и отговорности!

Спасението се предлага на всички човече. Смъртта на Исус решава проблема с греха на падналото творение! Бог е премислил начин и иска всички, които са създадени по Неговия образ, да откликнат на Неговата любов и промисъл, изявиени в Исус.

Ако искате да прочетете повече по темата, вижте:

- a. Dale Moody, *The Word of Truth*, Eerdmans, 1981 (pp. 348-365)
- b. Howard Marshall, *Kept by the Power of God*, Bethany Fellowship, 1969
- c. Robert Shank, *Life in the Son*, Westcott, 1961

Библията адресира два различни проблема в тази област: (1) да приемеш сигурността в спасението като разрешение да водиш неплоден, себичен живот или (2) да насърчаваш онези, които се борят с греха и устояват в служението. Проблемът е, че погрешното послание се подема от неправилните групи хора, които изграждат богословски системи, основани на ограничени библейски пасажи. Някои християни отчаяно се нуждаят от посланието за сигурността, докато други имат нужда от предупреждения да устояват! В коя група сте вие?

Налице е исторически богословски диспут, включващ Августин срещу Пелагий и Калвин срещу Арминий (полупелагианец). Диспутът включва въпроса за спасението: ако човек е наистина спасен, трябва ли да устоява в своята вяра и плодотворност? Калвинистите застават зад онези библейски текстове, които подчертават суверенитета на Бога и Неговата пазеща сила (Йоан 10:27-30; Римл.

8:31-39; I Йоан 5:13,18; I Петър 1:3-5) и ГЛАГОЛНИ ВРЕМЕН като ПЕРФЕКТНИ СТРАДАТЕЛНИ ПРИЧАСТИЯ от Ефес. 2:5,8.

Арминианите изтъкват онези библейски текстове, които предупреждават вярващите да „се държат“, „да издържат“, или „да продължат“ (Мат. 10:22; 24:9-13; Марк 13:13; Йоан 15:4-6; I Кор. 15:2; Гал. 6:9; Откр. 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7). Лично аз не смятам, че Евреи 6 и 10 са приложими, но много арминиани ги използват, за да предупредят срещу евентуално отстъпление. Притчата за сеяча в Матей 13 и Марк 4 адресира въпроса за вярата, която се вижда, същото прави и Йоан 8:31-59. Докато калвинистите цитират ГЛАГОЛИ В ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, за да опишат спасението, арминианите цитират пасажи в СЕГАШНО ВРЕМЕ, като I Кор. 1:18; 15:2; II Кор. 2:15.

Това е перфектен пример за злоупотребата на богословските системи с метода на тълкуване, наречен „пожелателен прочит“. Обикновено се използва водещ принцип или текст, който служи като богословска мрежа (сито), през която се пресяват останалите библейски текстове. Внимавайте за мрежи (сита) от всякакъв вид. Те произтичат от Западната логика, не са дело на откровение. Библията е книга от Изтока. Тя представя истината под формата на парадоксални двойки, които наглед са изпълнени с напрежение. Християните са призовани да приемат и двете и да съумеят да се справят с напрежението. НЗ говори както за сигурността на вярващия, така и за необходимост от постоянна вяра и благочестие. Християнството представлява първоначален отклик на покаяние и вяра, следван от продължителен процес, в който вярата и покаянието неизменно присъстват. Спасението не е продукт (билет за небето или застраховка срещу пожар), а - взаимоотношение. То е решение и ученичество. В НЗ то е представено с всички ГЛАГОЛНИ ВРЕМЕНА:

1. АОРИСТ (завършено действие, Деяния 15:11; Римл. 8:24; II Тим. 1:9; Тит 3:5
2. ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ (завършено действие с продължаващи резултати), Ефес. 2:5,8
3. СЕГАШНО (продължително действие), I Кор. 1:18; 15:2; II Кор. 2:15
4. БЪДЕЩЕ (бъдещи събития или сигурни събития), Римл. 5:8,10; 10:9; I Кор. 3:15; Фил. 1:28; I Сол. 5:8-9; Евр. 1:14; 9:28

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОТСТЪПВАМ (*APHISTĒMI*)

Гръцката дума *aphistēmi* има широко семантично поле. Нейният превод „отстъпвам“ може да се разбира погрешно днес. Както винаги, ключът към тълкуването ѝ е нейният контекст, а не днешната дефиниция.

Това е сложно съставно съществително, което се състои от представката *apo*, означаваща „от“ или „откъм“ и *histēmi* – „сядам“, „ставам“, „оправям“. Забележете следните небогословски употреби на същото понятие:

1. премахвам физически
 - a. от Храма, Лука 2:37
 - b. от къщи, Марк 13:34
 - c. от човек, Марк 12:12; 14:50; Деяния 5:38
 - d. отвсякъде, Мат. 19:27,29
2. премахвам политически, Деяния 5:37
3. премахвам връзката между, Деяния 5:38; 15:38; 19:9; 22:29
4. премахвам правно (чрез развод), Втор. 24:1,3 (LXX) и NT, Мат. 5:31; 19:7; Марк 10:4; I Кор. 7:11
5. отстранявам дълг/заем, Мат. 18:24
6. показвам незаинтересованост, като си тръгвам, Мат. 4:20; 22:27; Йоан 4:28; 16:32
7. показвам загриженост, като не си тръгвам, Йоан 8:29; 14:18
8. допускам, позволявам, Мат. 13:30; 19:14; Марк 14:6; Лука 13:8

В богословски смисъл ГЛАГОЛЪТ също има широка употреба:

1. отменям, опрощавам, премахвам вината за грях, Изход 32:32 (LXX); Числа 14:19; Йов 42:10, Мат. 6:12,14-15; Марк 11:25-26
2. въздържам се от грях, II Тим. 2:19
3. пренебрегвам, като се отстранявам от греха
 - a. Законът, Мат. 23:23; Деяния 21:21
 - b. вярата, Езек. 20:8 (LXX); Лука 8:13; II Сол. 2:3; I Тим. 4:1; Евр. 2:13

Съвременните вярващи задават немалко богословски въпроси, за които едва ли някой новозаветен автор се е замислял. Един от тях касае съвременната тенденция да се прави разграничение между вяра и вяроност.

Има личности в Библията, които се включват в Божия народ и нещо се случва

I. В Стария Завет

- A. Онези, които чуват разказа на съгледвачите и се уплашват, Числа 14 гл. (Евр. 3:16-19)

- V. Корей, Числа 16 гл.
- C. синовете на Елий, I Царе 2, 4 гл.
- D. Саул, I Царе 11-31 гл.
- E. Фалшивите пророци (примери)
 1. Втор. 13:1-5 18:19-22 (как да се разпознае фалшивият пророк)
 2. Йеремия 28
 3. Езекиил 13:1-7
- F. Фалшивите пророчици
 1. Езекиил 13:17
 2. Неемия 6:14
- G. Злите водачи на Израил (примери)
 1. Йеремия 5:30-31; 8:1-2; 23:1-4
 2. Езекиил 22:23-31
 3. Михай 3:5-12

II. В Новия Завет

A. Гръцкото понятие буквално е *apostasize*. И в Стария Завет, и в Новия Завет се потвърждава, че ще има засилване на злото и на лъжливите учения преди Второто идване на Исус (вж. Мат. 24:24; Марк 13:22; Деяния 20:29,30; II Сол. 2:9-12; II Тим. 4:4). Тук гръцкото понятие вероятно подчертава Исусовите думи в Притчата за почвите от Матей 13 гл.; Марк 4 гл. и Лука 8 гл. Тези лъжливи учители очевидно не са християни, но пък са излезли изсред редиците на християните (Деяния 20:29-30; I Йоан 2:19). Те могат да подлъжат и пленят незрелите вярващи (Евр. 3:12).

Богословският въпрос тук е дали лъжливите учители въобще някога са били вярващи. На това е трудно да дадем отговор, понеже още в ранната църква е имало лъжеучители (I Йоан 2:18-19). Често нашите богословски или деноминационни традиции отговарят на този въпрос без препратка към библейски текстове.

- V. Привидна вяра
 1. Юда, Йоан 17:12
 2. Симон Магьосника, Деяния 8 гл.
 3. хората от Мат. 7:13-23
 4. хората от Матей 13 гл.; Марк 4 гл.; Лука 8 гл.
 5. евреите от Йоан 8:31-59
 6. Александър и Именей, I Тим. 1:19-20
 7. хората от I Тим. 6:21
 8. Именей и Филет, II Тим. 2:16-18
 9. Димас, II Тим. 4:10
 10. лъжеучителите, II Петър 2:19-22; Юда ст. 12-19
 11. антихристи, I Йоан 2:18-19
- C. Вяра без плодове
 1. I Коринтяни 3:10-15
 2. II Петър 1:8-11

Ние рядко се замисляме за тези текстове, понеже нашето систематично богословие диктува определен отговор. Моля, не подхождайте към мен с предразсъдък заради това, че повдигам темата. Моята грижа е подходящата херменевтична процедура. Ние трябва да позволим на Библията да ни говори и да не се опитваме да я вместим в настоящото си богословие това често е болезнено и шокиращо, понеже до голяма степен нашето богословие е деноминационно, културно или релационно обусловено (повлияно от родител, приятел, пастир), а не библейски аргументирано. Има хора, които обаче са ръководели Божия народ в миналото, а се е оказвало, че не са *от* Божия народ (вж. напр. Римл. 9:6).

5:5 „ние чрез Духа, чрез вяра” Този израз показва двете необходими качества (вж. завет), включени в нашето спасение:

1. привличането/въздействието на Светия Дух (Йоан 6:44, 65; 16:7-13)
2. човешкия отклик (Марк 1:15; Деяния 3:16,19; 20:21). Тези изрази са в началото на гръцкото изречение, за да се подчертае тяхната важност.

□ „чрез Духа очакваме изпълнението на надеждата за правдата чрез вяра” Понятието „надежда” често е използвано в НЗ, за да опише Второто идване. При Второто идване на Христос вярващите ще бъдат напълно спасени. НЗ описва нашето спасение като

1. завършен акт
2. нещо в настоящето
3. процес
4. осъществяване в бъдеще време

тези четири атрибута на спасението се допълват, не се изключват взаимно. Ние сме спасени, били сме спасени, с процес на спасяване сме и ще бъдем спасени. Бъдещият аспект на спасението включва прославянето на вярващите при Второто идване на Христос (I Йоан 3:2). Други пасажи, описващи бъдещия аспект на спасението, са Римл. 8:23; Фил. 3:21 и Кол. 3:3, 4. Вж. **Специално понятие:** ГРЪЦКИ ГЛАГОЛИ ЗА СПАСЕНИЕТО към I Сол. 5:9.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НАДЕЖДАТА

Павел често използва това понятие, в няколко различни смисъла, имащи взаимна връзка. Често думата е свързана със завършека на християнската вяра (напр., I Тим. 1:1). Това може да се представи като слава, вечен живот, окончателно спасение, Второ идване и пр. Завършекът е сигурен, но не се знае точно кога. Думата често е използвана заедно с „вяра” и „любов” (вж. I Кор. 13:13; I Сол. 1:3; II Сол. 2:16). Следва частичен списък на някои от употребите на Павел:

1. Второто идване на Исус, Гал. 5:5; Ефес. 1:18; 4:4; Тит 2:13
2. Исус е нашата надежда, I Тим. 1:1
3. Вярващият да бъде представен пред Бога, Кол. 1:22-23; I Сол. 2:19
4. Надеждата е положена в небесата, Кол. 1:5
5. Доверие в благовестието, Кол. 1:23; I Сол. 2:19
6. Окончателно (завършено) спасение, Кол. 1:5; I Сол. 4:13; 5:8
7. Божията слава, Римл. 5:2, II Кор. 3:12; Кол. 1:27
8. Спасението на езичниците чрез Христос, Кол. 1:27
9. Увереност в спасението, I Сол. 5:8
10. Вечен живот, Тит 1:2; 3:7
11. Резултати от християнска зрялост, Римл. 5:2-5
12. Изкупление на творението, Римл. 8:20-22
13. Осъществяване на осиновлението, Римл. 8:23-25
14. Титла за Бога, Римл. 15:13
15. Желанието на Павел за вярващите, II Кор. 1:7
16. СЗ като наричник за новозаветните вярващи, Римл. 15:4

□ „правда” Вж. **Специално понятие:** ПРАВДАТА към Гал. 2:21.

5:6 Този стих обобщава темата на книгата Галатяни: ние сме праведни пред Бога чрез вяра, не чрез човешки ритуали или заслуги—включващи обрязване, закони за храната и/или морален живот.

Заклучителната фраза е възприемана или като СТРАДАТЕЛЕН или ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ (Barbara and Timothy Friberg, *Analytical Greek New Testament*, p. 584; Harold K Moulton [ed], *The Analytical Greek Lexicon Revised*, p. 139). Римокатолическата църква тълкува израза в СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, което означава, че любовта е източник на вярата. Повечето Протестанти обаче го възприемат във ВЪЗВРАТЕН смисъл, което означава, че любовта произтича от вярата (I Сол. 1:3). В НЗ понятието редовно е използвано във ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ (Римл. 7:5, II Кор. 1:6; Ефес. 3:20; I Сол. 2:13 и II Сол. 2:7). Първо е вярата.

Това е отговорът на Павел към лъжеучителите относно начина на живот на езичниците, които приемат Христос. Любовта, мотивирана от Духа (след спасението) определя стандарта на поведение на вярващите, давайки им способност да се покоряват. Налице е нов завет, ново сърце и нов ум (Йер. 31:33; Езек. 36:26-27).

5:7 „който” МЕСТОИМЕНИЕТО В ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО, използвано за учителя, се среща и в ст. 7 и два пъти в ст. 10. В ст. 12 обаче, той е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО. Може да се касае за колективна употреба на ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО. Заради Гал. 3:1 обаче, употребата на ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО може да означава

1. Местен водач, който е възприел схващането на юдаистите и сега тласка църквата в тази посока
2. Убедителен водач на юдаистите, гостуващ отвън

□

NASB „Вие тичахте добре; кой ви попречи да се покорявате на истината”

NKJV „Вие тичахте добре. Кой ви попречи да се покорявате на истината”

NRSV „Вие тичахте добре; кой ви спря да се послушни на истината”

TEV „Справяхте се толкова добре! Кой ви накара да спрете да се покорявате на истината”

NJB „Започнахте състезанието добре; кой ви възпря да се покорявате на истината”

„Вие вървахте добре” е НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Това означава, че за период от време църквите в Галатия напредват добре и съзряват в християнската вяра. Павел често използва метафори от спорта. Особено му харесва „тичането” (2:2; I Кор. 9:24-26; Фил. 2:16; 3:12-14; II Тим. 4:7).

ГЛАГОЛЪТ „попречи” или „спря” (МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ) обикновено съдържа военни или спортни нюанси. Във военен смисъл, думата означава да объркаш строя пред лицето на врага. В спортния смисъл, става дума за бегач, който препречва пътя на останалите, така че те да загубят състезанието.

Павел използва игра на думи с израза „покоряване на истината” в ст. 2, и „убеждаване” в ст. 8. Това не означава, че галатяните не са лично отговорни, но че са били повлияни.

Павел използва „покоряване на истината”, за да изрази „подчиняване на благовестието”. Вж. **Специално понятие:** „ИСТИНАТА” В ПИСМАТА НА ПАВЕЛ към Гал. 2:5.

5:8 „който ви призовава” Често МЕСТОИМЕНИЯТА предшестват глагола и смисълът е неясен. Както Гал. 1:6, този израз винаги се използва за избора на Бог Отец. Вж. коментара към I Сол. 2:12.

5:9 „малко квас” Квасът често се използва като притча в НЗ, обикновено в негативен смисъл (Матей 16:6; Марк 8:15; I Кор. 5:6, макар и не винаги (Матей 13:33)). Тук метафората има за цел да подчертае убедителната сила на доктрината за правда чрез дела (Матей 16:6,32).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: КВАСЪТ

Понятието „квас” (*zume*) е използван в два смисъла, както в СЗ, така и в НЗ:

1. В смисъл на поквара и следователно, символ на злото
 - a. Изход 12:15; 13:3,7; 23:18; 34:25; Левит 2:11; 6:17; Втор. 16:3
 - b. Матей 16:6,11; Марк 8:15; Лука 12:1; Гал. 5:9; I Кор. 5:6-8
2. В смисъл на проникване и следователно, влияние, не символ на зло
 - a. Левит 7:13; 23:17; Амос 4:5
 - b. Матей 13:33; Лука 13:20-21

Само контекстът може да определи смисъла на тази дума (което се отнася за всички думи!).

5:10 „аз ви имам доверие” Глаголът е ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което подсказва, че в миналото Павел е имал и продължава да има доверие в галатийските християни (II Кор. 2:3; II Сол. 3:4; Филимон, ст. 21).

□ „че няма да помислите другояче” Вж. коментара към 4:12.

□

NASB „но този, който ви смущава, ще понесе осъждението си, който и да е”

NKJV „но този, който ви тревожи, ще понесе осъждението си, който и да е”

NRSV „Но който и да е този, който ви смущава, ще плати наказанието”

TEV „и че мъжът, който ви смущава, който и да е той, ще бъде наказан от Бога”

NJB „и всеки, който ви създава грижи в бъдеще, ще бъде осъден, без значение кой е”

Вярващите са отговорни пред Бога, но могат да бъдат повлияни (1:7; Деяния 15:24). Онези, които отклоняват от пътя новите вярващи, ще бъдат сурово наказани (вж. Матей 18:6-7).

5:11 „ако продължавах да проповядвам обрязване” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от перспективата на автора или обслужва литературните му цели (тази употреба показва, че конструкцията не винаги отговаря на реалността). Павел използва доста

необичайна граматична конструкция, за да каже следното: „тъй като още ме обвиняват, че проповядвам обрязване”, което може да е свързано с

1. Обрязването на Тимотей (Деяния 16:3) и Павловата неохотност да обреже Тит (2:2-5)
2. Павловото твърдение в I Кор. 7:18-19

Каквато и да е връзката, Павел твърди, че юдаистите са непоследователни, защото ако той проповядва обрязване, те с радост ще го приемат, но след като го преследват, това е ярко доказателство, че той не препоръчва обрязване за езичниците.

□ „тогава спйнката на кръста би се махнала” „Камък за препъване” или „пречка” [*skandalon*] означава „примка, използвана за улавяне на животни”(Римл. 9:33; I Кор. 1:23). Кръстът е обида за юдаистите, защото той дава безплатно нещо, за което те полагат усилия (Римл. 10:2-5).

□ „би се махнала” Това е ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Вж. Специално понятие: УНИЦОЖАВАМ / АНУЛИРАМ (*KATARGEŌ*) към Гал. 3:17.

5:12

NASB „искам онези, които ви смущават, да бъдат премахнати”

NKJV „бих искал онези, които ви смущават, да бъдат отсечени”

NRSV „искам онези, които ви смущават, да се кастрират”

TEV „искам хората, които ви смущават да стигнат до края; нека да продължат и се кастрират”

NJB „кажете на онези, които ви смущават, че бих искал да видя как се осакатяват”

„Осакатявам” е използвано в смисъл на „кастрация”. От историята е известно, че култът към Сибила, който е популярен в провинцията Галатия, изисква кастрация на всички свещеници (евнуси). Павел използва саркастична хипербола за обрязването (както и Фил. 3:2, където ги нарича „кучета”).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – ГАЛАТЯНИ 5:13-15

13 Защото вие, братя, на свобода бяхте призвани; само че не използвайте свободата си като повод за угаждане на плътта, а си служете един на друг с любов. 14 Защото целият закон се изпълнява в една дума, в тази: ?Да любиш ближния си както себе си.“ 15 Но ако се хапете и се ядете един друг, пазете се да не би един друг да се изядете.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 5:13-15

¹³For you were called to freedom, brethren; only do not turn your freedom into an opportunity for the flesh, but through love serve one another. ¹⁴For the whole Law is fulfilled in one word, in the statement, „YOU SHALL LOVE YOUR NEIGHBOR AS YOURSELF.” ¹⁵But if you bite and devour one another, take care that you are not consumed by one another.

5:13 „защото, вие, братя, на свобода бяхте призвани” Това е нов етап в аргументацията. Обръщението „братя” обикновено бележи смяна на темата. Докато ст. 1-12 коментират извращенията на легализма, ст. 13-15 говорят за извращенията на антиномианизма. Не трябва да използваме свободата като разрешение, за да угаждаме на греховните страсти на падналата човешка природа (Римл. 14:1-15:13).

□

NASB „само не прервъщайте свободата си във възможност за плътта”

NKJV „само не използвайте свободата като възможност за плътта”

NRSV „само не използвайте свободата си като възможност да угаждате на себе си”

TEV „Но не допускайте тази свобода да се превръща в извинение, така че да бъдете направлявани от физическите си желания”

NJB „но бъдете внимателни или тази свобода ще отвори врата да угаждате на себе си”

„Възможност” е военно понятие за стратегическо място за нападение (Римл. 6:1-14). В няколко английски превода думата „плът” е „нисша природа”. Второто съответства на Павловата употреба на „плът” (Вж. Специално понятие: ПЛЪТ (*SARX*) към Гал. 1:16) в този контекст като естествена склонност на човечеството, която е насочена към себето, още от периода на грехопадението,

описано в Битие 3 глава. Същата поляризация между Адамовата природа и живота, воден от Духа, е отразена в Римл. 8:1-11.

□ „а си служете един на друг с любов” Този ГЛАГОЛ е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Преди това Павел заявява, че не трябва да робуват на легализма, но сега внася баланс със заповедта, да си слугуват един на друг с любов (ст. 6; Йоан 13:34-35; Ефес. 5:21; Фил. 2:3-4). Целият този контекст касае общността (църквата), не отделната личност (Gordon D. Fee, *To What End Exegesis?* pp. 154-172). Съвременното западно тълкуване е дълбоко повлияно от индивидуализма. Библията е книга за общността.

5:14

NASB „целият Закон е изпълнен в една дума”

NKJV „целият закон е изпълнен в една дума”

NRSV „целият Закон е сумиран в една-единствена заповед”

TEV „целият закон е сумиран в една заповед”

NJB „целостта на Закона е сумирана в едничка заповед”

Същата истина е изразена в Римл. 13:8; Яков 2:8. Това е Законът като изявена Божия воля (Матей 5:17-20), а не правда чрез дела като система за спасение. СЗ продължава да има своята подходяща функция в християнството! Това е цитат от Левит 19:18 от Септуагинта. Може да служи като равинско обобщение относно целта на Закона. Използван е от Исус по подобен начин в Матей 5:43-48; 22:39 и в Марк 12:29-31; Лука 10:25-28. Това е ГЛАГОЛ В ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, което изтъква кулминацията на минало събитие, с продължителни резултати. Може да се приеме като (1) обобщение на закона или (2) изпълнение на закона.

5:15. Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от перспективата на автора или обслужва литературните му цели. В този стих има грозни символи, описващи диви животни, изяждащи се взаимно, което е илюстрация за ужасната реалност, която лъжеучителите създават в галатийските църкви. Това тълкуване е подсилено от също толкова силното твърдение в ст. 26. Това е общ проблем, не само лично наблюдение

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Галатяни 5:16-24

16 И така, казвам: ходете по Духа, и няма да угаждате на плътските страсти. 17 Защото плътта силно желае противното на Духа, а Духът – противното на плътта; понеже те се противят едно на друго, за да не правите това, което искате. 18 Но ако се водите от Духа, не сте под закон. 19 А делата на плътта са явни. Те са: блудство, нечистота, разпътство, 20 идолопоклонство, чародейство, вражди, разпри, ревнувания, ярости, партизанства, раздори, разцепления, 21 зависти, пианства, пирувания и други подобни; за които ви предупреждавам, както ви и предупредих, че които вършат такива работи, няма да наследят Божието царство. 22 А плодът на Духа е: любов, радост, мир, дълготърпение, благодетелност, милост, вяроност, 23 кротост, себеобуздание; против такива няма закон. 24 А които са Исус Христови, са разпънали плътта заедно със страстите и пожеланията ѝ.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB (UPDATED) – 5:16-24

¹⁶But I say, walk by the Spirit, and you will not carry out the desire of the flesh. ¹⁷For the flesh sets its desire against the Spirit, and the Spirit against the flesh; for these are in opposition to one another, so that you may not do the things that you please. ¹⁸But if you are led by the Spirit, you are not under the Law. ¹⁹Now the deeds of the flesh are evident, which are: immorality, impurity, sensuality, ²⁰idolatry, sorcery, enmities, strife, jealousy, outbursts of anger, disputes, dissensions, factions, ²¹envying, drunkenness, carousing, and things like these, of which I forewarn you, just as I have forewarned you, that those who practice such things will not inherit the kingdom of God. ²²But the fruit of the Spirit is love, joy, peace, patience, kindness, goodness, faithfulness, ²³gentleness, self-control; against such things there is no law. ²⁴Now those who belong to Christ Jesus have crucified the flesh with its passions and desires.

5:16 „ходете по Духа” СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, Павел увещава галатяните да живеят свръхестествен живот, под постоянния контрол на Божия Дух (Ефес. 4:1,17; 5:2,15-18). Основната идея в Галатяните е, че Духът е този, който произвежда

спасението. Този стих означава, че нещо, което е започнато от Духа (3:3), ще бъде усъвършенствано от Духа (Римл. 8:16-25). Подобното понятие „закона на Духа”, Римл. 8:1, подсказано и в ст. 18, е точно същото като „закона на Христос” в I Кор. 9:21 и Яков 1:25; 2:8,12. Законът на любовта служи на другите и на нас самите (Фил. 2:1-4).

□ **„и няма да угаждате на плътските страсти”** Най-силното отрицание в гръцкия Койне е комбинация от ДВОЕН НЕГАТИВ с МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което означава „никога, при никакви обстоятелства.” Тази комбинация е налице в този стих, следвана от много силен гръцки глагол за „угаждам.” Християнският живот и вечното спасение имат свръхестествен произход. Вярващите не само са призовани да бъдат спасени – те са призовани към христоводие (Римл. 8:28-29; Гал. 4:19; Ефес. 1:4). Контрастът между „плът” и „дух” често се среща при Павел (Римл. 8:1-11). Павел използва думата „плът” [sarx] в два смисъла: (1) физическото тяло и (2) грешната и покварена адамова природа на човечеството. Тук вероятно се касае за вариант #2. Вж. **Специално понятие: ПЛЪТ (SARX)** към Гал. 1:16.

5:17 Този контраст между двата начина на живот е описан и в Римл. 8:1-11. Павел представя двата възможни начина за спасение: (1) човешки усилия и (2) свободна Божия благодат в Христос. Следователно, има и два начина да живееш благочестив живот: (1) човешки усилия (които са повлияни от грехопадението) и (2) свободната Божия сила в Духа. Юдаистите наблягат на човешките усилия, както при спасението, така и при всекидневния християнски живот, но Павел изтъква Божията благодатна промисъл и в двата случая.

5:18 „Но ако се водите от Духа”. Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от перспективата на автора или обслужва литературните му цели. Онези, които са водени от Духа, не са подчинени на Закона (Римл. 6:14; 7:4,6). Това не означава, че християните няма да съгрешават (Римляни 7 глава и I Йоан 2:1), но по-скоро, че техният живот не е характерен с непокорство (I Йоан 3:6,9).

□ **„не сте под закон”** В гръцкия текст ЧАСТИЦАТА „НЕ” стои пред „закон”, така че думата сигурно е използвана в по-широк смисъл, не просто за еврейския закон. Тук, законът визира начин на живот, който цели да достигне Бога. Отново е налице контраст между двата начина да угодиш на Бога и да бъдеш приет от Него: собствени усилия и свободна Божия благодат.

5:19 „а делата на плътта са явни” Много коментатори виждат различни категории в този списък с грехове. Тук обаче се наблюдава единство, основано главно на крайностите при езическото поклонение. В своите действия и мотиви хората разкриват истинската същност (Матей 7:16,20; 12:33). Резултатите от грехопадението се виждат на нашия всекидневен житейски избор.

Преводът на KJV добавя и „прелюбодейство” към този списък. Този вариант се подкрепя само от ръкописите D, Кодексът на Беза, който е от 6 в. Сл. Хр. A.D. включен е в някои древни латински ръкописи, както и във Вулгата.

Относно думата „плът” вж. **Специално понятие: ПЛЪТ (SARX)** към Гал. 1:16.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОРОЦИ И ДОБРОДЕТЕЛИ В НОВИЯ ЗАВЕТ

В Новия Завет можем да срещнем списъци и на пороците, и на добродетелите в християнския живот. Често те са отражение на вече съществуващи равински или културно обособени (елинистични) списъци. В Новия Завет съпоставка между добрите и лошите навици може да се намери на следните места:

	<u>Пороци</u>	<u>Добродетели</u>
1. при Павел:	Римл. 1:28-32	---
	Римл. 13:13	Римл. 12:9-21
	I Кор. 5:9-11	---
	I Кор. 6:10	I Кор. 6:6-9
	II Кор. 12:20	II Кор. 6:4-10
	Гал. 5:19-21	Гал. 5:22-23
	Ефес. 4:25-32	---
	Ефес. 5:3-5	---

	---	Фил. 4:8-9
	Кол. 3:5,8	Кол. 3:12-14
	I Тим. 1:9-10	---
	I Тим. 6:4-5	---
	II Тим. 2:22а,23	II Тим. 2:22б,24
	Тит 1:7, 3:3	Тит 1:8-9; 3:1-2
2. при Яков:	Яков 3:15-16	Яков 3:17-18
3. при Петър	I Петър 4:3 II Петър 1:9	I Петър 4:7-11 II Петър 1:5-8
4. при Йоан	Откр. 21:8; 22:15	---

□

NASB	„аморалност, нечистота”
NKJV	„блудство, нечистота”
NRSV	„блудство, нечистота”
TEV	„аморални, нечисти”
NJB	„блудство, гнусно безчестие”

Първото гръцко понятие [*porneia*] първоначално означава „блудница”, но започва да се използва за сексуална аморалност като цяло (I Кор. 6:9). От тази гръцка дума произлиза съвременната „порнография”. Второто понятие [*akatharsia*], „нечистота”, също е общо описание за сексуална аморалност, макар че оригиналната употреба в СЗ е за церемониална или морална нечистота. Павел има предвид втория смисъл.

□

NASB	„сладострастие”
NKJV, NRSV	„разпътство”
TEV	„и недостойни дела”
NJB	„сексуална безотговорност”

Това предполага публично задоволяване на сексуалните желания (II Кор. 12:21). Този вид сексуална дейност не познава ограничения или социални задръжки. Езическото поклонение е характерно със сексуални действия (както и по-късно някои лъжеучители-гностици, вж. I Тим. 1:10; II Тим. 3:6; Тит 3:3).

5:20 „идолопоклонство” Това означава поклонение на всяко друго нещо, вместо Бога (I Кор. 10:14; Ефес. 5:5; Кол. 3:5; I Петър 4:3). Това специално касае поклонение на статуи или неодушевени обекти.

□ „чародейство” Това е гръцкото понятие *pharmakia*, откъдето идва думата фармация. Чародействието вероятно е свързано с практиката на наркотиците, за да се предизвика религиозно преживяване. По-късно думата описва всякакъв вид магьоснически действия.

□

NASB	„вражди, борба, ревност, изблици на гняв, разпри, раздори, разделения”
NKJV	„омрази, препирни, зависти, гневни изблици, себични амбиции, раздори, ереси”
NRSV	„вражди, борби, ревност, гняв, разправии, раздори, разцепления”
TEV	„Хората стават врагове и воюват, стават завистливи, гневни и амбициозни”
NJB	„вражди и борби, ревност, лош нрав и кавги; неразбории, разцепления”

Този списък описва отношенията и действията на гневни, грешни и себични хора. Помнете 5:15 и 26.

□ „вражди” Тази дума (*echthra*) описва състоянието на особена враждебност към хората.

□ „разпри” Това означава „борба за награди”.

□ „ревнования” Тази дума (*zelos*) може да има положителен или отрицателен смисъл, но в този контекст означава „себичност”.

□ „ярости” Гръцкото понятие (*thumos*) означава „внезапен, неконтролируем изблик на гняв”.

□ „партизанства” Това говори за конфликти, основани на себичност или амбиция, които не познават граници.

□ „раздори, разцепления” Тези две понятия вървят заедно. Те описват догматично разделение в по-голяма група, подобно на политическите партии (I Тим. 5:15, 26). Използвана е, за да опише църква, като Коринтската църква (вж. I Кор. 1:10-13; 11:19; II Кор. 12:20).

5:21 „зависти” Позната поговорка на стоиците от онова време „завист означава да скърбиш за постиженията на другите”.

Някои по-стари гръцки ръкописи добавят думата „убийства” след думата „завист”. Тя е включена в ръкописи А, С, D, G, K, и P, но отсъства от P⁴⁶, ! и В. Не присъства и в писанията на ранните еретици на Маркион, както и в творбите на ранните църковни отци Иринеи, Климент от Александрия, Ориген, Йоан Златоуст, Йероним и Августин. Книжниците може да са я добавили от Римл. 1:29.

□ „пиянства, пирувания” Тези две последни думи описват пиянските оргии, свързани с езическото поклонение (I Кор. 6:9).

□ „и други подобни” Този израз подсказва, че списъкът не е изчерпателен, но е представителен (I Кор. 6:9-10; Ефес. 5:5). Като предупреждение, може да напомня на галатяните за Павлова проповед от предишен момент. Този стих в тандем с I Йоан 5:16, служи като основа за Римокатолическото разграничаване между смъртен и несмъртен грях. Това тълкуване, обаче е много неясно, тъй като понятията се припокриват, а тези грехове са вършени и от християни. Тези стихове предупреждават, че макар християните да съгрешават в тези области и да са спасени, ако животът им показва, че грехът ги владее, това говори, че не са станали нови създания в Христос (I Йоан 3:6,9).

□ „за които ви предупреждавам, както ви и предупредих, че които вършат такива работи, няма да наследят Божието царство.” Житейският избор на човека разкрива сърцето. Онези, които наистина са изкупени, продължават да се борят с греха, но животът им не е характерен с грях (I Йоан 3:6,9). Това не означава, че тези грехове не могат да бъдат простени или че истинските християни не вършат такива грехове, но че у истинския християнин е започна процес на Христоподобие. Духът, който привлича вярващите към Христос, сега изобразява Христос в тях (4:19; Йоан 16:8-13). Исус е много ясен относно живота на вярващите в Матей 7 глава, „по плодовете им ще ги познаете” и Йоан 15 глава.

„Божие царство” е тема на първата и последната Исусова проповед и повечето Негови притчи. Божие царуване в човешките сърца сега един ден ще бъде осъществено над цялата земя (Матей 6:10; I Кор. 6:9-10; Ефес. 5:5).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БОЖИЕТО ЦАРСТВО

В Стария Завет *ЯХВЕ* е представен като Цар на Израил (вж. I Царе 8:7; Пс. 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4; 89:18; 95:3; Исая 43:15; 44:4,6), а Месията е съвършеният Цар (вж. Пс. 2:6; Исая 9:6-7; 11:1-5). С раждането на Исус във Витлеем (6-4 г. пр. Хр.) Божие царство изгрява в човешката история с нова сила и изкупление (нов завет, вж. Йер. 31:31-34; Езек. 36:27-36). Йоан Кръстител прогласява, че царството е близо (вж. Мат. 3:2; Марк 1:15). Исус ясно заявява, че Божие царство е там, където е Неговото присъствие и Неговото благовестие (вж. Мат. 4:17,23; 9:35; 10:7; 11:11-12; 12:28; 16:19; Марк 12:34; Лука 10:9,11; 11:20; 12:31-32; 16:16; 17:21). Пръ все това, царството има и бъдещ аспект (вж. Мат. 16:28; 24:14; 26:29; Марк 9:1; Лука 21:31; 22:16,18).

В синоптичните паралели в Марк и Лука откриваме израза „Божие царство”. Тази позната тема от Исусовото поучение включва настоящото царуване на Бога в човешките сърца, но един ден то ще се осъществи по цялата земя. Това е отразено в Исусовата молитва, в Мат. 6:10. Матей, който пише до юдеите, предпочита фразата, в която не е използвано Божието име (Небесно царство), докато Марк и Лука, които пишат до езичниците, използват общи понятия, в които присъства божественото име.

Това е ключов израз за синоптичните Евангелия. Първата и последната Исусова проповед, както и повечето от Неговите притчи касаят тази тема. Днес тя се отнася до царуването на Бога в човешките сърца! Изненадващо е, че Йоан използва израза само два пъти (но никога в Исусовите притчи). В Евангелието от Йоан ключовата метафора е „вечен живот”.

Напрежението в този израз е предизвикано от двете идвания на Христос. СЗ фокусира вниманието само върху едно идване на Божия Месия – войнствено, наказателно, славно идване – но НЗ показва, че Той идва за първи път като Страдащия Служител от Исая 53 и смирения цар от Зах. 9:9. Двете еврейски епохи, епохата на нечестие и новата епоха на правдата се припокриват. В момента Исус царува в сърцата на вярващите, но един ден ще царува над цялото творение. Той ще дойде, така както е предсказано в СЗ! Вярващите „вече” живеят в царството на Бога и все пак, то „предстои да дойде”. (вж. Gordon D. Fee и Douglas Stuart, *How to Read The Bible For All Its Worth*, pp. 131-134).

5:22 „А плодът на Духа е” Павел описва човешките усилия като дела на плътта, но християнският живот е плод или продукт на Духа” (Йоан 15). С други думи, той разграничава религията, фокусирана върху човека и тази, фокусирана върху свръхестественото. Очевидно, има разлика между плода на Духа и дарбите на Духа. Докато духовните дарби са дават на всеки вярващ при спасението (I Кор. 12:7,11), плодът е друга метафора, която описва поведението, отношението и живота на Исус Христос. Дарбите са разпределяне на различните служения на Христос в тялото Христово, а плодът е колективното отношение на Христос при демонстриране на тези дарби. Възможно е да имаш ефективна дарба, без да имаш христово подобно отношение. Следователно, христово подобна зрялост, възможна чрез плода на Духа, принася слава на Бога чрез различните дарби на Духа. И плодът, и дарбите са налице след изливането на Духа (Ефес. 5:18).

Интересно е да се отбележи, че плодът е в ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО в този стих. Употребата на ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО може да се разбира по два начина: (1) плодът на Духа е любов, представена от понятията, които следват; или (2) или е колективно единствено число, като „потомство/семе”.

□ „любов” Тази гръцка форма за любов, *agape*, е използвана по уникален начин от Ранната църква, за да опише себеотдадената любов на Бога. Това СЪЩЕСТВИТЕЛНО не се използва често в класическия гръцки. Църквата ѝ влага нов смисъл, за да опише специалната Божия любов. В богословски смисъл, тук любов е аналог на *hesed* (BDB 338), заветната Божия вярност и любов в СЗ.

□ „радост” Радостта е житейско отношение на удовлетворение от това, кои сме в Христос, независимо от обстоятелствата (Римл. 14:17; I Сол. 1:6; 5:16; Юда, ст. 24).

□ „мир” Мир може да означава

1. Нашето усещане за благополучие заради връзката ни с Христос
2. Новият ни светоглед, основан на Божието откровение, което не зависи от обстоятелствата
3. Спокойствие във взаимоотношенията с другите хора, особено вярващите (Йоан 14:27;

Римл. 5:1; Фил. 4:7). Мирът с Бога носи мир отвътре и отвън (вж. заветни братя и сестри).

□ „дълготърпение” Дълготърпението е нужно особено при провокация. Това е характеристика на Бог Отец (Римл. 2:4; 9:22; I Тим. 1:18; I Петър 3:20). Както Бог е търпелив към нас, така и ние трябва да проявим търпение към другите (Ефес. 4:2-3), особено към вярващите (6:10).

□ „благост, милост” „Благост” е дума, която не само описва живота на Исус, но и Неговото иго (Матей 11:30). Взети заедно, двете понятия описват позитивно, открито и дружелюбно поведение, към околните, особено към вярващите (6:10).

□ „**вярност**” *Pistis* е използвана в старозаветния смисъл на вярност и надеждност. Обикновено се използва за Бога (Римл. 3:3). Тук описва новата връзка на вяращите с хората, особено с вяращите.

5:23 „кротост” Понякога се превежда като „покорност”. Думата *praotes* описва покорен дух. Това е метафора, заимствана от домашните животни. Думата „кротост” не е включена в списъка с гръцките добродетели (или тези на стоиците), защото гръците я разглеждат като слабост. Уникална за християните (I Кор. 4:21; II Кор. 10:1; Ефес. 4:2; Кол. 3:12; I Тим. 6:11; II Тим. 2:25; Тит 3:2). Описва както Мойсей (Числа 12:3), така и Исус (Матей 11:29; 21:5).

□ „**себеобуздание**” Това е последната дума от списъка, описваща християнската зрялост (Деяния 24:25; Тит 1:8; II Петър 1:6). Понятието е използвано в I Кор. 7:9, описващо контрола на сексуалния нагон и може да се използва по същия начин тук, заради предишния списък с алузии към езическите практики на поклонение.

□ „**против такива няма закон**” В живота на вяращия има нов вътрешен закон, който е изразен в поведение на благочестие (Римл. 6:19; Яков 1:25; 2:8,12). Точно това е целта на новия завет (Йер. 31:31-34 и Езек. 36:22-32). Христоводобие то е Божията цел за всеки човек (Римл. 8:28-29; Гал. 4:19; Ефес. 1:4).

5:24 „А които са Исус Христови, са разпънали плътта заедно със страстите и пожеланията й.” Глаголът е МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което говори за завършено действие в миналото. Този пасаж, както и други, описващи мистично единство, може да бъде тълкуван с определени богословски категории (Римл. 6:6). В цялата книга Галатяни, особено 2:20, „разпънат” се използва, за да опише нашата връзка със Закона.

След като веднъж приемем благодатната Божия покана в Христос, като единствено средство за спасение, ние решително скъсваме със злото на нашата паднала природа и греховната световна система. Това лично решение за скъсване със света е представено с библейската метафора за „разпъване”, което е видно от Гал. 2:20; 5:24 и 6:14.

Другата илюстрация е „смърт за егото”. Бог ни е направил уникални личности (Псалом 139), за да служим на Него, а не на себе си (Римл. 6). Този нов живот в Христос означава смърт за падналата, себична природа на бунтовното човечество (2:20; Римл. 6:11; II Кор. 5:14-15; I Йоан 3:16).

Относно думата „плът” вж. **Специално понятие:** ПЛЪТ (*SARX*) към Гал. 1:16.

□ „**със страстите и пожеланията й**” Гръците приемат тялото като източник на греховност, защото нямат свръхестествено откровение за сътворението и грехопадението на човечеството (Битие 1-3). Затова, те обвиняват морално неутралното физическо тяло като източник на злото. Вяращите разбират от Павел, че тялото е морално неутрално (Римл. 4:1; 9:3; I Кор. 10:18). Исус имаше истинско човешко тяло (Йоан 1:14; Римл. 1:3; 9:5). Дали тялото е зло или нечестиво, зависи от това как го използваме, за Бога или за лукавия. След като станем вяращи, трябва да подчиним греховните си, себични склонности на силата на Светия Дух (Римл. 7 глава и I Йоан 2:1).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – Галатяни 5:25-26

25 Ако по Духа живеем, по Духа и да ходим. 26 Да не ставаме тщеславни, да не се дразним един друг и да не си завиждаме един на друг.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB (UPDATED) – 5:25-26

²⁵If we live by the Spirit, let us also walk by the Spirit. ²⁶Let us not become boastful, challenging one another, envying one another.

5:25 „Ако по Духа живеем, по Духа и да ходим” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от перспективата на автора или обслужва неговите литературни цели. То

обобщава целия пасаж (ст. 16; Римл. 8:1-11). Тъй като вярващите са получили свободна благодат, те трябва да живеят съобразно с нея (Ефес. 4:1,17; 5:2,15-21).

5:26 Този стих е паралелен на ст. 15 и показва ужасните последствия от лъжеученията на юдаистите в галатийските църкви и липсата на контрола на Духа в разрушителното поведение на вярващите.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Направете план на глава 5 във връзка с останалата част от Галатяни.
2. Обяснете свободата и нейното значение в християнския живот.
3. Обяснете контекстуалното значение на заключителната фраза от стих 4.
4. Как евангелието, което ни се предлага безплатно, контролира нашия начин на живот?
5. Какви са приложенията на стихове 15 и 26 за Църквата днес?
6. Дали стихове 19-21 описват църквите в Галатия или тенденциите в езическото поклонение?
7. Как дарбите на Духа са свързани с плода на Духа?

Галатяни 6 гл.

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Носете товарите си	Носете и споделяйте товари	Конкретни наставления относно християнската свобода	Носете един друг товарите си	Относно благодтта и устояването
6:1-10	6:1-5 Бъдете щедри и вършете добро 6:6-10	6:1-5 6:6 6:7-10	6:1-5 6:6 6:7-10	6:1-5 6:6-10
Последни предупреждения и благослов	Слава, единствено в кръста	Личен послепис на Павел	Последно предупреждение и поздрав	Послепис
6:11-16	6:11-15 Благословение и молба 6:16-18	6:11-16	6:11-16	6:11-16
6:17		6:17	6:17	6:17
6:18		6:18	6:18	6:18

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставяте вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА

- А. Галатяни 5:1-6:10 е практичният аспект на Павловото радикално благовестие за Христос, достъпно за вярващите чрез любовта и благодатта на Бога, и техният отклик на покаяние и вяра.
1. Галатяни 6:1-5 ни дава специфични насоки как да се отнасяме със съгрешилия християнски събрат.
 2. Галатяни 6:6-10 съдържа два от най-паметните цитати в НЗ. Някои смятат, че се касае за поредица от отделни истини. Други го разглеждат като литературно цяло, свързано с начина, по който вярващите трябва да използват парите си.
- В. Галатяни 6:12-16 е кратко обобщение на цялото послание.
- С. Краткият завършек на Павел в 6:17-18 напомня за цикличното послание, Ефесяни, където последните поздравии липсват. Помнете, че книгата Галатяни е писана до няколко църкви в една географска област.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – Галатяни 6:1-5

1 Братя, и ако човек падне в някое прегрешение, вие, духовните, поправяйте такъв с кротък дух. Но казвам: пази себе си, да не би и ти да бъдеш изкушен. 2 Носете си товара един на друг и така ще изпълните Христовия закон. 3 Защото, ако някой мисли себе си за нещо, а не е нищо, той мамии себе си. 4 Но нека всеки изпитва своята работа, и тогава ще може да се хвали само със себе си, а не с другия; 5 защото всеки ще носи своя си товар.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 6:1-5

¹Brethren, even if anyone is caught in any trespass, you who are spiritual, restore such a one in a spirit of gentleness; *each one* looking to yourself, so that you too will not be tempted. ²Bear one another's burdens, and thereby fulfill the law of Christ. ³For if anyone thinks he is something when he is nothing, he deceives himself. ⁴But each one must examine his own work, and then he will have *reason for* boasting in regard to himself alone, and not in regard to another. ⁵For each one will bear his own load.

6:1 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД, което предполага потенциално действие.

□ **„ако човек падне”** Глаголът е МИНАЛО СВЪРШЕНО, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Буквално „бъде изненадан” (William D. Mounce's *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament*, p. 393). Фразата изтъква собствената ни отговорност за греховете ни, но напомня и за коварните примки на греха (Ефес. 4:14; 6:10-18). Някои хора не злоупотребяват умишлено с Божията благодат; те са притиснати в капан.

□
NASB, NKJV „в някое прегрешение”
NRSV „в прегрешение”
TEV „в някакво злодеяние”
NJB „постъпи нередно”

Тук се имат предвид поне три вида грехове:

1. Предвид лъжеучителите, може би касае онези, които се подават на изкушението да бъдат обрязани и се опитват да постигнат съвършенство чрез Мойсеевия закон
2. Заради силните понятия, използвани в 5:15,26, може да се отнася до разрушителните практики, които се наблюдават в галатийските църкви
3. Може да се касае за извращенията, свързани с езическото поклонение, описано в 5:19-21

Насоките, които следват, са особено полезни, защото показват на църквата как вярващите трябва да се погрижат да възстановят общението с брат, който е съгрешил.

□
NASB, TEV „вие, които сте духовни”

NKJV „вие, които *сте* духовни”
 NRSV „вие, които *сте* получили Духа”
 NJB „по-духовните *от вас*”

Това не трябва да се обърква с израза „вие, които *сте* безгрешни”. Духовната зрялост вече е дискутирана в 5:16-18, 22-25. Духовна зрялост означава

1. Да имаш ума на Христос
2. Да показваш в живота си плода на Духа
3. Да имаш сърце на слуга
4. Да служиш на другите християни

Вж. **Специално понятие:** ДА СЕ СЪДЯТ ЛИ ЕДИН ДРУГ ХРИСТИЯНИТЕ? към I Сол. 5:21.

□ „**поправяйте такъв**” Глаголът „поправяйте” е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, постоянна заповед, често използван за наместване на счупена кост или скъсана мрежа (Матей 4:21; Марк 1:19). За онези, които са зрели в Христос е важно да помагат на другите в църквата да достигнат същото състояние (Ефес. 4:13) и да възстановят онези, които са паднали (II Кор. 13:11).

Библейските белези на зрелия християнин са прошка и неосъдителност (Матей 5:7; 6:14-15; 18:35; Лука 6:36-37; Яков 2:13; 5:9). Църковната дисциплина винаги трябва да бъде с цел възстановяване, а не - отмъщение (II Кор. 2:7; II Сол. 3:15; Яков 5:19-20). Не трябва да си позволяваме да застрелваме ранените!

□ „**Но казвам: пази себе си, да не би и ти да бъдеш изкушен.**” В този контекст думата „изкушавам” [*peirazo*] означава „да изкушиш някого с цел разрушение”. Същата дума е използвана за лукавия, който изкушава Исус в Матей 4. Друга дума за „изкушавам” [*dokimazo*] е използвана два пъти в ст. 4, но тя означава „да изпитам някого, за да го одобря”. Сатана ще изпитва и изкушава вярващите с цел да ги погуби. Вярващите трябва да бдят, отвън и отвътре (I Кор. 10:12; II Кор. 13:5). Вж. **Специално понятие:** ГРЪЦКИ ПОНЯТИЯ ЗА „ИЗПИТАНИЕ” И ТЕХНИТЕ КОНОТАЦИИ към I Сол. 3:5.

6:2 „Носете си товара един на друг” Този глагол е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. В гръцкото изречение изразът „един на друг” е подчертан. Зрелите християни трябва да възприемат грижата за техните по-слаби, незрели братя като част от живота (Римл. 14:1; 15:1). Това изпълнява Новия Закон по много практичен и видим начин (5:14).

Думата „товар” за използва за смазваща тежест, поставена върху гърба на домашно животно (Матей 23:4). В контекста е използвана метафорично за устните традиции на юдаистите. Думата е различна от тази, в ст. 5, която се превежда „войнишка раница.”

□ „**и така ще изпълните Христовия закон**” Законът на Христос е споменат в I Кор. 9:21, а законът на Духа на живота в Исус Христос,” в Римл. 8:2. Законът на Христос е представен по различни начини и в Яков.

1. 1:25, „безупречният закон, който освобождава човечите”
2. 2:8, „царският закон”
3. 2:12, „законът на свободата”

Както бремето на устните традиции, тълкуващи Мойсеевия закон са се превърнали в тежко бреме за юдеите, така и игото на Христос е благо и леко (Матей 11:29-30). Обаче, то е истинско (Йоан 13:34; I Йоан 4:21), и е наша отговорност да се обичаме и да си служим един на друг като братя и сестри в Христос.

ГЛАГОЛЪТ, използван тук е в две различни времена в различните ръкописи.

1. МИНАЛО СВЪРШЕНО, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ в MSS ¹, A, C, D
2. БЪДЕЩЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ в MSS B, F, G
3. БЪДЕЩЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, но с различна представка в MS P⁴⁶

Комисията на UBS⁴ не е единодушна кой от ръкописите е оригиналът. Те смятат, че вероятно БЪДЕЩЕТО ВРЕМЕ е променено в МИНАЛО СВЪРШЕНО, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, заради предшестващия ИНФИНИТИВ в ст. 1 (Bruce Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*).

б:3 „ако някой мисли себе си за нещо, а не е нищо, той мами себе си.” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от перспективата на автора или обслужва неговите литературни цели. Християните трябва да са самокритични и внимателно да се отнасят едни към други, избягвайки да се надценяват (I Кор. 3:18, вероятно отразява Исая 5:2). Това не означава, че християните нямат грях, но че грехът не владее в живота им (I Йоан 1:8; 3:6, 9). Затова, те трябва да помагат и да се молят за онези, чийто живот е доминиран от греха (I Кор. 3:18).

□ „той мами себе си” Този стих се среща само веднъж в целия НЗ, означавайки да съблезниш някого в грях. Формата като СЪЩЕСТВИТЕЛНО се среща в Тит 1:10. Самоизмамата е най-лошият вид слепота.

б:4 „но нека всеки изпитва своята работа” Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ на понятието „изпитвам или „изкушавам” (*dokimazo*), а смисълът е „да изпиташ някого с цел одобрение”. Вж. **Специално понятие:** ГРЪЦКИ ПОНЯТИЯ ЗА „ИЗПИТАНИЕ” И ТЕХНИТЕ КОНОТАЦИИ към I Сол. 3:5.

□ „и тогава ще може да се хвали само със себе си, а не с друго;” Вярващите трябва да внимават да не се сравняват едни с други (II Кор. 10:12), особено онези, които са били уловени в капана на греха (ст. 1).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОХВАЛА / САМОХВАЛСТВО

Гръцките понятия *kauchaomai*, *kauchēta*, и *kauchēsis* се използват около тридесет и пет пъти от Павел и само два пъти в останалата част от НЗ (и двата пъти в Яков). Преобладаващите случаи са в I и II Коринтяни.

Има две основни истини, които са свързани със самохвалството.

1. никоя плът няма да се прослави/похвали пред Бог (вж. I Кор. 1:29; Ефес. 2:9).
2. вярващите трябва да се прославят в Господа (вж. I Кор. 1:31; II Кор. 10:17, което е препратка към Ерем. 9:23-24).

Затова има уместна и неуместна похвала (т.е. гордост).

A. уместна

1. в надеждата на славата (вж. Римл. 4:2)
2. в Бога, чрез Господ Исус (вж. Римл. 5:11)
3. в кръста на Господ Исус Христос (главната тема на Павел – вж. I Кор. 1:17-18; Гал. 6:14)
4. Павел се хвали:
 - a. със своето служение, което е без компенсации (вж. I Кор. 9:15,16; II Кор. 10:12)
 - b. със своя авторитет от Христос (вж. II Кор. 10:8,12)
 - c. с това, че не се е хвалел с работата на другите (както някои в Коринт правеха – вж. II Кор. 10:15)
 - d. със своето потомствено наследство (както другите са правели в Коринт – вж. II Кор. 11:17; 12:1,5,6)
 - e. със своите църкви
 - (1) Коринт (II Кор. 7:4,14; 8:24; 9:2; 11:10)
 - (2) Солун (вж. II Сол. 1:4)
 - (3) увереността си в утехата и спасението у Бога (вж. II Кор. 1:12)

B. неуместна

1. във връзка с юдейското наследство (вж. Римл. 2:17,23; 3:27; Гал. 6:13)
2. някои в църквата в Коринт се хвалели
 - a. с хората (вж. I Кор. 3:21)
 - b. с мъдростта (вж. I Кор. 4:7)
 - c. със свободата (вж. I Кор. 5:6)
3. лъжливите учители се опитали да се хвалят в църквата в Коринт (вж. II Кор. 11:12)

б:5 „всеки ще носи своя си товар” Това може да се отнася за съдебния престол на Христос в есхатологичен план/последното време (II Кор. 5:10). На пръв поглед, ст. 2 и 5 си противоречат, докато по-дълбоко лексикално изследване показва, че двете думи преведени съответно като

„бреме” и „товар”, имат различна употреба. Първата дума, в ст. 2 (*baros*) означава „смазващ товар”, докато втората, в ст. 5 (*phortion*) означава „войнишка раница, пълна с необходима екипировка”. Зрелите християни трябва да носят бремето на отговорността за себе си и понякога, за другите. Пример за това може да бъде II Кор. 8:13-14. Същото понятие е използвано в Исусовите наставления към християните в Матей 11:30.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – ГАЛАТЯНИ 6:6-10

6 А този, който се поучава в Божието слово, нека прави участник във всичките си блага онзи, който го учи. 7 Не се лъжете, Бог не е за подиграване! Понеже, каквото посее човек, това и ще пожъне. 8 Защото, който сеете за плътта си, от плътта си ще пожъне тление, а който сеете за Духа, от Духа ще пожъне вечен живот. 9 Нека не ни дотяга да вършим добро, защото, ако не се уморяваме, своевременно ще пожънем. 10 И така, като имаме случай, нека правим добро на всички, а най-вече – на своите по вяра.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB (UPDATED) – 6:6-10

⁶The one who is taught the word is to share all good things with the one who teaches *him*. ⁷Do not be deceived, God is not mocked; for whatever a man sows, this he will also reap. ⁸For the one who sows to his own flesh will from the flesh reap corruption, but the one who sows to the Spirit will from the Spirit reap eternal life. ⁹Let us not lose heart in doing good, for in due time we will reap if we do not grow weary. ¹⁰So then, while we have opportunity, let us do good to all people, and especially to those who are of the household of the faith.

6:6 „словото” Думата има същия корен, както „слово” в Йоан 1:1, отнасящо се до Исус. „Словото” е благовестието на и за Исус. Павел използва няколко начина, за да опише това „слово”.

1. „словото на Бога” - I Кор. 14:36; II Кор. 2:17; 4:2; Фил. 1:14; Кол. 3:16; I Сол. 2:13
2. „словото на Господа” - I Сол. 1:8; II Сол. 3:1
3. словото - Гал. 6:6; I Сол. 1:6; Кол. 4:3; II Тим. 4:2

□ **„нека прави участник”** Това е поредният глагол в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, който е свързан или със

1. стихове 1-5, призив към зрелите да помагат на по-слабите християни
2. стихове 7-10, описание на закона за духовното сеене и жънене (вж. коментара към ст. 7)

Онези, които са поучавани, носят духовната отговорност да споделят благата си с онези, които ги поучават (Лука 10:7; Римл. 15:27; I Кор. 9:9-14). Това е общ принцип и макар че Павел не се възползва лично от подобно облагодетелстване, той го препоръчва за другите служители. Думата „катехизис” идва от гръцката [*katecheo*], която се превежда „поучаван” и „поучава,” които се срещат в този стих.

□ **„всичките блага”** Изразът „всички блага” целенасочено не е пояснен, вероятно касае физически, духовни нужди или и двете. Очевидната истина е, че онези, които са били поучавани, трябва да бъдат благодарни и да откликват. Не е ясно как точно този стих се връзва с лъжеучителите. Павел може би има предвид себе си и помощта, изпратена от езичниците в Йерусалим.

□ **„онзи, който го учи”** Учителят („този, който поучава”) сигурно се има предвид

1. духовната дарба за поучение в Деяния 13:1 и I Кор. 12:28
2. учител в местната църква, който обучава новите вярващи и децата
3. човек, който поучава цялата общност, пояснявайки как да прилагат учението на Апостолите във всекидневния си живот, като пастир/учител в Ефес. 4:11.

Последното напомня старозаветната задача на местните левити и по-късно, професионалните книжници.

6:7 „Не се лъжете” Глаголът е СЕГАШНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА „НЕ”, което означава да спреш действие, което вече е в процес. Те вече са измамани (I Кор. 6:9; 15:33; II Сол. 2:3; Яков 1:16).

□ **„Бог не е за подиграване”** Този ГЛАГОЛ означава „да навириш нос пред” някого или нещо. Това може да се отнася за онези, които са призовани да служат като Божии представители, тоест,

учителите от ст. 6. В известен смисъл, подигравката към Божиите служители е подигравка към Бога. В Матей 10:42 и 25:40, Исус споменава, че когато помагаме на другите в Негово име, помагаме на Самия Него. Това е същата истина, но погледната обратно. Не е ясно, обаче, каква е връзката между тези стихове. Това може би е обща притча, свързана със „сеенето и жъненето”, приложено във фигуративен смисъл.

Този стих може да е свързан със ст. 8-10, а не със ст. 6. Живеем в морална вселена. Ние не просто нарушаваме Божия закон, ние сме под наказанието на този закон. Трябва да е ясно, че каквото сеем, това ще пожънем, независимо дали сме вярващи или не. Грехът винаги си намира място, дори в живота на вярващите. Грехът струва много, много скъпо—същото се отнася и за себичното сеене!

□ „**каквото посее човек**” Това е духовен принцип. Бог е етично-морален, такава е и Неговото творение. Човеците се провалят пред Божиите стандарти. Ние жънем, каквото посеем. Това се отнася за вярващите (но не засяга спасението) и невярващите (Йов 34:11; Пс. 28:4; 62:12; Пр. 24:12; Екл. 12:14; Йер. 17:10; 32:19; Матей 16:27; 25:31-46; Римл. 2:6; 14:12; I Кор. 3:8; II Кор. 5:10; Гал. 6:7-10; II Тим. 4:14; I Петър 1:17; Откр. 2:23; 20:12; 22:12).

6:8 „който сее за плътта си, от плътта си ще пожъне тление” Това касае двата основни начина за оправдание пред Бога (5:13, 16-17), човешките усилия (Римл. 8:6-8,13) и свободната благодат (Римл. 8:2-4,6,12-14).

□ „**тление**” Вж. **Специално понятие:** по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: РАЗРУШАВАМ / СЪСИПВАМ (*PHTHEIRĒ*)

Значението на думата *phtheirē* е „унищожавам”, „съсипвам”, „покварявам”. Тя се използва за:

1. финансов крах (вероятно в II Кор. 7:2)
2. физическо унищожение (вж. I Кор. 3:17а)
3. морална корупция (вж. Римл. 1:23; 8:21; I Кор. 15:33,42,50; Гал. 6:8; Откр. 19:2)
4. сексуална съблазън (вж. II Кор. 11:3)
5. вечно унищожение (вж. II Петър 2:12,19)
6. преходните човешки традиции (вж. Кол. 2:22; I Кор. 3:17б)

Често това понятие се използва в същия контекст като неговото противоположно (вж. Римл. 1:23; I Кор. 9:25; 15:50,53). Забележете, че паралелът прави контраст между нашите земни тела и небесните ни вечни тела.

1. покваряеми срещу непокваряеми, I Кор. 15:42,50
2. безчестни срещу славни, I Кор. 15:43
3. слабост срещу сила, I Кор. 15:43
4. естествено тяло срещу духовно тяло, I Кор. 15:44
5. първият Адам срещу последния Адам, I Кор. 15:45
6. образ на земното срещу образ на небесното, I Кор. 15:49

□ „**вечен живот**” Идеята за вечния живот от ст. 8 е от гръцката дума *zoe*. Използва се особено от Йоан, за да опише възкресения живот, живота на новия век (Римл. 5:21; 6:22-23; Тит 1:2; 3:7). Тук идеята е същата. Стихове 8-10 показват последиците от нашето сеене и жънене.

6:9 „Нека не ни дотяга да вършим добро” Това буквално означава „да се откажем” или „да се обезсърчим” (НЕГАТИВ, СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, вж. Лука 18:1; II Сол. 3:13; II Кор. 4:1,16; Евреи 12:3). Християните често се отчайват от нещата, които са призовани да вършат.

□ „**ако не се уморяваме, своевременно ще пожънем.**” Забележете условието (не е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ). Условието зависи от нашия отговор на вяра. Освен това, забележете елемента на Божието суверенно време в нашия живот. Ние не разбираме защо някои неща се случват, но тъй като вярваме в Божието суверенитет и в конкретните изисквания на благовестието, ние посвещаваме

живота си на определен начин на служение и даване. Вж. **Специално понятие: НУЖДАТА ДА УСТОЯВАМЕ** към Гал. 3:4.

6:10 „И така, като имаме случай” Вярващите трябва непрекъснато да търсят възможности да покажат на дело вярата си в Христос (Ефес. 5:15-21; Кол. 4:2-6). Тази фраза може да се отнася до:

1. всекидневни възможности
2. преди да дойде преследването
3. преди второто идване на Христос

Това може и да е алюзия към Пс. 69:13 или Исая 49:8 (II Кор. 6:2).

□ **„нека правим добро”** Този глагол е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ (отлагателен), ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Павел убедено твърди, че нашето стоене пред Бога не е плод на човешко усилие, но той е напълно наясно, че след като веднъж сме познали Бога, животът ни трябва да бъде посветен в служение на Него (вж. Тит 3:8,14). Тази двойна истина е изложена и в Ефес. 2:8-9 и след това, в ст. 10. Ние не сме спасени чрез добри дела, но определено сме спасени, за да вършим добри дела.

□ **„нека правим добро на всички, а най-вече - на своите по вяра.”** Забележете, че нашата любов трябва да бъде насочена към всички, защото всичките ни действия трябва да са с евангелска насоченост (Матей 28:19-20; Лука 24:47; Йоан 20:31; Деяния 1:8; I Кор. 9:19-23; I Петър 3:15). Основната ни грижа при общуването, обаче, трябва да е насочена към членовете на Божието семейство. Тук не става дума за деноминации, защото ние трябва да приемем всеки, който твърди, че се е доверил на Христос. След като е изповядал Христос, ние трябва да му служим, както Христос служи на нас.

Много ми допадат прозренията на Гордън Фий, който набляга на колективната същност на тази книга, за разлика от характерния западен индивидуализъм. Тази книга описва изпълнението с Духа живот на общността на вярата, а и отвъд него (*To What End Exegesis?*, p. 163).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – ГАЛАТЯНИ 6:11-16

11 Вижте с колко едри букви ви писах със собствената си ръка! 12 Онези, които желаят да се представят добре по плът, те ви заставят да се обрязвате, само за да не бъдат гонени за Христовия кръст. 13 Защото и самите тези, които са обрязани, не пазят закона, а желаят да се обрязвате вие, за да могат да се хвалят с вашата плът. 14 А далеч от мен да се хваля с друго освен с кръста на нашия Господ Исус Христос, чрез който светът за мен е разпънат, и аз – за света. 15 Защото в Христос Исус нито обрязването е нещо, нито необрязването, а новото създание. 16 И на всички, които живеят по това правило, мир и милост да бъде на тях и на Божия Израил.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB (UPDATED) – 6:11-16

¹¹See with what large letters I am writing to you with my own hand. ¹²Those who desire to make a good showing in the flesh try to compel you to be circumcised, simply so that they will not be persecuted for the cross of Christ. ¹³For those who are circumcised do not even keep the Law themselves, but they desire to have you circumcised so that they may boast in your flesh. ¹⁴But may it never be that I would boast, except in the cross of our Lord Jesus Christ, through which the world has been crucified to me, and I to the world. ¹⁵For neither is circumcision anything, nor uncircumcision, but a new creation. ¹⁶And those who will walk by this rule, peace and mercy *be* upon them, and upon the Israel of God.

6:11 „Вижте с колко едри букви ви писах със собствената си ръка!” Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Павел диктува посланията си на писар (Римл. 16:22). Някои смятат, че тези последни думи, написани от ръката на Павел, целят да удостоверят автентичността на писмото, както и II Сол. 2:2. От няколко от Павловите писма знаем, че той собственоръчно пише заключителните изречения (I Кор. 16:21; Кол. 4:18; II Сол. 3:17 и Филимон ст. 19). Тъй като аз лично смятам, че Павловият трън в плътта е Ориенталска офталмия, това е още едно доказателство, че се налага да пише не с малки букви, както книжниците, но с несигурната ръка на човек, който е почти спял.

6:12

NASB „онези, които желаят да се покажат в плътта”

NKJV „тъй като мнозина желаят да се покажат по плът”

NRSV „това са онези, които искат да се покажат по плът”

TEV „Онези, които искат да се покажат и се хвалят с външни неща”

NJB „това е само личен интерес”

Юдаистите са по-загрижени за външните аспекти на религията (Кол. 2:16-23); те искат религиозно шоу (4:17)! Ако убедят галатяните да се обрежат, юдаистите ще се увенчаят с успех (ст. 13с). Лъжеучителите трупат слава за сметка на галатийските вярващи.

За думата „плът” вж. **Специално понятие:** ПЛЪТ към Гал. 1:16.

□ „те ви заставят да се обрязвате,” Стихове 12-16 са обобщение на цялото послание, чийто фокус е неправилният ударение, което лъжеучителите поставят върху човешките усилия като средство за спасение или християнска зрялост. Това е актуална опасност и за съвременните вярващи, които налагат богослужението, ентусиазма, ритуала, посещението на църква, познаването на Библията, молитвата и всевъзможни други техники като средство за съвършенство в Христос. Великата истина на Павел е, че вярващите са напълно оправдани пред Бога, след като са се доверили чрез вяра в Исус Христос. В светлината на това ново, цялостно приемане, вярващите трябва с благодарност да се предоставят в служба на Бога и другите (вж. Яков 2:14-26).

□ „само за да не бъдат гонени за Христовия кръст” Това може да се отнася до:

1. Преследване от страна на юдеите (Деяния 13:45,50; 14:2,5,19); тъй като настояват за спазване на Мойсеевия закон, юдаистите не са гонени така жестоко, както християните, които следват Павловото учение за свободната благодат и вяра в Христос
2. Преследване от Римляните, защото християнството не е законно призната религия като юдаизма

В синагогата е въведена формула за проклятие, което е равински начин да принудят християните да проклинат Исус, защото те не могат да го сторят (Йоан 9:22,35; 12:42 и 16:2).

6:13 „Защото и самите тези, които са обрязани, не пазят закона” Темата на това изречение е неясна. Може да се отнася до (1) лъжеучителите или (2) агресивните обръщеници в галатийските църкви. Мъжете, които твърдят, че обрязването е средство за праведност пред Бога, не са в състояние да изпълнят целия Закон (Римл. 2:17-29). Ако нарушите Закона веднъж (на възраст, в която носите морална отговорност), по някакъв начин, тогава сте изправени пред истината от Яков 2:10 (и Гал. 5:3)!

6:14 „а далеч от мен” Вж. коментара към 2:17.

□ „да се хваля с друго освен с кръста на нашия Господ Исус Христос,” Павел най-добре от всички знае, какво значи да бъдеш изкупен по незаслужена милост, колкото и да си ревностен (Фил. 3:2-16). Когато човешките заслуги отпадат, хвалбата също е изключена (Йер. 9:23-26; Римл. 3:27-28; I Кор. 1:26-31). Вж. **Специално понятие:** САМОХВАЛСТВО към Гал. 6:4.

□ „чрез който светът за мен е разпънат, и аз - за света” Тази метафора се повтаря из цялата книга Галатяни. Според нея вярващият е мъртъв за Закона и жив за Бога в Христос. Това е ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, подчертаващо едно продължително състояние, под влияние на източник отвън, в случая, Духа. Тази метафора е използвана във 2:19, 5:24, и тук показва как всички неща стават нови, когато вярващите се отъждествят с Христовата смърт на кръста. Сега те са свободни от Закона, за да живеят за Бога (Римл. 6:10-11, 12-23). Относно думата „свят”, вж. **Специално понятие:** УПОТРЕБАТА НА ДУМАТА *KOSMOS* ПРИ ПАВЕЛ към Гал. 4:3.

6:15 „в Христос Исус нито обрязването е нещо, нито необрязването, а новото създание.” Павел вече е споменал, че проблемът не е в обрязването (Гал. 5:6; Римл. 2:28-29; I Кор. 7:18-19). Въпросът е в спасението, ако вярващите се опитват да бъдат приети от Бога чрез човешки усилия, независимо

дали са езичници или юдеи, те са напълно откъснати от благодатния дар на Бога в Исус Христос. Налице са два взаимно изключващи се начина за оправдание пред Бога.

1. Свободното благовестие на Христос чрез покаяние и вяра
2. Човешко усилие

Павел отново заявява, че въпросът не е в обрязването (нито законите за храната, вж. I Кор. 8; 10:23-26), но как човек се домогва до оправдание пред Бога с перфектно изпълнение на Закона.

Няколко гръцки ръкописа добавят израза „в Христос Исус“ след „защото нищо“ (MSS !, A, C, D, F, G, и повечето варианти с малки букви (NKJV). Изразът липсва в повечето английски преводи, защото отсъства от MSS P⁴⁰ и В. UBS⁴ определя липсата на израза в категория „А“ (сигурен). Вероятно преписвачите го заимстват от 5:6.

□ „но новото създаване“ Това е Новият Завет; вярващите са напълно ново творение в Исус Христос! Всички стари неща са преминали и всичко е ново (Римл. 6:4; 8:19-22; II Кор. 5:17; Ефес. 2:15; 4:24; Кол. 3:10).

6:16 „И на всички, които живеят по това правило, мир и милост да бъде на тях“ Това може би е свободен цитат от Пс. 124:5 и 127:6. Думата „канон“ идва от гръцката (*kanoni*) „управлявам.“ Това е понятие от строителството, използвано за мерителна тръстика. Тук е използвана за благовестието (игото на Исус, вж. 6:2). Забележете, че вярващите трябва да се съобразяват с него, не само да говорят за него (Яков 1:22).

□ „Божия Израил“ Забележително е, че Павел нарича Църквата „Божия Израил“. Той изтъква в своите писания, че истински потомци на Авраам не са кръвните му наследници, а тези – по вяра (Гал. 3:7,9,29; Римл. 2:28-29; 9:6; Фил. 3:3). Евангелието касае Исус, а не народа на Израил! Вярващите в Христос са истинският „народ на Бога“!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – ГАЛАТЯНИ 6:17

17 Отсега нататък никой да не ми досажда, защото аз нося на тялото си белезите на (Господ) Исус.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB (UPDATED) – 6:17

¹⁷From now on let no one cause trouble for me, for I bear on my body the brand-marks of Jesus.

6:17 „Отсега нататък никой да не ми досажда“ ГЛАГОЛЪТ е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Не е ясно за кого е казано това. Павел се позовава на службата си за Христос, надявайки се, че това няма да се случва отново. Възможно е да касае личните атаки, отправяни от лъжеучителите, които се опитват да отчуждят галатийските вярващи от благовестието. Галатяните допускат това да се случи!

□ „аз нося на тялото си белезите на (Господ) Исус.“ Както лъжеучителите изтъкват обрязването като белег на Божия завет, така и Павел има външен белег. Това са белезите

1. от физическите мъчения, заради проповядване на Христовото благовестие (вж. II Кор. 4:7-12; 6:4-6; 11:23-28)
 2. в резултат на срещата с възкръсналия Христос по пътя за Дамаск
 3. като знак, че Павел е роб/слуга на Христос и под Негова закрила
- Смятам, че вариант #1 най-добре пасва на контекста.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – ГАЛАТЯНИ 6:18

18 Братя, благодатта на нашия Господ Исус Христос да бъде с вашия дух. Амин.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB (UPDATED) – 6:18

¹⁸The grace of our Lord Jesus Christ be with your spirit, brethren. Amen.

6:18 Това е пример за кратко заключително благословение в циклично благословение (защото липсват лични поздравии, както при Ефесяните). Забележете, че изразът „да бъде с духа ви” е добър пример за дух с малко „д”, което касае духа на човека, не Светия Дух. В много случаи, в НЗ, обаче, се касае за човешкия дух, който е активизиран от Светия Дух. Вероятно такъв е смисълът и тук.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ХВАЛЕНИЕТО И БЛАГОДАРНОСТТА НА ПАВЕЛ ПРЕД БОГА

Павел често хвали Бога. Той познава Стария Завет. Всеки от първите четири раздела (т. е. книги) завършва с доксология (вж. Пс. 41:13; 72:19; 89:52; 106:48). Павел прославя и издига Бога по няколко различни начина:

1. началните думи на писмата
 - a. уводните благословии и поздравии (вж. Римл. 1:7; I Кор. 1:3; II Кор. 1:2)
 - b. уводните благословения (*eulogētos*, вж. II Кор. 1:3-4; Ефес. 1:3-14)
2. кратки изблици на хваление
 - a. Римляни 1:25; 9:5
 - b. II Коринтяни 11:31
3. доксологии (характеризирани от употребата на: (1) *doxa* (т. е. „слава”) и (2) „завинаги”)
 - a. Римляни 11:36; 16:25-27
 - b. Ефесяни 3:20-21
 - b. Филипаяни 4:20
 - c. I Тимотей 1:17
 - d. II Тимотей 4:18
4. благодарности (*eucharisteō*)
 - a. в началото на писмата (вж. Римл. 1:8; I Кор. 1:4; II Кор. 1:11; Ефес. 1:16; Фил. 1:3; Кол. 1:3,12; I Сол. 1:2; II Сол. 1:3; Филимон ст. 4; I Тим. 1:12; II Тим. 1:3)
 - b. призив за благодарност (вж. Ефес. 5:4,20; Фил. 4:6; Кол. 3:15,17; 4:2; I Сол. 5:18)
5. кратки изблици на благодарност
 - a. Римляни 6:17; 7:25
 - b. I Коринтяни 15:57
 - c. II Коринтяни 2:14; 8:16; 9:15
 - d. I Солунци 2:13
 - e. II Солунци 2:13
6. благословии в края на писмата
 - a. Римляни 16:20,24(?)
 - b. I Коринтяни 16:23-24
 - c. II Коринтяни 13:14
 - d. Галатяни 6:18
 - e. Ефесяни 6:24

Павел познава триединния Бог богословски и от личен опит. Той започва писанията си с молитва и хваление. По средата на писмата той прекъсва текста за хваление и благодарности. В края винаги се моли, хвали и благодари на Бога. Текстовете на Павел дишат с молитва, хваление и благодарности. Той познава Бога, познава и себе си, познава и благовестието.

□ Относно думата „амин” вж. **Специално понятие:** АМИН към Гал. 1:5.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Какви са библейските наставления за привдигане на падналия брат?
2. Дали стихове 2 и 5 си противоречат?
3. Какво казва стих 6 за вярващите, които подкрепят християнските служители?
4. Опишете със свои думи библейския закон за сеенето и жъненето.
5. Опишете със свои думи библейската идея за двата пътя за спасение, които така ясно са описани в книгата Галатяни.
6. Обяснете със свои думи как стих 9 е свързан със стихове 6 и 7.
7. Ако обрязването не е предмет на стих 15, защо Павел повдига този въпрос?
8. Какво е приложението за Църквата, която е наречена истински „Бози Израил в ст. 16?

Посланията
на Павел
към солунците

ВЪВЕДЕНИЕ КЪМ КОМЕНТАРА ВЪРХУ I и II СОЛУНЦИ

A. Кратко обобщение

1. Посланията до солунците представляват едно задълбочено прозрение за живота на Павел като пастир и мисионер. Откриваме как той основава църква за кратко време и продължава да се моли и да е загрижен за нейното израстване, развитие и служение.
2. Наблюдаваме как вярно прогласява благовестието, загрижен за обръщениците, като ги коригира, хвали, насочва, поучава, увещава и обича, изцяло посветен на тях. Той се радва на напредъка им до момента, но е разочарован от темпото, с което съзряват.
3. В тези Послания ние се срещаме с един ревностен, любящ Христов служител и една нова, израстваща църква. И служителят, и църквата са верни и използвани от Бога, и заедно служат едни на други по христоводен начин, който е рядко срещан сред Божия народ.

B. Град Солун

1. Кратка история на Солун

- a. Солун е разположен в центъра на Термичния залив. Той е крайбрежен град, на главния Римски път, Виа Игнатия (пътят на народите), който се простира на изток от Рим. Солун е морско пристанище, разположено в голяма близост до богата, добре напоявана крайбрежна равнина. Тези три предимства превръщат Солун в най-важния търговски и политически център в Македония.
- b. Първоначално името на града е Терма, заради горещите извори, намиращи се в района. Един ранен историк, Плиний Стари споменава, че Терма и Солун съществуват заедно. Ако това е така, то Солун просто заобикаля град Терма и е част от него (Leon Morris, *The First and Second Epistles to the Thessalonians*, Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1991, p. 11). Въпреки това повечето историци смятат, че един от генералите на Александър Велики, на име Касандър преименува Терма през 315 г.пр.Хр. на името на съпругата си Тесалоника, която е дъщеря на Филип Македонски и полусестра на Александър (Strabo VII Fragment 21). В началото на ранните векове от разпространение на християнството, Солун е наречен "православният град" заради многото християни в него (Dean Farrar, *The Life and Work of St. Paul*, New York: Cassell and Company, Limited, 1904, p. 364). Днешният Тесалоника е известен като Солун и продължава да бъде важен град в Гърция.
- c. Солун е космополитен метрополис, подобен на Коринт, населяван от хора от целия тогавашен свят.
 - (1) В него живеят варварски германски племена от север, които носят със себе си своята езическа религия и култура.
 - (2) В него живеят и гърци, идващи от Ахая на юг и от островите около Егейско море, които носят със себе си своята изтънченост и философия.
 - (3) Римляните, идващи от запад също се установяват там. В голяма степен това са пенсионирани войници, характерни със силната си воля, богатство и политическа власт.
 - (4) И накрая, от изток идват евреите, които са многочислени; в крайна сметка една трета от населението са евреи. Те носят със себе си своята национална вяра в единия Бог, както и своите предрасъдки.
- d. Със своето население от около 200,000 души Солун е истински космополитен град. Той е курортен и здравен център заради горещите извори. Търговски център е, защото е пристанище, с плодородни равнини и намиращия се наблизо Римски път.
- e. Като столица и най-голям град, Солун е и централният политически град в Македония. Бидейки Римска провинциална столица и дом на много Римски граждани (повечето пенсионирани войници), Солун е град на свободни хора. Солун не плаща данък и се управлява от Римския закон, тъй като повечето солунци са Римски граждани. Затова солунските владетели са наричани „политархи.“ Тази

титла не се среща на други места в лиуературата, но е запазена като надпис върху триумфалната арка в Солун, известна като Вардарската порта (Farrar, p. 371n.).

2. Събития, довели до Павловото идване в Солун

- a. Много събития отвеждат Павел в Солун, но зад всички физически обстоятелства стои директният, категоричен призив от Бога. Първоначално Павел не планира да влиза в континента Европа. Неговото желание при второто му мисионерско пътуване е да посети отново църквите в Мала Азия, които е основал по време на първото си пътешествие, след което да се върне на изток. Обаче, точно когато настъпва моментът да отиде на североизток, Бог започва да затваря вратите. Кулминацията на тези събития е видението, което Павел има с човека от Македония (ср. Деяния 16:6-10). Това води до две неща: първо, евангелизирането на континента Европа и второ, Павел, движен от обстоятелствата в Македония, започва да пише своите послания (Thomas Carter, *Life and Letters of Paul*, Nashville: Cokesbury Press, 1921, p. 112).
- b. След като споменахме за духовното водителство, физическите обстоятелства, които водят Павел в Солун, са следните:
 - (1) Павел отива във Филипи, малък град без синагога. Работата му там е осуетена от собствениците на демонично обладана робиня, която пророкува и от решенията на градския съвет. Павел е бит и унижен, но при всичко това се основава църква. Заради опозицията и физическото наказание, Павел е принуден да напусне града по-рано отколкото желае.
 - (2) Къде отива след това? Той минава през Амфипол и Аполония, където също няма синагога,
 - (3) Той идва в Солун, който е най-големият град в областта, където има синагога. Павел има обичай да отива първо при местните юдеи. Той прави това, защото:
 - (a) Те имат познания върху Стария Завет;
 - (b) Защото синагогата му предоставя възможност да поучава и проповядва;
 - (c) Заради тяхната позиция като избран, заветен Божи народ (ср. Мат. 10:6; 15:24; Римл. 1:16-17; 9-11);
 - (d) Исус е предал Себе Си първо за тях, след това за света, затова Павел се старее да следва примера на Христос.

3. Павловите спътници

- a. В Солун Павел е придружаван от Сила и Тимотей. Лука е с Павел във Филипи и остава там. Научаваме това от пасажите, започващи с "ние" и „те“ съответно в Деяния 16 и 17 глави. Във Филипи Лука споменава „ние“, но когато пътуват за Солун, местоимението е „те.“
- b. Сила или Силванус е човекът, който Павел избира да тръгне с тях на второто мисионерско пътуване, след като Варнава и Йоан Марк се връщат в Кипър:
 - (1) Той е споменат в Библията за първи път в Деяния 15:22, където е наречен главен сред братята от Йерусалимската църква.
 - (2) Той също е пророк (ср. Деяния 15:32).
 - (3) Той е Римски гражданин като Павел (ср. Деяния 16:37).
 - (4) Той и Юда Варсава са изпратени в Антиохия от Йерусалимската църква, за да проучат ситуацията (ср. Деяния 15:22,30-35).
 - (5) Павел го хвали във II Кор. 1:19 и го споменава в няколко послания.
 - (6) По-късно той е свързан с Петър в написването на I Петрово (ср. I Петр. 5:12).
 - (7) Както Павел, така и Петър го наричат Силванус, докато Лука го нарича Сила.
- c. Тимотей също е спътник и съработник на Павел:
 - (1) Павел го среща в Листра, където той се обръща към вярата по време на първото мисионерско пътуване.
 - (2) Тимотей е половин грък (по баща) и половин евреин (по майка). Павел иска да го използва в работата по евангелизиране на езициниците.
 - (3) Павел го обрязва, за да може да работи с юдеите.
 - (4) Тимотей е споменат при ситуацията във: II Коринтяни, Колосяни, I and II Солунци и Филимон.
 - (5) Павел го нарича „мой син в служението“ (ср. I Тим. 1:2; II Тим. 1:2; Тит 1:4).

- (6) Общият тон в Павловите послания подсказва, че Тимотей е млад и свенлив. При все това Павел има голямо доверие в него (ср. Деяния 19:27; I Кор. 4:17; Фил. 2:19).
- d. Става дума за онези Павлови спътници, които идват в Солун и го придружават по време на по-късните му мисии. Те са Аристарх (Деяния 19:29; 20:4; 27) и Секунд (Деяния 20:4). Също и Димас, който вероятно е бил от Солун (Филимон, стих 24; II Тим. 4:10).

4. Павловото служение в града

- a. Павловото служение в Солун следва неговия обичаен модел да отива първо при юдеите и след това при езичниците. Павел проповядва в синагогата, в три поредни съботи. Неговото послание е „Исус е Месията.” Той използва старозаветни пасажи, за да покаже, че Месията ще бъде страдащ Месия (ср. Бит. 3:15; Исаия 53 глава), а не политически земен Месия. Освен това Павел подчертава идеята за спасението и спасението, което се предлага на всички. Исус ясно е представен като Месията, обещан на древните, който ще спаси всички народи.
- b. В отклик на това послание някои юдеи, мнозина набожни езичници и много изтъкнати жени приемат Исус като Спасител и Господ. Анализът на тези групи от обръщеници е много важен за разбирането на по-късните Павлови послания до тези църкви.
- c. Вероятно църквата е съставена предимно от езичници, което е видно от липсата на старозаветни алюзии и в двете послания. Езичниците с готовност приемат Исус като Спасител и Господ по няколко причини:
- (1) Традиционните им вярвания са безполезни суеверия. Солун е в подножието на планината Олимп и всички знаят, че на върха ѝ не живее никой.
 - (2) Благовестието е достъпно за всички.
 - (3) Християнството не съдържа националистични еврейски тенденции. Еврейската религия привлича мнозина заради нейния монотеизъм и високия морален стандарт, но има и такива, които са отвратени заради церемонии като обрязването, както и заради расовите и националистични предразсъдъци.
 - a. Много „видни жени” приемат християнството, защото са в състояние да правят собствен религиозен избор. Жените са по-свободни в Македония и Мала Азия, отколкото в останалата част от гръко-римския свят (Sir Wm. M. Ramsay, *St. Paul the Traveller and Roman Citizen*, New York: G. P. Putnam's Sons, 1896, p. 227). Въпреки това, жените от по-бедните класи, макар и свободни, са под влиянието на суеверието и политеизма (Ramsay, p. 229).
 - b. Мнозина смятат за проблем трудното определяне на времето на Павловия престой в Солун:
 - (1) Деяния 17:2 ни казва, че Павел дискутира в синагогата в Солун, в три поредни съботи.
 - (2) I Сол. 2:7-11 ни казва, че Павел упражнява търговията си. Тя е свързана с направи на шатри или както някои предполагат, работа с кожа.
 - (3) Фил. 4:16 предполага по-дълъг престой, при който Павел поне на два пъти получава парична помощ от църквата във Филипи, докато е в Солун. Разстоянието между двата града е около 150 км. Някои предполагат, че Павел стои там около два или три месеца, а трите съботи касаят само служението сред евреите (Shepard, p. 165).
 - (4) Различните разкази за обръщениците в Деяния 17:4 и I Сол. 1:9, и Гал. 2:4 подкрепят това схващане. Ключовата разлика в описанията е отхвърлянето на идолите от страна на езичниците. Езичниците в Деяния са еврейски прозелити и вече са отхвърлили идолите. Контекстът предполага, че Павел е имал по-обширно служение сред езичниците, отколкото сред юдеите.
 - (5) Не е сигурно кога точно се е разгърнало служението, защото Павел винаги отива първо при юдеите. След като те отхвърлят посланието му, той се обръща към езичниците. Когато много от тях откликват на благовестието, юдеите започват да ревнуват (което е една от мисионерските техники на Павел, ср. Римляни 9-11 глави) и настава бунт сред равнините в града.
 - f. Заради бунта Павел напуска къщата на Ясон и се скрива заедно с Тимотей и Сила, или поне те не са там, когато юдеите шурмуват къщата, за да ги открият. Политарх кара Ясон да въздвори ред и сигурност. Това принуждава Павел да бяга през нощта и да отиде в Берия. Въпреки всичко това, Църквата продължава да свидетелства за Христос сред ужасна опозиция.

АВТОР

- A. I Солунци. Единствено съвременните критици на формата сериозно оспорват Павловото авторство и автентичността на I Солунци, но техните заключения не са убедителни за повечето учени. I Солунци участва в канона на Маркион (140г. сл. Хр.) и в Мураториевия фрагмент (200г. сл. Хр.). Присъства в двата списъка с канонични книги на НЗ, циркулиращи в Рим. Иринеи цитира I Солунци—той пише около 180г. сл. Хр.
- B. II Солунци.
1. Книгата на II Солунци не винаги е приемана като Павлово послание и е атакувана по няколко показателя:
 - a. Лексиката представлява проблем. Посланието съдържа много думи, които не се срещат в другите Павлови послания.
 - b. „Стилът е стереотипен и на места изненадващо формален” (Heard, p. 186).
 - c. Съществува известна непоследователност в есхатологията на двете послания.
 - d. II Солунци съдържа мнение за Антихриста, което е уникално за НЗ, затова Павел заключава, че Павел не е авторът.
 2. Автентичността на II Солунци е базирано на няколко предпоставки:
 - a. Поликарп, Игнатий и Юстин го признават
 - b. Включено е в канона на Маркион
 - c. Включено е в Мураториевия фрагмент
 - d. Иринеи го цитира по име
 - e. При сравняване на двете послания се вижда, че речникът, стилът и богословието са Павлови, както в I Солунци. Двете послания много си приличат, не само заради идеите в тях, но и заради фразеологията. Ако изключим уводните и заключителните формули, приликите остават в около една трета от материала.Общият тон на II Солунци е различен от този на първото послание, тъй като е постудено и по-формално. Това е лесно разбираемо, ако се вгледаме в емоционалните обстоятелства, съпровождащи написването на първото писмо и проблемите при написване на второто.
- C. Ред на посланията
1. F. W. Manson представя друга интересна хипотеза, използвайки бележките на Johannes Weiss. Според тях посланията са в обратен ред. Причините за това са:
 - a. Изпитанията и скърбите са в кулминация във II Солунци, но са отминали в I Солунци;
 - b. Във II Солунци вътрешните проблеми се коментират като нещо, току-що научено от автора, докато в I Солунци обстоятелствата са достойни на всички;
 - c. Твърдението, че солунците нямат нужда от основни наставления за времената и годините (I Сол. 5:1) е много уместно, ако те вече са запознати с II Солунци 2 глава;
 - d. Формулата „а относно...” в I Сол. 4:9, 13; 5:1 напомня за I Кор. 7:1,25; 8:1; 12:1; 16:1,12, където авторът отговаря на въпроси, повдигнати в писмо, изпратено до него. Manson смята, че отговорите касаят определени въпроси, зададени във II Солунци.
 2. Този аргумент може да бъде париран от няколко предположения:
 - a. Проблемите, занимаващи вниманието на Павел се засилват и задълбочават от I Солунци до II Солунци;
 - b. Пасажите във II Солунци са по повод писмо от Павел (2:2, 15; 3:17) и ако приемем, че това не е I Солунци, тогава имаме проблем с изгубено писмо;
 - c. Личните спомени, съставляващи съществена част в първото писмо, липсват във второто, което изглежда естествено, ако то е негово продължение;
 - d. Тонът на писмата изглежда напълно неестествен за тази ситуация, ако редът е обратен.

ДАТИРАНЕ НА ПОСЛАНИЯТА

- A. Датата на написване на Солунците е една от най-сигурните по отношение на Павловите послания. Отбелязано е, че „докато е в Коринт, Павел е арестуван и е отведен пред Галион,

проконсула на Ахая.” Надпис, открит в Делфи, съдържа отговор на същия този Галион на въпрос на император Клавдий. Датиран е в 12-ата година от арбитражната власт на императора и 26-ата година от неговото възцаряване. Тази 12-а година е от 25-и януари 52 г. сл.Хр. до 24 януари 53 г. Не е ясно точно кога е 26-ата година от коронацията, но 27-ата е преди 1 август 52 г. Решението на Клавдий е било дадено на Галион в първата половина на 52 г. Проконсулите обикновено са назначавани на служба в началото на лятото и заемат поста една година. Това означава, че Галион е заел поста си в началото на 51-а година (Morris, p. 15).

В. Това датиране на поста на проконсула не решава изцяло всички проблеми с датата на Посланията до солунците. Павел прекарва в Коринт 18 месеца (Деяния 18:11), но не е ясно в кой момент точно се явява пред Галион. Повечето коментатори датират I и II Солунци в 50-51 г.

С. Възможна хронология на Павловите писания, следваща Ф.Ф. Брус и Мъри Харис с малки промени

Книга	Дата	Място	Връзка с Деяния
1. Галатяни	48 г.	Сирийска Антиохия	14:28; 15:2
2. I Солунци	50 г.	Коринт	18:5
3. II Солунци	50 г.	Коринт	
4. I Коринтяни	55 г.	Ефес	19:20
5. II Коринтяни	56 г.	Македония	20:2
6. Римляни	57 г.	Коринт	20:3

Писма от затвора

7. Колосяни	начало на 60-те	Рим	
8. Ефесяни	начало на 60-те	Рим	
9. Филимон	начало на 60-те	Рим	
10. Филипяни	края на 62-63 г.	Рим	28:30:31

Четвърто мисионерско пътуване

11. I Тимотей	63 г. или по-късно	Македония	
12. Тит	63 г. но преди	Ефес?	
13. II Тимотей	64?-68 г.	Рим	

СЪБИТИЯ, СВЪРЗАНИ С ПОСЛАНИЯТА ДО СОЛУНЦИТЕ

- А. Събитията, довели до написване на Павловите Послания до солунците са комплексни и се преплитат. Трябва да се отбележат някои особености, свързани главно с физическата и емоционална обстановка. Павел е принуден да напусне новите солунски вярвачи, защото юдеите подбуждат суеверната, политеистична тълпа да се разбунтува пред къщата на Ясон в търсене на Павел и спътниците му. След като Политарх ги изслушва, Ясон и другите християнски водачи са принудени да вземат мерки за подsigуряване мира и сигурността. Когато Павел научава за това, той знае, че трябва да продължи напред, напускатки тази незряла църква. Затова, той отива в Берия с Тимотей и Сила. Очевидно Тимотей първо остава (ср. Деяния 17:10), след което отива в Атина заедно със Сила (ср. Деяния 17:15). Първоначално, радушият прием на юдеите в Берия е благословение за Павел, предвид силната юдейска опозиция до момента. Това обаче не трае дълго. Юдеите от Солун идват в Берия и започват да създават проблеми. Затова, Павел трябва да напусне отново.
- В. Този път Павел отива в Атина, където среща хладен прием. Той се превръща в атракция за учените философи. Павловите преживявания в Македония са характерни с преследвания и опозиция. Той е бит, разсъблечен и изхвърлен извън града. Учените му се подиграват, а езичниците и някои от неговите сънародници го мразят (ср. II Кор. 4:7-11; 6:4-10; 11:23-29).

- C. Павел е принуден да напусне обещаващата църква в Солун в ключов момент. Те са незрели във вярата и са изправени пред страдания и преследване. Павел не може повече да издържа на душевното терзание. Обезпокоен за новите обръщеници, някъде между Берия и Атина, Павел изпраща Тимотей и Сила да посетят новите македонски църкви. Тимотей отива в Солун. Мнозина смятат, че той е останал, за да служи там от шест месеца до една година. Църквата отчаяно се нуждае от някой, който да ги поучава, утешава и насърчава. Самият Тимотей е вярващ сравнително отскоро. Той става християнин по време на първото мисионерско пътуване на Павел, но го придружава от Листра, момент от второто мисионерско пътешествие. Следователно, той е нов с служението, но Павел му гласува голямо доверие. Това е първата задача на Павел като официален представител на Павел.
- D. В Атина Павел служи сам и това много го обезсърчава и депресира, заради липсата на отклик на благовестието в Македония и непрекъснатата му грижа за новите християни там. Той е особено загрижен за църквата в Солун. Може ли една църква да бъде утвърдена за толкова кратко време и да устои въпреки трудните обстоятелства? (Carter, p. 115) освен това той не получава никакво известие от Тимотей и Сила за известно време (шест месеца до година, макар че някои смятат, че се касае за един-два месеца) (Farrar, p. 369). Това е емоционалното състояние, в което заваряваме Павел, когато пристига в Коринт.
- E. В Коринт се случват две неща, които много насърчават Павел.
1. Видението, че Бог има мнозина в Коринт, които ще откликнат на благовестието (Деяния 18:9-10).
 2. Тимотей и Сила идват, носейки добри вести (Деяния 18:5). Вестите на Тимотей от Солун, карат Павел да им напише писмо от Коринт. Павел отговаря на въпроси на църквата относно доктринални и практични теми.
- F. Написването на II Солунци става малко след изпращането на I Солунци, защото то не е постигнало целите, начертани от Павел. Освен това, той е наясно с новопоявили се проблеми. Много учени смятат, че II Солунци е написано около шест месеца след I Солунци.

ЦЕЛ НА ПОСЛАНИЯТА

- A. Посланията до солунците имат тройка цел:
1. Да споделят Павловата радост и благодарност към Бога за верността и христоводобие на солунците, дори и сред изпитания.
 2. Да отговори на критиката относно неговите мотиви и характер, отправени към него.
 3. Да дискутира завръщането на Господа. Този есхатологичен елемент от Павловото проповядване предизвиква два въпроса в умовете на солунските християни:
 - a. Какво ще стане с вярващите, които са умрели преди Христовото завръщане?
 - b. Какво ще стане с онези вярващи от църквата, които са спрели да работят и само чакат Господ да се върне (Barclay, pp. 21-22).
 4. Да отговори на конкретни въпроси, зададени от Църквата (ср. 4:13; 5:1).
- B. Голяма част от горните въпроси могат да се обяснят с факта, че църквата е млада и много ревностна. Точно поради тази причина, те са недостатъчно обучени и дисциплинирани. Тези проблеми са характерни за такъв тип църква: нови вярващи, слаби, колебливи, лениви, объркани и склонни към илюзии.
- C. Причината за написване на II Солунци е: „Касае се за второ третиране на един и същ случай, след като става ясно, че упоритите симптоми се появяват отново, а първата рецепта се е оказала безполезна” (Walker, p. 2968)

БИБЛИОГРАФИЯ НА ЦИТИРАНИТЕ ИЗТОЧНИЦИ

Barclay, William. *The Letters and the Revelation. The New Testament*. 2 vol. New York: Collins, 1969.

Carter, Thomas. *Life and Letters of Paul*. Nashville: Cokesbury Press, 1921.
 Farrar, Dean. *The Life and Work of St. Paul*. New York: Cassell and Company, Limited, 1904.
 Heard, Richard. *An Introduction to the New Testament*. New York: Harper and Row Publishers, 1950.
 Metzger, Bruce Manning. *The New Testament: Its Background, Growth and Content*. Nashville: Abingdon Press, 1965.
 Manson, T. W. *Studies in the Gospels and Epistles*. Philadelphia: Westminster, 1962.
 Morris, Leon. *The First and Second Epistles to the Thessalonians*. Grand Rapids: Eerdmans, 1991.
 Ramsay, W. M. *St. Paul the Traveller and Roman Citizen*. New York: G. P. Putnam's Sons, 1896.
 Shepard, J. W. *The Life and Letters of Paul*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1950.
 Walker, R. H. *The International Standard Bible Encyclopedia*. Vol. V. N. D.

ПРЕГЛЕД НА СЪДЪРЖАНИЕТО*

- A. Поздрав, 1:1
- B. Благодарствена молитва, 1:2-4
- C. Спомени, 1:5-2:16
 - 1. Откликът на Солунците на първото проповядване на Павел, 1:5-10
 - 2. Проповядване на благовестието в Солун, 2:1-16
 - a. Чистите мотиви на Павловия екип, 2:1-6a
 - b. Екипът отказва издръжка, 2:6b-9
 - c. Поведението на тима е безупречно, 2:10-12
 - d. Посланието на Божието Слово, проповядвано от тима, 2:13
 - e. Преследване, 2:14-16
- D. Връзката между Павел и Солунците, 2:17-3:13
 - 1. Неговото желание да се върне, 2:17,18
 - 2. Павел се радва заради солунците, 2:19, 20
 - 3. Мисията на Тимотей, 3:1-5
 - 4. Докладът на Тимотей, 3:6-8
 - 5. Задоволството на Павел, 3:9, 10
 - 6. Молитвата на Павел, 3:11-13
- E. Увещания за християнско поведение, 4:1-12
 - 1. Общи, 4:1, 2
 - 2. За сексуална чистота, 4:3-8
 - 3. За братска любов, 4:9, 10
 - 4. Всеки да изкарва прехраната си, 4:11, 12
- F. Проблеми, свързани с Второто идване, 4:13-5:11
 - 1. Вярващите, които са мъртви преди Второто идване, 4:13-18
 - 2. Времето на Второто идване, 5:1-3
 - 3. Деца на своето време, 5:4-11
- G. Общи увещания, 5:12-22
- H. Заключение, 5:23-28

* Тази книга не се подразделя ясно на догматична и практическа част, както останалите послания на Павел. Ако се следва познатия модел, Павловият коментар относно Второто идване в 4:17-18 ще е практическата, а не – доктринална част! Темата за Второто пришествие не е доктрина, която трябва да бъде утвърдена, но живот на очакване за предстоящото идване на Исус, което може да настъпи всеки момент.

I Солунци 1 гл.

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Поздрав 1:1	Поздрав 1:1	Поздрав 1:1	Поздрав 1:1	Обръщение 1:1
Вярата и примерът на солунците 1:2-10	Техният добър пример 1:2-10	Благодарност 1:2-10	Любовта и вярата на солунците 1:2-10	Благодарност и поздравления 1:2-3 1:4-10

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставяте вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА 1-10 СТИХОВЕ

- A. Стих 1 е стандартно обръщение за писмата в Първи век. Павел го превръща в уникално християнско, като заменя типичната гръцка дума „поздрав“ (*charis vs. charein*) с „благодат“
- B. Стихове 2-10 представляват дълга, благодарствена молитва към Бога за вярващите в Солун:
 1. Стихове 2-5 формират едно изречение, описващо евангелското свидетелство на Павел.
 2. Стихове 6-9 описват отклика на солунците.
- C. В ст. 2-5 е разкрита Троицата. Вж. **Специално понятие: ТРОИЦАТА** към Гал. 4:4.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Солунци 1:1

1 Павел и Сила, и Тимотей до солунската църква в Бог Отец и Господ Исус Христос: Благодат и мир да бъде на вас!

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 1:1

¹Paul and Silvanus and Timothy to the church of the Thessalonians in God the Father and the Lord Jesus Christ: Grace to you and peace.

1:1 „Павел” Савел от Тарс за първи път е наречен Павел в Деяния 13:9. Вероятно всички евреи от „диаспората” имат еврейско и гръцко име. Ако е така, тогава Савел е кръщелното му име, но защо в Деяния 13 глава внезапно се появява Павел? Възможно е (1) другите да започват да го наричат така или (2) той започва да гледа на себе си като „малък” или „незначителен.” Гръцкото име *Paulos* означава „малък.” Има няколко теории относно произхода на неговото гръцко име.

1. Съгласно традицията от втори век, Павел е бил нисък, пълен, плешив, прегърбен, с рунтави вежди и с изпъкнали очи, което вероятно е причина за името му, ако съдим по неканоничната книга от Солун, наречена *Павел и Текла*.
2. Пасажи, в които Павел нарича себе си „най-нищожният от светиите,” защото е гонел Църквата в Деяния 9:1-2 (I Кор. 15:9; Ефес. 3:8; I Тим. 1:15).

Някои смятат, че тази характеристика „нищожен” е название, което самият Павел избира за себе си. Обаче, в книга като Галатяните, където той изтъква своята независимост и равенство с Дванайсетте, това е малко вероятно (II Кор. 11:5; 12:11; 15:10).

Забележете, че в увода към Солунската църква липсва защита на Павловото апостолство. От всички църкви, Солунската и Филипийската най-много подкрепят Павел.

□ **„Силванус”** Това е неговото римско име. Той, като Павел е Римски гражданин (Деяния 16:37). Лука го нарича и „Сила”. Той е надарен пророк и уважаван член от Йерусалимската църква, като Варнава (Деяния 15:22,27,32; I Петър 5:12). Той замества Варнава като Павлов спътник на второто и третото мисионерско пътуване.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СИЛА (СИЛВАНУС)

Сила или Силванус е човекът, който Павел избира да го придружи на второто му мисионерско пътуване, след като Варнава и Йоан Марк заминават за Кипър:

- A. За първи път той е споменат в Библията, в Деяния 15:22, където е наречен водещ сред братята от църквата в Йерусалим.
- B. Той е пророк (вж. Деяния 15:32).
- C. Той е римски гражданин като Павел (вж. Деяния 16:37).
- D. Той и Юда Варсава са изпратени в Антиохия от църквата в Йерусалим, за да проверят ситуацията (вж. Деяния 15:22,30-35).
- E. Павел го споменава във II Кор. 1:19 като съработник, проповядващ евангелието.
- F. По-късно е идентифициран с Петър в написване на I Петър. (вж. I Петър 5:12).
- G. както Павел, така и Петър го наричат Силванус, докато Лука го нарича Сила (арамейската форма на Савел). Вероятно Сила е неговото еврейско име, а Силванус е латинското му име (вж. F. F. Bruce, *Paul: Apostle of the Heart Set Free*, стр. 213).

□ **„Тимотей”** Той е Павлов обръщеник от Листра по време на първото мисионерско пътуване. Тимотей става част от екипа на Павел по време на второто му пътуване (Деяния 16:1-3), заменяйки Йоан Марк. За по-подробно описание, вж. **Въведение В. 3.**

□ **„Солунската”** Деяния 17:1-9 описва Павловата среща с тези хора.

□ „църква” *Ekklesia* означава „призовани”. Първоначално означава градско събрание в гръцкото общество (Деяния 19:32). Гръцкият превод на СЗ, Септуагинта използва думата, за да преведе еврейската *qahal*, което означава „общност” (Изход 12:6; 16:3; Левит 4:13; Числа 14:5; 20:6; Втор. 5:22; 9:10; 10:4; 18:16). Ранната църква се счита за Месианската общност в Израил. Вж. **Специално понятие:** ЦЪРКВАТА (*EKKLESIA*) към Гал. 1:2.

□ „в Бог Отец и Господ Исус Христос” Бог и Исус са комбинирани синтактично с един ПРЕДЛОГ, определящ и двете личности (3:11; II Сол. 1:2, 12; 2:16). Това е техника, използвана от новозаветните автори, за да подчертаят богословски божествеността на Христос. Другата техника е да приписват на Исус от Назарет старозаветните титли и функции на *ЯХВЕ*.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОТЕЦ

Старият Завет въвежда близката роднинска метафора, че Бог е Баща.

1. Израилевият народ често се нарича „син” на *ЯХВЕ* (вж. Осия 11:1; Мал. 3:17);
2. Още по-рано във Второзаконие се среща аналогията, че Бог е (вж. Втор. 1:31);
3. Във Втор. 32 гл. Израил се нарича „неговите чада”, а Бог е наречен „твоята баща”;
4. Същата аналогия се излага в Пс. 103:13 и се разработва в Пс. 68:5 (баща на сирачетата);
5. Изразът е обичаен за пророците (вж. Исаия 1:2; 63:8); Израил често се нарича син, а Бог – баща (вж. Исаия 63:16; 64:8; Ерем. 3:4,19; 31:9).

Исус е говорил арамейски език, което означава, че на много от местата, където в гръцкия се среща думата *Pater*, вероятно това отразява арамейската дума *Abba* (14:36). Фамилиарното обръщение „Татко” отразява близостта между Исус и Отец. А когато Исус го разкрива пред последователите си, това насърчава и тях да търсят същата близост с Отец. В Стария Завет понятието „Отец” се среща само веднъж във връзка с *ЯХВЕ*, но Исус го използва многократно и целенасочено. Така Той дава откровение за новото взаимоотношение между хората и Бога чрез Христос.

□ „Господ” Бог разкрива Своето заветно име на Мойсей в Изход 3:14—*ЯХВЕ*. По-късно евреите се страхуват да произнасят това свято име, да не би да го кажат напразно и да нарушат една от Десетте заповеди (Изход 20:7; Втор. 5:11). Затова, четейки Писанията те я заменят с думата *Adon*, което означава, „съпруг, собственик, господар, господ”. Оттам идва превода на *ЯХВЕ* като ГОСПОД.

Често когато новозаветните автори наричат Исус „Господ” (*kurios*), те подчертават Неговата божественост. Така се появява веруюто на Ранната църква, което е формула при кръщение: „Исус е Господ” (Римл. 10:9-13; Фил. 2:6-11).

□ „Исус” Това име означава „*ЯХВЕ* спасява” (Матей 1:21), еквивалент на старозаветното „Йешуа”. Името „Исус” идва от еврейската дума за спасение (*hosea*) прибавена към заветното име за Бог (*ЯХВЕ*).

□ „Христос” Това е превод на еврейското понятие за „Помазаник” (*mashiach*). Касае се за специално изпълване и овластяване от Духа, за да се осъществи задача, възложена от *ЯХВЕ*. Това е еврейско понятие за Божия Специален, Обещан, Идващ „Месия” (Лука 2:11,26; 3:15; 4:41; 9:20; 22:67; 23:2,35,39; 24:26,46).

□ „Благодат” Павел променя светската дума за поздрав *charein c charis* (благодат), превръщайки я в уникално богословско понятие. Благодатта винаги предшества мира.

□ „мир” тази дума отразява еврейския поздрав *shalom*. Изразът „благодат и мир” вероятно цели да комбинира традиционните гръцки и еврейски поздрави.

След думата „мир”, преводът на Крал Джеймс (KJV) добавя типичния Павлов израз „от Бог нашият Отец и Господ Исус Христос” от II Сол. 1:1. Този израз липсва в гръцките унциални ръкописи В, F, или G. той присъства в древните унциални ръкописи ! и А. Малко по-различна форма е налице в ръкопис D. може би е добавка на преписвача, заимствана от II Сол. 1:2. UBS⁴ категоризира краткия текст, без добавена фраза с „А” (сигурен).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Солунци 1:2-10

2 Винаги благодарим на Бога за всички вас и ви споменаваме в молитвите си, 3 като си спомняме непрестанно пред нашия Бог и Отец за вашата работа във вярата и усилия на любов, и твърдост в надежда в нашия Господ Исус Христос. 4 Понеже знаем, възлюбени от Бога братя, че Той ви е избрал; 5 защото нашето благовестие не дойде до вас само с думи, но също и със сила, със Светия Дух и с голяма увереност; както и знаете какви се показахме помежду ви заради вас. 6 И вие станяхте подражатели на нас и на Господа, като приехте словото сред много скръб с радостта на Светия Дух; 7 така че станяхте пример на всички вярващи в Македония и Ахая. 8 Защото от вас се прогласи Господното слово не само в Македония и Ахая, но за вашата вяра в Бога се разчу навсякъде, така че няма нужда ние да казваме нищо за нея. 9 Защото самите те разказват за нас – какъв достъп сме имали при вас и как сте се обърнали към Бога от идолите, за да служите на живия и истинен Бог 10 и да очаквате Неговия Син от небесата, когото Той възкреси от мъртвите – Исус, който ни избавя от идещия гняв.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 1:2-10

²We give thanks to God always for all of you, making mention *of you* in our prayers; ³constantly bearing in mind your work of faith and labor of love and steadfastness of hope in our Lord Jesus Christ in the presence of our God and Father, ⁴knowing, brethren beloved by God, *His* choice of you; for our gospel did not come to you in word only, but also in Spirit and with full conviction; just as you know what kind of men we proved to be among you for your sake. ⁶You also became imitators of us and of the Lord, having received the word in much tribulation with joy of the Holy Spirit, ⁷so that you became an example to all the believers in Macedonia and in Achaia. ⁸For the word of the Lord has sounded forth from you, not only in Macedonia and Achaia, but also in every place your faith toward God has gone forth, so that we have no need to say anything. ⁹For they themselves report about us what kind of a reception we had with you, and how you turned to God from idols to serve a living and true God, ¹⁰and to wait for His Son from heaven, whom He raised from the dead, *that* is Jesus, who rescues us from the wrath to come.

1:2 „Ние” Това касае Павел, Сила и Тимотей (мисионерски екип от повярвали юдеи). Павел използва това МЕСТОИМЕНИЕ В МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО по-често в I Солунци в сравнение с останалите послания. Не е ясно как това е повлияло на процеса на написване на книгата. Павел често използва секретари. Не е известно с каква свобода са се ползвали тези писари.

□ **„благодарим на Бога”** Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което говори за продължително действие. Цялото писмо е пропито с дух на благодарност (2:13; 3:9). Павел има прекрасни взаимоотношения с тази църква, както и с църквата във Филипи. Уводните молитви на Павел не са само съобразяване с културния гръцки стил, но често въвеждат богословските теми.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БЛАГОДАРНОСТТА

I. Увод

A. Това е подобаващото отношение на вярващите към Бога:

1. Това е изворът на нашата прослава към Бога чрез Христос
 - a. II Коринтяни 2:14
 - b. II Коринтяни 9:15
 - c. Колосяни 3:17
2. Това е правилният мотив за служение, I Кор. 1:4
3. Това е тема, която започва в небето:
 - a. Откровение 4:9
 - b. Откровение 7:12
 - c. Откровение 11:17
4. Това е тема, касаеща всички вярващи
 - a. Колосяни 2:7
 - b. Колосяни 3:17
 - c. Колосяни 4:2

II. Библейски материал

A. Стар Завет

1. Две основни думи
 - a. *yadah* (BDB 392), което означава прослава
 - b. *todah* (BDB 392), което означава благодарност. Обикновено се използват при принасянето на жертви (вж. II Лет. 29:31; 33:16)
 2. Давид назначава специални левити, които да прославят Бога и да Му благодарят. Това е продължено от Соломон, Езекия и Неемия.
 - a. I Летописи 16:4,7,41
 - b. I Летописи 23:30
 - c. I Летописи 25:3
 - d. II Летописи 5:13
 - e. II Летописи 7:6
 - f. II Летописи 31:2
 - g. Неемия 11:12
 - h. Неемия 12:24,27,31,38,46
 3. Псалтирът е сборник с прославата и благодарността на Израил.
 - a. Благодарност към *ЯХВЕ* за Неговата вяност към Завета
 - (1) Псалом 107:8
 - (2) Псалом 103:1и сл.ст.
 - (3) Псалом 138:2
 - b. Благодарността е част от хвалението, по време на процесията към Храма
 - (1) Псалом 95:2
 - (2) Псалом 100:4
 - c. Благодарността е неизменна част при жертвоприношенията
 - (1) Псалом 26:7
 - (2) Псалом 122:4
 - d. Благодарност за делата на *ЯХВЕ* (1) Избавление от неприятели
 - (a) Псалом 7:17
 - (b) Псалом 18:49
 - (c) Псалом 28:7
 - (d) Псалом 35:18
 - (e) Псалом 44:8
 - (f) Псалом 54:6
 - (g) Псалом 79:13
 - (h) Псалом 118:1,21,29
 - (i) Псалом 138:1
 - (2) Избавление от затвор (метафора), Псалом 142:7
 - (3) Избавление от смърт
 - (a) Псалом 30:4,12
 - (b) Псалом 86:12-13
 - (c) Исаия 38:18-19
 - (4) Той сваля нечестивите и въздига праведните
 - (a) Псалом 52:9
 - (b) Псалом 75:1
 - (c) Псалом 92:1
 - (d) Псалом 140:13
 - (5) Той прощава
 - (a) Псалом 30:4
 - (b) Исаия 12:1
 - (6) Той се грижи за Своя народ
 - (a) Псалом 106:1и сл.ст.
 - (b) Псалом 111:1
 - (c) Псалом 136:1,26
 - (d) Псалом 145:10
 - (e) Йеремия 33:11
- В. Нов Завет**
1. Основна дума, използвана за благодаря и благодарност (някои цитати)
 - a. *eucharisted* (I Кор. 1:4,14; 10:30; 11:24; 14:17,18; Кол. 1:3,12; 3:17)
 - b. *eucharistos* (Кол. 3:15)
 - c. *eucharistia* (I Кор. 14:16; II Кор. 4:15; 9:11,12; Кол. 2:7; 4:2)
 - d. *charis* (I Кор. 15:57; II Кор. 2:14; 8:16; 9:15; I Петър 2:19)
 2. Примерът на Исус
 - a. Той беше благодарен за храната:

- (1) Лука 22:17,19 (I Кор. 11:24)
- (2) Йоан 6:11,23
- 3. Той беше благодарен за отговора на молитва, Йоан 11:41
- други примери за благодарност
 - a. За Божия Дар в Христос, II Кор. 9:15
 - b. За храна
 - (1) Деяния 27:35
 - (2) Римляни 14:6
 - (3) I Коринтяни 10:30; 11:24
 - (4) I Тимотей 4:3-4
 - c. За изцеление, Лука 17:16
 - d. За мир, Деяния 24:2-3
 - e. За избавяне от опасност I
 - (1) Деяния 27:35 I
 - (2) Деяния 28:15 I
 - f. При всички обстоятелства, Филипаяни 4:6
 - g. За всички човеци, особено водачите, I Тимотей 2:1-2
- 4. Други аспекти на благодарност
 - a. Това е Божията воля за всички вярващи, I Солунци 5:18
 - b. Доказателство за живот, изпълнен с Духа, Ефесяни 5:20
 - c. Грех е, ако не си благодарен
 - (1) Лука 17:16-17 I
 - (2) Римляни 1:21 I
 - d. Противоотрова за греха, Ефесяни 5:4 I
- 5. Благодарността на Павел
 - a. Неговият благослов за църквата
 - (1) за прогласяване на евангелието
 - (a) Римляни 1:8
 - (b) Колосяни 1:3-4
 - (c) Ефесяни 1:15-16
 - (d) I Солунци 1:2
 - (2) за подарената благодат
 - (a) I Коринтяни 1:4
 - (b) II Коринтяни 1:11; 4:15
 - (3) за приемане на благовестието, I Солунци 2:13
 - (4) за общението при разпространяване на евангелието, Филипаяни 1:3-5
 - (5) за израстване в благодатта, II Солунци 1:3
 - (6) за познанието на избраните, II Солунци 2:13
 - (7) за духовни благословения, Колосяни 1:12; 3:15
 - (8) за щедрост при даването, II Коринтяни 9:11-12
 - (9) за радост пради новите вярващи, I Солунци 3:9
 - b. Неговата лична благодарност
 - (1) загдето е вярващ, Колосяни 1:12
 - (2) за избавление от робството на греха, Римляни 7:25; II Кор. 2:14
 - (3) за жертвения труд на другите вярващи, Римляни 16:4; II Кор. 8:16
 - (4) за някои незабелязани дела, I Коринтяни 1:14
 - (5) за личния духовен дар, I Коринтяни 14:18
 - (6) за духовното израстване на приятелите, Филимон 4-5
 - (7) за физическата сила за служение, I Тимотей 1:12

III. Заключение

След като сме спасени, благодарността е нашата естествена реакция към Бога. Тя е не само вербална, но е видна в начина ни на живот. Целта на зрелия живот в Божията грижа е да бъдем благодарни за всичко (вж. I Сол. 5:13-18). Благодарността е тема, която се повтаря и в СЗ, и в НЗ. Характерна ли е за вашия живот?

□ „и ви споменаваме” Това е ВЪЗВРАТНО ПРИЧАСТИЕ В СЕГАШНО ВРЕМЕ, подсказвайки целенасоченото решение на Павел да продължи да се моли. Синтактичната структура на Павловата молитва може да се види в трите израза в подчинително наклонение: (1) споменаваме ви (ст. 2); (2) постоянно си спомняме за вас (ст. 3); и (3) знаем (ст. 4).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЗАСТЪПНИЧЕСКА МОЛИТВА

I. Увод

- A. Молитвата е от значение заради примера на Исус
 - 1. Лична молитва, Марк 1:35; Лука 3:21; 6:12; 9:29; 22:29-46
 - 2. Очистването на храма, Мат. 21:13; Марк 11:17; Лука 19:46
 - 3. Молитва - образец, Мат. 6:5-13; Лука 11:2-4
- B. Молитвата е овеществяване на нашата вяра в един личен, грижовен Бог, който е сред нас и е готов да действа в наша полза и в полза на околните посредством нашите молитви.
- C. Бог лично е ограничил себе си, така че да действа в отговор на молитвите на Своите деца в много области (вж. Яков 4:2)
- D. Основната цел на молитвата е нашето общение и време, прекарано с триединния Бог.
- E. Обсегът на молитвата включва всяка личност или всяко нещо, свързано с вярващите. Ние може да се помолим веднъж, с вяра или да се молим отново и отново, ако имаме грижи или тревоги.
- F. Молитвата може да включва няколко елемента
 - 1. Прослава и възхвала на Триединния Бог
 - 2. Благодарност към Бога за Неговото присъствие, общение и промисъл
 - 3. Изповед на нашата греховност от миналото и настоящето
 - 4. Прошения за нашите нужди или желания
 - 5. Ходатайство, когато представяме нуждите на другите пред Отца
- G. Ходатайствената молитва е тайна. Бог обича повече от нас онези, за които се молим, при все това нашите молитви често водят до промяна, отклик или нужда не само у нас самите, но и у тях.

II. Библейски материал

- A. Стар Завет
 - 1. Някои примери за застъпническа молитва :
 - a. Авраам се застъпва за Содом, Битие 18:22 и сл.
 - b. Мойсеевите молитви за Израил
 - (1) Изход 5:22-23
 - (2) Изход 32:31 и сл.
 - (3) Второзаконие 5:5
 - (4) Второзаконие 9:18,25 и сл.ст.
 - c. Самуил се моли за Израил:
 - (1) I Царе 7:5-6,8-9
 - (2) I Царе 12:16-23
 - (3) I Царе 15:11
 - d. Давид се моли за детето си, II Царе 12:16-18
 - 2. БОГ търси ходатаи, Исаия 59:16
 - 3. Известен, неизповядан грях или непокаяно състояние може да повлияят на молитвите ни
 - a. Псалм 66:18
 - b. Притчи 28:9
 - c. Исаия 59:1-2; 64:7
- B. Нов завет
 - 1. Застъпническото служение на Сина и Светия Дух
 - a. Исус
 - (1) Римляни 8:34
 - (2) Евреи 7:25
 - (3) I Йоан 2:1
 - b. Светия Дух, Римляни 8:26-27
 - 2. Ходатайственото служение на Павел
 - a. Моли се за евреите
 - (1) Римляни 9:1и сл.ст.
 - (2) Римляни 10:1
 - b. Моли се за църквите
 - (1) Римляни 1:9
 - (2) Ефесяни 1:16
 - (3) Филипяни 1:3-4,9
 - (4) Колосяни 1:3,9

- (5) I Солунци 1:2-3
- (6) II Солунци 1:11
- (7) II Тимотей 1:3
- (8) Филимон, стих 4
- c. Павел умолява църквите да се молят за него
 - (1) Римляни 15:30
 - (2) II Коринтяни 1:11
 - (3) Ефесяни 6:19
 - (4) Колосяни 4:3
 - (5) I Солунци 5:25
 - (6) II Солунци 3:1
- 3. Ходатайственото служение на църквата
 - a. Молитва един за друг
 - (1) Ефесяни 6:18
 - (2) I Тимотей 2:1
 - (3) Яков 5:16
 - b. Молитва, принасяна за специални групи
 - (1) Нашите врагове, Мат. 5:44
 - (2) Християнските работници, Евреи 13:18
 - (3) владетелите, I Тимотей 2:2
 - (4) болните, Яков 5:13-16
 - (5) отстъпилите, I Йоан 5:16

III. Условия за отговорени молитви

- A. Нашето взаимоотношение с Христос и Духа
 - 1. Пребъждане в Него, Йоан 15:7
 - 2. В Неговото име, Йоан 14:13,14; 15:16; 16:23-24
 - 3. В Духа, Ефесяни 6:18; Юда 20
 - 4. Според Божията воля, Матей 6:10; I Йоан 3:22; 5:14-15
- B. Мотиви
 - 1. Без колебания, Матей 21:22; Яков 1:6-7
 - 2. Смирение и покаяние, Лука 18:9-14
 - 3. Търсене напразно, Яков 4:3
 - 4. Себичност, Яков 4:2-3
- C. Други аспекти
 - 1. Постоянство
 - a. Лука 18:1-8
 - b. Колосяни 4:2
 - 2. Продължително застъпване
 - a. Матей 7:7-8
 - b. Лука 11:5-13
 - c. Яков 1:5
 - 3. Раздори у дома, I Петър 3:7
 - 4. Изповядали всеки съзнателен грях
 - a. Псалм 66:18
 - b. Притчи 28:9
 - c. Исаия 59:1-2
 - d. Исаия 64:7

IV. Богословско заключение

- A. Каква привилегия. Каква възможност. Какво задължение и каква отговорност
- B. Исус е нашият пример. Духът е нашият водач. Отец очаква с нетърпение.
- C. Молитвата може да промени вас, вашето семейство, вашите приятели и света.

1:3 „като си спомняме непрестанно” Това е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Това показва постоянната, интензивна грижа на Павел за тези вярващи. Той чест мисли за тях и благодари на Бога тези обръщеници, както и за всички църкви (Римл. 1:9; Ефес. 1:16; Фил. 1:3-4; Кол. 1:9; II Тим. 1:3; Филимон, ст.4).

□

NASB „вашето дело на вяра и труд с любов, и твърдост в надеждата”

NKJV „вашето дело на вяра и труд с любов, и търпение в надеждата”

TEV „как прилагате вярата си на практика, как любовта ви кара да работите толкова усърдно, и как надеждата ви в нашия Господ Исус Христос е твърда”

NJB „вашата вяра в действие, работихте с любов и устоявахте с надежда”

Всеки от тези три израза е в граматична конструкция, което подсказва, че делото е вършено с вяра, работата е с любов, а твърдостта е плод на надежда. Фокусът е върху едни активни, верни вярващи. Вярата винаги е в отклик на инициращото дело на Бога.

Тези характеристики са в основата на Павловата благодарност към Бога. В Ефес. 2:8-10, благодаратта и вярата са свързани с добрите дела. Тези три понятия (вяра, надежда и любов) често са свързани в НЗ (Римл. 5:2-5; I Кор. 13:13; Гал. 5:5-6; Кол. 1:4-5; I Сол. 5:8; Евреи 6:10-12; 10:22-24; I Петър 1:21-22). Редът често е различен. В този контекст, „вярата” не е свързана с доктрината (Юда, ст. 3 & 20), но с личното доверие (ст. 8). Вж. **Специално понятие: ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ В НОВИЯ ЗАВЕТ** към Гал. 3:6.

□ „**работа**” Думата „работа” има много наситен смисъл—Християнството е активно, не - пасивно (I Кор. 15:58).

□ „**твърдост**” Това също не е пасивен аспект, но активно, твърдо устояване всред изпитания (Лук. 21:19; Римл. 5:3-4). Това означава да видиш дадена нужда, след което доброволно да помагаш, докато бъде снабдена (II Сол. 1:4).

□ „**надежда, в Господ Исус Христос**” Това е алюзия за *parousia* или Второто идване на Христос, основна тема в това послание (1:10; 3:13; 4:13-5:11; 5:32, II Сол. 1:7,10). Забележете, че всяка глава завършва с дискусия по тази тема. Думата „надежда” не съдържа елементи на съмнителното „може би” или „би могло,” но по-скоро е очакване на събитие, без да е уточнен конкретният момент. Вж. **Специално понятие: НАДЕЖДА** към Гал. 5:5.

1:4 „знаем” Това е третото ПРИЧАСТИЕ, свързано с молитвата на Павел в ст. 2.

□ „**възлюбени от Бога**” Буквално „божествено възлюбени”. Това ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ е богословски свързано с тяхното избиране (Ефес. 1:4-5). То подчертава постоянния статус на вярващите като „възлюбени”. Източникът на любов е Бог. ПРИЛАГАТЕЛНОТО „възлюбен” (*agap'tos*) обикновено се използва за любовта на Отец към Исус (Матей 3:17; 12:18; 17:5; Ефес. 1:6). То започва да се използва и за онези, които се доверяват на Исус с вяра и също са възлюбени от Отца (Римл. 1:7; Кол. 3:12; II Сол. 2:13).

□

NASB „Неговия избор на вас”

NKJV „вашето избиране от Бога”

NRSV „че Той ви е избрал”

TEV „Бог... ви е избрал”

NJB „че сте били избрани”

Макар че липсва ГЛАГОЛ (ИЗРАЗ СЪС СЪЩЕСТВИТЕЛНО „изборът на вас”), авторът на действието е Бог в Христос, което е изразено със СТРАДАТЕЛНИЯ ЗАЛОГ в предишния ГЛАГОЛ и Бог изрично е споменат. Изтъкната е богословската необходимост от инициращата Божия любов и избор (Йоан 6:44,65). Павел знае, че са избрани, защото са откликнали на благовестието! Божият избор е потвърден от Неговите мощни дела, изразени в ст. 5. Избирането е призив към святост (Ефес. 1:4) и служение (Кол. 3:12-14; II Петър 1:2-11).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗБИРАНЕТО

Избирането е прекрасна доктрина. Тя обаче не е зов за фаворитизъм, а по-скоро призив да бъдем посредници или средство за избавлението на другите! В Стария Завет понятието се използва предимно за служение. В Новия Завет се среща най-вече в контекста на спасението, което води до служение. Библията никъде не примирява привидното противоречие между Божия суверенитет и

свободната воля на човека. Тя подкрепя и двете! Добър пример за това библейско напрежение може да се види в Римляни 9 глава (върху суверенния избор на Бога) и Римляни 10 глава (върху подобаващия отклик от човека; вж. 10:11,13).

Ключът към това богословско напрежение може би се крие в Ефесяни 1:4. Исус е избраният човек на Бога, в когото всички хора са потенциално избрани (Карл Барт). Исус е Божието „да“ на нуждата на това паднало човечество (Барт). Ефесяни 1:4 също така ни помага да изясним въпроса с твърдението, че целта на предопределението не е небето, а святостта (т.е. христоподобието). Ние често изпитваме привличане към ползите от благовестието и пренебрегваме отговорностите! Божият призив (избирането) е както за времето, така и за вечността!

Всяка доктрина е свързана с други истини и никога не е самостоятелна. Хубава аналогия тук би била съпоставката между съзвездието и самотната звезда. Бог представя истината с помощта на източни, а не на западни жанрове. Ние не трябва да отстраняваме напрежението, което се провокира от диалектическите (т.е. парадоксалните) двойки доктринални истини (т.е. трансцендентността на Бога срещу иманентността му; или сигурността на спасението срещу устояването на вярващите; или Исус като равен на Отец срещу Исус като покорен на Отец; или свободата на христианина срещу отговорността му да бъде заветен партньор и т.н.).

Богословската представа за „завет“ обединява суверенитета на Бога (който винаги поема инициативата и начертава дневния ред) и задължителния първоначален и траен отклик с покаяние и вяра от страна на човека (вж. Марк 1:15; Деяния 3:16,19; 20:21). Бъдете внимателни срещу изкушението да редактирате едната страна на парадокса за сметка на другата! Внимавайте и да не залагате своята собствена доктрина или богословска система!

1:5

NASB, NKJV „не дойде до вас само с думи“
NRSV „дойде при вас не само със слово“
TEV „не само с думи“
NJB „дойде при вас не само като думи“

Евангелието е нещо повече от абстрактна идея, то променя живота им (Римляни 1:16; Яков 2:14-26). Това трябва да определя и проповядването на благовестието днес. Целта е святост, не само правилна доктрина (Римл. 8:28-29; Гал. 4:19; Ефес. 1:4). Благовестието е (1) приемане на една личност, (2) вяра в истината за тази личност (3) и живот в подражание на тази личност! И трите аспекта са съществено важни.

□ „**със сила, със Светия Дух**“ налице са три, свързани помежду си неща, които потвърждават Божия избор:

1. Благовестието дойде с думи
2. Благовестието дойде със сила
3. Благовестието дойде в Светия Дух

Това касае (1) личното преживяване на солунските вярващи (2) Божието дело чрез Павел (Римл. 8:15-16). Павловото проповядване и поучаване бе мощно потвърждение на истината и духовната сила на благовестието.

□ „**с голяма увереност**“ Тази „пълна увереност“ (Кол. 2:2; Евреи 6:11; 10:22) може да описва Павловото проповядване или начина, по който солунците откликват на благовестието.

□ „**както и знаете какви се показахме помежду ви заради вас.**“ Павел сравнява начина, по който солунците посрещат него и екипа му (2:7,10) с нещата, споменати в 2:3-6. Забележете разликите в глава 2:

Павел	Другите
сред голяма опозиция	
не с грях	грях
не с нечистота	нечистота
не чрез измама	измама
не за да угажда на хора	угаждане на хора
не с ласкателни думи	ласкателства

не от алчност
не в търсене на слава

алчност
стремеж към слава

Нежни като любяща и грижовна майка, Павел и спътниците му предават благовестието, но описват и лъжеучителите, които създават смущения сред евреите (вж. Деяния 17:5).

1:6 „и вие” Това е в ярък контраст с „ние” от ст. 2-5.

□

NASB, NRSV „Вие също станяхте подражатели на нас и на Господа”

NKJV „и вие станяхте подражатели на нас и на Господа”

TEV „вие подражавате на нас и на Господа”

NJB „и вие бяхте убедени да станете подражатели на нас, и на Господа”

„Подражанието” е синоним на „имитирането” (гръцкото понятие и идея се срещат в I Сол. 1:6; 2:14; II Сол. 3:7,9; I Кор. 4:16; 11:1; Гал. 4:12; Фил. 3:17; 4:9). Христоподобие то е Божията цел за всеки вярващ (Римл. 8:28-29; Гал. 4:19; Ефес. 1:4). Божият образ в човечеството трябва да бъде възстановен (Левит 11:44; 19:2; Матей 5:48; Ефес. 1:4; 5:1).

□

NASB, NKJV „приели словото”

NRSV „вие приехте словото”

TEV „вие приехте посланието”

NJB „вие взехте благовестието”

Това понятие съдържа идеята „да приветстваш като желан гост” (Матей 10: 40-41; 18:5) или „да приемеш послание” (II Кор. 11:4; Яков 1:21). Това в ВЪЗВРАТНО ПРИЧАСТИЕ В МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ (отлагателно). Човеците трябва да откликнат на Божията любяща покана в завършеното дело на Христос с покаяние и вяра (Марк 1:15; Йоан 1:12, 3:16; Деяния 3:16,19; 20:21; Римл. 10:9-13). Спасението е (1) послание (доктринална истина); (2) личност (екзистенциална среща); и (3) и реален живот (ст. 6). Ние приемаме евангелското послание и ставаме приятели на Исус. Трябва изцяло да се доверим и на двете. Това води до нов живот на вяроност и святост.

□

NASB „сред голяма борба”

NKJV „с много скръб”

NRSV „въпреки преследване”

TEV „макар че много страдахте”

NJB „голяма опозиция навсякъде около вас”

Думата буквално означава „да притисна” (Йоан 16:33; Деяния 14:22; II Сол. 1:4,6). Приемането на Христос не означава липса на напрежение—точно обратното (Матей 5:10-12; Йоан 15:18-19; Римл. 8:17; I Петър 3:13-17; 4:12-19). Деяния 17 глава описва част от гонението, на което са подложени Павел (II Кор. 4:7-12; 6:3-10; 11:23-28) и тази църква.

□ „с радостта на Светия Дух” тази радост, дадена от Духа е толкова всеобхватна и цялостна, че е налице и ни подкрепя, дори и при силно гонение и болка. Това е радост, която не се влияе от обстоятелствата (Римл. 5:2-5; II Кор. 7:4; I Петър 4:13).

1:7 „станяхте пример на всички вярващи” В известен смисъл, това е хипербола, но може да се приеме и буквално. Радостта и устояването на солунските вярващи във време на изпитания, е голям източник на насърчение за останалите християни. Това напомня за начина, по който страданието на Йов, на пророците (Матей 5:10,12), на Месията и на Апостолите влияе на бъдещите вярващи. Често пъти най-мощното свидетелство на вярващите е в периоди на изпитание, болка и преследване.

□ „пример” Вж. Специално понятие: по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ФОРМА (TUPOS)

Проблемът е в това, че думата *typos* има много и разнообразни употреби.

1. Moulton и Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, стр. 645
 - a. модел
 - b. план
 - c. форма или начин на писане
 - d. указ или постановление
 - e. присъда или решение
 - f. форма на човешко тяло като обречена жертва, принесена на бога на изцелението
 - g. ГЛАГОЛ, използван в смисъл на налагане постановленията на закона
2. Louw и Nida, *Greek-English Lexicon*, том 2, стр. 249
 - a. белег (вж. Йоан 20:25)
 - b. образ (вж. Деяния 7:43)
 - c. модел (вж. Евр. 8:5)
 - d. пример (вж. I Кор. 10:6; Фил. 3:17)
 - e. прототип (вж. Римл. 5:14)
 - f. вид (вж. Деяния 23:25)
 - g. съдържание (вж. Деяния 23:25)
3. Harold K. Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised*, стр. 411
 - a. удар, отпечатък, белег (вж. Йоан 20:25)
 - b. очертание
 - c. образ (вж. Деяния 7:43)
 - d. формула, схема (вж. Римл. 6:17)
 - e. форма, значка (вж. Деяния 23:25)
 - f. вид, копие (вж. I Кор. 10:6)
 - g. очакван вид, тип (вж. Римл. 5:14; I Кор. 10:11)
 - h. модел образец (вж. Деяния 7:44; Евр. 8:5)
 - i. морален образец (вж. Фил. 3:17; I Сол. 1:7; II Сол. 3:9; I Тим. 4:12; I Петър 5:3)

В този контекст подточка (i) най-горе пасва най-добре. Евангелието има както доктринално, така и морално приложение, касаещо начина на живот. Безплатният дар на спасение в Христос изисква и живот, подобен на Христос!

□ „в Македония и Ахая” Това са Римски провинции. Ахая е част от днешна Гърция; Македония е политическа държава, независима от Гърция, макар че са свързани в културно и икономическо отношение.

1:8 „се прогласи” Буквално се превежда „прогласи с тръба” или „прогърмя”. Глаголът е в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което показва, че чрез радостта им във време на изпитания, благовестието е прогласено мощно и продължава да отеква. Оттам идва и думата „ехо.” Стихове 8-10 са едно изречение в гръцкия оригинал.

□ „навсякъде” Това е метафорично преувеличаване (хипербола), подобна на ст. 2 (Римл. 1:8). Библията е книга от Изтока и често използва фигуративен език. Внимавайте със западния буквализъм.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЛИТЕРАТУРАТА НА ИЗТОКА

Голямата картина – библейски парадокси

1. Това прозрение е особено полезно лично за мен, тъй като обичам Библията и ѝ се доверявам като Божие Слово. Опитвайки се да приемем Библията сериозно, става ясно, че отделни текстове разкриват истината откъслечно, не систематично. Един боговдъхновен текст не може да анулира или подцени друг вдъхновен текст! Истината идва чрез познаване на цялото Писание (цялото Писание е вдъхновено, не само някои части, вж. II Тим. 3:16-17), а не просто цитиране на отделни пасажи (пожелателно четене)!
2. Повечето библейски истини (източна литература) са представени като диалектични или парадоксални двойки (помнете, че новозаветните автори, с изключение на Лука, мислят на еврейски, а пишат на гръцки. Литературата на мъдростта и Поетичната литература представят истината в паралелни стихове. Антитезният паралелизъм играе ролята на парадокс. Синтетичният паралелизъм е под формата на паралелни пасажи). Някак си и двете са верни! Тези парадокси са болезнени за опростените традиции, които ценим!
 - a. Предопределение с/у свободна човешка воля

- b. Сигурност на вярващия с/у нуждата от устояване
- c. Първороден грях с/у съзнателен грях
- d. Исус като Бог с/у Исус като човек
- e. Исус като равен с Бога с/у Исус като подчинен на Отца
- f. Библията като Божие Слово с/у нейното човешко авторство
- g. безгрешност (съвършенство, вж. Римляни 6) с/у по-малко да се греши
- h. начално моментно оправдание и осветение с/у прогресивно осветение
- i. оправдание чрез вяра (Римляни 4) с/у оправдание, потвърдено чрез дела (Яков 2:14-26)
- j. Християнска свобода (Римл. 14:1-23; I Кор. 8:1-13; 10:23-33) с/у християнска отговорност (Гал. 5:16-21; Ефес. 4:1)
- k. Божията трансцендетност с/у Неговата иманентност
- l. Бог като напълно непознаваем с/у Бог – познаваем чрез Писанията и Христос
- m. Павловите метафори за спасението
 - (1) осиновяване
 - (2) осветение
 - (3) оправдание
 - (4) изкупление
 - (5) прославяне
 - (6) предопределение
 - (7) примирение
- n. Божието царство в настоящето с/у неговото осъществяване в бъдещето
- o. покаянието като дар от Бога с/у покаянието като изискване за спасението (Марк 1:15; Деяния 20:21)
- p. СЗ като постоянен с/у СЗ е преминал и е анулиран и излишен (Матей 3:17-19 с/у 5:21-48; Римляни 7 с/у Галатяни 3) вярващите са слуги/роби или деца/наследници

□

NASB	„така че, няма нужда ние да казваме нещо”
NKJV	„така че, не е нужно да казваме нещо”
NRSV	„така че не е нужно да говорим за това”
TEV	„тогава, няма нищо, което да е нужно да кажем”
NJB	„не е нужно да казваме на другите за това”

Фразата е неясна, много преводи смятат, че се касае за „вярата” от предишния стих. Това не означава, че те разбират всичко относно християнската доктрина или даже относно страданията. Техният живот обаче показва, че благовестието е пуснало дълбоки корени в сърцата и умовете им. Светият Дух ще разкрие основите на благовестието на всяко откликващо сърце.

1:9 „сте се обърнали към Бога от идолите” това говори, че са се покаяли от служенето на идоли. Благовестието има негативен и позитивен елемент—покаяние и вяра (Марк. 1:15; Деяния 3:16, 19; 20:21). Има „отвърщане от” и „обръщане към”.

The NASB Study Bible (p. 1748) изразява наблюдението, че трите ярки свидетелства за обръщението на солунците са:

1. отвръщане от идоли
2. служба на Бога
3. очакване на Христовото завръщане

□ „да служите” Буквално това означава „като роб”. Глаголът е СЕГАШЕН ИНФИНИТИВ. Те се обръщат (МИНАЛО СВЪРШЕНО) и продължават да служат на истинския, жив Бог (Римл. 6:18). Това представя Бог като Цар, а Неговите последователи са слуги. В един смисъл, ние сме слуги, в друг – синове.

□ „живия и истинен Бог” Това отразява заветното име на Бога, *ЯХВЕ* (Изход 3:14). *ЯХВЕ* вечно живият и единствени Бог. Това е основата на библейския монотеизъм (Втор. 4:35,39; 6:4; Исая 45:5,6,18,21-22; 47:8,10).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИМЕНАТА НА БОГА

- A. *Ел* (BDB 42, KB 48)
1. Оригиналното значение на термина в древността не е съвсем ясно, макар че според мнозина учени той идва от акадийския корен „да бъда силен” или „да бъда могъщ” (вж. Битие 17:1; Числа 23:19; Втор. 7:21; Пс. 50:1).
 2. В ханаанския пантеон върховният бог е *Ел* (в текстовете от Рас Шамра)
 3. В Библията *Ел* обикновено се свързва с други термини. С тези комбинации се характеризира Бога.
 - a. *Ел-Елион* („Върховен Бог”, BDB 42 & 751 П), Битие 14:18-22; Втор. 32:8; Исаия 14:14;
 - b. *Ел-Рой* („Бог, Който вижда” или „Бог, Който се изявява” BDB 42 & 909), Битие 16:13;
 - c. *Ел-Шадай* („Всемогъщ Бог” или „Бог на всяка милост” или „Бог на планината” BDB 42 & 994), Битие 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; Изход 6:3;
 - d. *Ел-Олам* („Вечният Бог”, BDB 42 & 761), Битие 21:33. Този термин богословски е свързан с Божието обещание към Давид, II Царе 7:13, 16;
 - e. *Ел-Берит* („Бог на завета” BDB 42 & 136), Съдии. 9:46
 4. *Ел* отговаря на:
 - a. *ЯХВЕ* в Пс. 85:8; Исаия 42:5;
 - b. *Елохим* в Битие 46:3; Йов 5:8, „Аз съм *Ел*, *Елохим* на баща ти”;
 - c. *Шадай* в Битие 49:25;
 - d. „ревнив” в Изход 34:14; Втор. 4:24; 5:9; 6:15;
 - e. „милостив” във Втор. 4:31; Неем. 9:31; „верен” във Втор. 7:9; 32:4;
 - f. „велик и страшен” във Втор. 7:21; 10:17; Неем. 1:5; 9:32; Дан. 9:4;
 - g. „знание” в I Царе 2:3;
 - h. „силната ми крепост” във II Царе 22:33;
 - i. „отмъщава за мен” във II Царе 22:48;
 - j. „свят” в Исаия 5:16;
 - k. „мощ” в Исаия 10:21;
 - l. „мое спасение” в Исаия 12:2;
 - m. „велик и силен” в Йер. 32:18;
 - n. „отплата” в Йер. 51:56.
 5. В Исус Навиев 22:22 се среща комбинация на всички основни старозаветни имена на Бога (*Ел*, *Елохим*, *ЯХВЕ*, повторени).
- B. *Елион* (BDB 751, KB 832)
1. Основното му значение „висок”, „издигнат”, „възвишен” (вж. Битие 40:17; III Царе 9:8; 4 Царе 18:17; Неем. 3:25; Йер. 20:2; 36:10; Пс. 18:13).
 2. Използва се като паралел на няколко други имена/ титли на Бога.
 - a. *Елохим* – Пс. 47:1-2; 73:11; 107:11;
 - b. *ЯХВЕ* – *Битие* 14:22; 4 Царе 22:14;
 - c. *Ел-Шадай* – Пс. 91:1, 9;
 - d. *Ел* – Числа 24:16;
 - e. *Ела* – използва се често в Данаил гл. 2-6 и Ездра гл. 4-7, като се свързва с *илаир* (арамейско понятие за „върховен бог”) в Дан. 3:26; 4:2; 5:18, 21.
 3. Използва се често от не-Израилтяни.
 - a. Мелхиседек. Битие 14:18-22;
 - b. Валаам, Числа 24:16;
 - c. Мойсей, като говори за народите във Втор. 32:8;
 - d. Евангелието на Лука в Новия Завет, написано за езичници, също използва гръцкия еквивалент *хюпистос* (1:32, 35, 76; 6:35; 8:28; Деян. 7:48; 16:17).
- C. *Елохим* (мн. ч.), *Елоах* (ед. ч.), използва се предимно в поезия (BDB 43, KB 52)
1. Този термин не се среща извън Стария Завет.
 2. Думата може да означава Бога на Израил или боговете на народите (вж. Изход 12:12; 20:3). Семейството на Авраам е политеистично (вж. Исус Навиев 24:2).
 3. Терминът *Елохим* се използва също и за други духовни създания (ангели, демони), както във Втор. 32:8 (LXX); Пс. 8:5; Йов 1:6; 38:7. Може да се отнася и за съдиите сред хората (вж. Изход 21:6; Пс. 82:6).
 4. В Библията това е първото име/ титла на Бога (вж. Битие 1:1). Само то се използва до Битие 2:4, където се съчетава с *ЯХВЕ*. Принципно (богословски) се отнася до Бог като Творец, даряващ и поддържащ живота на земята (вж. Пс. 104).

Синоним е на *Ел* (вж. Втор. 32:15-19). Може да бъде паралел и на *ЯХВЕ*, както например в Пс. 14 (*Елохим*), който е напълно като Пс. 53 (*ЯХВЕ*), освен в промяната на божествените имена.

5. Макар да е в множествено число и да се използва и за други богове, този термин често се отнася до Бога на Израил, като обикновено обаче глаголет след него е в единствено число, за да се изяви монотеистичната му употреба.
6. Терминът често се среща в речта на не-Израилтяни като име за техните богове:
 - a. Мелхиседек, Битие 14:18-22;
 - b. Валаам, Числа 24:2;
 - c. Мойсей, когато говори на народите, Втор. 32:8.
7. Странно е, че често употребявано име за монотеистичния Бог на Израил е в множествено число! Не е съвсем ясно защо е така, но има няколко теории:
 - a. В еврейския език има много различни видове множествено число, често използвани за поставяне на ударение върху дадена дума. По-късно в езика се появява граматическа черта, наречена „множественост на величие“, където множественото число се използва, за да подсили дадена идея;
 - b. Терминът може да говори за ангелския съвет, който Бог събира на небето и изпраща за целите Си (вж. III Царе 22:19-23; Йов 1:6; Пс. 82:1; 89:5, 7;
 - c. Възможно е дори да отразява новозаветното откровение на Бог в три лица. В Битие 1:1 Бог създава; в Битие 1:2 Духът се носи, а в Новия Завет Исус е пратен от Отец в творението (вж. Йоан 1:3, 10; Римл. 11:36; I Кор. 8:6; Кол. 1:15; Евреи 1:2; 2:10).

D. *ЯХВЕ* (BDB 217, KB 394)

1. Това име изяснява Бог като Бог на завета; като спасител и изкупител! Хората престъпват заветите си, но Бог е верен на думата Си, на обещанията, на завета (вж. Пс. 103).

Среща се за първи път в Битие 2:4, в комбинация с *Елохим*. В Битие гл. 1-2 няма описания на два процеса на сътворяване, а е един, разгледан от различни гледни точки: (1) Бог като творец на света (физическа) и (2) Бог като творец на специалното творение – човека. Битие 2:4 започва със специалното откровение за привилегированата позиция и целта на човека, както и с проблема за греха и бунта, който е свързан с тази уникална позиция.
2. В Битие 4:26 се казва: „*хората* започнаха да призовават името на Господа” (*ЯХВЕ*). В Изход 6:3 обаче става ясно, че първите хора на завета (патриарсите и техните родове) познават Бог единствено като *Ел-Шадай*. Името *ЯХВЕ* се обяснява само на едно място – в Изход 3:13-16, особено в ст. 14. В писанията на Мойсей обаче често се появяват популярни игри на думи, а не етимологични термини (вж. Битие 17:5; 27:36; 29:13-35). Няколко са теориите за значението на това име (взети от IDB, том 2, pp. 409-11).
 - a. от арабски корен, „показвам искрена любов”;
 - b. от арабски корен, „отвявам” (*ЯХВЕ* като буреносен Бог);
 - c. от угаритски (ханаански) корен, „говоря”;
 - d. в един финикийски надпис се среща КАУЗАТИВНО ПРИЧАСТИЕ със значение „Този, който поддържа” или „Този, който постановява”;
 - e. от еврейска *Qal* форма, „Този, който е” или „Този, който е тук” (в бъдеще време: „Този, който ще бъде”);
 - f. от еврейска *Hiphil* форма, „Този, който причинява”;
 - g. от еврейски корен, „живее” (напр. Битие 3:20), като означава „вечно живият, единствено живият”;
 - h. от контекста в Изход 3:13-16, игра на думи на формата в ИМПЕРФЕКТ, използва в ПЕРФЕКТ: „Аз ще продължа да бъда това, което бях” или „Аз ще продължа да бъда това, което винаги съм бил” (вж. J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament*, стр. 67). Пълното име *ЯХВЕ* често се използва в абривиацията или вероятно в оригиналната си форма.
 - (1) *Ях* (напр. в алелу-я)
 - (2) *Яху* (в имена, напр. в Исаия)
 - (3) *Йо* (в имена, напр. в Йоил)
3. В късния юдаизъм това заветно име става толкова свято (четирибуквието), че евреите започват да се страхуват да го изрекат, за да не нарушат заповедта от Изход 20:7; Втор. 5:11; 6:13. Затова те заменят еврейския термин с дума за „господар”, „владетел”, „съпруг” – *адон* или *адонай* (господарю мой). Когато четат Стария

Завет и срещат *ЯХВЕ*, те прочитат „Господ”. Затова в много преводи *ЯХВЕ* се превежда като Господ.

4. Както и с *Ел*, *ЯХВЕ* често се съчетава с други термини, за да подчертае определени характеристики на заветния Бог на Израил. Възможните комбинации са много, но ето някои от тях.
 - a. *ЯХВЕ – Ире* (*ЯХВЕ* ще осигури), Битие 22:14;
 - b. *ЯХВЕ – Рофека* (*ЯХВЕ* е твоят изцелител), Изход 15:26;
 - c. *ЯХВЕ – Ниси* (*ЯХВЕ* е моето знаме), Изход 17:15;
 - d. *ЯХВЕ – Мекадишекем* (*ЯХВЕ*, Който те осветява), Изход 31:13;
 - e. *ЯХВЕ – Шалом* (*ЯХВЕ* е мир), Съд. 6:24;
 - f. *ЯХВЕ – Саваот* (*ЯХВЕ* на силите), I Царе 1:3, 11; 4:4; 15:2; често в пророците);
 - g. *ЯХВЕ – Ро И* (*ЯХВЕ* е моят пастир), Пс. 23:1;
 - h. *ЯХВЕ – Сидкену* (*ЯХВЕ* е наша правда), Йер. 23:6;
 - i. *ЯХВЕ – Шамат* (*ЯХВЕ* е тук), Езек. 48:35.

1:10 Този стих е като обобщение на евангелието (I Кор. 15:1-4). Тези обобщения често се наричат *kerygma* („прогласяване”).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: *KERYGMA* на РАННАТА ЦЪРКВА

- A. Божиите обещания в Стария Завет сега се изпълняват чрез идването на Исус Месията (Деяния 2:30; 3:19,24; 10:43; 26:6-7,22; Римл. 1:2-4; I Тим. 3:16; Евр. 1:1-2; I Петър 1:10-12; II Петър 1:18-19).
- B. Исус е помазан като Месия от Бога при кръщението си (Деяния 10:38).
- C. Исус започва служението си в Галилея веднага след като се кръщава (Деяния 10:37).
- D. Неговото служение е белязано от извършване на добри и велики дела чрез силата на Бога (Марк 10:45; Деяния 2:22; 10:38).
- E. Месия бива разпънат според вечното Божие намерение (Марк 10:45; Йоан 3:16; Деяния 2:23; 3:13-15,18; 4:11; 10:39; 26:23; Римл. 8:34; I Кор. 1:17-18; 15:3; Гал. 1:4; Евр. 1:3; I Петър 1:2,19; 3:18; I Йоан 4:10).
- F. Той е възкресен от мъртвите и се явява на учениците си (Деяния 2:24,31-32; 3:15,26; 10:40-41; 17:31; 26:23; Римл. 8:34; 10:9; I Кор. 15:4-7,12 и сл.; I Сол. 1:10; I Тим. 3:16; I Петър 1:2; 3:18,21).
- G. Възнеся се и му се дава името „Господ“ (Деяния 2:25-29,33-36; 3:13; 10:36; Римл. 8:34; 10:9; I Тим. 3:16; Евр. 1:3; I Петър 3:22).
- H. Дава Светия Дух, за да се сформира новата общност на Бога (Деяния 1:8; 2:14-18,38-39; 10:44-47; I Петър 1:12).
- I. Ще дойде отново за съд и за възстановяване на всички неща (Деяния 3:20-21; 10:42; 17:31; I Кор. 15:20-28; I Сол. 1:10).
- J. Всички, които чуят това послание, трябва да се покаят и да се кръстят (Деяния 2:21,38; 3:19; 10:43,47-48; 17:30; 26:20; Римл. 1:17; 10:9; I Петър 3:21).

Тази схема служи като основа за прогласяването на ранната църква, макар че различни автори из Новия Завет може да прескачат част от нея или да поставят акцент върху друга част в проповедите си. Цялото Евангелие на Марк плътно следва Петровата последователност на новозаветната *керигма*. Марк традиционно се приема като съставител на Петровите беседи, изнасяни в Рим, комплектовайки ги под формата на евангелие. По-късно и Матей, и Лука следват същата структура.

□ „да очаквате Неговия Син от небесата” Това е още един ИНФИНИТИВ В СЕГАШНО ВРЕМЕ. Те продължават да служат (ст. 9) на Бога и да очакват Христовото завръщане. Павел продължава да акцентира на Второто идване като богословска ключова тема на посланието. Всяка глава завършва с тази тема (1:10; 2:19; 3:13; 4:13-18; 5:23). Вж. **Специално понятие: ГРЪЦКИ ГЛАГОЛИ ЗА СПАСЕНИЕТО** към I Сол. 5:9.

□ „когото Той възкреси от мъртвите” Това е потвърждение, че Отец приема заместническата смърт на Сина (I Кор. 15). И трите личности от Троицата са активни при възкресението: Отец—Деяния

2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30, 33, 34, 37; 17:31; Духът—Римл. 8:11 и Синът—Йоан 2:19-22; 10:17-18. Вж. **Специално понятие:** ТРОИЦАТА към Гал. 4:4.

□ „ни избавя” Това е СЕГАШНО ВЪЗВРАТНО (отлагателно) ПРИЧАСТИЕ, което подчертава продължителното Исусово действие в наша полза. Победата е с продължително действие (Римл. 8:31-39). Той продължава да се застъпва за нас (I Йоан 2:1; Евреи 7:25; 9:24).

□ „идещия гняв” За някои, Второто идване на Исус е свързано с голяма надежда, но за други ще бъде вечна загуба. Вярващите ще преживеят гонение и натиск от страна на евреи и езичници, но никога не ще изпитат гнева на Бога (5:9). Божият гняв идва (СЕГАШНО ВЪЗВРАТНИ [отлагателно] ПРИЧАСТУЕ) върху всички онези, които отхвърлят Христис (I Сол. 2:16; Матей 25; Римл. 1-2). Гневът определено е антропоморфично понятие, но същото се отнася и за „любовта на Бога”.

Всяка глава от I Солунци завършва с алюзия за предстоящото Второ идване (1:10; 2:19; 3:13; 4:13-18; 5:23). Новозаветните автори гледат на времето и историята през светогледа на идващия Ден за осъждане и награди. НЗ е изцяло есхатологичен (*How to Read the Bible For All Its Worth* by Fee and Stuart, pp. 131-134).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРЕМЕЖДЯ / СКЪРБИ

Трябва да има богословско разграничение между Павловата употреба на това понятие (*thlipsis*) и употребата му при Йоан:

I. Павловата употреба (повлияна от Исус)

- A. проблеми, страдания, зло в падналия свят
 - 1. Мат. 13:21
 - 2. Римл. 5:3
 - 3. I Кор. 7:28
 - 4. II Кор. 7:4
 - 5. Ефес. 3:13
- B. проблеми, страдания, зло, причинени от вярващите
 - 1. Римл. 5:3; 8:35; 12:12
 - 2. II Кор. 1:4,8; 6:4; 7:4; 8:2,13
 - 3. Ефес. 3:13
 - 4. Фил. 4:14
 - 5. I Сол. 1:6
 - 6. II Сол. 1:4
- C. проблеми, страдания, зло в последното време
 - 1. Мат. 24:21,29
 - 2. Марк 13:19,24
 - 3. II Сол. 1:6-9

II. Употреба при Йоан

- A. Йоан прави ясно разграничение между *thlipsis* и *orgē* или *thumos* (гняв) в Откровение. *Thlipsis* е онова, което невярващите правят на вярващите, *orgē* е онова, което Бог прави с невярващите
 - 1. *thlipsis* – Откр. 1:9; 2:9-10,22; 7:14
 - 2. *orgē* – Откр. 6:16-17; 11:18; 16:19; 19:15
 - 3. *thumos* – Откр. 12:12; 14:8,10,19; 15:2,7; 16:1; 18:3
- B. Йоан използва термина и в своето евангелие, за да покаже проблемите, които вярващите срещат във всяка епоха – Йоан 16:33.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БОГ, ОПИСАН КАТО ЧОВЕК (АНТРОПОМОРФИЗЪМ)

I. Този образен език е много типичен за СЗ (някои примери)

- A. Физически части на тялото
 - 1. очи - Битие 1:4,31; 6:8; Изход 33:17; Числа 14:14; Втор. 11:12; Зах. 4:10
 - 2. ръце - Изход 15:17; Числа 11:23; Втор. 2:15
 - 3. ръка - Изход 6:6; 15:16; Числа 11:23; Втор. 4:34; 5:15

4. уши - Num. 11:18; I Царе 8:21; IV Царе 19:16; Пс. 5:1; 10:17; 18:6
 5. лице - Изход 32:30; 33:11; Числа 6:25; Втор. 34:10; Пс. 114:7
 6. пръст - Изход 8:19; 31:18; Втор. 9:10; Пс. 8:3
 7. глас - Битие 3:8,10; Изход 15:26; 19:19; Втор. 26:17; 27:10
 8. крака - Изход 24:10; Ezek. 43:7
 9. човешка форма - Изход 24:9-11; Пс. 47; Исаия 6:1; Ezek. 1:26
 10. ангелът Господен – Битие 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16; Изход 3:4,13-21; 14:19; Съдии 2:1; 6:22-23; 13:3-22
- V. Физически действия**
1. Говорещи за механизма на творението - Битие 1:3,6,9,11,14,20,24,26
 2. ходене (вж. звука от) в Едем - Битие 3:8; 18:33; Авак. 3:15
 3. затваряне вратата на Ноевия ковчег - Битие 7:16
 4. помирисване на жертвите - Битие 8:21; Левит 26:31; Амос 5:21
 5. слизане на земята - Битие 11:5; 18:21; Изход 3:8; 19:11,18,20
 6. погребване на Мойсей - Втор. 34:6
- C. Човешки емоции (някои примери)**
1. съжаление/разкаяние - Битие 6:6,7; Изход 32:14; Съдии 2:18; I Царе 15:29,35; Амос 7:3,6
 2. гняв - Изход 4:14; 15:7; Числа 11:10; 12:9; 22:22; 25:3,4; 32:10,13,14; Втор. 6:5; 7:4; 29:20
 3. ревност - Изход 20:5; 34:14; Втор. 4:24; 5:9; 6:15; 32:16,21; Ис. Нав. 24:19
 4. омраза/ненавист - Левит 20:23; 26:30; Втор. 32:19
- D. Семейни понятия (някои примери)**
1. Баща
 - a. На Израил - Изход 4:22; Втор. 14:1; Исаия 1:2; 63:16; 64:8; Йер. 31:9; Осия 11:1
 - b. На царя - II Царе 7:11-16; Пс. 2:7
 - c. Метафори за бащински действия - Втор. 1:31; 8:5; 32:6-14; Пс. 27:10; Пр. 3:12; Йер. 3:4,22; 31:20; Осия 11:1-4; Мал. 3:17
 2. Родител - Осия 11:1-4
 3. Майка - Пс. 27:10; Исаия 49:15; 66:9-13 (аналогия с кърмеща майка)
 4. Млад верен любовник - Осия 1-3
- II. Причини за използване на този образен език**
- A. За Бог е нужно да разкрие Себе Си на човеците. Най-широко разпространената идея за Бога като мъж е благодарение на антропоморфизма, иначе Бог е Дух!
 - B. Бог всема най-значимите аспекти от човешкия живот и ги използва, за да разкрие Себе Си на падналото човечество (баща, майка, родител, любовник)
 - C. Макар да е нужно на моменти (вж. Битие 3:8), Бог не желае да бъде ограничаван от каквато и да е физическа форма (Изход 20; Второзаконие 5)
 - D. Най-крайната форма на антропоморфизъм е възплъщението на Исус! Бог става физическа личност, може да бъде докоснат (I Йоан 1:1-3). Посланието от Бога се превръща в Словото на Бога (Йоан 1:1-18).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо Павел не изтъква своето апостолство в това послание?
2. Какво е забележителното в стих 1?
3. Защо вяра, надежда и любов се споменават така често заедно в НЗ?
4. Как избирането е свързано с делата на вярващите?
5. Защо християните страдат? Каква е връзката между Второто пришествие и проблема със страданието?

I Солунци 2 гл.

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Павловото служение в Солун	Поведението на Павел	Животът и делото на Павел	Павловата работа в Солун	Примерът на Павел в Солун
2:1-12	2:1-12	2:1-8 2:9-12	2:1-9 2:10-12	2:1-7a 2:7b-12
	Тяхното обръщение			Вярата и търпението на солунците
2:13-16 Желанието на Павел да посети църквата отново	2:13-16 Копнеж да ги види	2:13-16 Павловата любов към солунците	2:13-16 Желанието на Павел да ги посети отново	2:13-16 Безпокойството на Павел
(2:17-3:13) 2:17-20	2:17-20	(2:17-3:13) 2:17-20	(2:17-3:13) 2:17-20	2:17-20

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставете вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА 1-13 СТИХОВЕ

- А. Тази глава описва растящата опозиция от страна на юдеите към Солунската църква (Деяния 17:1-9).
- В. Тази глава описва по чудесен начин характеристиките на истинския служител. Павел представя тези характеристики в три контрастни двойки: първо - негативните, след това - позитивните (ст. 3-7). Павел защитава своето послание, метод и мотиви.
- С. Стихове 10-12 са обобщение на стихове 1-9.
- Д. Английските преводи не са единодушни относно разделянето на тази глава по стихове, предвид оригиналния гръцки текст:
1. Стихове 6-7.
 2. Стихове 11-12.
- Е. В стихове 14-16 Павел прави отклонение, за да коментира ситуацията в Коринт и обобщава първите си преживявания с юдейската опозиция. Тези стихове представляват най-силните, негативни коментари на Павел относно юдеите (с изключение на Римляни 9-11).

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Солунци 2:1-12

1 Защото вие сами знаете, братя, че нашият достъп при вас не беше напразен, 2 но макар и пострадали и опозорени по-рано във Филипи, както знаете, ние придобихме смелост в нашия Бог да ви проповядваме Божието благовестие сред голяма борба. 3 Защото нашето увещание не е от заблуда, нито от нечисти подбуди, нито с измама, 4 а както сме били одобрени от Бога да ни се повери благовестието, така и говорим – не за да угаждаме на хора, а на Бога, който изпитва сърцата ни. 5 Защото, както знаете, никога не сме употребявали ласкателни думи или прикрито сребролюбие – Бог е свидетел – 6 нито сме търсили слава от хора – било от вас, или от други – макар и да сме могли да се държим с тежест като Христови апостоли, 7 но сме се държали нежно с вас, като майка-кърмачка, която се грижи за децата си. 8 Така, като имаме гореща любов към вас, бяхме готови да ви предадем не само Божието благовестие, но и своя живот, защото ни бяхте станали мили. 9 Защото вие помните, братя, нашия труд и усилие – как, като работехме ден и нощ, за да не натежим на нито един от вас, ние ви проповядвахме Божието благовестие. 10 Вие сте свидетели, и Бог също, как свято, праведно и безукорно се държахме към вас, вярващите, 11 като знаете как увещавахме и утешавахме всеки един от вас, както баща – децата си, 12 и ви подтиквахме да живеете достойно за Бога, който ви призовава в Своето царство и слава.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 2:1-12

¹For you yourselves know, brethren, that our coming to you was not in vain, ²but after we had already suffered and been mistreated in Philippi, as you know, we had the boldness in our God to speak to you the gospel of God amid much opposition. ³For our exhortation does not *come* from error or impurity or by way of deceit; ⁴but just as we have been approved by God to be entrusted with the gospel, so we speak, not as pleasing men, but God who examines our hearts. ⁵For we never came with flattering speech, as you know, nor with a pretext for greed—God is witness—⁶nor did we seek glory from men, either from you or from others, even though as apostles of Christ we might have asserted our authority. ⁷But we proved to be gentle among you, as a nursing *mother* tenderly cares for her own children. ⁸Having so fond an affection for you, we were well-pleased to impart to you not only the gospel of God but also our own lives, because you had become very dear to us. ⁹For you recall, brethren, our labor and hardship, *how* working night and day so as not to be a burden to any of you, we proclaimed to you the gospel of God. ¹⁰You are witnesses, and *so is* God, how devoutly and uprightly and blamelessly we behaved toward you believers; ¹¹just as you know how we *were* exhorting and encouraging and imploring each one of you as a father *would* his own children, ¹²so that you would walk in a manner worthy of the God who calls you into His own kingdom and glory.

2:1 „Защото вие, сами, знаете”, Павел толкова често се позовава на преживяното от солунците, че тази фраза се превръща в характерна за тази книга (1:5; 2:1, 2, 5, 11). Подобни фрази намираме в ст. 9, „спомняте си” и 10, „вие сте свидетели”.

□

NASB, NKJV, NRSV „че нашето идване при вас не беше напразно”

TEV „че посещението ни при вас не беше провал”

NJB „че посещението ни при вас не се оказа безрезултатно”

Това е ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Може да означава или (1) не „безплодно” (I Кор. 15:10,58) или (2) не „с празни ръце” (Марк 12:2). Църквата продължава напред независимо от агресивната юдейска опозиция, също като църквите в Юдея, които също са подложени на гнева на юдеите (ст. 13-16).

2:2 „но” Това е силен СЪЮЗ ЗА ПРОТИВОПОЛОЖНОСТ (*alla*, вж. ст. 4 [twice], 7, 8), който изразява контраст.

□ „пострадали по-рано... във Филипи” Павел започва да прави връзка със собствените си страдания за благовестието (Деяния 16:11-40 и I Кор. 4:9-13; II Кор. 4:8-12; 6:4-10; 11:24-27).

□

NASB „третираните зле”

NKJV „третираните позорно”

NRSV „третираните срамно”

TEV „оскърбени”

NJB „грубо оскърбени”

□

NASB „имахме дързост в нашия Бог да ви разкажем Божието благовестие”

NKJV „ние бяхме дързостни в нашия Бог да ви кажем за Божието благовестие”

NRSV „имахме смелост в нашия Бог да ви изявим Божието благовестие”

TEV „При все това Бог ни даде смелост да ви кажем Добрите вест, идващи от Него”,

NJB „нашият Бог бе този, който ни даде кураж, да ви прогласим Неговите Добри вест”

Относно дързост” Вж. Специално понятие: по-долу. Изразът „благовестието на Бога” може да означава:

1. благовестието за Бога (генитив на допълнението)
2. благовестието от Бога (генитив на подлога, вж. TEV, JB). Същата фраза се появява отново в ст. 8 и 9 (Римл. 15:16; I Тим. 1:11; I Петър 4:17)

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ДЪРЗОСТ (*PARRHĒSIA*)

Гръцкото понятие е съставено от „всичко” (*pan*) и „слово” (*rhesis*). Тази свобода или дързост в говоренето съдържа идеята изявяване на нещо сред опозиция или отхвърляне (Йоан 7:13; I Сол. 2:2).

В писанията на Йоан (използвано 13 време) се има предвид публично прогласяване (Йоан 7:4, също и в Павловите писания, Кол. 2:15). Понякога обаче означава „просто” (Йоан 10:24; 11:14; 16:25,29).

В Деяния Апостолите разгласяват посланието за Исус по същия начин (с дързост) както Исус говореше за Отец и Неговите планове и обещания (Деяния 2:29; 4:13,29,31; 9:27-28; 13:46; 14:3; 18:26; 19:8; 26:26; 28:31). Павел иска и да се молят за него, за да прогласява дързостно благовестието (Ефес. 6:19; I Сол. 2:2) и да го показва в живота си (Фил. 1:20).

Есхатологичната Павлова надежда в Христос му дава дързост и увереност да проповядва благовестието в този зъл век (II Кор. 3:11-12). Той е уверен, че Исусовите последователи ще постъпват подобаващо (II Кор. 7:4).

Това понятие има още един аспект. Употребата в Евреите има уникален смисъл на дързост в Христос, която ни кара да идваме при Бог и да Му говорим (Евреи 3:6; 4:16; 10:19,35). Вярващите са напълно приети в близкото общение на Бога чрез Сина!

Използвана е по няколко начина в НЗ.

1. Увереност, дързост, сигурност във връзка с
 - a. хората (Деяния 2:29; 4:13,31; II Кор. 3:12; Ефес. 6:19)
 - b. Бога (I Йоан 2:28; 3:21; 4:12; 5:14; Евреи 3:6; 4:16; 10:19)
2. Да говориш открито, ясно или недвусмислено (Марк 8:32; Йоан 7:4,13; 10:24; 11:14; 16:25; Деяния 28:31)
3. Да говориш публично (Йоан 7:26; 11:54; 18:20)

4. Сродната форма (*parrhesiazomai*) се използва за дръзко проповядване сред трудни обстоятелства (Деяния 18:26; 19:8; Ефес. 6:20; I Сол. 2:2)

В този контекст се касае за есхатологична увереност. Вярващите не се страхуват от Второто идване на Христос; те го очакват с уверен ентузиазъм, защото пребъдват в Христос и живеят като Него.

- „**сред голяма борба**” Това е спортно или военно понятие за тежък ръкопашен бой (Фил. 1:30; Кол. 2:1). От тази гръцка дума идва нашата „агония”.

2:3

NASB, NKJV „увещание”

NRSV, TEV „призив”

NJB „насърчение”

Думата е от същия корен (*paraklesis*), използван за Духа (*parakletos*) в Йоан 14:16, 26; 15:26 и 16:7 за Исус в I Йоан 2:1, където се превежда като „утешител”, „защитник” или „помощник”. Вж. коментара върху 3:7.

□

NASB „не идва от грях”

NKJV „не идва от измама”

NRSV „не произтича от измама”

TEV „не е основано на грях”

NJB „сме заблудени”

Planes е гръцката дума за „планета”, което касае небесните светила (планети, комети, падащи звезди), които не следват обичайния модел на съзвездията. Затова са наречени „скитащи”, което се превръща в неправилна метафора.

□

NASB „нечистота”

NKJV „нечистота”

NRSV, TEV „нечисти мотиви”

NJB „аморални”

Това понятие говори за сексуална разпуснатост (4:7; Римл. 1:24; Гал. 5:19; Ефес. 5:3; Кол. 3:5). Трябва да помним, че езическото поклонение често включва сексуални деяния. Юдейските легалисти вероятно обвиняват Павел, че прокламира морална разпуснатост, защото погрешно разбират оправданието по благодат чрез вяра.

NASB „чрез измама”

NKJV „нищо беше чрез лукавство”

NRSV „или измама”

TEV „нищо се опитваме да измамим някого”

NJB „или се опитваме да измамим някого”

Другите две понятия в стих 3 говорят за мотивите на Павел, но тази фраза описва атмосфера на лукавство (Ефес. 4:14). „Измама” обикновено означава „да уловиш някого с примка” (Матей 26:4; Марк 7:22; 14:1), но по-късно се превръща в метафора „да подмамиш някого с коварство” (II Кор. 4:2, което отразява II Кор. 2:17). Павел често е обвиняван в алчност (ст. 5).

2:4 „**както сме били одобрени от Бога**” Този глагол в ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ съдържа идеята за изпитване с цел одобрение (*dokimazo*). В този смисъл „одобрявам” означава проверявам автентичността на монети. Мисионерският екип на Павел постоянно е изпитван и одобряван от Бога. Вж. **Специално понятие: ГРЪЦКИ ПОНЯТИЯ ЗА „ИЗПИТАНИЕ” И ТЕХНИТЕ КОНОТАЦИИ** към I Сол. 3:5.

□ „**повери**” Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО, СТРАДАТЕЛЕН ИНФИНИТИВ. Понятието идва от същия корен като (*pisteuo*) „вяра”, „вярвам”, или „доверие”. Основната идея е да повериш нещо на някого (I Кор. 9:17; Гал. 2:7; I Тим. 1:11; Тит 1:3). Вярващите са настойници на благовестието (I Кор. 4:1-2; I Петър 4:10).

□ „така говорим”, Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Вярващите трябва да споделят добрите вести, които са приели (Кол. 4:2-6; I Петър 3:15) с дързост (ст. 2).

□ „не за да угаждаме на хора, но на Бога” (2:6; Гал. 1:10).

□ „който изпитва сърцата ни” Думата отразява еврейската употреба на „сърце” в смисъл на цялата личност. Бог познава мотивите ни (I Царе 16:7; Пс. 7:9; 26:2; 44:21; 139:1,23; Пр. 21:2; Йер. 11:20; 12:3; 17:10; Лука 16:15; Деяния 1:24; 15:8; Римл. 8:27; Откр. 2:23). Вж. **Специално понятие: СЪРЦЕТО** към Гал. 4:6.

2:5 „никога не сме употребявали ласкателни думи” Това понятие подсказва манипулация с фалшиви мотиви. Опонентите, особено в Коринт (Павел е в Коринт, когато пише това писмо), често обвиняват Павел в лъжливи мотиви, както и юдеите тук.

□ „или прикрито сребролюбие” Павел често е обвиняван в алчност или опортюнизм, вероятно защото това е характерно за гръцките пътуващи учители (Деяния 20:33). Ето защо не получава редовно пари от църквите, в които обикновено служи. Неотдавна той е получил помощ от църквите във Филипи (два пъти, вж. Фил. 4:16) и Солун.

□ „Бог е свидетел” Павел се заклева, призовавайки Бог за свидетел (2:10; Римл. 1:9; I Кор. 1:23; 11:31; Гал. 1:19; Фил. 2:25).

2:6 „като Христови апостоли” Това включва Сила и Тимотей. Това илюстрира по-широката употреба на понятието. В I Кор. 12:28 и Ефес. 4:11, „апостолите” са споменати като основна духовна дарба в църквата. Някои примери са:

1. Варнава (Деяния 14:4,14)
2. Андроник и Юния (Римл. 16:6-7)
3. Аполос (I Кор. 4:6)
4. Яков и Юст (Гал. 1:19)

Не е ясно с кой аспект от служението е свързана тази дарба: (1) основаване на църкви; (2) евангелизиране; (3) местно водачество; или (4) ?. Свързана е с пророци, евангелизатори и с пастири/учители в Ефес. 4:11. Всички те прогласяват евангелието с различен акцент.

□ В някои английски преводи, тази фраза е в ст. 6, а в други - в ст. 7.

NASB, 2:6 „можехме да наложим нашата власт”

NKJV, 2:6 „можехме да имаме изисквания”

NRSV, 2:7 „можехме да налагаме изисквания”

TEV, 2:7 „бихме могли да имаме изисквания”

JB, 2:7 „можехме да ви наложим себе си с пълна мярка”

Буквално, изразът се превежда „с тежест”. Изразът може да се отнася до (1) апостолската власт; (2) апостолската чест или (3) финансова компенсация (ст. 9; I Сол. 3:8; I Кор. 9:3-14; II Кор. 11:7-11).

2:7 „но сме се държали нежно с вас” В различните гръцки ръкописи варират изразите (1) „бебета” (*perios*, вж. MSS P⁶⁵, I, B, C, D, F, G) и (2) „нежно” (*epios*, вж. MSS I^c, A, C², D²). Само първата буква в тези думи е различна. В чисто текстуален план, вариант 1 пасва най-добре; в контекстуален план, обаче, вариант 2 е за предпочитане (което вероятно обяснява промяната на преписвача). UBS⁴ дава оценка „B” (почти сигурно) на думата „бебета”.

Ориген и Августин смятат, че Павел говори на солунците като на бебета, за да могат да го разберат. Павел използва бащински език в ст. 7, 8 и 11. Той гледа на себе си като на техен духовен родител.

□ „като майка-кърмачка, която се грижи за децата си” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД. ГЛАГОЛЪТ буквално означава „да стопля” и често се използва за птиците, които „толят” малките си пилета (Ефес. 5:29). Това е метафора за кърмене. Павел (Гал. 4:19), подобно на Исус (Матей

23:37), описва любовта си към тях с майчински понятия (и *ЯХВЕ* вж. Изход 19:4; Исаия 66:13; Осия 11:4 и Духа, вж. Битие 1:2).

2:8

NASB „изпитвайки толкова искрени чувства към вас”

NKJV „копнеейки така любящо за вас”

NRSV „толкова дълбоко сме загрижени за вас”

TEV „заради нашата любов към вас”

NJB „ние сме отдадени на вас и готови да ви защитим”

Думата (*homeiromai*) не се среща на друго място в НЗ. Използвана е в гръцкия превод на СЗ, в книгата Йов 3:21. В гръцката литература описва силно любящо чувство на родители, скърбящи за своите починали деца.

□ „бяхме готови да ви предадем не само Божието благовестие, но и своя живот, защото ни бяхте станали мили.” Това показва цената на служението, както и любовта на Апостола. Служението не е нещо, което вършим—това сме ние самите.

2:9 „нашия труд и усилие” Това са силни синонимни понятия (I Сол. 3:8 и II Кор. 11:27). В гръцкото общество трудът се отнася само за робите. Бидейки юдеин, Павел уважава ръчния труд. Павел често бо насърчава, особено в писмата до солунците, защото някои от църквата са престанали да работят в очакване на Второто пришествие (II Сол. 3:6-15).

□ „като работехме ден и нощ” Всички равнини трябва да се прехранват с някаква търговия или занаят (Деяния 18:3; I Кор. 4:12). Павел не приема пари за служението си, защото е обвиняван в алчност (2:5).

Изразът „Нощ и ден” изразява еврейската идея за времето, което започва да се отчита при смрачаване (Битие 1:5,8,13,19,23, 21). През деня Павел прави шатри или обработва кожи, а нощем проповядва благовестието. Служението е свързано с усилен труд!

2:10 „Вие сте свидетели, и Бог също” Това е друг Павлов израз, равностоен на обет, който подчертава истинността на неговите твърдения и действия. Както и в ст. 5 Бог и вярващите в Солун са свидетели на думите му.

□ „как свято, праведно и безукорно се държахме към вас, вярващите” някои в църквата или пък външни хора вероятно оспорват мотивите му. Павел винаги трябва да защитава мотивите си.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НЕПОРОЧНИ, НЕВИННИ, БЕЗУКОРНИ

А. Уводни твърдения

1. Тази идея е богословско описание на първоначалното състояние на човечеството (вж. Битие 1, Едемската градина).
2. Грехът и бунтът слагат край на това състояние на съвършено общение (вж. Битие 3 глава).
3. Човеците (мъже и жени) копнеят за възстановяване на общението с Бога, защото са направени по Негов образ и подобие (вж. Битие 1:26-27).
4. Бог общува с грешното човечество по няколко начина
 - a. богоугодни водачи (вж. Авраам, Мойсей, Исаия)
 - b. жертвена система (вж. Левит 1-7)
 - c. благочестиви примери (вж. Ной, Йов)
5. В крайна сметка Бог предвижда Месия
 - a. като пълно Свое откровение
 - b. като съвършена жертва за грях
6. Християните са непорочни
 - a. законово чрез вменената Христова правда
 - b. прогресивно чрез делото на Духа
 - c. целта на християнството е Христоподобие (Римл. 8:28-29; Ефес. 1:4), което на практика, е възстановяване на Божия образ, загубен при грехопадението на Адам и Ева.

7. Небето е възстановяване на перфектното общение с Бога от Едемската градина. Небето е Новият Йерусалим, слизащ от Бога (Откр. 21:2) на очистената земя (II Петър 3:10). Библията започва и свършва с едни и същи теми.
 - a. близко, лично общение с Бога
 - b. в градината (Битие 1-2 и Откровение 21-22)
 - c. с пророческото изявление, присъствието и общението на животните (Исаия 11:6-9)

В. Стар Завет

1. Има толкова различни еврейски думи, съдържащи идеята за съвършенство, непорочност, невинност, така че е трудно да споменем понятията, които описват всички сложни взаимоотношения.
2. Основните понятия, съдържащи идеята за съвършенство, непорочност или невинност (според Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*, pp. 94-99) са:
 - a. shalom - шалом (BDB1022)
 - b. thamam – тамам (BDB1070)
 - c. calah - калах (BDB478)
3. Септуагинта (вж. Библията на Ранната църква) превежда много от тези идеи на гръцки Койне в НЗ.
4. Ключовата идея е свързана с жертвената система.
 - a. *amomos* (Изход 29:1; Левит 1:3,10; 3:1,6; Числа 6:14)
 - b. *amiantos* и *aspilus* също съдържат идеята за култови практики

С. Нов Завет

1. правната концепция
 - a. еврейското правно култово значение се превежда с гръцкото *amomos* (Ефес. 5:27; Фил. 2:15; I Петър 1:19)
 - b. гръцкото правно значение (I Кор. 1:8; Кол. 1:22)
2. Христос е Безгрешният, Непорочният, Невинният (*amomos*, вж. Евреи 9:14; I Петър 1:19)
3. Христовите последователи трябва да Му подражават (*amomos*, вж. Ефес. 1:4; 5:27; Фил. 2:15; Кол. 1:22; II Петър 3:14; Юда ст. 24; Откр. 14:5)
4. тази идея е използвана и за църковните водачи
 - a. *anegkletos*, „без обвинение“ (I Тим. 3:10; Тит 1:6-7)
 - b. *anepileptos*, „непорочен“ или „безукорен“ (I Тим. 3:2; 5:7; 6:14; Тит 2:8)
5. Понятието „непорочен“ (*amiantos*) се използва за
 - a. Самия Христос (Евреи 7:26)
 - b. Христовото наследство (I Петър 1:4)
6. Идеята за „съвършенство“ или „безпогрешност“ (*holokleria*) (Деяния 3:16; I Сол. 5:23; Яков 1:4)
7. Идеята за „непорочност“ и „невинност“ е отразена в думата *amemptos* (Лука 1:6; Фил. 2:15; 3:6; I Сол. 2:10; 3:13; 5:23)
8. Идеята за „неподлежащ на обвинение“ е изразена в думата *amometos* (II Петър 3:14)
9. Идеята за „непорочен“, „безукорен“ често е изразена в пасажи, съдържащи и някое от по-горните понятия (I Тим. 6:14; Яков 1:27; I Петър 1:19; II Петър 3:14)

D. Броят на еврейските и гръцки думи, изразяващи тази идея, показват нейното значение. Бог задоволява нашата нужда в Христос и ни призовава да бъдем като Него. По положение вярващите са обявени юридически за „праведни“, „оправдани“, „непорочни“ чрез делото на Христос. Сега вярващите трябва да заемат положението си. „Ходете в светлината, както Той е в светлината“ (I Йоан 1:7). „Ходете достойно за призованието ви“ (Ефес. 4:1,17; 5:2,15). Исус възстановява Божия образ. Сега близкото общение е възможно, но помнете, че Бог иска хора, които отразяват Неговия характер, както Неговият Син. Ние сме призовани към святост, нищо по-малко от това (Матей 5:20,48; Ефес. 1:4; I Петър 1:13-16). Божията святост, не само юридически, но и в живота!

2:11 „увещавахме“ Вж. коментара към ст. 3. Забележете трите ПРИЧАСТИЯ (всички, започващи с *para*), описващи проповядването на Павел: (1) „увещавайки“ (сегашно време, деятелен залог); (2) „насърчавайки“ (СЕГАШНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ [отлагателен]) и (3) „умолявайки“ (СЕГАШНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ [отлагателен]).

2:12 „да живеете достойно” Това е СЕГАШЕН ИНФИНИТИВ. Тази метафора касае нашия постоянен начин на живот, който отразява живота на нашия Учител (Кол. 1:10; 2:6; Ефес. 2:10; 4:1,17; 5:2, 15). Забележете, че в края на ст. 12 вярващите са призвани да споделят и отразяват Божиата слава.

□ **„който ви призовава”** В различните гръцки ръкописи тази фраза е в различно ГЛАГОЛНО ВРЕМЕ: (1) в ръкописи ! и А времето е МИНАЛО СВЪРШЕНО, като Гал. 1:6. Това говори за първоначалния Божи призив (Гал. 1:6; I Петър 1:15). (2) В ръкописи В, D, F, G, H, K, L и P времето е СЕГАШНО, което описва Божиия постоянен призив към святост (Римл. 8:28-29; Гал. 4:19; Ефес. 1:4). UBS¹ дава оценка „В” на вариант #2 (почти сигурен).

Забележете богословския баланс между Бог, който призовава и вярващите, които трябва да ходят достойно (Фил. 2:12-13). Различните деноминации поставят фокуса върху различни аспекти (предопределение или свободна човешка воля). Бог има заветна връзка с нас. Неговият призив и нашият отклик са от съществено значение (както първоначално, така и постоянно).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИЗБИРАНЕ / ПРЕДОПРЕДЕЛЕНИЕ И НУЖДТА ОТ БОГОСЛОВСКИ БАЛАНС

Избирането е прекрасна доктрина. Тя обаче не е зов за фаворитизъм, а по-скоро призив да бъдем посредници или средство за избавлението на другите! В Стария Завет понятието се използва предимно за служение. В Новия Завет се среща най-вече в контекста на спасението, което води до служение. Библията никъде не примирява привидното противоречие между Божиия суверенитет и свободната воля на човека. Тя подкрепя и двете! Добър пример за това библейско напрежение може да се види в Римляни 9 глава (върху суверенния избор на Бога) и Римляни 10 глава (върху подобаващия отклик от човека; вж. 10:11,13).

Ключът към това богословско напрежение може би се крие в Ефесяни 1:4. Исус е избраният човек на Бога, в когото всички хора са потенциално избрани (Карл Барт). Исус е Божието „да” на нуждата на това паднало човечество (Барт). Ефесяни 1:4 също така ни помага да изясним въпроса с твърдението, че целта на предопределението не е небето, а святостта (т.е. хриstopодобието). Ние често изпитваме привличане към ползите от благовестието и пренебрегваме отговорностите! Божият призив (избирането) е както за времето, така и за вечността!

Споменатата доктрина е свързана с други истини, не е представена като отделна, самостоятелна истина. В случая, подходяща е аналогията между едно съзвездие и звездите в него. Бог представя истината по източен модел и жанр, не - западен. Не трябва да премахваме напрежението, предизвикано от (парадоксални) двойки от доктринални истини:

1. Предопределение срещу свободна човешка воля
2. Сигурност на вярващите срещу нуждата от устояване
3. Първороден грях срещу съзнателен грях
4. Безгрешност (перфекционизъм) срещу по-малко съгрешаване
5. Първоначално спонтанно оправдание и осветение срещу прогресивно осветение
6. Християнска свобода срещу Християнска отговорност
7. Божиата трансцендентност срещу Божиата иманентност
8. Бог е напълно непознаваем срещу Бог е познаваем чрез Писанията
9. Божието царство е сред над срещу Божието царство предстои
10. Покаянието като дар от Бога срещу покаянието като необходима човешка заветна отговорност
11. Исус като божествен срещу Исус като човешка личност
12. Исус като равен на Отец срещу Исус като подчинен на Отец

Богословската представа за „завет” обединява суверенитета на Бога (който винаги поема инициативата и начертава дневния ред) и задължителния първоначален и траен отклик с покаяние и вяра от страна на човека. Бъдете внимателни срещу изкушението да редактирате едната страна на парадокса за сметка на другата! Внимавайте и да не залагате своята собствена доктрина или богословска система!

□ **„в Своето царство”** Павел не използва често това понятие. То касае факта, че сега Бог владее в сърцата и умовете на вярващите, докато един ден това управление ще включва цялата земя (Матей 6:10). Това е бремето на Исусовото учение и проповядване. То отразява напрежението между

двата времеви аспекта на „вече,” но „все още не” между Въплъщението и Второто идване на Христос (*How to Read the Bible For All Its Worth* by Fee and Stuart, pp. 131-134).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: БОЖИЕТО ЦАРСТВО

В Стария Завет *ЯХВЕ* е представен като Цар на Израил (вж. I Царе 8:7; Пс. 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4; 89:18; 95:3; Исаия 43:15; 44:4,6), а Месията е съвършеният Цар (вж. Пс. 2:6; Исаия 9:6-7; 11:1-5). С раждането на Исус във Витлеем (6-4 г. пр. Хр.) Божието царство изгрява в човешката история с нова сила и изкупление (нов завет, вж. Йер. 31:31-34; Езек. 36:27-36). Йоан Кръстител прогласява, че царството е близо (вж. Мат. 3:2; Марк 1:15). Исус ясно заявява, че Божието царство е там, където е Неговото присъствие и Неговото благовестие (вж. Мат. 4:17,23; 9:35; 10:7; 11:11-12; 12:28; 16:19; Марк 12:34; Лука 10:9,11; 11:20; 12:31-32; 16:16; 17:21). Пръ все това, царството има и бъдещ аспект (вж. Мат. 16:28; 24:14; 26:29; Марк 9:1; Лука 21:31; 22:16,18).

В синоптичните паралели в Марк и Лука откриваме израза „Божие царство”. Тази позната тема от Исусовото поучение включва настоящото царуване на Бога в човешките сърца, но един ден то ще се осъществи по цялата земя. Това е отразено в Исусовата молитва, в Мат. 6:10. Матей, който пише до юдеите, предпочита фразата, в която не е използвано Божието име (Небесно царство), докато Марк и Лука, които пишат до езичниците, използват общи понятия, в които присъства божественото име.

Това е ключов израз за синоптичните Евангелия. Първата и последната Исусова проповед, както и повечето от Неговите притчи касаят тази тема. Днес тя се отнася до царуването на Бога в човешките сърца! Изненадващо е, че Йоан използва израза само два пъти (но никога в Исусовите притчи). В Евангелието от Йоан ключовата метафора е „вечен живот”.

Напрежението в този израз е предизвикано от двете идвания на Христос. СЗ фокусира вниманието само върху едно идване на Божия Месия – войнствено, наказателно, славно идване – но НЗ показва, че Той идва за първи път като Страдащия Служител от Исаия 53 и смирения цар от Зах. 9:9. Двете еврейски епохи, епохата на нечестието и новата епоха на правдата се припокриват. В момента Исус царува в сърцата на вярващите, но един ден ще царува над цялото творение. Той ще дойде, така както е предсказано в СЗ! Вярващите „вече” живеят в царството на Бога и все пак, то „предстои да дойде”. (вж. Gordon D. Fee и Douglas Stuart, *How to Read The Bible For All Its Worth*, pp. 131-134).

□ „и слава” Вж. коментара върху Гал. 1:5.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Солунци 2:13-16

13 И затова и ние непрестанно благодарим на Бога за това, че като приехте чрез нас словото на Божието послание, го приехте не като човешко слово, а като Божие слово, каквото е наистина, което и действа във вас, вярващите. 14 Защото вие, братя, станяхте подражатели на Божиите църкви в Христос Исус, които са в Юдея, понеже и вие пострадахте по същия начин от своите сънародници, както те – от юдеите, 15 които убиха и Господ Исус, и пророците и прогониха и нас, и на Бога не уваждат, и на всички хора се противопоставят, 16 като ни забраняват да говорим на езичниците, за да се спасят и те. Така те винаги допълват греховете си, но гневът ги постигна окончателно.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 2:13-16

¹³For this reason we also constantly thank God that when you received the word of God which you heard from us, you accepted it not as the word of men, but for what it really is, the word of God, which also performs its work in you who believe. ¹⁴For you, brethren, became imitators of the churches of God in Christ Jesus that are in Judea, for you also endured the same sufferings at the hands of your own countrymen, even as they did from the Jews, ¹⁵who both killed the Lord Jesus and the prophets, and drove us out. They are not pleasing to God, but hostile to all men, ¹⁶hindering us from speaking to the Gentiles so that they may be saved; with the result that they always fill up the measure of their sins. But wrath has come upon them to the utmost.

2:13 „и ние непрестанно благодарим на Бога” СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, може да се отнася до 1:2-10. Изразът показва молитвения живот на Павел и неговия стил на писане (1:2; 5:17-18). Вж. **Специално понятие: БЛАГОДАРНОСТТА** към I Сол. 1:2.

□ „приехте” Това е МИНАЛО СВЪШЕНО, ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Това показва необходимостта от нашия личен отклик. Тук думата касае посланието. В Йоан 1:12 думата касае личността на Христос. В I Сол. 4:1 описва начина на живот. Благовестието е фокусирано върху три аспекта: (1) лична връзка (Кол. 2:6), (2) доктринална истина (II Сол. 3:6; I Кор. 15:1-4), и (3) начин на живот, Христоводобие (Фил.4:9). За да достигне зрялост, вярващият трябва да откликне и на трите.

Фразата „приехте Божието Слово” се превръща в идиом за „приемане на благовестието” („този, който чува Словото Ми и вярва в Този, който Ме е пратил”, Йоан 5:24).

1. *dechomai* - Лука 8:13; Деяния 8:14; 11:1; 17:11; I Сол. 1:16
2. *paralambano* - I Сол. 2:13
3. *paradechomai* - Марк 4:20
4. *apolambano* - Яков 1:21

Забележете, че има елементи, касаещи познанието и волята.

В НЗ има няколко неща, свързани с ГЛАГОЛА, преведен „приемам.”

A. Негативни неща

1. Римл. 8:15 – не приемат (*lambano*) дух на робство
2. I Кор. 2:4 – естественият човек не приема (*apolambano*) нещата от Божия Дух
3. I Кор. 2:12 – не приемат (*lambano*) духа на света
4. II Кор. 6:1 – не приемат (*apolambano*) напразно Божията благодат
5. II Сол. 2:11 – те не са приели (*apolambano*) любовта на истината, за да се спасят

B. Положителни неща

1. Деяния 1:8 - приемам (*lambano*) сила
2. Деяния 2:33 - приемам (*lambano*) обещанието на Отца
3. Деяния 2:38; 8:15,17,19; 10:47; 19:2 – приемам (*lambano*) дара на Светия Дух
4. Деяния 10:49; 26:18 - приемам (*lambano*) прощение
5. Римл. 5:11 - приемам (*lambano*) примирение
6. Римл. 5:17 - приемам (*lambano*) изобилната благодат и дара на правдата
7. Римл. 8:15 - приемам (*lambano*) дух на осиновление
8. Гал. 3:4 - приемам (*lambano*) обещанието на Духа чрез вяра
9. Кол. 2:6 - приемам (*paralambano*) Исус Христос
10. Евреи 10:36 - приемам (*komizo*) обещаните неща
11. Евреи 11:17 - приемам (*anadechomai*) обещанията
12. Евреи 12:28 - приемам (*paralambano*) царство, което не може да бъде поклатено
13. Яков 1:21 - приемам (*apolambano*) всаденото слово, което може да спасява души
14. I Петър 5:4 - приемам (*komizo*) неувяхващия венец на слава
15. I Йоан 2:27 - приемам (*lambano*) помазанието

Невероятно, колко много и прекрасни неща приемаме заедно с благовестието!

□ „приехте... приехте” Тези синонимни понятия описват нуждата от човешки отклик на божествената евангелска покана! Падналото човечество трябва да се покае и да повярва в благовестието (Марк 1:15; Деяния 3:16,19; 20:21), и да продължава да се покайва, да вярва и да живее евангелието в своето ежедневие.

Първата дума е съставна и е използвана в Йоан 1:12. Втората означава да приветстваш някого като гост. В този контекст, човек трябва да приеме благовестието. НЗ описва благовестието като личност, и като послание.

□ „**Божие послание**” Павловото проповядване (евангелското послание) е откровение, вдъхновено от Бог (II Тим. 3:15-17; I Петър 1:23-25; II Петър 1:20-21; 3:15-16). Тук не се има предвид цялата Библия, но – апостолското прогласяване и поучение. НЗ описва само подбрана част от Исусовите думи и дела, и апостолското послание.

□

NASB „Божие Слово, което работи във вас, вярващите”

NKJV „словото на Бога, което резултатно работи във вас, които вярвате”

NRSV „Божие Слово, което е в действие у вас, вярващите”

TEV „като Божие послание, каквото наистина е. Защото Бог действа във вас, които вярвате”

NJB „Божие послание... то все още е жива сила сред вас, които вярвате”

Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (Фил. 2:13). „Работа” е любимата дума за Павел, свързана с думата „енергия”. Павел представя благовестието като енергия, която продължава да се влива у вярващите! Това вероятно отразява старозаветното разбиране за силата на изговореното слово, както в Битие 1 и Исаия 55:11 (както и в Йоан 1:1).

□ „**във вас, вярващите**” Това е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Отново, ключът е в действителната вяра! Благовестието не е продукт (билет за небето и застрахователна полица), но лична, растяща връзка с Отца чрез Сина.

2:14 „църквите” Буквалният превод е „призованите да излязат”. В Септуагинта, същата идея е изразена с „общността на Израил”. Ранната църква се разглежда като продължение на старозаветния Божи народ. Забележете, те са наречени „църкви на Бога”. Вж. **Специално понятие: ЦЪРКВАТА (EKKLESIA)** към Гал. 1:2.

□ „**в Исус Христос**” Тази фраза е в ПАДЕЖ ЗА МЯСТО, което означава „във” или „окръжен от”—атмосфера, като риба във вода. Това е типичен Павлов израз, говорещ за нашето единство с Исус. Ние живеем, движим се и съществуваме с Него. Относно пример за Павловата употреба на тази форма, вижте Ефес. 1:3-14: (1) „в Христос” 1:3,10,12; (2) „в Него” 1:4,7,9,10,13 (два пъти); (3) „във Възлюбения” 1:6.

□ „**в Юдея**” Солунските църкви са преследвани от юдеите, както и църквите в Юдея (Матей 5:10--12).

□ „**и вие пострадахте по същия начин**” Като цяло, реакцията към християнското послание в Римския свят е преследване (I Петър 4:12-16), заради изключващата същност на посланието (Йоан 14:6).

□ „**от своите сънародници**” В конкретния контекст се касае за преследване от страна на евреите от Диаспората, подобно на Павел, който по това време се намира в Коринт и е подложен на същата опозиция.

2:15 „които убиха и Господ Исус” Евреите не убиха Исус със собствените си ръце, но бяха отговорни за смъртта Му (Матей 21:33-46; Деяния 2:23).

□ „**и пророците**” Божият народ не пожела да чуе Божието послание, затова уби вестителите (Матей 23:31,37; Деяния 7:52).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРОРОЧЕСТВО (В СТАРИЯ ЗАВЕТ)

I. ВЪВЕДЕНИЕ

A. Уводни изложения

1. Общността от вярващи не е единодушна относно тълкуването на пророчеството. В хода на столетията други истини са били категорично утвърждавани, но не и тази.
2. Налице са няколко добре дефинирани етапа на старозаветното пророчество
 - a. преди монархията
 - (1) Отделно призвани пророци
 - (a) Авраам - Битие 20:7
 - (b) Мойсей - Числа 12:6-8; Втор. 18:15; 34:10
 - (c) Аарон - Изход 7:1 (говорител на Мойсей)
 - (d) Мириам - Изход 15:20
 - (e) Молад и Елдад - Числа 11:24-30
 - (f) Девора - Съдии 4:4
 - (g) неназовани - Съдии 6:7-10
 - (h) Самуил - I Царе 3:20
 - (2) Пророците са споменати като група - Втор. 13:1-5; 18:20-22
 - (3) Пророческа група или гилдия - I Царе 10:5-13; 19:20; III Царе 20:35,41; 22:6,10-13; IV Царе 2:3,7; 4:1,38; 5:22; 6:1 и пр.
 - (4) Месията е наречен пророк - Втор. 18:15-18

- b. Непишещи пророци от периода на монархията (те говорят на царя):
 - (1) Гад - I Царе 22:5; II Царе 24:11; I Лет. 29:29
 - (2) Натан - II Царе 7:2; 12:25; III Царе 1:22
 - (3) Ахия - III Царе 11:29
 - (4) Ииуй - III Царе 16:1,7,12
 - (5) безименен - III Царе 18:4,13; 20:13,22
 - (6) Илия - III Царе 18 - IV Царе 2
 - (7) Михей - III Царе 22
 - (8) Елисей - IV Царе 2:8,13
 - c. Класически пишещи пророци (те говорят на царя и народа): Исаия-Малахия (с изключение на Данаил)
- В. Библейски понятия
1. *Ro'eh* = „гледач“, I Царе 9:9. Това е преход към понятието *nabi*. *Ro'eh* е от общото понятие „да видя“. Този човек разбира Божите пътища и планове, и се допитва до Бога, за да разбере Божията воля по даден въпрос.
 2. *hozeh* = „гледач“, II Царе 24:11. Принципно това е синоним на *Ro'eh*. Идва от по-рядка форма на глагола „да видя“. Причастието се използва най-често, за да опише пророците (вж. „да съзра“).
 3. *Nabi'* = „пророк“, близък до акадския ГЛАГОЛ *Nabu* = „да призова“ и арабския *Naba'a* = „да произнеса“. Това е най-често срещаното старозаветно понятие за пророк. Използвано е повече от 300 пъти. Точната етимология не е ясна, но до момента най-добрият вариант е „да призова.“ Вероятно най-доброто разбиране идва от описанието на *ЯХВЕ* за връзката на Мойсей с Фараона чрез Аарон (Изход 4:10-16; 7:1; Втор. 5:5. Пророк е някой, който говори за Бога на Неговия народ (Амос 3:8; Йер. 1:7,17; Езек. 3:4.)
 4. И трите понятия са използвани за службата на пророка в I Лет. 29:29; Самуил - *Ro'eh*; Натан - *Nabi'* и Гад - *Hozeh*.
 5. Изразът, *'ish ha - 'elohim*, „човек на Бога“, също е по-общо описание за говорител на Бога. Използвано е 76 пъти в СЗ в смисъл на „пророк“.
 6. Думата „пророк“ е с гръцки произход. Идва от: (1) *pro* = „преди“ или „за“ и (2) *phemi* = „да говоря“.

II. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЗА ПРОРОЧЕСТВО

- A. Понятието „пророчество“ има по-широко семантично поле в еврейския, отколкото в английския. Историческите книги от Исус Навиев до Книгите на царете (с изключение на Рут) са наричани от евреите „ранни пророци“. Както Авраам (Битие 20:7; Пс. 105:5), така и Мойсей (Втор. 18:18) са считани за пророци (също и Мириам, Изход 15:20). Затова, имайте предвид предполагаемата английска дефиниция!
- B. „Пророчеството може да се определи като разбиране на историята, което е значимо само ако е представено с понятията на божествената грижа, цел и участие“, *Interpreter's Dictionary of the Bible*, vol. 3, p. 896.
- C. „Пророкът не е нито философ, нито систематичен богослов, но заветен посредник, който предава Божието слово на Неговия народ с цел да формира тяхното бъдеще като реформира настоящето им, „Пророци и Пророчество“, *Encyclopedia Judaica* vol. 13 p. 1152.

III. ЦЕЛ НА ПРОРОЧЕСТВОТО

- A. Пророчеството е Божият начин да говори на Неговия народ, осигурявайки насоки за настоящето и надежда, че Той контролира не само живота им, но и световните събития. В основни линии тяхното послание е общо. То има за цел да порицае, насърчи, да предизвика вяра и покаяние, и да информира Божия народ за Неговата личност и планове. Пророчествата изискват вяност от народа към Божия завет. Трява да се добави, че пророчеството често служи, за да разкрие ясният Божи избор на пророка (Втор. 13:1-3; 18:20-22). В крайна сметка, това касае Месията.
- B. Пророкът често взема историческа или богословска криза от настоящето и я проектира в есхатологичен план. Това виждане за края на историята е уникално за Израил, включващо и заветния избор, и божествените обещания.
- C. Служението на пророка изглежда балансира (Йер. 18:18) и присвоява службата на Първосвещеника като начин за познаване на Божията воля. Уримът и Тумимът се превръщат във вербално послание от устата на Божия представител. Изглежда пророческото служение заглъхва в Израил след Малахия. Появява се отново чак 400 години по-късно с Йоан Кръстител. Не е ясно как новозаветната дарба „пророчество“ е свързана със старозаветната. Новозаветните пророци (Деяния 11:27-28; 13:1; 15:32; I Кор. 12:10,28-29; 14:29,32,37; Ефес. 4:11) не разкриват ново откровение или писание, но предсказват Божията воля в конкретни заветни ситуации.

- D. Пророчеството не се дава основно или само като предсказание. Предсказанието е само начин за потвърждаване на пророческата служба и послание, но трябва да се отбележи, че „по-малко от 2% от старозаветните пророчества са Месиански. По-малко от 5% конкретно описват новозаветната епоха. По-малко от 1% касаят предстоящи събития”. (Fee and Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, p. 166)
- E. Пророците представят Бога пред народа, докато свещениците представят народа пред Бога. Това е общото твърдение. Има и изключения, като Авакум, който задава въпроси на Бога.
- F. Една от причините трудно да разбираме пророците, е, че не знаем как точно са структурирани книгите им. Те не са хронологически. Изглежда са тематични, но не по начина, по който очакваме. Често пъти липсва конкретна историческа обстановка, времева рамка или ясно разделение между пророчествата. Тези книги трудно се четат (1) на един път; (2) темата се определя трудно и (3) не е лесно да се каже, каква е централната истина или намерение на автора при всяко пророчество.

IV. ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ПРОРОЧЕСТВОТО

- A. В СЗ изглежда има развитие на идеята за „пророк” и „пророчество.” В ранния Израил имаше общност от пророци, водени от такива харизматични лидери като Илия и Елисей. Понякога изразът „синовете на пророците” описва точно тази група (IV Царе 2). Пророците са характерни с изблици на екстаз (I Царе 10:10-13; 19:18-24).
- B. Този период обаче бързо преминава и се появяват отделните пророци. Има пророци (както истински, така и фалшиви), които се отъждествяват с Царя и живеят в двореца (Гад, Натан). Има и независими, които понякога нямат никаква връзка със статуквото на еврейското общество (Амос). Има пророци и пророчици (IV Царе 22:14.)
- C. Често пророкът разкрива бъдещето, което зависи от непосредствения отговор на човека. Често задачата на пророка е да разкрие универсалния план на Бога за Неговото творение, което не зависи от човешкия отговор. Този универсален есхатологичен план е уникален за пророците на древния Близък Изток. Предсказанието и заветната вярност са двата фокуса на пророческите послания (Fee and Stuart, p. 150). Това подсказва, че основният пророчески фокус е насочен към еврейската общност. Обикновено те са адресирани към народа на Израил, макар да има и изключения.
- D. По-голяма част от пророческия материал е представен устно. По-късно е комбиниран по теми, хронология или други показатели, характерни за литературата на Близкия Изток, които са изгубени. Тъй като е устно, пророческото послание не е така добре структурирано като писаната проза. Това прави книгите трудни за четене наведнъж и трудни за разбиране, ако не сме запознати с конкретната историческа обстановка.
- E. Пророците използват различни модели, за да представят посланието си.
 1. Съдебно дело – Бог съди Своя народ, често пъти това е разводно дело, при което *ЯХВЕ* се отказва от жена си (Израил) заради нейната невярност (Осия 4; Мих. 6).
 2. Погребално оплакване – специалната метричност на този тип послание и характерните „горко” го определят като отделна форма (Исаия 5; Авакум 2).
 3. Произнасяне на заветно благословение – подчертава се условната същност на Завета и се изтъкват положителните и отрицателните последици за бъдещето (Втор. 27-28).

V. ПОЛЕЗНИ НАСОКИ ЗА ТЪЛКУВАНЕ НА ПРОРОЧЕСТВОТО

- A. Открийте намерението на оригиналния пророк (издател) като опишете историческата обстановка и литературния контекст на всяко пророчество. Обикновено се касае за това, че Израил е нарушил по някакъв начин Мойсеевия завет.
- B. Четете и тълкувайте цялото пророчество, не само част от него; направете план на съдържанието. Вижте каква е връзката с останалите пророчества. Опитайте се да направите план на цялата книга.
- C. Започнете с буквално тълкуване на пасажа, докато нещо в текста не ви подсказва, че се касае за фигуративна употреба; след това представете в проза фигуративния език.
- D. Анализирайте символичното действие в светлината на историческата обстановка и паралелните пасажи. Помнете, че тази древна литература от Близкия Изток няма нищо общо със съвременната или западната литература.
- E. Внимателно тълкувайте предсказанията.
 1. Дали се отнасят предимно за времето на автора?
 2. Дали са изпълнени по-късно в историята на Израил?
 3. Дали се касае за бъдещи събития, които предстоят?
 4. Дали имат съвременен изпълнение и осъществяване в бъдещето?

5. Нека библейските автори (а не съвременните) да насочват отговорите ви.
- F. Обърнете специално внимание на следните въпроси:
1. Дали предсказанието се обуславя от конкретен отговор?
 2. Сигурно ли е до кого е адресирано пророчеството (и защо)?
 3. Има ли библейска вероятност и/или историческа такава за многократно изпълнение?
 4. Новозаветните автори, вдъхновени от Бога са в състояние да съзрат Месията на много места в СЗ, които не са очевидни за нас. Те изглежда използват типология или игра на дума. Тъй като ни липсва това вдъхновение, по-добре да оставим тълкуването на тях.

VI. ПОЛЕЗНИ КНИГИ

- A. *A Guide to Biblical Prophecy* by Carl E. Amending and W. Ward Basque
- B. *How to Read the Bible for All Its Worth* by Gordon Fee and Douglas Stuart
- C. *My Servants the Prophets* by Edward J. Young
- D. *Plowshares and Pruning Hooks: Rethinking the Language of Biblical Prophecy and Apocalyptic* by D. Brent Sandy
- E. *New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, vol. 4, pp. 1067-1078

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НОВОЗАВЕТНО ПРОРОЧЕСТВО

I. Не е същото като старозаветните пророчества, които имат равинската конотация да бъдат вдъхновени откровения на *YHWH* (вж. Деяния 3:18,21; Римл. 16:26). Единствено пророците са могли да пишат книги от Библията.

- A. Мойсей е бил наричан пророк (вж. Втор. 18:15-21).
- B. Историческите книги (от Исус Навиев до книгите на Царете, с изключение на Рут) са известни като „първите пророци“ (вж. Деяния 3:24).
- C. Пророците заместват ролята на първосвещеника като източник на информация от Бога (от Исаия до Малахия).
- D. Второто деление на еврейския канон се нарича „Пророците“ (вж. Матей 5:17; 22:40; Лука 16:16; 24:25,27; Римл. 3:21).

II. В Новия Завет понятието се използва по няколко различни начина:

- A. По отношение на старозаветните пророци и техните боговдъхновени послания (вж. Матей 2:23; 5:12; 11:13; 13:14; Римл. 1:2).
- B. По отношение на посланието към отделен човек, а не към цялостна група (в Стария Завет пророците говорят предимно на целия Израил).
- C. По отношение на Йоан Кръстител (вж. Матей 11:9; 14:5; 21:26; Лука 1:76) и на Исус Христос, които провъзгласяват приближаването и настъпването на Божието царство (вж. Матей 13:57; 21:11,46; Лука 4:24; 7:16; 13:33; 24:19). Исус също така заявява, че е по-голям от пророците (вж. Матей 11:9; 12:41; Лука 7:26).
- D. По отношение на други пророци в Новия Завет.
 1. през ранния живот на Исус, записан в Лука (по спомени на Мария)
 - a. Елисавета (вж. Лука 1:41-42)
 - b. Захария (вж. Лука 1:67-79)
 - c. Симеон (вж. Лука 2:25-35)
 - d. Анна (вж. Лука 2:36)
 2. иронични предсказания (вж. Каяфа, Йоан 11:51), говорещ за онзи, който провъзгласява евангелието (списъците с провъзгласителните дарби са в I Кор. 12:28-29; Ефес. 4:11)
- E. По отношение на трайна дарба в Църквата (вж. Матей 23:34; Деяния 13:1; 15:32; Римл. 12:6; I Кор. 12:10,28-29; 13:2; Ефес. 4:11). Понякога се отнася за жените (вж. Лука 2:36; Деяния 2:17; 21:9; I Кор. 11:4-5).
- F. По отношение на апокалиптичната книга Откровение на Йоан (вж. Откр. 1:3; 22:7,10,18,19)

III. Новозаветните пророци

- A. Не дават вдъхновено откровение в същия смисъл, в който го правят пророците в Стария Завет (пишейки Библията). Това твърдение е възможно поради израза „варата“ (т.е. завършеното благовестие), който се среща в Деяния 6:7; 13:8; 14:22; Гал. 1:23; 3:23; 6:10; Фил. 1:27; Юда 3,20 ст.

Тази идея става ясна от пълната фраза, която срещаме в Юда 3 стих: „вярата, която веднъж завинаги бе предадена на светите”. Изразът „веднъж завинаги” се отнася за истините, доктрините, понятията и светогледните учения на християнската вяра. Именно в тази поверена на древните пророци вяра е основата на богословското ограничение за вдъхновението на новозаветните писания и недопускането на по-късни текстове да се включват в канона на откровението. В Новия Завет има множество смътни, несигурни и сиви области, но вярващите утвърждават с вяра, че всичко, което е „необходимо” за вярата и практиките им, е включено с цялата необходима яснота в Новия Завет. Тази идея се разгръща в т.нар. „триъгълник на откровението”.

1. Бог открива себе си в историята на човека (ОТКРОВЕНИЕ)
2. Бог избира определени автори, които да документират и обяснят неговите дела (ВДЪХНОВЕНИЕ)
3. Бог дава своя Дух, който отваря умовете и сърцата на хората, за да разбират тези писания – не дефинитивно, но достатъчно адекватно за спасението и плодотворния християнски живот (ПРОСВЕТЛЕНИЕ)

Основната идея е, че боговдъхновението е ограничено до авторите на Священото Писание. Не съществуват никакви други писания, видения или откровения, които да са били вдъхновявани от Бога. Канонът е приключен. Днес ние разполагаме с цялата истина, която ни е нужна, за да откликнем подобаващо на Божия призив.

Тази истина най-добре се вижда в контраста между съгласието на библейските автори и несъгласието между искрените християни след тях. Нито един съвременен автор или говорител не разполага с онова ниво на небесно водителство, на каквото са се радвали авторите на Священото Писание.

- B. В някои отношения пророците в Новия Завет приличат на тези в Стария Завет:
 1. при предсказване на бъдещи събития (вж. Павел в Деяния 27:22; Агав в Деяния 11:27-28; 21:10-11; други пророци в Деяния 20:23)
 2. при обявяване на осъждение (вж. Paul, Деяния 13:11; 28:25-28)
 3. при символични действия, които ярко илюстрират дадено събитие (вж. Агав в Деяния 21:11)
- C. Те действително провъзгласяват истините на евангелието, понякога използвайки предсказания (вж. Деяния 11:27-28; 20:23; 21:10-11), но това не е основният фокус. Пророкуването в I Коринтяни означава най-вече провъзгласяване на евангелието (вж. 14:24,39).
- D. Те са съвременният начин, по който Св. Дух открива практическите приложения за днес на Божията истина във всяка нова ситуация, култура или времеви период (вж. I Кор. 14:3).
- E. Те са били активни в ранните църкви, основани от Павел (вж. I Кор. 11:4-5; 12:28,29; 13:29; 14:1,3,4,5,6,22,24,29,31,32,37,39; Ефес. 2:20; 3:5; 4:11; I Сол. 5:20), и се споменават в *Дидакхе* (съчинение, писано към края на I век или началото на II век), както и в някои свидетелства от монтизма през II-III век в Северна Африка.

IV. Прекратени ли са новозаветните дарби?

- A. Трудно е да се отговори на този въпрос. За начало би било добре да изясним въпроса за предназначението на дарбите. Дали са дадени, за да потвърдят първоначалното проповядване на благовестието или са трайна форма на църквата да служи на себе си в този изгубен свят?
- B. Дали отговора на този въпрос можем да търсим в историята или в самия Нов Завет? Текстът на новозаветните писания сам по себе си не ни дава категорично свидетелство, че духовните дарби са временни. Всички онези, които се опитват да цитират I Кор. 13:8-13, за да обясняват този въпрос, изопачават авторското намерение за този пасаж, според което само любовта не е временна.
- C. Изкушавам се да посоча, че след като истинският авторитет е не църковната история, а Новият Завет, следователно вярващите би следвало да приемат, че дарбите продължават до днес. От друга страна, моето убеждение е, че културата влияе на тълкуването. Някои ясни текстове вече не могат да се прилагат в определени култури (като например святата целувка, женските покривала, църковните събрания по домовете и т.н.). Ако културата може да влияе на даден текст, тогава защо и църковната история да не може да го прави?
- D. Честно казано, на този въпрос не можем да дадем окончателен и категоричен отговор. Някои вярващи защитават „прекратяването” на дарбите, докато други заемат противоположна позиция. В тази сфера, както и в много други интерпретативни въпроси, ключът се крие в сърцето на вярващия. Новият Завет е смътен по темата и допуска културна интерпретация. Трудността е в това, да решим кои текстове се влияят

от културата/историята и кои са безвременни (Fee and Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth*, стр. 14-19, 69-77). Именно тук идва мястото на дискусиите за свободата и отговорността, които се основават на Римл. 14:1-15:13 и I Коринтяни 8-10 гл. Нашият отговор на този въпрос има значение по две причини.

1. Всеки вярващ трябва да ходи с вяра в светлината, която му е дадена. Бог преглежда нашите сърца и мотиви.
 2. Всеки вярващ трябва да позволи на другите вярващи да ходят с вяра според собствените си разбирания. В рамките на библейското тълкуване е необходима известна доза толерантност. Бог иска да се обичаме един другия както Той ни обича.
- Е. За да обобщим въпроса, християнството е живот на вяра и любов, а не на перфектно богословие. Взаимоотношението с Бога, което влияе на нас и на околните, е по-съществено от категоричната информация или доктриналната прецизност.

□ „прогониха и нас” Това вероятно се отнася до (1) случилото се с Ясон (Деяния 17:5-9) или (2) преживяванията на Павел в хода на цялото му служение (Деяния). Павел свързва това преживяване с живота на старозаветните пророци и по-специално отхвърлянето на Исус от съвременниците му.

□

NASB „Те не са угодни на Бога”

NKJV „те не угаждат на Бога”

NRSV „те са неугодни на Бога”

TEV „колко неугодни са на Бога”

NJB „действащи по начин, който не може да угоди на Бога”

Евреите смятат, че действията им са изпълнение на Божията воля, защитавайки Неговия завет с Мойсей. Те се разглеждат като Негови слуги, защитаващи вярата срещу лъжеучителите (Павел добре познава тези чувства). Трагично иронично е, че те са лъжливите учители.

□ „на всички хора се противопоставят” Враждебността, спомената тук, се корени в еврейската национална арогантност и предрасъдъци. Те бяха отхвърлили Месията и Неговото универсално благовестие (Исаия 2:2-4; 45:22; 49:6; 60:3; 66:18,23; Йоан 3:16; Ефес. 2:11-2:13).

2:16 „като ни забраняват да говорим на езичниците” Това отразява Павловите преживявания в Коринт, по време на написване на I Солунци. Тези изречения са най-силното Павлово оплакване срещу евреите (Римляни 9-11).

□ „за да се спасят и те” Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Бог иска да спаси всички хора, направени по Негов образ (Битие 3:15; 12:3; Изход 19:5-6; Езек. 18:23,32; Йона; Йоан 3:16; Деяния 28:28; Ефес. 2:11-2:13; I Тим. 2:4; II Петър 3:9), но те трябва да се покаят и да повярват в Христос (Марк 1:15; Деяния 3:16,19; 20:21).

□

NASB „те винаги допълват мярката на греховете си”

NKJV „да допълнят мярката на техните грехове”

NRSV „те постоянно допълват мярката на греховете си”

TEV „Това е последната пълна мярка на греховете им, които винаги са вършели”

NJB „те никога не спират да довършат греховете, които са започнали”

Павел може да заимства тази терминология от (1) СЗ, защото точният гръцки превод на тази фраза е от Септуагинта на Битие 15:16; или (2) от думите на Исус в Матей 23:32, свързана с книгата на делата (Дан. 7:10; Откр. 20:12 и Пс. 56:8; 139:16; Исаия 65:6; Мал. 3:16). Бог записва злите дела на хората и те ще трябва да дават отчет (Матей 25-26; Откр. 20:11-15).

□ „но гневът ги постигна” Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Изглежда този стих е във връзка с духовната слепота (закоравялост), завладяла Израил (отразена в

притчата в Марк 12:1-12 [също Матей 21:33-46 и Лука 20:9-19] и конкретно спомената в Римл. 11:7,25; II Кор. 3: 14). Божият гняв е в настоящето и бъдещето (временен и есхатологичен).

□

NASB „окончателно”

NKJV „окончателно”

NRSV, TEV, NJB „на края”

Този израз може да се преведе по няколко начина, така че сравнете няколко превода, за да сте по-наясно със смисъла. Основното значение касае

1. Да погледнеш назад и да обобщиш
2. Да погледнеш напред към изпълнението
3. Използван в семитския смисъл на „напълно/окончателно”, което е страшно описание на Божия гняв.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – I Солунци 2:17-20

17 А ние, братя, като останахме без вас за кратко време – като присъствие, а не в нашето сърце – се постаряхме още повече, с голямо желание да видим лицето ви. 18 Затова пожелахме да дойдем при вас – поне аз, Павел, и веднъж, и два пъти – но Сатана ни попречи. 19 Понеже, коя е нашата надежда или радост, или венец, с който се хвалим пред нашия Господ Исус при Неговото пришествие? Не сте ли вие? 20 Защото вие сте нашата слава и радост.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB (UPDATED) – 2:17-20

¹⁷But we, brethren, having been taken away from you for a short while—in person, not in spirit—were all the more eager with great desire to see your face. ¹⁸For we wanted to come to you—I, Paul, more than once—and yet Satan hindered us. ¹⁹For who is our hope or joy or crown of exultation? Is it not even you, in the presence of our Lord Jesus at his coming? ²⁰For you are our glory and joy.

2:17

NASB, NKJV „след като бяхме отнети от вас”

NRSV „станахме сираци, след като ни отделиха от вас”

TEV „бяхме отделени от вас”

NJB „ние бяхме отделени от вас”

Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО, СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Целият този параграф е наситен с емоционални излияния. Това е продължение на родителските метафори на Павел от ст. 7 и 11. Буквално означава „да осиротееш” заради действие отвън.

Вероятно обвинителите на Павел твърдят или инсинуират, че бързото му напускане или дългото отсъствие показват, че не е истински загрижен за тях. Павел отхвърля това обвинение в 2:17-20 и 3:6.

□ „с голямо желание” Това понятие често се превежда като „похот”, в неговия отрицателен смисъл, но рядко се използва положително. Павловото желание да ги види е ярко изразено в 3:10.

2:18 „Затова пожелахме да дойдем при вас” Не всички планове на Павел се осъществяват (Римл. 1:13; 15:22).

□ „сатана” Личностна зла сила е дейна в нашия свят, стремяща се да изврати Божите планове и цели посредством: (1) падналата световна система, (2) демоничното и (3) падналото човечество (Ефес. 2:2-3 и Яков 4). Виждаме сатана в СЗ, в Йов 1-2 и Зах. 3 като слуга на *ЯХВЕ*. В НЗ той вече е враг (Римл. 16:20; I Кор. 5:5,7; 7:5; II Кор. 2:11; 11:14; 12:7, но продължава да е под контрола на Бога! Добра дискусия върху интензивността на злото в Библията, ще намерите в А.В. Davidson's *Old Testament Theology*, pp. 300-306.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЛИЧНОСТНОТО ЗЛО

Това е много трудна тема по няколко причини.

1. СЗ не разкрива никакъв свръхнеприятел на доброто, но го описва като слуга на *ЯХВЕ*, който предлага алтернатива на човечеството и го обвинява за неправдата му.
2. Представата за личен, свръхнеприятел на Бога, създадена по време на междубиблейската (неканонична) литература под влиянието на персийските дуалистични религии (*Зороастринство*). Те на свой ред силно повлияват на равинския юдаизъм).
3. НЗ разработва старозаветни теми в изненадващо ярки, но селективни категории.
 - a. Ако човек подходи към анализиране на злото от перспективата на библейското богословие (всяка книга, автор или жанр изучавани и схематизирани поотделно), тогава налице са различни схващания за злото.
 - b. Ако обаче човек подходи към изучаване на злото от небиблейска или извънбиблейската перспектива на световните или източните религии, тогава голяма част от новозаветните идеи са загатнати в персийския дуализъм и гръко-римския спиритизъм.
 - c. Ако човек е изцяло посветен на категоричния авторитет на Писанието, тогава новозаветните идеи и доктрини трябва да се разглеждат като прогресивно откровение. Християните трябва да са внимателни и да не допускат идеите им да са под влиянието на еврейския фолклор или западната литература (Данте, Милтън). Определено има мистерия и неяснота в тази област на библейското откровение. Бог е избрал да не разкрива всички аспекти на злото, неговия произход, развитие и цел, но Той разкрива неговото поражение!

В СЗ понятието „сатана” или „обвинител” (BDB 966) може да се отнася до три различни групи.

1. човешки обвинители (вж. I Царе 29:4; II Царе 19:22; IV Царе 11:14,20,29; Пс. 109:6)
2. ангелски обвинители (вж. Числа 22:22-23; Йов 1-2; Зах. 3:1)
3. демонични обвинители (вж. I Лет. 21:1; IV Царе 22:21; Зах. 13:2)

Едва по-късно в междузаветния период, змията от Битие 3 глава започва да се идентифицира със сатана (вж. *Премъдрост* 2.23-24; *II Енох* 31:3), и едва тогава започва да се използва от равините (вж. *Sot* 9b и *Sanh.* 29a). „Божиите синове” от Битие 6 гл. стават ангели в *I Енох* 54:6. Споменавам това не с цел да изтъкна неговата богословска акуратност, но за да покажа, че идеята търпи развитие. В Новия Завет тези старозаветни дейности се приписват на зли ангели (вж. I Кор. 11:3; Откр. 12:9).

Трудно или невъзможно (в зависимост от схващането) е да определим произхода на личностното зло от информацията, дадена в СЗ. Една от причините за това е силният монотеизъм на Израил (вж. I Царе 22:20-22; Екл. 7:14; Исаия 45:7; Амос 3:6). Всяка причинност се приписва на *ЯХВЕ*, за да се демонстрира Неговата уникалност и превъзходство (вж. Исаия 43:11; 44:6,8,24; 45:5-6,14,18,21,22).

Източници на информация по темата са (1) Йов 1-2 глави, където Сатана е представен като един от „синовете на Бога” (т.е., ангелите) или (2) Исаия 14 глава и Езекиил 28 глава, където гордите царе от Близкия Изток са използвани (Вавилон и Тир), за да илюстрират гордостта на Сатана (вж. I Тим. 3:6). Този подход ме навежда на смесени чувства. Езекиил използва метафори от Едемската градина, не само за Тирския цар като Сатана (вж. Езек. 28:12-16), но също и за царя на Египет като Дървото за познаване на доброто и злото (Езекиил 31 гл.). Обаче Исаия 14 глава, особено 12-14 ст., изглежда описват ангелски бунт, предизвикан от гордост. Ако Бог иска да ни разкрие конкретната същност и природата на Сатана, това е много уклончив начин и място да го стори. Трябва да внимаваме с тенденцията на систематичното богословие, което взема малки, неясни части от различните завети, автори, книги и жанрове, и ги комбинира като парчета от един божествен ребус.

Съгласен съм с Алфред Едерщайм, че равинският юдаизъм е силно повлиян от персийския дуализъм и спекулация с демоничното. Равините не са добър автентичен източник в тази област (вж. Alfred Edersheim *The Life and Times of Jesus the Messiah*, том 2, appendices XIII [pp. 748-763] и XVI [pp. 770-776]). В това отношение Исус радикално се отклонява от поученията на синагогата. Смятам, че идеята за архангела – неприятел на *ЯХВЕ* възниква под влияние на иранския дуализъм и двете върховни божества, *Ahkiman* и *Ormaza*, и по-късно е разработен от равините под формата на библейски дуализъм за *ЯХВЕ* и Сатана.

В НЗ определено е налице прогресивно откровение относно персонификацията на злото, но не е подробно формулирано, както равинското. Добър пример за тази разлика е „войната в небесата”. Падането на сатана е логична необходимост, но подробности не са дадени. Дори и казаното по темата е завоалирано в апокалиптичния жанр (вж. Откр. 12:4,7,12-13). Макар и победен от Исус и заточен на земята, Сатана продължава да служи като слуга на *ЯХВЕ* (вж. Мат. 4:1; Лука 22:31-32; I Кор. 5:5; I Тим. 1:20).

Трябва да обуздаем любопитството си в тази област. Налице е личностна изкусителна и зла сила, но при все това Бог е само един и ние продължаваме да носим отговорност за нашия

избор. Духовна битка има както преди, така и след спасението. Победата е възможна единствено в и чрез Триединния Бог. Злото е победено и ще бъде премахнато!

□ „попреди” Това е военно понятие, използвано за разрушаване на пътища и мостове, които да спрат противника. Касае се за духовен конфликт (Ефес. 4:14; 6:10-18).

Възможно е проблемът да е физическа болест, не Сатана (II Кор. 12). Павел разглежда живота си както в духовни, така и във физически категории.

2:19 Белегът за истинността на Павловото апостолство е успехът на неговото служение сред езичниците (ст. 20).

□ „надежда” Вж. Специално понятие: НАДЕЖДАТА към Гал. 5:5.

□
NASB „не сте ли дори вие”
NKJV „не сте ли дори вие”
NRSV „не сте ли вие”
TEV „това сте вие—вие и никой друг”
NJB „Вие сте”

Проблемът с този израз е как да свържем Павловите любящи чувства към Солунската църква с тези – към другите езически църкви. Може би те са специални? Може би, преводът на TEV ни дава отговора – „вие и никой друг.”

В известен смисъл солунските вярващи са мощно свидетелство за ефективното дело на Павел като Апостол на езичниците. Както Павел имитира Исус, така те имитират Павел, което е външно свидетелство за тяхното ново сърце и дух (Нов завет).

□ „при Неговото пришествие?” „Parousia”, буквално означава „присъствие”, и метафорично „идване”. Това е първата употреба на понятието в НЗ (2:19; 3:13; 4:15; 5:23; II Сол. 2:1,8-9; I Кор. 15:23). Използва се в светската литература от Първи век за посещението на някой крал. В Ранната църква се превръща в техническо понятие за Второто идване. Това идване на Исус е богословският фокус на I & II Солунци. Всяка глава от I Солунци завършва с това напомняне (1:10; 2:19; 3:13; 4:13-18; 5:23). Вж. Специално понятие: НОВОЗАВЕТНИ ПОНЯТИЯ ЗА ХРИСТОВОТО ЗАВРЪЩАНЕ към I Сол. 3:13.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЗАВРЪЩАНЕТО НА ИСУС (НОВОЗАВЕТНИЯТ ПАРАДОКС НА „ВСЕКИ МИГ” СРЕЩУ „ВСЕ ОЩЕ НЕ”)

- A. Новозаветните есхатологични пасажии отразяват старозаветното пророческо прозрение, което гледа на последното време с очите на съвременното.
- B. Матей 24, Марк 13 и Лука 21 са трудни за тълкуване, защото касаят няколко въпроса едновременно.
1. Кога ще бъде разрушен Храмът?
 2. Какъв ще бъде белегът на Месианското завръщане?
 3. Кога ще настъпи краят (Матей 24:3)?
- C. Жанрът на новозаветните есхатологични пасажии обикновено е комбинация от апокалиптични и пророчески послания, които нарочно са неясни и с много символи.
- D. Няколко пасажа в НЗ (Матей 24, Марк 13, Лука 17 и 21, I и II Солунци и Откровение) говорят за Второто идване. Тези пасажии подчертават, че:
1. Точното време на събитието е неизвестно, но то е сигурно
 2. Можем да знаем общото време, но не и конкретния момент на събитието
 3. Ще дойде внезапно и неочаквано
 4. Ние трябва да се молим, да бъдем готови и верни на поставените задачи.
- E. Налице е парадоксално богословско напрежение между (1) завръщането на Исус всеки момент (Лука 12:40,46; 21:36; Матей 24:27,44) и (2) фактът, че първо трябва да станат някои световни събития.
- F. НЗ твърди, че някои събития трябва да се случат преди Второто идване:
1. Евангелието трябва да се проповядва в целия свят (Матей 24:14; Марк 13:10)

2. Голямо отстъпление (Матей 24:10-13, 21; I Тим. 4:1; II Тим. 3:1 и сл.; II Сол. 2:3)
 3. Появата на „човека на греха“ (Дан. 7:23-26; 9:24-27; II Сол. 2:3)
 4. Премахване на онова/онзи, който въздържа (II Сол. 2:6-7)
 5. Съживление в Израил (Зах. 12:10; Римляни 11)
- G. Лука 17:26-37 няма паралел в Марк. Има частичен синоптичен паралел в Матей 24:37-44.

2:20

NASB, NKJV, NRSV „наша слава“

TEV, NJB „наша гордост“

Тук понятието гордост се използва като слава. Това няма връзка с богословската слава, използвана да опише Бога (ст. 12).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Кой атакува Павел и защо?
2. Защо Павел така твърдо отхвърля да приеме компенсация за своето проповядване?
3. Защо Павел повдига темата за еврейската опозиция към благовестието?
4. Какво е значението на стих 16 относно Божите цели за еврейския народ?
5. Защо стихове 17 - 20 са толкова емоционални?

I Солунци 3 гл.

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Желанието на Павел отново да посети църквата (2:17-3:13)	Загриженост за тяхната вяра	Павловата любов към солунците (2:17-3:13)	Павловото желание да ги посети отново (2:17-3:13)	Мисията на Тимотей в Солун
3:1-5	3:1-5 Насърчен от Тимотей	3:1-5	3:1-5	3:1-5 Павел благодари на Бога за добрите отзиви относно солунците
3:6-10	3:6-10 Молитва за Църквата	3:6-10	3:6-10	3:6-10
3:11-13	3:11-13	3:11-13	3:11-13	3:11-13

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставяте вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

КРАТЪК ПРЕГЛЕД НА 3 ГЛАВА

- A. С голяма загриженост, Павел изпраща при тях Тимотей, 3:1-5
- B. Тимотей се завръща с добри вести, 3:6-10
- C. Молитвата на Павел за Солунската църква, 3:11-13

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Солунци 3:1-10

3 Затова, когато не можахме повече да търпим, намерихме за добре да останем сами в Атина 2 и изпратихме Тимотей, нашия брат и съработник на Бога, и съработник в благовестието на Христос, да ви утвърди и да ви утеши във вярата ви, 3 за да не се разколебае никой от тези скърби. Защото вие сами знаете, че за това сме определени, 4 понеже, когато бяхме при вас, ви казахме предварително, че ще има да страдаме, което и стана, както знаете. 5 Затова, когато не можах повече да търпя, го изпратих, за да узная за вярата ви, да не би по някакъв начин да ви е изкушил изкушителят и трудът ни да бъде напразно. 6 Но сега, когато Тимотей от вас дойде при нас и ни донесе добри вести за вашата вяра и любов и че имате винаги добри спомени за нас и копнеете да ни видите, както и ние вас, 7 тогава ние, братя, при цялата наша нужда и скръб, се утешихме за вас поради вашата вяра; 8 понеже ние сега живеем, ако вие стоите твърдо в Господа. 9 Защото как можем да се отблагодарим на Бога за вас, за цялата радост, с която се радваме за вас пред нашия Бог? 10 Нощ и ден се молим най-усърдно, за да видим лицата ви и да допълним това, което не достига на вашата вяра.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 3:1-10

Therefore when we could endure *it* no longer, we thought it best to be left behind at Athens alone, ²and we sent Timothy, our brother and God's fellow worker in the gospel of Christ, to strengthen and encourage you as to your faith, ³so that no one would be disturbed by these afflictions; for you yourselves know that we have been destined for this. ⁴For indeed when we were with you, we *kept* telling you in advance that we were going to suffer affliction; and so it came to pass, as you know. ⁵For this reason, when I could endure *it* no longer, I also sent to find out about your faith, for fear that the tempter might have tempted you, and our labor would be in vain. ⁶But now that Timothy has come to us from you, and has brought us good news of your faith and love, and that you always think kindly of us, longing to see us just as we also long to see you, for this reason, brethren, in all our distress and affliction we were comforted about you through your faith; for now we *really* live, if you stand firm in the Lord. ⁹For what thanks can we render to God for you in return for all the joy with which we rejoice before our God on your account, ¹⁰as we night and day keep praying most earnestly that we may see your face, and may complete what is lacking in your faith?

3:1 „когато не можахме повече да търпим” Павел е загрижен за тази църква, защото (1) тя е родена в момент на гонение (2:17-20) и (2) той е принуден да я напусне бързо. Пастирското му сърце не намира покой (ст. 5).

□ **„да останем сами”** Това СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ се използва, за да опише (1) дете, напускащо родителите си, Ефес. 5:31 (вероятно друга родителска метафора, като 2:7,11,17) или (2) смъртта на един от съпрузите (Марк 12:19). Павел изпитва дълбоки чувства към тази църква.

□ **„сами в Атина”** Павловата визита е описана в Деяния 17:15-34. Това е интелектуалният център на елинистичния свят. Павел има проблеми с очите (срвани II Кор. 12:7 с Гал. 4:15 и 6:11) и му е много трудно, когато остава сам, особено в неизвестна среда като Атина. Понятието „сами” е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, но смисълът е неясен. Деяния 18:5 подсказва, че Сила и Тимотей са изпратени с мисия. Този стих може би е пример за Павловата употреба на „ние” в смисъл на редакционно МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, отнасящо се само за него.

3:2

NASB „Божи сътрудник в благовестието на Христос”

NKJV „служител на Бога, и наш съработник в благовестието Христово”

NRSV „съработник за Бога в прогласяване благовестието на Христос”

TEV „който работи с нас за Бога в проповядване на Добрите вести за Христос”

NJB „който е Божи помощник в разпространяване Добрите вести на Христос”

Този израз се отнася до Тимотей. Гръцките ръкописи се различават: в ръкопис В думата е „съработник“, докато в ръкописи ! и А думата е „служител“. Думата описва ниското положение на слуга. Повечето съвременни преводи следват ръкопис В. Вероятно преписвачът е шокиран, че Павел нарича Тимотей „Божи съработник.“

Този стих играе роля на препоръчително писмо за Тимотей (Деяния 18:27; Римл. 16:1; II Кор. 8:18-24; III Йоан 9,10).

□ „да ви утвърди и да ви утеши“ Павел е разтревожен за тази нова църква, подложена на гонения (1:6; 2:14; 3:3).

3:3 „за да не се разколебае никой от тези скърби.“ Това е единствена употреба на понятието „разколебае“ в НЗ. Първоначално описва куче, гонещо опашката си. В класическия гръцки (Омир), е използвана в смисъл на „поласкани“. Може да е свързана с 2:1 или 3:5. Истинската вяра устоява (Матей 13:1-23; Гал. 6:9; Откр. 2:2-3,7,11,17,19,26; 3:5,8,10,11,12,21). Вж. **Специално понятие: НУЖДАТА ДА УСТОЯВАМЕ** към Гал. 3:4.

□ „че за това сме определени“ Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ (отлагателен), ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. СТРАДАТЕЛНИЯТ ЗАЛОГ подсказва, че Бог е активната страна. Няма се превид езическата идея за безлична съдба или ислямската доктрина за обреченост. Страданието е норма за вярващите в падналия свят (ст. 4; Матей 5:10-12; Йоан 15:18, 20; 16:33; Деяния 14:22; Римл. 8:17 II Кор. 4:7-11; 11:23-27; II Тим. 3:12; I Петър 2:21; 4:12-16). Страданието е средство за духовна зрялост (Евреи 5:8).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЗАЩО СТРАДАТ ХРИСТИЯНИТЕ?

1. Поради личен грях (земно осъждане). Това не означава, че всички проблеми и негативни обстоятелства са в резултат на грях (вж. книгата Йов; Пс. 73; Лука 14:1-5; Неем. 9; Деяния 5:1-11; I Кор. 11:29-30; Гал. 6:7).
2. За да изградят христоподобие (Евр. 5:8). Дори и Исус, казано по човешки, трябваше да порасне, същото се отнася и за Неговите последователи (вж. Римл. 5:3-4, 8:28-29; II Кор. 12:7-10; Фил. 3:10; Евр. 12:5-12; Яков 1:2-4; I Петър 1:7).
3. да изградят силно, ефективно свидетелство (вж. Мат. 5:10-12; Йоан 15:18-22; I Петър 2:18-21, 3:13-17).
4. като знак за родилните болки на новия век (вж. Мат. 24:6; Марк 13:8).

3:4 „ви казахме предварително,“ Това е НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, което означава повтарящо се действие в миналото. Павел много пъти ги предупреждава за преследването и страданието, свързани с благовестието. Той знае това от учението на Исус и от личен опит. Те вече също го знаят от личен опит.

□
NASB „ние ще страдаме“
NKJV „ние ще бъдем подложени на изпитания“
NRSV „ние ще страдаме заради гонения“
TEV „че ще бъдем преследвани“
NJB „трябва да очакваме да понесем преследвания“

Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ със СТРАДАТЕЛЕН ИНФИНИТИВ, СЕГАШНО ВРЕМЕ. Според бележката в превода на Уилямс думата описва „картина на натоварена каруца, смазана от тежък товар“.

3:5 „вашата вяра“ Това сигурно е използвано в старозаветния смисъл на „вярност“. Дали са отдадени на своята изповед и вяра? Вж. **Специално понятие: ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ В НОВИЯ ЗАВЕТ** към Гал. 3:6.

□ „да ви е изкушил изкушителят“ Една личностна, зла сила (*ho peirazon*) действа в нашия свят и в живота ни (2:18). Тази гръцка дума, преведена „изкушавам“ (*peirazo*) изразява идеята „да изпитап

с цел разрушение”, обратното на „одобрявам” (*dokimazo*) в 2:4. Вж. **Специално понятие:** ЛИЧНОСТНОТО ЗЛО към I Сол. 2:18.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГРЪЦКИ ПОНЯТИЯ ЗА „ИЗПИТАНИЕ” И ТЕХНИ КОНОТАЦИИ

Има две гръцки понятия, които съдържат идеята за изпитание с определена цел.

1. *Dokimazō, dokimion, dokimasia*

Това е понятие от металургията, означаващо да изпиташ истинската същност на дадено нещо (метафорично някого) чрез огън. Огънят разкрива истинския метал и изгаря (т.е.,очиства) шлака. Този физичен процес се превръща в силен идиом за Бога, Сатана или човечите, които изпитват останалите. Този термин е използван само в позитивен смисъл на тестване с цел приемане и утвърждаване.

В НЗ се използва, когато се говори за опитване на

- a. волове, Лука 14:19
- b. нас самите, I Кор. 11:28
- c. нашата вяра, Яков 1:3
- d. дори Бог, Евр. 3:9

Очаква се изходът от тези изпитания да бъде позитивен (вж. Римл. 1:28; 14:22; 16:10; II Кор. 10:18; 13:3; Фил. 2:27; I Петър 1:7). Затова, понятието съдържа идеята за нечие изпитание, при което човекът е доказал, че е

- a. достоен
- b. добър
- c. искрен
- d. ценен
- e. почтен

2. *Peirazō, peirasmus*

Това понятие съдържа идеята за изпитване с цел провал или отхвърляне. Често се използва във връзка с Исусовото изкушение в пустинята.

- d. Изразява опита Исус да бъде хванат в капан (вж. Мат. 4:1; 16:1; 19:3; 22:18,35; Марк 1:13; Лука 4:2; Евр. 2:18).
- e. Това понятие (*peirazō*) е използвано като титла за Сатана в Мат. 4:3; I Сол. 3:5.
- f. Използвано е от Исус, когато предупреждава да не изпитваме Бога (вж. Мат. 14:7; Лука 4:12). Описва опита да правиш нещо, което претърпява провал (вж. Деяния 9:20; 20:21; Евр. 11:29).
- g. Използвано е във връзка с изкушенията и изпитанията на вярващите (вж. I Кор. 7:5; 10:9,13; Гал. 6:1; I Сол. 3:5; Евр. 2:18; Яков 1:2,13,14; I Петър 4:12; II Петър 2:9).

□ **„трудът ни да бъде напразно”** Тук е важна употребата на различни НАКЛОНЕНИЯ; ИЗЯВИТЕЛНОТО НАКЛОНЕНИЕ, което изразява реална ситуация се използва за сатана, а ПОДЧИНТЕЛНОТО, което е НАКЛОНЕНИЕТО за евентуалност, описва труда на Павел. Това може би е свързано с 2:1. Въпросът е, „Дали думата ‘напразно’ касае тяхното обръщение или основаването на жива църква в Солун?” според мен вторият вариант пасва най-добре на контекста, макар че Павел едва ли би разграничил двете неща. Павел често използва три различни думи за „напразно” или „безплодно.”

1. *eik'* - Римл. 13:4; I Кор. 15:2; Гал. 3:4; 4:11; Кол. 2:18
2. *kenos* - I Кор. 15:10,14,58; II Кор. 6:1; Гал. 2:2; Ефес. 5:6; Фил. 2:16; Кол. 2:8; I Сол. 2:1; 3:3 (ГЛАГОЛ във II Кор. 9:3)
3. *matalos* - I Кор. 3:20; 15:17; Тит 3:9 (ГЛАГОЛ в Римл. 2:21)

Павел знае, че силата на благовестието е божествено дело, но и съзнава, че изборът на хората влияе на крайния резултат!

3:6 „добри вести” Това е единствената употреба на това гръцко понятие в НЗ, което не е свързано с благовестието на Христос. Вестта за верността на тази църква е „блага вест” за Павел.

□ **„за вашата вяра и любов”** Този израз има няколко значения (1:3). Може да се отнася или до: (1) правилната доктрина или до взаимната любов между вярващите (2) вяроност и любов към Бога.

□ „**че имате винаги добри спомени за нас и копнеете да ни видите, както и ние вас,**” Това показва, че нито преследването, нито лъжеучителите могат да настроят тази църква срещу Павел.
3:7 „при цялата наша нужда и скръб” Павловите проблеми в Коринт са описани в I Кор. 4:9-13; II Кор. 4:7-12; 6:4-10 и 11:23-28. Ох, леле! Това е цената на решението да си Христов слуга!!

□ „**се утешихме**” Павел често използва тази сложна дума („със” и „призив”). Тя има няколко значения.

1. Да убедя, увещава, насърча (2:3,11; 4:1; 5:14; II Сол. 3:12)
2. Да утеша (2:11; 3:2; 4:18; 5:11; II Сол. 2:17)
3. СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО (*paracl'tos*) се използва както за служението на Духа (Йоан 14:16,26; 15:26; 16:7), така и за Сина (I Йоан 2:1).

3:8 „понеже ние сега живеем” Павел използва метафоричен език, за да изрази своето облекчение от напрежението, след като чува добрите новини за тази църква.

□ „**ако вие стоите твърдо в Господа**” В гръцкия текст това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ, комбиниращо условия от ПЪРВИ ВИД и ТРЕТИ ВИД, придавайки евентуалност на Павловите думи. Той предполага, че те стоят твърдо, но това трябва да се потвърди (2:1 и 3:5).

„Стоенето твърдо” е свързано с нашето положение в Христос. Библията представя спасението ни чрез в двойка от истини, между които има напрежение: (1) то е свободно, то е в Христос, но (2) то струва скъпо, то е прогресивно, видно в нашия ежедневен житейски избор (Матей 7; Яков, I Йоан). И двете са верни. Този стих изтъква първата истина (Римл. 5:2; I Кор. 15:1 и Ефес. 6:11, 13).

3:9-10 Това е риторичен въпрос, който преминава в молитва, ст. 11-13, слагайки край на първата част от Павловото писмо.

3:10 „нощ и ден” Това е еврейският начин за определяне на времето (вж. коментара към 2:9). Това е отражение на постоянният и усърден молитвен живот на Павел (1:2; 2:12; II Тим. 1:3).

□

NASB „молейки се най-усърдно”
NKJV „молейки се непрестанно”
NRSV „ние се молим най-усърдно”
TEV „ние го молим с цяло сърце”
NJB „Ние усърдно се молим”

НАРЕЧИЕТО „най-усърдно” е много силно емоционално понятие, съставено от три части (*hyper + ek + perissou* Ефес. 3:20; I Сол. 3:10; 5:13). Павел се безпокои и се моли за тези нови църкви (II Кор. 11:28). Вж. **Специално понятие: СЛОЖНИ ДУМИ С ПРЕДСТАВКАТА HYPER ПРИ ПАВЕЛ** към Гал. 1:13.

□

NASB „да допълни онова, което липсва във вярата ви”
NKJV „да усъвършенства онова, което липсва във вярата ви”
NRSV „да възстанови каквото липсва във вярата ви”
TEV „да снабди каквото е нужно във вярата ви”
NJB „да допълни липсващите неща във вярата ви”

Те се справят добре, но им липсва зрялост в проумяването, което е видно от неправилното разбиране за Второто идване. Тук думата вяра е използвана в смисъл (1) на доктрина (4:13-5:11) или (2) начин на живот, „онова, което липсва” може да касае етичния аспект (4:1-12). Павел често използва това понятие за вяра (*pistis/pisteuo*) в тези послания (1:3,8; 3:2,5,6,7,10; 5:8; II Сол. 1:3,4,11; 3:2), но по-специално в този контекст. Вж. **Специално понятие: ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ В НОВИЯ ЗАВЕТ** към Гал. 3:6.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – I Солунци 3:11-13

11 А дано Сам Бог и нашият Отец и нашият Господ Исус да насочат пътя ни към вас. 12 И Господ да ви направи да растете и да изобилствате в любов един към друг и към всички, както и ние към вас, 13 за да

утвърди сърцата ви непорочни в святост пред нашия Бог и Отец при пришествието на нашия Господ Исус с всичките Негови светии.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 3:11-13

¹¹Now may our God and Father Himself and Jesus our Lord direct our way to you; ¹²and may the Lord cause you to increase and abound in love for one another, and for all people, just as we also do for you; ¹³so that He may establish your hearts without blame in holiness before our God and Father at the coming of our Lord Jesus with all His saints.

3:11-13 Този пасаж е едно изречение на гръцки. Тази молитва съдържа три редки ГЛАГОЛНИ ФОРМИ в ЖЕЛАТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ: „насочва” (ст. 11), „расте” (v.12) и „изобилства” (v.12). ЖЕЛАТЕЛНОТО НАКЛОНЕНИЕ е НАКЛОНЕНИЕТО за потенциалност, използвано в молитвите.

3:11 „да насочат” Това е рядък ГЛАГОЛ в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО, ЖЕЛАТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, използван в няколко молитви в НЗ (5:23; II Сол. 2:16; 3:5, 16 и в Римл. 15:5-6,13). Забележете, че глаголт е в ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО, макар че се отнася както до Бог Отец, така и до Господ Исус Христос. Това е начинът на новозаветните автори да подчертаят господството на Исус от Назарет (1:1; II Сол. 2:16).

Другият богословски момент е свързан с това, че Павел е възпрепятстван от сатана да отиде при тях, 2:18, затова апостолът моли Отец и Сина да оправят пътя му (прав и безпроблемен: вж. Лука 1:79), за да ги посети!

□ „Отец” Вж. **Специално понятие:** ОТЕЦ към I Сол. 1:1.

3:12-13 Павел се моли за себе си в ст. 11, но тук молбата му е насочена към църквата в Солун. Той се моли за тяхната любов едни към други и към всички хора (Ефес. 6:18). Той се моли и за светостта на вярващите (ст. 13; Ефес. 1:4). Божията воля за всеки вярващ е Христоподобие (Римл. 8:28-29; Гал. 4:19).

□ „изобилствате” Вж. **Специално понятие:** по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРЕУМНОЖАВАМ (*PERISSEUŌ*)

Павел често използва това понятие:

1. Истината за Бога се преумножава за Негова слава, Римляни 3:7
2. Дарът в благодатта на този един човек, Исус Христос, се преумножава, Римляни 5:15
3. Вярващите преумножават надеждата си, Римляни 15:13
4. Вярващите не са осъждани от Бога за яденето или неяденето на определени храни, I Коринтяни 8:8
5. Вярващите се преумножават за растежа на църквата, I Коринтяни 14:12
6. Вярващите преумножават делото на Господа, I Коринтяни 15:58
7. Вярващите споделят във всичко Христовите страдания и Неговата утеха, II Коринтяни 1:5
8. Служението на праведността преумножава славата, II Коринтяни 3:9
9. Благодарността на вярващите преумножава Божията слава, II Коринтяни 4:15
10. Вярващите изобилстват от радост, II Коринтяни 8:2
11. Вярващите изобилстват във всичко (вяра, слово, познание, пълно усърдие и любов), също и в дара за църквата в Ерусалим, II Коринтяни 8:7
12. Благодатта преизобилства за вярващите, II Коринтяни 9:8
13. Вярващите непрестанно благодарят на Бога, II Коринтяни 9:12
14. Богатствата на Божията благодат се изливат върху вярващите, Ефесяни 1:8
15. Любовта на вярващите ще преизобилства все повече и повече, Филипяни 1:9
16. Увереността на вярващите в Христос изобилства чрез Павел, Филипяни 1:26
17. Имаме изобилие, Филипяни 4:12,18
18. Вярващите са изпълнени с благодарност, Колосяни 2:7
19. Любовта между вярващите расте непрестанно, I Солунци 3:12
20. Преуспяване в богоугоден живот, I Солунци 4:1
21. Изобилие на любов към вярващите, I Солунци 4:10

Павел вижда, че благодатта на Бога в Христос е „повече от всичко друго“. Такава е и нуждата на вярващите да ходят всеки ден в тази благодат и любов!

□ „и към всички“ Божията любов е обширна колкото света (Йоан 1:29; 3:16; I Тим. 2:4; II Петър 3:9); такава трябва да бъде и любовта на онези, които Го познават

3:13 „сърца“ Вж. Специално понятие: СЪРЦЕТО към Гал. 4:6.

□	
NASB	„безукорни в святост“
NKJV	„непорочни в святост“
NRSV, NJB	„в святост, за да бъдете непорочни“
TEV	„съвършени и свети“

Светостта е дар и задача същевременно (ИЗЯВИТЕЛНО и ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ). Характерна е за някой, който е безукорен, който не може да бъде обвинен в нищо (Ефес. 5:27). Така сатана няма основание да го критикува (Римл. 8:31,32,33). Божията воля за всеки вярващ е христоподобна святост (4:3; Римл. 8:28-29; Гал. 4:19; Ефес. 1:4). Вж. коментара към II Сол. 4:3. Вж. Специално понятие: НЕПОРОЧНИ, НЕВИННИ, БЕЗВИНОВНИ, БЕЗ УКОР към I Сол. 2:10. Вж. Специално понятие: ОСВЕЩЕНИЕТО към I Сол. 4:3.

□ „при пришествието на нашия Господ Исус“ Това показва постоянната загриженост на Павел относно събитията, свързани с последното време (2:19; 4:15-17; също и II Солунци 2).

Точната връзка между събитията на Второто идване, Грабването (I Сол. 4:13-18), Съдът на Христос (II Кор. 5:10) и Белият престол на осъждението (Матей 25 и Откр. 20) не е сигурна. Павел не е систематичен богослов. Вж. Специално понятие: по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НОВОЗАВЕТНИ ИЗРАЗИ ЗА ХРИСТОВОТО ЗАВРЪЩАНЕ

Есхатологичният акцент върху специално очаквания ден, когато човешките ще се срещнат с Исус (като Спасител и Съдия) има различни обозначения в Павловите писания.

1. „денят на нашия Господ Исус Христос“ (I Кор. 1:8)
2. „денят на Господа“ (I Кор. 5:5; I Сол. 5:2; II Сол. 2:2)
3. „денят на Господ Исус“ (I Кор. 5:5; II Кор. 1:14)
4. „денят на Исус Христос“ (Фил. 1:6)
5. „денят на Христос“ (Фил. 1:10; 2:16)
6. „Неговият ден (Човешкия Син)“ (Лука 17:24)
7. „денят, който Човешкият Син е разкрил“ (Лука 17:30)
8. „откровението на нашия Господ Исус Христос“ (I Кор. 1:7)
9. „когато Господ Исус ще се открие от небето“ (II Сол. 1:7)
10. „в присъствието на Господ Исус при Неговото идване“ (I Сол. 2:19)

Има поне четири начина, по които новозаветните автори описват Исусовото завръщане.

1. *Eiphraneia*, което говори за ослепителна светлина богословски свързана (макар и не етимологично) със „славата“. Във II Тим. 1:10; Тит 2:11 и 3:4 става дума за първото (т.е., възплъщението) и Второто идване на Христос. Думата е използвана и във II Сол. 4:8, където се срещат трите основни понятия за Второто идване: I Тим. 6:14; II Тим. 4:1,8; Тит 2:13.
2. *parousia*, думата означава присъствие и първоначално описва кралски визити. Това е най-широко използваното понятие (Матей 24:3,27,37,39; I Кор. 15:23; I Сол. 2:19; 3:13; 4:15; 5:23; II Сол. 2:1,8; Яков 5:7,8; II Петър 1:6; 3:4,12; I Йоан 2:28).
3. *apokalupsis* (или *apocalypsis*), което означава да разбулиш с цел разкриване. Така се нарича последната новозаветна книга (Лука 17:30; I Кор. 1:7; II Сол. 1:7; I Петър 1:7; 4:13).
4. *phanero o*, което означава да осветлиш или ясно да разкриеш или обявиш. Понятието често се използва в НЗ, за да покаже много аспекти от Божието откровение. Подобно на *eiphraneia*, може да описва първото идване на Христос (I Петър 1:20; I Йоан 1:2; 3:5,8;

- 4:9) или Неговото Второ пришествие (Матей 24:30; Кол. 3:4; I Петър 5:4; I Йоан 2:28; 3:2).
5. Често използвана дума за „идване”, *erchomai*, понякога също се употребява за Христовото завръщане (Матей 16:27-28; 23:39; 24:30; 25:31; Деяния 1:10-11; I Кор. 11:26; Откр. 1:7,8).
 6. Използва се и с фразата „Денят на Господа” (I Сол. 5:2), което е старозаветно понятие за Божия ден на благословение (възкресение) и осъждане.

Новият завет като цяло е написан с оглед на старозаветния светоглед, според който:

- a. Живеем в зъл и бунтовен век
- b. Очаква се да дойде нов век на правда
- c. Новият век ще дойде чрез силата на Духа и делото на Месията (Помазаника)

Богословското предположение за прогресивно откровение се налага, защото новозаветните автори леко променят очакването на Израил. Вместо едно идване на военно настроен, националистичен Месия за Израил, налице са две месиански появи. Първото идване е въплъщението на божеството посредством зачатие и раждането на Исус от Назарет. Той идва като мирният, неосъдителен „страдащ слуга” от Исаия 53; смирено яздещ на магаре (не военен кон или царско муле), от Зах. 9:9. Първото идване слага начало на новата Месианска епоха, Божието царство на земята. В един смисъл Царството е тук, но разбира се, то все още предстои. Именно това напрежение между двете идвания на Месията в известен смисъл представлява припокриването на двете еврейски епохи, което не е напълно ясно от СЗ. На практика, това двойно идване подчертава решимостта на *ЯХВЕ* да изкупи цялото човечество (Битие 3:15; 12:3; Изход 19:5 и проповядването на пророците, особено Исаия и Йона).

Църквата не очаква изпълнение на старозаветно пророчество, защото повечето пророчества се отнасят до първото идване (*How to Read the Bible For All Its Worth*, pp. 165-166). Това, което вярващите очакват, е славното идване на възкръсналия Цар на царете и Господ на господарите, очакваното историческо изпълнение на новия век на правда на земята, както е на небето (Матей 6:10). Старозаветната представа не е неправилна, но е непълна. Той ще дойде отново, точно както е предсказано от пророците, в силата и властта на *ЯХВЕ*.

Второто идване не е библиейско понятие, но идеята се вмества в светогледа и рамките на целия НЗ. Бог ще възцари правда. Общението между Бога и човека, създаден по Негов образ, ще бъде възстановено. Злото ще бъде осъдено и премахнато. Божиите цели и планове няма да пропаднат!

□ „Негови светии” „Светии” (букв. „светите”) са или (1) ангели, които придружават Исус (Втор. 33:2-3; Зах. 14:5; Матей 16:27; 25:31; Марк 8:38; II Сол. 1:7; Откр. 19:4); или (2) Неговия народ, светиите (I Сол. 4:14-16). Павел никога не нарича ангелите „светии” или „свети”, като с това решава проблема с тълкуването. Вероятно и ангелите, и светите ще се върнат с Него на небесните облаци. Тази църква не е сигурна дали умрелите светии ще участват в събитията от последното време.

Светиите, буквално „светите”, са призвани към святост (4:3) от Светия (I Петър 1:15)! Целта на християнството е святост сега (Ефес. 1:4), а не – небето, когато умрем!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: СВЕТИИ

Тази дума е гръцкият еквивалент на еврейското *kadash*, чието основно значение е „да отделиш някого или нещо настрана за употреба от *YHWH*”. На съвременен език значението се припокрива с думата „свещен”. *YHWH* е отделен от цялото човечество по своето естество (вечен и несътворен Дух) и по своя характер (нравствено съвършенство). Той е стандартът, според който всичко друго се измерва и съди. Той е трансцендентният, Святият.

Бог е създал хората за общение, но грехопадението (Битие 3 гл.) издига бариера във взаимоотношенията между Святия Бог и грешния човек. Въпреки това Бог решава да възстанови и изкупи творението си. По тази причина Той призовава хората си да бъдат „святи” (вж. Лев. 11:44; 19:2; 20:7,26; 21:8). Чрез отношения на вяра с *YHWH* людетe Му стават святи посредством заветното си положение в Него. В същото време Той ги призовава да водят свят живот (вж. Мат. 5:48).

Този свят живот е възможен, понеже вярващите са напълно приети и опростени чрез живота и делото на Исус Христос и имат присъствието на Св. Дух в сърцата си. Това установява парадоксалното положение:

1. да са свети заради вменената им Христова праведност;
2. да са призвани към святост заради присъствието на Духа.

Вярващите са „светии“ (*hagioi*) заради присъствието в живота им на (1) волята на Святия Отец; (2) делото на Святия Син Исус; (3) присъствието на Святия Дух.

Новия Завет винаги нарича светиите в **МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО** (освен един случай във Фил. 4:12, но дори и там контекстът придава на думата значение в мн.ч.). Да бъдеш спасен означава да станеш част от семейство, тяло, здание! Библейската вяра започва с лично приемане на Спасителя, но продължава с включване в съвместно общение. Всеки от нас има дарба (вж. I Кор. 12:11), дадена за здравето, растежа и благоденствието на Христовото тяло – Църквата (вж. I Кор. 12:7). Ние сме спасени, за да служим! Святостта е семейна черта!

□ Някои гръцки MSS добавят „Амин“ (вж. MSS !*², A, D*), но в някои много ранни ръкописи думата липсва (вж. MSS N¹, B, D², F, G). Според UBS⁴ не е сигурно дали думата трябва да присъства, но Metzger смята, че е пропусната, защото книжниците смятат за неуместно „Амин“ да присъства в средата на посланието.

□ Относно думата „амин“ Вж. **Специално понятие:** АМИН към Гал. 1:5.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо за Павел е трудно да е сам?
2. Избройте различните знамения на понятието „вяра“.
3. Страданието нормално ли е за вярващите? Защо?
4. Дали освещението е нещо моментно или прогресивно?
5. Дали стих 5 касае нечие спасение или плодотворност? Каква е връзката между 2:1 и 3:5, и притчата за почвите (Матей 13:1-23)?

I Солунци 4 гл.

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Живот, угоден на Бога	Призив към единство	Увещания за чистота	Живот, прославящ Бога	Живот в святост и милосърдие
4:1-8	4:1-8 Живот на братство и ред	4:1-8	4:1-8	4:1-2 4:3-8
4:9-12	4:9-12	4:9-12	4:9-12	4:9-12
Идването на Господа	Утехата от Христовото идване	Въпроси относно Господнето идване	Идването на Господа	Мъртвите и живите по време на Господнето идване
(4:13-5:11)		(4:13-5:11)		
4:13-14	4:13-18	4:13-18	4:13-14	4:13-18
4:15-18			4:15-18	

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставяте вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

РАЗШИРЕН ПРЕГЛЕД НА 1-12 СТИХОВЕ

A. Уводни бележки, 1-2

B. Предупреждения относно сексуалната аморалност, 3-8

1. Бъдете свети, 3а
2. Въздържайте се от сексуална аморалност, 3б
3. Проявявайте сексуална дисциплина, 4-5

4. Дръжте се подобаващо, без да злоупотребявате със сексуалните права на заветните ви братя и сестри
- С. увещания към други християни, 9-12
1. Християните трябва да се обичат едни други, 9-10
 2. Живейте все по-добре, 10b
 3. Живейте мирно и спокойно, 11a
 4. Гледайте своята си работа, 11b
 5. работете, 11c
 6. за да бъдете свидетелство за изгубените, 12

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Солунци 4:1-8

1 По-нататък, братя, молим ви и ви увещаваме в Господ Исус: така, както сте научили от нас как трябва да живеете и да угаждате на Бога – както и живеете наистина – така да преуспявате все повече и повече. 2 Защото знаете какви наставления ви дадохме чрез Господ Исус. 3 Понеже това е Божията воля – вашето освещение; да се въздържате от блудство; 4 всеки от вас да знае как да спечели своя създ в святост и почит, 5 не в страстна похот, както езичниците, които не познават Бога; 6 и никой да не престъпва и да не ощетява брат си в това нещо, защото за всичко това ще отмъсти Господ, както и предварително ви предупредихме и уверихме. 7 Защото Бог не ни е призовал за нечистота, а за освещение. 8 Затова, който отхвърля това, отхвърля не човек, а Бога, който ви дава и Светия Си Дух.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 4:1-8

¹Finally, then, brethren, we request and exhort you in the Lord Jesus, that as you received from us *instruction* as to how you ought to walk and please God (just as you actually do walk), that you excel still more. ²For you know what commandments we gave you by *the authority of* the Lord Jesus. ³For this is the will of God, your sanctification; *that is*, that you abstain from sexual immorality; ⁴that each of you know how to possess his own vessel in sanctification and honor, ⁵not in lustful passion, like the Gentiles who do not know God; ⁶*and* that no man transgress and defraud his brother in the matter because the Lord is *the* avenger in all these things, just as we also told you before and solemnly warned *you*. ⁷For God has not called us for the purpose of impurity, but in sanctification. ⁸So, he who rejects *this* is not rejecting man but the God who gives His Holy Spirit to you.

4:1 „По-нататък” Това буквално означава „за останалото”. Това слага начало на практическата част от посланието. Повечето Павлови послания се делят на доктринална и практическа част, макар че това е трудно при I Солунци. Павел използва тази фраза, за да въведе последната главна тема, а не като непосредствена прелюдия към края на писмото (вж. II Кор. 13:11; Ефес. 6:10; II Сол. 3:1).

□ **„братя”** Павел често използва това обръщение в началото на нова тема (1:4; 2:1,9,14,17; 3:7; 4:1,10,13; 5:1,4,12, 14,25,26,27; II Сол. 1:3; 2:1,13,15; 3:1,6,13).

□ **„молим ви и ви увещаваме”** Павел използва тези глаголи в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, за да подчертае продължителното действие и да смекчи заповедите, които отправя като Апостол (4:2,11; II Сол. 3:4,6,10,12).

□ **„както сте научили от нас”** Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, напомнящо за времето, което Павел прекарва с тях лично. Това е типично гръцко понятие, което означава „да приемеш традиционно поучение от някого” (2:13; I Кор. 15:1). Павел не само ги учи как да бъдат спасени (оправдание), но и как да живеят като спасени хора (освещение).

□ **„как трябва да живеете”** Това е СЕГАШЕН ИНФИНИТИВ. Ходенето е библейска метафора за живота на вяра (2:12; Ефес. 2:10; 4:1,17; 5:2,15; Кол. 1:10; 2:6). Първоначално християнството е наричано

„Пътят” (Деяния 9:2; 19:9,23; 22:4; 24:14,22; 18:25-26). Това говори за живот на пребъдваща вяра. Нашият първоначален отклик с покаяние и вяра трябва да бъде последван от постоянно послушание и устояване. Вечният живот има видими характеристики! В Христос всеки ден е свещен, специален и използван за поклонение и общение.

□ „и да угаждате на Бога” Божията воля за Неговите деца не е само да отидат в небето, когато умрат, но Христоподобие сега (Римл. 8:28-29; Гал. 4:19; Ефес. 1:4; 2:10; I Петър 1:15).

□

NASB „(както всъщност ходите)”
NKJV [липсва]
NRSV „(както, всъщност и правите)”
TEV „Разбира се, това е начинът, по който живеете”
NJB „така както вече живеете”

Тази фраза е проблемна за различните гръцки ръкописи. Тя липсва в ръкописи D^c, K, L и в текстовете на Текстус Рецептус. Присъства в MSS !, A, B, D*, F, G, както и в сирийските, коптски и латински преводи. Изненадващо е, че фразата присъства в по-ранните ръкописи, а липсва в по-късните. Това показва, че е пропусната случайно. Добавеният израз е категоризиран с „А” (сигурен).

Глаголът е или в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ или ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Вероятно се касае за ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, тъй като Павел изразява увереност в техния христоподобен начин на живот (NASB, NRSV, TEV и JB).

□ „така да преуспявате все повече и повече” Те се справят добре, но Павел ги увещава да се стремят към още по-голяма святост (ст. 10). Вж. **Специално понятие: ИЗОБИЛСТВОМ** (*PERISSEUŌ*) към I Сол. 3:12.

4:2

NASB, NKJV „заповеди”
NRSV, NJB, TEV „наставления”

Това е рядко срещано военно понятие за властни заповеди, които трябва да се спазват от всички (I Тим. 1:5, 18).

□ „чрез Господ Исус” Това не са лични мисли на Павел, но част от Исусовото учение. Апостолският авторитет на Павел се основава на властта на Исус (ст. 8).

4:3-6 Това е едно изречение на гръцки.

4:3 „това е Божията воля” Липсва ЧЛЕНУВАНЕ, следователно това е част от Божията воля (Ефес. 5:17), след спасението (Йоан 6:40).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВОЛЯТА (*thelēma*) НА БОГА

A. ЕВАНГЕЛИЕТО ОТ ЙОАН

1. Исус дойде да върши волята на Отца (вж. 4:34; 5:30; 6:38)
2. да възкреси в последния ден всички, които Отец Му е дал (вж. 6:39)
3. всички да повярват в Сина (вж. 6:29,40)
4. да отговори на молитви, свързани с вършене на Божията воля (вж. 9:31 и I Йоан 5:14)

B. СИНОПТИЧНИТЕ ЕВАНГЕЛИЯ

1. вършенето на Божията воля е съществено важно (вж. Мат. 7:21)
2. вършенето на Божията воля обединява вярващите с Исус (вж. Мат. 12:50; Марк 3:35)
3. Божията воля е никой да не погине (вж. Мат. 18:14; I Тим. 2:4; II Петър 3:9)
4. Голгота е Божията воля за Исус (вж. Мат. 26:42; Лука 22:42)

C. ПОСЛАНИЯТА НА ПАВЕЛ

1. зрелостта и служението на всички вярващи (вж. Римл. 12:1-2)
2. вярващите да бъдат избавени от злия век (вж. Гал. 1:4)
3. Божията воля е Неговият изкупителен план (вж. Ефес. 1:5,9,11)

4. вярващите да водят живот, изпълнен с Духа (вж. Ефес. 5:17-18)
5. вярващите, изпълнени с познание за Бога (вж. Кол. 1:9)
6. вярващите – съвършени и завършени (вж. Кол. 4:12)
7. вярващите - осветени (вж. I Сол. 4:3)
8. вярващите трябва да благодарят за всичко (вж. I Сол. 5:18)

D. ПИСМАТА НА ПЕТЪР

1. вярващите да вършат правда (т.е. покорни на властите), смълчавайки непокорните и създавайки възможност за благовестие (вж. I Петър 2:15)
2. вярващите да страдат (вж. I Петър 3:17; 4:19)
3. вярващите да не живеят себично (вж. I Петър 4:2)

E. ПОСЛАНИЯТА НА ЙОАН

1. вярващите да пребъдват вечно (вж. I Йоан 2:17)
2. вършенето на Божията воля – ключ за отговорени молитви (вж. I Йоан 5:14)

□ „**вашето осветение**” Тази дума има същия корен, както „свят” и „светии”. Подобно на оправданието, осветението е спонтанен акт на благодатта (I Кор. 1:2,30; 6:11). По положение, вярващите са в Христос. Това положение обаче трябва да прерасне в начин на живот, прогресивно осветение (ст. 7; 3:13; Римл. 6:19-23). Божията воля за всеки християнин е Христоподобие!! Не може да отделим оправданието от осветението!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОСВЕЩЕНИЕТО

Новия Завет настоява, че когато грешниците се обърнат към Исус с покаяние и вяра, той мигновено ги оправдава и спасява. Това е тяхната нова позиция в Христос. Неговата праведност им се вменява (вж. Римл. 4 гл.). Те са обявени за оправдани и святи.

Но Новия Завет също така подтиква повярвалите хора да се стремят към святост и осветение. Тази богословска истина виждаме в завършеното дело на Исус Христос, както и в призива да бъдем уподобени на Христос в отношенията си и в ежедневието си. Спасението е съчетание от безплатен дар и скъпо костващо отричане от стария човек. Абсолютно същото се отнася и за осветението.

Първоначален отклик

Деяния 20:23; 26:18
 Римляни 15:16
 I Коринтяни 1:2-3; 6:11
 II Солунци 2:13
 Евреи 2:11; 10:10,14; 13:12
 I Петър 1:12

Прогресивно христоподобие

Римляни 6:19
 II Коринтяни 7:1
 Ефесяни 1:4; 2:10
 I Солунци 3:13; 4:3-4,7; 5:23
 I Тимотей 2:15
 II Тимотей 2:21
 Евреи 12:14
 I Петър 1:15-16

□ „**да се въздържате от блудство**” Буквално това е „разврат”. Сексът преди и извън брака се обозначава с различни думи в СЗ, но в НЗ думата има по-широк смисъл. Думата „разврат” описва всяка неподобаваща сексуална дейност, включително хомосексуалност и секс със животни. Често езическото поклонение включва сексуална дейност (5:22).

4:4

NASB, NKJV „да притежава”
NRSV „да контролира”
TEV „как да вземе”
NJB „да използва”

Това е СЕГАШЕН ВЪЗВРАТЕН (отлагателен) ИНФИНИТИВ. Буквално означава „да притежаваш продължително време”.

□

NASB, NKJV „своя собствен съд”
NRSV „вашето собствено тяло”
TEV „съпруга”
NJB „тялото, което му принадлежи”

Това може да касае „неговото собствено тяло” или „неговата собствена съпруга”. Теодор от Мопсуестия, Августин, равините, I Петър 3:7 и Септуагинтът тълкуват това в смисъл на „съпруга” (TEV). Но Отците от Ранната църква (вж. Тертулиан и Йоан Златоуст) го тълкуват като „тяло”, което най-добре пасва на този контекст (NRSV, JB, NIV). Съд е използван в смисъл на „тяло” във II Кор. 4:7.

□ „**в святост и почит**” Знаейки, че Исус променя начина ни на живот, вярващите са настояници, зависещи от нечия друга воля. Божията воля е да използва всеки вярващ, за да покаже Своята преобразяваща сила в изгубения свят. Християнският брак е силно свидетелство в падналия обръкан свят!

4:5 „не в страстна похот” Това касае неспособността на падналото човечество да контролира сексуалните си желания (езическо поклонение). Самоконтролът е характеристика на изпълнения и ръководен от Духа живот (Гал. 5:23).

□ „**като езичниците**” Буквално това са „народите”. Тук обаче не се касае за неевреите, но за всички, които не са християни. Езичниците от времето на Павел живеят много аморален живот.

□ „**които не познават Бога**” Това не изключва „естественото откровение” (Пс. 19:1-6 и Римляни 1-2), но говори за лично познание (Гал. 4:8-9). В СЗ „познавам” съдържа идеята за интимна, лична връзка (Битие 4:1; Йер. 1:5). Езичниците са отчуждени от Бога (Еф. 2:11-13; 5:8; Кол. 1:21).

4:6 „престъпва” Понятието означава „да преминеш границите”.

□ „**ощетява**” Това понятие означава „да се възползваш от”. Свързано е с понятието „алчност”.

□ „**брат си**” Това може да означава да си позволяваш сексуална свобода във взаимоотношенията с други вярващи (ст. 9). В този контекст понятието „брат” може да се отнася до всеки друг човек, подобно на думата „ближен” (ст. 12).

□ „**в това нещо**” Думата е с ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН и следователно касае ст. 3-5 (вж. сексуална чистота). Самата дума се използва за търговски дела. Затова, може да се използва метафорично за сексуални въпроси или Павел сменя темата в ст. 6 и започва да говори за финансови дела. Смятам, че първият вариант пасва най-добре.

□ „**за всичко това ще отмъсти Господ**” Това касае правосъдието и възмездие—както на земята (Римл. 1:24,26,28), така и в есхатологичен план (Матей 25:31 и сл.). *ЯХВЕ* е морален Бог (Гал. 6:7.) В ст. 6, 7а и 8а, са изтъкнати три причини защо вярващите трябва да живеят морален живот.

□ „**както и предварително ви предупредихме и уверихме.**” Това е силно твърдение относно сексуалната чистота (Евреи 13:4). Вж. **Специално понятие: СЛОЖНИ ДУМИ С ПРЕДСТАВКАТА *HUPER* ПРИ ПАВЕЛ** към Гал. 1:13.

4:7 „Бог...призова” Бог винаги поемат инициативата (Йоан 6:44,65), както в спасението, така и при освещението.

4:8 „Затова, който отхвърля това, отхвърля не човек, а Бога,” Това буквално означава „да считаш за нищо”. Павел твърди, че истината за благовестието е съпроводена от съответните заръки за начина на живот. Това са Божи истини, не истини на Павел, 2:13; 3:1-2.

□ „**който ви е дал Светия Си Дух**” Това е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Това говори за пребъдващия Свети Дух, като начална и продължителна опитност (вж. Деяния 2:38; II Кор. 1:22; 5:5; I Йоан 3:24). Както относно възкресението, така и по отношение на обещанието за постоянно изпълване. Всички личности на Троицата участват в изкупителните дела. Вярващите се обитават от (1) Духа (Римл. 8:9-10); (2) Сина (Матей 28:20; Кол. 1:27); и (3) Отца (Йоан 14:23).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Солунци 4:9-12

9 А за братолюбието няма нужда да ви пиша, защото вие сами сте научени от Бога да се любите един друг 10 и вие наистина правите това към всичките братя по цяла Македония. Но ние ви умоляваме, братя, да преуспявате все повече и повече 11 и усърдно да се стараете да бъдете тихи, да вършите своите си работи и да работите с ръцете си, както ви заръчахме, 12 за да живеете благоприлично пред външните хора и да не се нуждаете от никого.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 4:9-12

⁹Now as to the love of the brethren, you have no need for *anyone* to write to you, for you yourselves are taught by God to love one another; ¹⁰for indeed you do practice it toward all the brethren who are in all Macedonia. But we urge you, brethren, to excel still more, ¹¹and to make it your ambition to lead a quiet life and attend to your own business and work with your hands, just as we commanded you, ¹²so that you will behave properly toward outsiders and not be in any need.

4:9

NASB "любов към братята"

NKJV "братска любов"

NRSV "любов на братята и сестрите"

TEV "любов за вашите събратя"

NJB "обичайки нашите братя"

Това е гръцкото понятие *Philadelphia*. Отнася се за любов към заветни партньори (Римл. 12:10; Евр. 13:1; I Петър 1:23; II Петър 1:7). Балансиращото твърдение за любовта към изгубените е в ст. 12 (3:12).

□ „няма нужда да ви пиша” Това е тактически ход на Павел, не само да ги утвърди, но и да ги насърчи да се стремят по-усърдно (ст. 10с). Тук не се касае за доктринални въпроси (вж. Второто идване), но за практически – морален начин на живот.

□ „вие сами сте научени от Бога” Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ. Учението продължава, защото Духът пребъдва (5:1; Йоан 14:26; 16:13; II Кор. 9:1; I Йоан 2:20,27), което е знак за Новия завет (Йер. 31:33-34). Гръцкото понятие *theodidaktoi* (което се намира само тук в НЗ) означава „Бог поучава” (Йоан 6:45) и заповедта е „обичайте се едни други” (Йоан 13:34; 15:12,17; I Йоан 2:7-8; 3:11,23; II Йоан 5).

4:10 „наистина правите” Това е още един ГЛАГОЛ В СЕГАШНО ВРЕМЕ, което говори за продължително действие (ст. 17). Павел потвърждава любовта им, но го предизвиква да се стараят още повече (както насърчава тяхната морална чистота в ст. 1).

□ „да преуспявате все повече” Те се справят добре, но трябва да полагат още старания (ст. 1). Любовта е Божият подпис в живота ни. Любовта ни никога не е достатъчна (3:12). Вж. **Специално понятие: ИЗОБИЛСТВАМ (PERISSEUŌ)** към I Сол. 3:12.

4:11

NASB „да стане ваша амбиция да водите скромни живот”

NKJV „да се стремите да водите спокоен живот”

NRSV „да се стремите да живеете мирно”

TEV „поставете си за цел да живеете скромни живот”

NJB „увещаваме ви, братя, да се стремите към още по-голям напредък и да се наложите със своя скромни начин на живот”

Стих 11 е поредица от четири СЕГАШНИ ИФИНТИВА, използвани като ИМПЕРАТИВИ, заповядващи постоянно действие. Вероятно това е увещание към търпение и спокойствие в приповдигнатата атмосфера заради очакването на Второто пришествие (II Сол. 3:10-12). В тази връзка новозаветното послание е „Стойте готови и верни”, а не просто: „подгответе се.”

Понятието „амбиция” означава „считайте го за чест” или „стремете се”. Използвано е в Том. 15:20 и II Кор. 5:9.

□ „да работите с ръцете си” Спомнете си, че историческият повод за написване на посланието е, че някои членове на църквата погрешно тълкуват проповядването на Павел за Второто идване и напълно престават да работят в очакване на Христовото завръщане (II Сол. 2:1-4 и 3:6-15).

В гръцката култура ръчният труд се счита основно за робски. Но в еврейската култура, всеки трябва да има някакво занятие – за да се препитава, дори равините (Деяния 20:35; I Кор. 4:17).

Някои ранни гръцки унциални ръкописи !*, A, D (NRSV), добавят „работете със собствените си ръце”, но в други (!², B, D*) изразът липсва. UBS⁴ не е сигурен, дали изразът трябва да присъства и го окачествява в категория „С”.

□ „както ви заръчвахме” Това е по-силно понятие за „заръка” (II Сол. 3:4,6,10,12).

4:12

NASB, NRSV „за да се държите подобаващо към външните”

NKJV „за да се държите както трябва с онези, които са отвън”

TEV „по този начин ще спечелите уважението на онези, които не са вярващи”

NJB „така че да бъдете уважавани от онези, извън Църквата”

Хората наблюдават. Ние сме свидетели (Матей 5:13-16; Кол. 4:5; I Тим. 3:7; 5:14; 6:1; Тит 2:5).

□

NASB „да не бъдете в никаква нужда”

NKJV „за да не ви липсва нищо”

NRSV „и да не зависите от никого”

TEV „и не трябва да зависите от никого относно онова, което ви е нужно”

NJB „макар че не трябва да зависите от тях”

Очевидно християните, които престават да работят очакват од другите вярващи да снабдяват нуждите им. Вярващите трябва да използват своите ресурси за нуждите на християнското семейство (II Кор. 8-9; Ефес. 4:28), но не и за онези, които отказват да работят!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИМУЩЕСТВО

- I. Перспективата на СЗ като цяло
 - A. Бог е собственик на всичко
 1. Битие 1-2
 2. I Летописи 29:11
 3. Псалм 24:1; 50:12; 89:11
 4. Исаия 66:2
 - B. Човеците са настойници на имуществото за Божиите цели
 1. Второзаконие 8:11-20
 2. Левит 19:9-18
 3. Йов 31:16-33
 4. Исаия 58:6-10
 - C. Имуществото е част от поклонението
 1. двата десетъка
 - a. Числа 18:21-29; Втор. 12:6-7; 14:22-27
 - b. Втор. 14:28-29; 26:12-15
 2. Притчи 3:9
 - D. Имуществото се разглежда като подарък от Бога за вярност към завета
 1. Второзаконие 27-28
 2. Притчи 3:10; 8:20-21; 10:22; 15:6
 - E. Предупреждение относно имуществото, когато се придобива за сметка на другите
 1. Притчи 21:6
 2. Йеремия 5:26-29
 3. Осия 12:6-8
 4. Михей 6:9-12
 - F. Имуществото не е грешно само по себе си освен ако не е превърнато в приоритет
 1. Псалм 52:7; 62:10; 73:3-9
 2. Притчи 11:28; 23:4-5; 27:24; 28:20-22
 3. Йов 31:24-28

II. Уникалната перспектива на Притчите

- A. Имушеството като резултат от целенасочени човешки усилия
 - 1. мързелът е осъден – Притчи 6:6-11; 10:4-5,26; 12:24,27; 13:4; 15:19; 18:9; 19:15,24; 20:4,13; 21:25; 22:13; 24:30-34; 26:13-16
 - 2. усърдният труд е похвален – Притчи 12:11,14; 13:11
- B. Бедността в контраст на имушеството е използвана, за да илюстрира правдата в контраст с неправдата – Притчи 10:1и сл.ст.; 11:27-28; 13:7; 15:16-17; 28:6,19-20
- C. Мъдростта (да познаваш Бога и Словото Му, и да живееш според това знание) струва повече от богатствата – Притчи 3:13-15; 8:9-11,18-21; 13:18
- D. Предупреждения и увещания
 - 1. предупреждения
 - a. внимавай, когато ставаш гарант на ближния си (поръчителство) – Притчи 6:1-5; 11:15; 17:18; 20:16; 22:26-27; 27:13
 - b. внимавай да не забогатееш по нечестен начин – Притчи 1:19; 10:2,15; 11:1; 13:11; 16:11; 20:10,23; 21:6; 22:16,22; 28:8
 - c. внимавай, когато вземаш на заем – Притчи 22:7
 - d. помни, че имушеството бързо отлита – Притчи 23:4-5
 - e. имушеството няма да ти помогне в Съдния ден – Притчи 11:4
 - f. имушеството има много „приятели” – Притчи 14:20; 19:4
 - 2. увещания
 - a. щедростта е препоръчана – Притчи 11:24-26; 14:31; 17:5; 19:17; 22:9,22-23; 23:10-11; 28:27
 - b. праведността струва повече от имушеството – Притчи 16:8; 28:6,8,20-22
 - c. молете се за нуждите, не за имущество – Притчи 30:7-9
 - d. давайки на бедните, даваш на Бога – Притчи 14:31

III. Перспективата на Новия Завет

- A. Исус
 - 1. Имушеството крие уникалното изкушение да разчитаме на себе си и средствата си, вместо на Бога и Неговите начини
 - a. Матей 6:24; 13:22; 19:23
 - b. Марк 10:23-31
 - c. Лука 12:15-21,33-34
 - d. Откровение 3:17-19
 - 2. Бог ще снабди нашите физически нужди
 - a. Матей 6:19-34
 - b. Лука 12:29-32
 - 3. Сеенето е свързано с жъненето (както в духовен, така и във физически смисъл)
 - a. Марк 4:24
 - b. Лука 6:36-38
 - c. Матей 6:14; 18:35
 - 4. Покаянието влияе на имушеството
 - a. Лука 19:2-10
 - b. Левит 5:16
 - 5. Икономическата експлоатация е осъдена
 - a. Матей 23:25
 - b. Марк 12:38-40
 - 6. Съдът в края на дните ни е свързан с това как сме използвали имушеството си – Матей 25:31-46
- B. Павел
 - 1. Практично схващане, подобно на Притчи (работа)
 - a. Ефесяни 4:28
 - b. I Солунци 4:11-12
 - c. II Солунци 3:8,11-12
 - d. I Тимотей 5:8
 - 2. Духовно схващане, подобно на Исусовото (материалните неща отлитат, бъди доволен)
 - a. I Тимотей 6:6-10 (доволство)
 - b. Филипаяни 4:11-12 (доволство)
 - c. Евреи 13:5 (доволство)
 - d. I Тимотей 6:17-19 (щедрост и доверие в Бога, не богатства)
 - e. I Коринтяни 7:30-31 (преобразяване на нещата)

IV. Заключение

- C. Няма систематично библейско богословие относно имуществото.
- D. Няма категоричен пасаж по въпроса, затова трябва да съдим по проблясъци от различни пасажии. Внимавайте да не нагласите вашето схващане към съществуващите текстове.
- E. Притчите са писани от мъдри мъже (саги) и имат различна перспектива от тази, на другите библейски жанрове. Притчите са фокусирани практически към отделната личност. Казаното в Притчите трябва да бъде в баланс с истините в другите библейски книги (вж. Йер. 18:18).
- F. Днес отново трябва да анализираме схващанията относно имуществото в светлината на Библията. Ско се ръководим от принципите на капитализма или комунизма, мнението ни ще бъде изопачено. Въпросите защо и как човек успява са по-важни от количеството на имуществото
- G. Трупането на богатства трябва да бъде балансирано с истинско поклонение и отговорно настойничество (вж. II Коринтяни 8-9 гл.).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Солунци 4:13-18

13 А не желаем, братя, да останете в незнание за онези, които са починали, за да не скърбите като другите, които нямат надежда. 14 Защото, ако вярваме, че Иисус умря и възкръсна, така и Бог ще приведе починалите чрез Иисус с Него. 15 Защото това ви казваме чрез словото от Господа: че ние, живите, останалите до Господното пришествие, няма да изпреварим починалите. 16 Понеже Сам Господ ще слезе от небето с команда, с гласа на архангел и с Божия тръба; и мъртвите в Христос първо ще възкръснат; 17 после ние, живите, останалите, ще бъдем грабнати заедно с тях в облаци да срещнем Господа във въздуха; и така ще бъдем винаги с Господа. 18 И така, насърчавайте се един друг с тези думи.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 4:13-18

¹³But we do not want you to be uninformed, brethren, about those who are asleep, so that you will not grieve as do the rest who have no hope. ¹⁴For if we believe that Jesus died and rose again, even so God will bring with Him those who have fallen asleep in Jesus. ¹⁵For this we say to you by the word of the Lord, that we who are alive and remain until the coming of the Lord, will not precede those who have fallen asleep. ¹⁶For the Lord Himself will descend from heaven with a shout, with the voice of *the* archangel and with the trumpet of God, and the dead in Christ will rise first. ¹⁷Then we who are alive and remain will be caught up together with them in the clouds to meet the Lord in the air, and so we shall always be with the Lord. „Therefore comfort one another with these words.

4:13-5:11 Контекстът относно Второто пришествие започва с 5:11. Запомнете, че фокусът е пасторален. Представена е една доктрина, но само дотолкова, доколкото служи за благочестивия им живот в настоящето!

4:13 „А не желаем, братя, да останете в незнание” Това е често срещана фраза в Павловите послания (Римл. 1:13; 11:25; I Кор. 10:1; 12:1; II Кор. 1:8). Обикновено е увод към важно твърдение, подобно на Исусовите думи „Истина, истина”. Познаването на християнската истина (доктрина и светоглед) дава стабилност на вярващите в падналия свят.

□ „за онези” Тимотей очевидно запознава Павел с някои въпроси относно Второто пришествие, които вълнуват Църквата.

1. Какво ще стане с вярващите, които вече са починали? Те ще участват ли в събитията от последното време?
2. Ще бъдат ли вярващите изненадани от Второто пришествие и следователно неподготвени за събитията от последното време?

Павел често използва този предлог „относно,” за да отговори на въпросите на Коринтската църква (I Кор. 7:1,25; 8:1; 12:1; също и I Сол. 5:1).

□

NASB	„онези, които са починали”
NKJV	„онези, които са заспали”
NRSV, TEV, NJB	„онези, които са умрели”

Тук гръцките ръкописи варират: (1) в някои унциални ръкописи е използвано СЕГАШНО ПРИЧАСТИЕ, I, A, B, a (2) в други ПЕРФЕКТНО ПРИЧАСТИЕ, например D, F, G, K, и L. преписвачите вероятно променят оригиналното СЕГАШНО с ПЕРФЕКТНО, следвайки употребата в Матей 27:52 и I Кор. 15:20 (вж. Metzger, p. 632).

Исус използва старозаветния ефемизъм за „умрели, „починали“ (BDB 1011, напр., II Царе 7:12; III Царе 22:40; препратки в НЗ: Матей 27:52; Йоан 11:11-13; Деяния 7:60; I Кор. 7:39; 11:30; 15:18; II Петър 3:4). Английската дума за „гробница“ идва от тази гръцка дума.

Това няма връзка с доктрината за „спящите души“, че вярващите чакат в безсъзнателно състояние Деня на възкресението. НЗ говори за съзнателно, но ограничено общение (Лука 16:19-31; 23:43; II Кор. 5:8; Фил. 1:23) до Деня на възкресението, Второто пришествие.

□ **„за да не скърбите като другите, които нямат надежда.“** Глаголът „скърбите“ е в СЕГАШНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (Ефес. 2:12). Вярващите не трябва да скърбят продължително при физическа смърт, защото ние знаем истините на благовестието.

1. Исус умря за нас
2. Духът, който Го възкреси, ще възкреси и нас
- 3.
4. Той ще се върне за нас
5. Онези, които са починали, вече са с Него

Езическият свят (вж. „останалите“, вж. 5:16) няма утеха при смъртта. Сократ казва: „Ох, дано да имаше някое божествено слово, на което да се облегнем по-сигурно и по-малко пагубно, като в солиден кораб.“ Вж. **Специално понятие:** НАДЕЖДА към Гал. 5:5.

4:14 „ако“ Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от перспективата на автора и обслужва неговите литературни цели.

□ **„вярваме“** Това е важен богословски глагол (СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ), описващ как хората полагат доверието си в Христос. Това е гръцкият глагол *pisteuo*, който се превежда като „вяра“, „доверие“, „упование“. Вж. **Специално понятие:** ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ В НОВИЯ ЗАВЕТ към Гал. 3:6. Това лично доверие е характерно за НЗ и е представено с различни ГЛАГОЛНИ ВРЕМЕНА :

1. МИНАЛО СВЪРШЕНО (мин. просто действие), Деяния 15:11; Римл. 8:24; II Тим.1:9; Тит 3:5
2. СЕГАШНО (продължителен процес), I Кор. 1:18; 15:2; II Кор. 2:15; I Сол. 4:14
3. ПЕРФЕКТНО (минало свършено действие с последиствия в настоящето), Ефес. 2:5,8
4. БЪДЕЩЕ (в ГЛАГОЛНО ВРЕМЕ или контекст), Римл. 5:9,10; 10:9; 13:11; I Кор. 3:15; Фил. 1:28; I Сол. 5:8-9; Евреи 1:14; 9:28. Това е първоначално решение, последвано от живот на ученичество, който един ден ще завърши с вечно тяло и лично общение с Триединния Бог (I Йоан 3:2). Богословският прогрес може да се види в Римл. 8:29-30, от избор, към оправдание, освещение и прославяне.

□ **„че“** Този *подчинителен съюз* говори за доктриналното съдържание на благовестието. Вж. **Специално понятие:** ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ В НОВИЯ ЗАВЕТ към Гал. 3:6, подточка Е. #5.

□ **„Исус е умрял и възкръснал“** Това са два глагола в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, отразяващи исторически факти. Тези евангелски истини са в основата на надеждата на вярващия: (1) застъпническото жертвено изкупление (Исая 53; Марк 10:45; II Кор. 5:21) и (2) телесното, физическо, вечно възкресение (1:10; I Кор. 15).

□ **„Бог ще приведе с Него“** Тази фраза е трудна, защото ГЛАГОЛЪТ (*ago*) има широко семантично поле (да донесе, да доведе, да отведе, да изведе, да отида, да изляза и пр.). това означава ли, че починалите са с Исус в небето или че умрелите ще бъдат възкресени при Исусовото идване?

В контекста МЕСТОИМЕНИЕТО се отнася до Исус при Неговото идване. Солунските вярващи не разбират Павловото проповядване относно Второто пришествие. Те искат да знаят дали починалите от тяхната църква, ще участват в събитията от последното време. Това е

положителният отговор на Павел. Те не само ще участват, но първо ще получат новите си тела и ще придружават Исус на небесните облаци.

НЗ не е ясен относно състоянието на вярващите между смъртта и Деня на възкресението. Когато този пасаж бъде сравнен с II Кор. 5:6,8, става ясно, че е нужно да се предположи наличие на период, в който душите са отделени от тялото. Вярващите са с Господа, но още не са получили своите възкресенски тела.

4:15 „това ви казваме чрез словото от Господа” Павел не споделя свое лично мнение, но учението на Исус (4:2). Обаче, това конкретно изявление на Исус не е записано в евангелията. Не е ясно дали се касае за

1. устна християнска традиция (Деяния 20:35)
2. проповеди на Исус, като Матей 24 или Марк 13 или Лука 21
3. дали това е част от личното откровение, дадено на Павел в Арабия, Гал. 1:17
4. по-късно, директно откровение, както II Кор. 12:1 и сл.ст.

Тази фраза подсказва, че Павел заявява нещо, което е получил, което означава, че есхатологичните му схващания не произтичат от него самия; той предава онова, което е приел. Проблемът е, че ние, съвременните хора не знаем какъв е източникът на откровение и доколко е било разпространено то.

□

NASB, NKJV „ние, които сме живи и останем до идването на Господа”

NRSV „ние, които сме живи, които сме оставени до идването на Господа”

TEV „ние, които сме живи в деня, когато Господ дойде”

NJB „останали живи до Господното идване”

Употребата на МЕСТОИМЕНИЕТО „ние” може да означава (1) Павел очаква Господ да се завърне, докато е жив, или (2) редакционна употреба на „ние”. Вж. **Специално понятие: ЗАВРЪЩАНЕТО НА ИСУС** към I Сол. 2:19 и **НОВОЗАВЕТНИ ПОНЯТИЯ ЗА ХРИСОВОТО ЗАВРЪЩАНЕ** към I Сол. 3:13. Това „ежеминутно очакване” на Господното завръщане е привилегия на всяко поколение от вярващи, но ще бъде преживяно само от едно. Това не означава, че Павел греша, което би поставило под въпрос неговото боговдъхновение.

Може би се касае за литературен похват, защото във II Солунци Павел говори за забавено Христово завръщане, както Исус в Матей 24 (и паралелните пасажи), и Петър във II Петрово 3 глава.

Вж. **Специално понятие: ЗАВРЪЩАНЕТО НА ИСУС** към I Сол. 2:19.

□

NASB „няма да предварят”

NKJV, NRSV „по никакъв начин няма да предварят”

TEV „няма да вървят напред”

NJB „няма да имат никакво предимство”

Това е силен ДВОЕН НЕГАТИВ, „никога—не, никога”. Починалите светии ще участват в събитията от последното време, както и живите вярващи при Второто пришествие. Думата, използвана в KJV „избягвам” е подвеждаща. В английския език от 1611 думата означава „предшества”. Няма човек, който да може да избегне Христовото завръщане.

4:16 „сам Господ” Гръцкият текст изтъква личното идване на Христос—не някакъв заместител (Йоан 5:25-28).

□ „ще слезе от небето” Исус за втори път ще напусне присъствието на Отца, за да избави семейството на вярата (Йоан 14:23).

□

NASB, NKJV „с вик, с глас на архангел и Божия тръба”

NRSV „със заповеден вик, с призив на архангел и със звук на Божия тръба”

TEV „Ще има възглас на заповед, архангелски глас, звук на Божия тръба”

NJB „при Божия тръба, глас на архангел ще възвести заповедта”

Остава въпросът колко небесни личности са свързани с тези паралелни събития. Споменава се за вик (тази дума се среща само тук в НЗ), глас и звук на тръба. Според ЈВ и трите са дело на архангел, след което Исус слиза. Съгласно другите преводи, думите „призив“, „заповед“ или „вик“ се отнасят за Исус, а архангелът призовава с тръбен глас.

Небето е подготвено за това събитие—то е отбелязано в календара. Несигурността околко точното време и обстоятелства се изпарява при мисълта за Този, който ще дойде. Исус идва отново, за да вземе Своите.

□ „архангел“ Думата е без ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН. Независимо, че в Дан. 10:13 се споменават няколко, Библията назовава само един: Михаил (Юда, ст. 9). Той е националният ангел на Израил.

□ „тръба“ Тръбният звук е културно обусловен начин на Изток да се възвести идването на кралска особа (Евреи 12:18-19). Тръбата обаче има и други функции.

1. Божествено осъждане, Откр. 8:2; 11:15-19
2. възкресение, I Кор. 15:52
3. събиране на избраните вярващи от ангелите, Матей 24:31

Това е много важно средство за комуникация в СЗ, използвано при религиозни и военни събития (Изход 19:16; Исаия 27:13; Йоил 2:1; Соф. 1:16; Зах. 9:14; I Кор. 15:52).

В СЗ се споменават два вида тръби: (1) сребърни (Числа 10:2,8-10; 31:6) и (2) левият рог на овен, наречен *shophar* (Изход 19:16,19; 20:18; Левит 25:9; Исус Навиев 6).

Възможно е и трите звука (вик, глас, тръба) да са дело на ангела, защото в Откр. 4:1 ангелският глас е наречен тръбен (Откр. 1:10).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: РОГОВЕ, КОИТО СЕ ИЗПОЛЗВАТ В ИЗРАИЛ

Има четири еврейски думи, свързани с рогове, тръби:

1. „рогът на овен“ (BDB 901) – превърнат в инструмент за произвеждане на звук, вж. Ис. Нав. 6:5. Същата дума е използвана за овена, който Авраам хвана за рогата, за да замести Исаак като жертва в Битие 22:13.
 2. „тръба“ (BDB 1051) – от асирийското понятие за дива овца (ibex). Това е рогът, използван в Изход 19:16,19 на хълма Синай/Хорив. #1 and #2 са паралелни на Ис. Нав. 6:5. Използват се, за да оповестят времето за поклонение и времето за война (вж. при Йерихон и двете са налице, вж. Ис. Нав. 6:4).
 3. „рог на овен“ (BDB 385) – от финикийската дума за овен (Ис. Нав. 6:4,6,8,13). Използва се и за Юбилейната година (Левит 25:13,28,40,50,52,54; 27:17,18,23,24).
- (Изглежда и трите се използват взаимозаменяемо, без да се прави разлика помежду им. Мишната (RH 3.2) позволява използването на почти всеки рог—от овен, коза или антилопа, но не и от крава).
4. „тръби“ (BDB 348) – вероятни от ГЛАГОЛА „простирам“, напомнящ за дълга кост (не извита като животинските рогове). Те са направени от сребро (следвайки модела на египетските). Използвани са при:
 - a. Ритуалите на поклонение (Числа 10:2,8,10; Ездра 3:10; Неемия 12:35,41)
 - b. Военни цели (Числа 10:9; 31:6; Осия 5:8)
 - c. Царски цели (IV Царе 11:14)

Един от тези метални рогове е изобразен в Арката на Тит в Рим; описани са и от Йосиф Флавий в *Antiq.* 3.12.6.

□ „и мъртвите в Христос първо ще възкръснат;“ Тази фраза предизвиква объркване относно това къде отиват мъртвите в периода между смъртта и деня на възкресението. Този стих подсказва, че ще останат в гроба (Матей 27:52-53). Според II Кор. 5:6,8 обаче, те са с Господа. Решението е в приемане на идеята за безтелесно състояние на душата. Физическото тяло остава в гроба, жизнената сила отива, за да бъде с Господа. Тук има много въпроси без отговор. Библията не подсигурава ясно поучение по този въпрос. See William Hendricksen, *The Bible On the Life Hereafter*.

Според повечето преводи светиите са с Бог/Исус и се връщат с Него (NASB). Друго мнение откриваме в TEV, „Онези, които са умрели, вярващи в Христос, първи ще възкръснат за живот.“

4:17 „грабнати” Нашата богословска идея за „грабване” произтича от този ГЛАГОЛ. Думата „грабване” е латински вариант на гръцкия ГЛАГОЛ тук (*harpazo*-БЪДЕЩЕ ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ), което говори за насилствено „отделяне” (Йоан 6:15; 10:12, 28-29). Това събитие е споменато и в I Кор. 15:51-52.

Мнозина имат различно мнение относно събитието на Второто пришествие. Някои очакват тайно грабване на вярващите (Матей 24:40-42) преди хилада годишното царуване на Христос на земята. Често с това е свързан седемгодишен период на голяма скръб (Дан. 7:25; 9:27). Различни богослови поставят грабването съответно преди, по средата и след края на седемте години. Редът и същността на тези събития от последното време са неясни. Тук догматизмът не е от полза.

Вярващите ще срещнат Господа във въздуха, защото в НЗ въздухът е сферата на сатана (Ефес. 2:2), а гърците смятат, че по-ниската атмосфера е нечиста и следователно е обитавана от нечисти духове. Вярващите ще бъдат заедно с техния Господ наред с сатанинското царство, за да демонстрират, че той е напълно победен.

□ **„заедно с Него”** Тази църква не разбира правилно Павловото проповядване относно Второто идване. Павел пише I и II Солунци, за да отговори на тези въпроси. Църквата иска да знае: (1) дали починалите християни ще участват в последните събития? и (2) кога починалите и живите вярващи ще се съберат отново? Тази тема е коментирана отново във II Сол. 2:1.

□ **„в облаците”** Облаците са традиционното средство за придвижване на божеството (Дан. 7:13; Матей 24:30; 26:64; Деяния 1:9-11; Откр. 1:7). Този образ ни напомня за облака на славата от СЗ, и историята на изхода (Изход 13:21,22; 14:19,20,24; 16:10; 19:9,16; 24:15,16,18; 34:5; 40:34-38), което символизира Божие присъствие сред Неговия народ.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ИДВАНЕТО В ОБЛАЦИ

Този израз очевидно се отнася до Второто идване. Това идване на облаците е много забележително есхатологично събитие. Използвано е по три различни начина в СЗ:

1. За да покаже физическото присъствие на Бога, *Shekinah* (Шекина) – облакът от Слава (вж. Изход 13:21; 16:10; Числа 11:25)
2. Да покрие Неговата святост, да не би човек да го види и да умре (вж. Изход 33:20; Исаия 6:5)
3. Да придвижи Божествената личност от едно място на друго (вж. Исаия 19:1)

В Данаил 7:13 облаците служат, за да транспортират Божествената личност, Месията. Това пророчество от Данаил има около 30 новозаветни алюзии. Същата връзка на Месията с небесните облаци може да бъде видяна в Мат. 24:30; Марк 13:26; Лука 21:27; 14:62; Деяния 1:9,11 и I Сол. 4:17.

□ **„да срещнем”** Това е гръцката дума *apanesis*, използвана в смисъл да срещнеш някого и да го придружеш (Матей 25:6; Деяния 28:15). И така, вярващите срещат Господа и се завръщат на обновената земя с Него!

□ **„във въздуха”** Въздухът е обитаван от сатана и неговите слуги (Ефес. 2:2). Ние ще срещнем Господа там, за да покажем, че победата е окончателна. Аз вярвам, че докато вярващите се срещат с Христос във въздуха, с това щем се изпълни пророчеството от II Петър 3:10, където небето е представено като възстановената Едемска градина (Битие 1-2 сравнени с Откровение 21-22).

□ **„ще бъдем винаги с Господа”** Нищо повече не може да се каже (Псалом 23:6). Второто идване се споменава често в I Солунци (1:10; 2:19; 3:13; 4:13-18; 5:1-11). Забележете, че нито тук, нито във II Солунци Павел споменава (някои смятат, че I Кор. 15:25 говори за земно царуване) за земно царуване, а за вечно такова, както в Дан. 7:1314.

Според терминологията на Павел вечното царуване започва със завръщането на Христос. Всички други събития от последното време просто не са споменати, както в I Кор. 15:50-58. Павел дори не споменава, че Исус завинаги се връща на земята. В книгата на Robert G. Clouses' *The Meaning of the Millennium*, различни автори представят четирите основни позиции относно

милениума. Според George E. Ladd, който отрича възможността за земно царуване: „Признавам, че най-голямата трудност при определяне на Голямата скръб преди милениума е фактът, че повечето новозаветни картини описват края в момента на Христовото завръщане” (pp. 189-190). Точно това изтъква Павел тук, без да прилага допълнителен коментар.

4:18 Това, подобно на ст. 13, показва целта на Павловото изложение относно събитията, свързани с последното време. Вярващите са много загрижени за техните близки, които са починали. Дали и те ще участват в чудните събития, свързани с Господнето идване? Павел ги уверява, че всички вярващи, живи и мъртви, ще вземат участие във Второто пришествие. Помнете, този пасаж е преди всичко пасторален (както и I Кор. 15:58), не - дидактичен. Не е ясно как точно пасва на другите есхатологични пасажи.

□ „насърчайте” Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Къде в Библията намираме най-подробна дискусуя върху Второто пришествие?
2. Каква е причината Павел да пише този пасаж?
3. Какво представлява Грабването? Кой участва? Кога ще се случи?

I Солунци 5 гл.

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Господнето идване (4:13-5:11)	Денят Господен	Въпроси относно идването на Господа (4:13-5:11)	Бъдете готови за Господнето идване	Бдителност в очакване на Господнето идване
5:1-11	5:1-11	5:1-11	5:1-11	5:1-3 5:4-11
Последни увещания и поздравии	Различни увещания	Заклучителни увещания	Последни инструкции и поздравии	
5:12-15	5:12-22	5:12-22	5:12-13 5:14-15	5:12-13а 15:13b 5:14-18
5:16-22	Благословение и увещание		5:16-18 5:19-22	5:19-22 Заклучителна молитва и сбогуване
5:23-24 5:25	5:23-28	5:23-24 5:25	5:23-24 5:25	5:23-24 5:25
5:26-27		5:26-27	5:26 5:27	5:26-27
5:28		5:28	5:28	5:28

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на I глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставяте вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА 1-22 СТИХОВЕ

- А. Стихове 1-11 са тясно свързани с 4:13-18. Забележете подобния завършек в 4:18 и 5:11. Тези пасажии са предимно пасторални. Целта на контекста да е да утеши, а не да представя доктрини, макар че Павел прави и двете.
- В. Тази глава продължава дискусиата за Второто идване и как християните трябва да живеят в светлината на Христовото завръщане.
- С. Стихове 13-22 съдържат 15 глагола в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което говори за неизменните изисквания към вяращите в светлината на събитията от последното време.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Солунци 5:1-11

1 А за годините и времената, братя, няма нужда да ви пиша, 2 защото вие добре знаете, че Господният Ден ще дойде както крадец нощем. 3 Когато казват: Мир и безопасност; тогава ще дойде върху тях внезапна погибел както болките върху бременна жена; и няма да избегнат. 4 Но вие, братя, не сте в тъмнина, че денят да дойде върху вас като крадец. 5 Защото всички вие сте синове на светлината, синове на деня; ние не сме от нощта, нито от тъмнината. 6 И така, да не спим както другите, а да бъдем будни и трезви. 7 Защото, които спят, нощем спят и които се опиват, нощем се опиват. 8 Но ние, които сме от деня, нека бъдем трезви и нека облечем бронения нагръдник на вярата и любовта и сложим за шлем надеждата на спасението. 9 Защото Бог ни е определил не за гняв, а за да придобием спасение чрез нашия Господ Исус Христос, 10 който умря за нас, така че – будни ли сме, или спим – да живеем заедно с Него. 11 Затова се насърчавайте помежду си и се изграждайте един друг, както и правите.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 5:1-11

¹Now as to the times and the epochs, brethren, you have no need of anything to be written to you. ²For you yourselves know full well that the day of the Lord will come just like a thief in the night. ³While they are saying, „Peace and safety!” then destruction will come upon them suddenly like labor pains upon a woman with child, and they will not escape. ⁴But you, brethren, are not in darkness, that the day would overtake you like a thief; for you are all sons of light and sons of day. We are not of night nor of darkness; ⁶so then let us not sleep as others do, but let us be alert and sober. ⁷For those who sleep do their sleeping at night, and those who get drunk get drunk at night. ⁸But since we are of *the* day, let us be sober, having put on the breastplate of faith and love, and as a helmet, the hope of salvation. ⁹For God has not destined us for wrath, but for obtaining salvation through our Lord Jesus Christ, ¹⁰who died for us, so that whether we are awake or asleep, we will live together with Him. ¹¹Therefore encourage one another and build up one another, just as you also are doing.

5:1 „А за” Темата за Второто пришествие продължава, но към събитието е добавен нов аспект: съдът над невяращите.

□	
NASB	“времената и епохите”
NKJV, NRSV	“времената и сезоните”
TEV	“времената и събитията”
NJB	“времената и сезоните”

Независимо че вярващите не трябва да търсят да узнаят конкретния момент (Матей 24:36), те трябва да разпознават историческите белези (Деяния 1:7; Матей 24:32-33). Гръцката дума *chronon*, преведена като времена, отговаря на въпроса, „Колко още?“ Тя описва изминалото време. Думата „хронология“ идва от този гръцки корен. Думата *Kairon*, се превежда „епохи“ и отговаря на въпроса, „кога?“ Тя касае специални събития.

□ „**брата**“ Павел често използва тази дума като преходна към нова тема (see 4:1).

□ „**няма нужда да ви пиша**“ Павел не предлага обширна и подробна информация за Второто пришествие. Спомнете си, че той прекарва в Солун кратко време, но вероятно е проповядвал по темата няколко пъти. Този израз не означава, че вярващите в Солун разбират напълно всички аспекти от събитията в последното време, но че Духът ще ги води и наставлява относно нещата, които не знаят (Йоан 14:26; 16:13; I Йоан 2:20,27), особено онези истини, свързани с: (1) благовестието и (2) християнския живот.

Другият възможен вариант е изразът да се отнася до Новия Завет, описан в Йер. 31:31-34, особено ст. 33-34. Новият век на правда е характерен с вярващи, които познават Бога по личен начин и отблизо. Те нямат нужда от учител, защото Бог е написал Словото Си в сърцата им чрез Духа.

5:2 „Господният Ден“ Това съответства на старозаветен израз за Бога или Неговия Месия, който се намесва в историята, за да въдвори нов век на правда (Йоил 1:15; 2:11,31; Амос 5:18; Исаия 2:12). В СЗ Божието идване може да бъде за благословение или осъждане. За вярващите, това ще бъде кулминацията на спасението, но за невярващите – време за осъждане.

Есхатологичният акцент относно специалния ден, който предстои, когато хората ще срещнат Исус (като Спасител или съдия), е представен с различни изрази:

1. „денят на нашия Господ Исус Христос“ (I Кор. 1:8)
2. „денят на Господа“ (I Кор. 5:5; I Сол. 5:2; II Сол. 2:2)
3. „денят на Господ Исус“ (II Кор. 1:14)
4. „денят на Исус Христос“ (Фил. 1:6)
5. „денят на Христос“ (Фил. 1:10; 2:16)
6. „Неговия ден (Човешкия Син)“ (Лука 17:24)
7. „денят, в който ще се изяви Човешкият Син“ (Лука 17:30)
8. „откровението на нашия Господ Исус Христос“ (I Кор. 1:7)
9. „когато Господ Исус се разкрие от небесата“ (II Сол. 1:7)
10. „в присъствието на нашия Господ при Неговото пришествие“ (I Сол. 2:19)

В СЗ авторите описват два века, зъл век и идещ век на правда, ерата на Духа. Бог ще се намеси в историята чрез Своя Месия, за да въведе новия век. Това събитие е известно като „Денят Господен“. Забележете, че новозаветните автори свързват това с Христос. Неговото първо идване, възплъщението е предсказано в много старозаветни текстове. Евреите не очакват божествена личност, само божествена намеса. Двете идвания на Месията – едното като страдащ служител и спасител, а второто – като Съдия и Господ, не са очевидни за старозаветните хора. Вж. **Специално понятие:** ТОЗИ ВЕК И ИДВАЩИЯТ ВЕК към Гал. 1:4.

□ „**ще дойде като крадец нощем**“ Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, използвано като БЪДЕЩЕ. Тази тема за „ежеминутното“ завръщане се повтаря често в НЗ (Матей 24:42-44; 25:13; Лука 12:40,45; 21:34-36; II Петър 3:10; Откр. 3:3; 16:15). Вж. **Специално понятие:** НЕМИНУЕМОТО ЗАВРЪЩАНЕ С/У „ВСЕ ОЩЕ НЕ“ (НЗ ПАРАДОКС) към I Сол. 4:15. Съществува еврейска традиция, че Месията ще дойде посред нощ на Пасхата, както Ангелът на смъртта при Изхода.

5:3 „Когато казват: Мир и безопасност“ Това е посланието на лъжливите пророци от времето на Йеремиа (Йер. 6:14; 8:11,28). Човешкият живот и обществото ще се развиват както обикновено, преди Бог да се намеси (Матей 24:37-38; Лука 17:26-27). Те няма да очакват Месията.

НЗ подчертава, че ще има силно страдание преди Второто пришествие (Матей 24:21; Марк 13:19-20).

□ „**тогава ще дойде върху тях внезапна погибел**” Този пасаж представлява силен контраст между „тях” (ст. 3) и „братя” (ст. 4). Тази погибел не е унищожение, но е библейска метафора за Божие осъждане (II Сол. 1:9; Дан. 12:2).

Думата „внезапна” е използвана само тук и в описанието на Лука в разговора в градината (Лука 21:34). Става дума за внезапно и неочаквано събитие.

□ „**като болки на раждаща жена**” Тази старозаветна метафора за осъждане (Исаия 13:6-8; Йер. 4:31) става новозаветна (вж. родилните болки на новия век, вж. Матей 24:8; Марк 13:8; Римл. 8:22). Това говори за внезапност, но и сигурност на дадено събитие, съпроводено с жестоки болки.

□
NASB „и те няма да избегнат”
NKJV „и те няма да избягат”
NRSV „и не ще има изход”
TEV „те няма да избягат”
JB „и няма да има начин някой да го избегне”

Това е подчертан ДВОЕН НЕГАТИВ: „Никога, не, никога, при никакви обстоятелства.”

5:4 „Но вие, братя, не сте в тъмнина” Бог разкрива—посредством старозаветните пророци, Исус и новозаветните автори—основната схема на събитията от последното време, така че вярващите, които са техни съвременници да не са изненадани, когато те настъпят. Това е начин Бог да насърчи своите последователи сред трудностите на живота в периода на голяма скръб в последните дни.

Една от причините вярващите да са смутени относно темата е, че всяко поколение се опитва да вмести тези събития в тяхната историческа обстановка.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЕСХАТОЛОГИЯ — ЗАЩО ХРИСТИЯНИТЕ ИМАТ ТОЛКОВА МНОГО РАЗЛИЧНИ ТЪЛКУВАНИЯ НА ПОСЛЕДНИТЕ ВРЕМЕНА?

ОТКЪС ОТ КОМЕНТАРА ВЪРХУ ОТКРОВЕНИЕ НА Д-Р БОБ ЪТЛИ (vol. 12, 1998, 1-2 стр.)

В годините, докато изучавах есхатология си дадох сметка, че повечето християни нямат или не искат да имат добре изградена, систематична хронология на последните времена. Има някои християни, които се фокусират върху тази богословска област поради чисто теологични, психологически или деноминационни причини. Изглежда, те са обсебени от мисълта как точно ще свърши всичко и някак си пропускат същността на евангелието! Вярващите не могат да повлияят на Божия есхатологичен (последното време) план, но те могат да участват в мисията на благовестието (вж. Мат. 28:19-20; Лука 24:47; Деяния 1:8). Повечето вярващи подкрепят доктрината за Второто идване на Христос и последното време като кулминация на Божиите обещания. Проблемите при тълкуването на тази кулминация произтичат от няколко библейски парадокса.

1. напрежението между старозаветните пророчески модели и новозаветните апостолски модели
2. напрежението между библейския монотеизъм (един Бог за всички) и избирането на Израил (един специален народ)
3. напрежението между условния аспект на библейските завети и обещания („ако... тогава”) и безусловната вярност на Бога по отношение изкуплението на падналото човечество
4. напрежението между литературните жанрове от Близкия изток и съвременните западни литературни модели
5. напрежението между идеята за Божието царство като настояща и бъдеща реалност.
6. напрежението между вярата в скорошното завръщане на Христос и убеждението, че някои събития трябва да се изпълнят преди това.

Нека коментираме относно тези напрежения поотделно.

ПЪРВО НАПРЕЖЕНИЕ (Старозаветните расови, национални и географски категории по отношение на всички вярващи по света)

Старозаветните пророци предсказват възстановяване на Юдейското царство в Палестина, с център в Йерусалим, където всички народи на земята ще се съберат, за да издигнат и служат на един владетел от Давидовия род, но нито Исус, нито апостолите се фокусират върху тази идея. Нима СЗ не е боговдъхновен (вж. Мат. 5:17-19)? Дали новозаветните автори не пропускат съществени събития, свързани с последното време?

Има няколко източника на информация, които касаят края на света.

1. Старозаветните пророци (Исаия, Михей, Малахия)
2. Старозаветните апокалиптични автори (вж. Езек. 37-39; Дан. 7-12; Захария)
3. Междузаветните, неканонични еврейски автори (като I Енох, за която се споменава в Юда)
4. Самият Исус (вж. Мат. 24 гл.; Марк 13 гл.; Лука 21 гл.)
5. Писанията на Павел (вж. I Коринтяни 15 гл.; II Кор. 5; I Солунци 4-5 глави; II Солунци 2 глава)
6. Писанията на Йоан (I Йоан и Откровение)

Дали всички тези източници на информация са единни относно схемата за последното време (събития, хронология, личности)? Ако не е така, защо? Нима всички те не са боговдъхновени (като изключим междузаветните еврейски писания)?

Духът разкрива библейските истини на старозаветните автори с понятия и категории, които са разбираеми за тях. Посредством прогресивното откровение обаче Духът разширява тези старозаветни есхатологични идеи, които придобиват универсален характер („тайната на Христос“, вж. Ефес. 2:11-3:13. Вж. **Специалното понятие** към 10:7). Ето няколко уместни примера:

1. В СЗ град Йерусалим е използван като метафора за Божия народ (Сион), но намира място и в НЗ като понятие, отразяващо факта, че Бог приема всички хора, които се покаяват и вярват в Него (новият Йерусалим от Откровение 21-22 глави). Така, в богословски аспект, буквалният физически град става символ за новия Божий народ (вярващите евреи и езичници), нещо, което е обещано още в Битие 3:15, когато Бог промисля план за спасение на падналото човечество. Когато това обещание е дадено, евреи още няма, а Йерусалим още не е тяхна столица. Дори призивът към Авраам (вж. Битие 12:1-3) включва и езичниците (вж. Битие 12:3; Изход 19:5).
2. В СЗ врагове на Божия народ са окръжаващите го племена от древния Близък Изток, но в НЗ това са всички невярващи хора, които са против Бога и са вдъхновени от Сатана. От регионален конфликт битката се превръща в световен космически проблем (вж. Колосяни)
3. Обещанието за земя, което е толкова съществено в СЗ (обещанията, дадени на Патриарсите в Битие, вж. Битие 12:7; 13:15; 15:7,15; 17:8) сега обхваща цялата планета. Новият Йерусалим слиза долу на една обновена земя, която не е ограничена само до Близкия изток (вж. Откровение 21-22 гл.).
4. Ето още няколко примера за това как старозаветните пророчески идеи придобиват по-широк смисъл
 - a. семето на Авраам сега са духовно обрязаните (вж. Римл. 2:28-29)
 - b. заветният народ сега включва езичниците (вж. Осия 1:10; 2:23, цитирани в Римл. 9:24-26; също Левит 26:12; Изход 29:45, цитирани във II Кор. 6:16-18 и Изход 19:5; Втор. 14:2, цитиран в Тит 2:14)
 - c. храмът сега е Исус (вж. Мат. 26:61; 27:40; Йоан 2:19-21) и чрез Него о местната църква (вж. I Кор. 3:16), както и отделният вярващ (вж. I Кор. 6:19)
 - d. дори и Израил и характерните старозаветни фрази, които го описват, сега се отнасят до целия Божи народ (т.е. „Израил“, вж. Римл. 9:6; Гал. 6:16, т.е., „царство от свещеници“, вж. I Петър 2:5, 9-10; Откр. 1:6)

Пророческият модел сега е осъществен и разширен, за да включва повече хора. Исус и апостолските писатели не представят последното време по същия начин, както го правят старозаветните пророци (вж. Martin Wyngaarden, *The Future of The Kingdom in Prophecy and Fulfillment*). Съвременните тълкуватели, които се опитват да превърнат старозаветния модел в нормативен, представят Откровението като типично еврейска книга и влагат различен смисъл в силните, двусмислени думи на Исус и Павел! Новозаветните автори не анулират старозаветните

пророци, но показват тяхното универсално приложение. Няма организирана, логична система, която да обяснява есхатологията на Исус или Павел. Тяхната цел е основно изкупителна или пасторска.

Обаче, в самия НЗ е налице напрежение. Няма ясно систематизиране на есхатологичните събития. В много случаи, вместо да използва учението на Исус, Откровението изненадващо използва старозаветни алюзии, за да опише края (вж. Матей 24; Марк 13)! То следва модела на литературния жанр, въведен от Езекиил, Данаил и Захария, който търпи развитие по време на междузаветния период (еврейската апокалиптична литература). Това може би е начинът на Йоан да свърже Стария и Новия Завет. Откровението показва стария модел на човешкото непокорство и бунт и Божието посвещение за изкупление на човечеството! Трябва да се отбележи обаче, че макар да използва старозаветен език, личности и събития, Откровението ги тълкува в светлината на Рим, какъвто е познат в първи век след Христос (вж. Откр. 1:7).

ВТОРО НАПРЕЖЕНИЕ (монотеизъм срещу избран народ)

Библията поставя ударението върху един личостен, духовен, създател и изкупител, Бог (вж. Изход 8:10; Исаия 44:24; 45:5-7,14,18,21-22; 46:9; Йер. 10:6-7). В известен смисъл уникалността на СЗ се свежда до неговия монотеизъм. Всички околни народи вярват в множество богове. Вярата в единия Бог е сърцевината на старозаветната религия (вж. Втор. 6:4). Сътворението е осъществено с цел Бог да има общение с човечеството, което е създадено по Неговия образ и подобие (вж. Бит.1:26-27). Обаче, човечеството се разбунтува, съгрешава срещу Божията любов, водачество и цел (вж. Битие 3). Божията любов и намерение са толкова силни и сигурни, че Той обещава да изкупи падналото в грях човечество (вж. Битие 3:15)!

Напрежението възниква, когато Бог избира да използва един човек, едно семейство, един народ, за да достигне до останалата част от човечеството. Когато Бог избира Авраам и евреите, за да бъдат царство от свещеници (вж. Изход 19:4-6) това предизвиква не служение, а гордост, води до изключване и изолиране, вместо да приобщава. Когато Бог първоначално избира Авраам, това включва благословение за цялото човечество (вж. Битие 12:3). Трябва да помним и да подчертаем, че старозаветното избиране е за служение, а не за спасение. Никога в хода на историята целият Израил не е демонстрирал праведност пред Бога, нито пък е бил спасен единствено заради националната си принадлежност (вж. Йоан 8:31-59; Мат. 3:9), но чрез лична вяра и послушание (вж. Битие 15:6, цитиран в Римляни 4 гл.). Израил пропусна мисията си (сега църквата е царство от свещеници вж. 1:6; II Петър 2:5,9), замени привилегията си да служи с претенция за специален статут! Бог избра един, за да избере всички!

ТРЕТО НАПРЕЖЕНИЕ (условни завети срещу безусловни завети)

Налице е богословско напрежение или парадокс между условните и безусловните завети. Очевидно е вярно, че Божията изкупителна цел/план е безусловна (вж. Битие 15:12-21). Обаче, откликът на човека винаги е условен!

Моделът „ако...тогава“ се появява както в СЗ, така и в НЗ. Бог е верен, човечеството е невярно. Това напрежение е довело до голямо объркване. Тълкувателите обикновено се фокусират само върху „единия край на дилемата“: Божията вяроност или човешките усилия; Божият суверенитет или човешката свободна воля. И двете са библейски и необходими.

Това е свързано с есхатологията и с Божиите обещания към Израил. Ако Бог е обещал, тогава ще стане! Бог е верен на Своите обещания; Неговата репутация е поставена на карта (вж. Езек. 36:22-38). Безусловните и условните завети се срещат в Христос (вж. Исаия 53), решението не е Израил! Божията свършена вяроност се свежда до изкуплението на всички, които ще се покаят и повярват, а не до това, коя майка ти или кой е баща ти! Христос, не Израил е ключът към всички Божии завети и обещания. Ако в Библията има богословски модел, който е поставен между другото, то това е Израил, не - Църквата (вж. Деяния 7 глава и Галатяни 3 глава).

Световната мисия на прогласяване на благовестието е предадена на Църквата (вж. Мат. 28:19-20; Лука 24:47; Деяния 1:8). Това все още е условен завет! Това не означава, че Бог напълно е отхвърлил евреите (вж. Римл. 9-11). В последното време Бог е предвидил място и цел за вярващия Израил (вж. Зах. 12:10).

ЧЕТВЪРТО НАПРЕЖЕНИЕ (Близкоизточни литературни модели срещу западни модели).

Жанрът е съществен елемент за правилно тълкуване на Библията. Църквата възниква в западна (гръцка) културна среда. Източната литература е много по-фигуративна, метафорична и символична от моделите на съвременната западна култура. Тя по-скоро се фокусира върху хора, срещи и

събития, а не толкова върху стегнати предполагаеми истини. Християните имат склонност да използват своята история и литературни модели при тълкуване на библейските пророчества, което е недостатък (както СЗ, така и НЗ). Всяко поколение и географска единица използва своята култура, история и литература, за да тълкува Откровението. Всички тези тълкуватели са допусkali грешки! Арогантно е да се смята, че съвременната западна култура е във фокуса на библейското пророчество!

Жанрът, който оригиналният, боговдъхновен автор използва, служи като литературен мост между него и читателя. Книгата Откровение не е исторически разказ. Тя е комбинация от писма (глави 1-3), пророчество и преди всичко апокалиптична литература. Погрешно е да изискваме от Библията да ни казва повече, отколкото е възнамерявал нейния автор, както да спестяваме част от казаното! Арогантността и догматизмът на тълкувателите се развихрят с пълна сила при коментара на книги като Откровение.

Църквата никога не е била еднородна по отношение на един приемлив коментар на книгата Откровение. Моята основна цел е да имаме поглед върху цялата Библия, а не само върху отделни части от нея. Източният библейски модел представя истината посредством дублетни форми, изпълнени с напрежение. Западният модел има склонност да се придържа към предполагаеми истини, което не е нередно, но му липсва баланс! Смятам, че е възможно да избегнем част от напрежението при тълкуване на Откровението, отбелязвайки променящата се цел на книгата за различните поколения вярващи. За повечето тълкуватели е очевидно, че Откровението трябва да се тълкува в светлината на жанра и времето, в което е написана. Историческият подход към Откровението включва казаното към оригиналните читатели на книгата – онова, което те биха разбрали от нея. В много отношения съвременните тълкуватели са загубили смисъла на символите в книгата. Основната тема на Откровение е да насърчи преследваните вярващи. Тя показва Божия контрол над историята (както правят старозаветните пророци); утвърждава, че историята се движи към определения за нея край, осъждение или благословение (както е при старозаветните пророци). С помощта на еврейски апокалиптични понятия от първи век, Откровението утвърждава идеята за Божията любов, присъствие, сила и суверенитет!

Книгата има същата богословска цел за всяко поколение от вярващи. Тя описва космическата борба между доброто и злото. За нас подробностите от първо век едва ли са от значение, но силните и убедителни истини са с вечна стойност. Когато съвременните, западни автори се опитват да налагат своето тълкуване на Откровението, напасвайки го към тяхната историческа обстановка, лъжливите тълкувания продължават!

Напълно възможно е подробностите от книгата отново да станат съвсем буквални (както СЗ описва раждането, живота и смъртта на Христос) за последното поколение от вярващи, когато се изправят пред Антихриста (вж. II Солунци 2 глава) и тяхната култура. Никой не може да знае дали Исусовите думи от Откровение ще се изпълнят буквално (вж. Мат. 24 гл.; Марк 13 гл.; и Лука 21 гл.) и тези на Павел (вж. I Кор. 15 гл.; I Сол. 4-5 гл.; II Сол. 2 гл.), когато настъпи съответният исторически момент. Предположенията, спекулациите и догматизмът не са желателни. Апокалиптичната литература позволява тази гъвкавост. Да благодарим на Бога за образите и символите, които надхвърлят историческото повествование! Бог е в контрол; Той царува; Той идва!

Повечето съвременни тълкуватели пропускат да се съобразят с жанра! Съвременните западни тълкуватели често търсят ясна, логична богословска система, вместо правилно да подхождат към драматичния жанр на еврейската апокалиптична литература, която е изпълнена със символизъм и двусмисленост. Тази истина е добре отразена от Ralph P. Martin в неговата статия, „Approaches to New Testament Exegesis”, в книгата *New Testament Interpretation*, edited by I. Howard Marshall:

„Докато не осъзнаем драматичния характер на това писание и не си припомним, че езикът е използван като мощно средство за отразяване на богословската истина, ще продължаваме да допускаме груби грешки при тълкуване на Откровението, и погрешно ще тълкуваме виденията му, сякаш се касае за прозаична творба, описваща емпирични исторически събития. Ако поемем този курс, ще допуснем много проблеми при тълкуването. Нещо повече, това ще доведе до изкривяване на същността на апокалиптиката и ще омаловажим великата стойност на тази част от Новия Завет като драматично потвърждение в митологичния език за суверенитета на Бога в Христос и парадокса на Неговото управление, смесено в любов (вж. 5:5,6; Лъвът е Агнето)” (p. 235).

W. Randolph Tate в своята книга *Biblical Interpretations* казва:

„Никой друг библийски жанр не е четен така ревностно и с такива депресиращи резултати както апокалиптичния, и особено книгите Данаил и Откровение. Този жанр е страдал много поради погрешно тълкуване, благодарение на неправилното разбиране на неговите литературни форми, структура и цел. Тъй като твърди, че разкрива предстоящи събития, апокалиптичната литература се разглежда като карта с инструкции за бъдещето. Трагичният недостатък на това схващане е предположението, че написаното се отнася до съвременните читатели, а не оригиналната аудитория на автора. Този неправилен подход към апокалиптичната литература (особено Откровение) води до разглеждане на жанра като шифрограма, която служи за тълкуване на съвременните събития посредством символите от текста... преди всичко, тълкувателят трябва да е наясно, че апокалиптичният автор предава посланието си посредством символи. Ако приемем символа буквално, при положение, че трябва да се тълкува метафорично, тогава е налице погрешно тълкуване. Въпросът не се свежда до това дали описаните в апокалиптичната литература са исторически. Събитията може да са исторически; те може наистина да са се случили или да предстоят в бъдеще, но авторът представя събитията и техния смисъл посредством образи и типология” (р. 137).

От *Dictionary of Biblical Imagery*, edited by Ryken, Wilhost и Longman III:

„Съвременните читатели често са изумени и объркани от този жанр. Неочакваните образи и свръхестествени преживявания изглеждат странни и се различават от останалите Писания. Приемайки този жанр буквално много читатели са принудени да запитат ‘какво ще се случи когато.’ Така, те пропускат целта на апокалиптичното послание” (р. 35).

ПЕТО НАПРЕЖЕНИЕ (Божие царство е в настоящето, но въпреки това предстои)

Божие царство е в настоящето, но въпреки това предстои. Богословският парадокс се фокусира върху есхатологията. Ако човек очаква буквално изпълнение на всички старозаветни пророчества относно Израил, тогава Царството касае основно възстановяването на Израил в неговите географски граници и богословско преимущество! Това означава, че Църквата трябва да е грабната тайно след глава 5 и останалите глави се отнасят до Израил (но забележете казаното в Откр. 22:16).

Обаче, ако фокусът на Царството е върху началото му с идването на обещания старозаветен Месия, тогава то започва при първото идване на Христос и тогава фокусът е върху възплъщението, живота, поучението, смъртта и възкресението на Христос. Богословският акцент е върху настоящето спасение. Царството е настъпило, СЗ е изпълнен в Христовата покана за спасение към всички, не в хиляда годишното царство, което предстои!

Истина е, че Библията говори и за двете Христови идвания, но къде да поставим акцентът? Според мен, повечето старозаветни пророчества поставят фокуса върху първото Христово идване, установяването на Месиянското царство (вж. Данаил 2 глава). В много отношения това е аналог на вечното царуване на Бога (вж. Данаил 7 глава). В Стария Завет фокусът е върху вечното царуване на Бога, при все това механизмът за проявлението на това царуване е служението на Месията (вж. I Кор. 15:26-27). Въпросът не се свежда до това, кое от двете е вярно; и двете са реални, но къде е акцентът? Трябва да се каже, че някои тълкуватели толкова силно акцентират върху хиляда годишното царуване на Месията (вж. Откровение 20 гл.), че пропускат библийския фокус върху вечното царуване на Отца. Христовото царуване е подготвително събитие. Така както двете идвания на Христос не са очевидни в СЗ, така и земното царуване на Месията!

Ключът към Исусовото проповядване и поучаване е Божие царство. То е в настоящето (в спасение и служение), и в бъдещето (широко разпространено и с власт). Ако е фокусирано върху хиляда годишното царуване на месията, Откровението (вж. Откровение 20 гл.), е предварително, не окончателно (вж. Откровение 21-22 глави). От СЗ не става ясно, че има нужда от земно царуване; всъщност, Месиянското царуване, за което говори Данаил в 7 глава, е вечно, не хиляда годишно.

ШЕСТО НАПРЕЖЕНИЕ (предстоящо завръщане на Христос срещу забавено *Второ идване*)

Повечето вярващи живеят с идеята, че Исусовото идване предстои скоро, внезапно и неочаквано (вж. Мат. 10:23; 24:27,34,44; Марк 9:1; 13:30; Откр. 1:1,3; 2:16; 3:11; 22:7,10,12,20). Обаче, до момента всички поколения вярващи, които са живели в очакване, са грешали! Близостта (непосредствеността) на Исусовото идване е мощна надежда, обещана на всяко поколение, но на практика никой не го е преживял (особено на преследваните за вярата). Вярващите трябва да живеят

така, сякаш Той идва утре, но трябва да планират и изпълняват Великата заповед (вж. Мат. 28:19-20), ако Той се забави.

Някои пасажи от Евангелията (вж. Марк 13:10; Лука 17:2; 18:8) и I и II Солунци са основани на забавеното Второ Идване (*Parousia*). Първо трябва да се случат някои исторически събития:

1. Световно благовестие в широк мащаб (вж. Мат. 24:14; Марк 13:10)
2. Откровението на „Човешкия Син“ (вж. Мат. 24:15; II Солунци 2 гл.; Откровение 13 гл.)
3. Великото преследване (вж. Мат. 24:21,24; Откровение 13 гл.)

Думите нарочно са двусмислени (вж. Мат. 24:42-51; Марк 13:32-36)! Живей всеки ден, като че ли е последен, но планирай и бъди готов за служение в бъдеще!

ПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ И БАЛАНС

Трябва да признаем, че различните школи за съвременно есхатологично тълкуване съдържат половинчати истини. Те добре обясняват и тълкуват някои текстове. Проблемът се свежда до последователността и баланса. Често са налице редица предпоставки, които използват библейския текст, за да пасне на определен богословски модел. Библията не разкрива една логична, хронологична, систематична есхатология. Тя е като семеен албум. Снимките са истински, но не винаги са подредени в контекст и логична последователност. Някои от снимките са изпаднали от албума и следващите поколения от семейните членове не знаят къде точно да ги поставят. Ключът за правилното тълкуване на Откровение се свежда до намерението на оригиналния автор, разкрито в неговия избор на литературен жанр. Повечето тълкуватели се опитват да използват ексегетичните инструменти, които ползват при другите новозаветни жанрове и при тълкуване на Откровението. Те се фокусират върху СЗ, вместо да дадат място на учението на Исус и Павел да определи богословската структура, а книгата Откровение да служи само като илюстратор.

Трябва да признаем, че подхождам към този коментар със страх и трепет, не заради проклятието, изречено в Откр. 22:18-19, но поради степента на противоречие, което тълкуването на тази книга е предизвикало сред Божиите деца. Аз обичам Божието откровение. Вярно е, че всички хора са лъжци (вж. Римл. 3:4)! Моля, използвайте този коментар като опит за провокация, а не категорично послание, като пътен знак, а не - карта, като „какво ако“, а не - „така казва Господ“. Найясно съм със своите неумения, предубеждения и богословска схема. Зная какво предлагат и другите тълкуватели. Както изглежда, хората намират в Откровение онова, което очакват да намерят. Самият жанр предразполага към злоупотреби! Обаче, той е оставен в Библията с определена цел. Не е случайно, че е поставена като заключителното „слово“ на Бога. То съдържа Божието послание към Неговите деца от всички поколения. Бог иска от нас да разбираме! Нека да обединим усилия, вместо да формираме различни школи; нека да затвърдим ясните и централни истини; не всичко, което би могло, но онова, което е възможно да е истина. Бог да е на помощ на всички ни!

5:5 „синове на светлината, синове на деня” Това са два семитски идиома за правда (Лука 16:8; Йоан 1:4-9; 3:17-21; 8:12; 11:9-10; 12:35-36,46; Ефес. 5:8; I Йоан 1:5,7; 2:8-10). Този метафоричен дуализъм – светлина срещу тъмнина е характерен за Древния Близък Изток. Това е тема, която се повтаря в писанията на апостол Йоан и в ръкописите от Мъртво море.

5:6 „да не спим” Тук думата е различна от 4:13 и сл. В НЗ често се използва, за да опише морално безразличие (Марк 13:36; Ефес. 5:14). Забележете трите различни употреби на „спя“ (*katheudd*): (1) липса на морална бдителност, (ст. 6); (2) физическа почивка, (ст. 7); (3) смърт, (ст. 10).

□

NASB, NKJV, NRSV „както другите правят”

TEV „като другите”

NJB „както всеки друг прави”

Това буквално означава „оставащите” или „останалите”. Същото понятие е използвано, за да опише невярващите, които нямат надежда в 4:13.

□ **„а да бъдем будни и трезви”** В стих 6 има три глагола в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Първият е НЕГАТИВЕН, „не продължавайте да спите”. Другите два са

ПОЛОЖИТЕЛНИ, „бъдете будни и трезви”. Това подчертава постоянно усърдие, но с елемент на евентуалност. Някои вярващи са заспали и не са будни и трезви. Бдителността е позната тема в НЗ за християните, очакващи Второто пришествие (Матей 24:42-43; 25:13; Марк 13:34; Лука 21:34). Думите „будни” и „трезви” са използвани метафорично. „Трезви” в ст. 6 & 8 се използва за душевна бдителност или самоконтрол (II Тим.4:5; I Петър 1:13; 4:7; 5:8).

5:8 „като облечем” Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО, ВЪЗВРАТНО ПРИЧАСТИЕ, което може да означава „след като веднъж сме облекли”. Тази тема много напомня на Римл. 13:12; Ефес. 6:11-14, което отразява Исаия 59:17. Павел често използва тази метафора за военно снаряжение, но то не винаги включва едни и същи християнски атрибути. Вярващите трябва сами да облекат духовното всеоръжие, осигурено от Христос. Закрилата на зрелостта не се получава автоматично (ст. 7).

□ „вяра... любов... надежда” Това е любимата Павлова триада от християнски добродетели (Римл. 5:2-5; Гал. 5:5-6; Кол. 1:4-5; I Сол. 1:3; Евреи 6:10-12; I Петър 1:21-22). Те формират връзката между вярата в началото и тази - в края на спасението

□ „надежда” Думата често се използва по повод Второто пришествие, особено в I & II Солунци. Вж. **Специално понятие: НАДЕЖДАТА** към Гал. 5:5.

5:9 „да придобием спасение чрез нашия Господ Исус Христос” Божията любов се излива към нас единствено чрез Христос. Той е единственият път (Йоан 14:6); вратата (Йоан 10:1-3); единственият посредник/ходатай (I Тим. 2:5).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГРЪЦКИ ГЛАГОЛНИ ВРЕМЕНА ЗА СПАСЕНИЕТО

Спасението не е продукт, а взаимоотношение. То не завършва в момента, когато човек се доверява на Христос; това е само началото! Спасението не е застраховка срещу пожар, нито е билет за небето, но представлява живот на растящо уподобяване с Христос. В Америка има поговорка, която казва, че колкото по-дълго една семейна двойка живеят заедно, толкова повече заприличават един на друг. Това е целта на спасението!

СПАСЕНИЕТО КАТО ЗАВЪРШЕНО ДЕЛО (минало свършено време)

- Деяния 15:11
- Римляни 8:24
- II Тимотей 1:9
- Тит 3:5
- Римляни 13:11 (комбинира МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ с ориентация за в БЪДЕЩЕ)

СПАСЕНИЕТО КАТО НАСТОЯЩА РЕАЛНОСТ (ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ)

- Ефесяни 2:5,8

СПАСЕНИЕТО КАТО ПРОДЪЛЖИТЕЛЕН ПРОЦЕС (СЕГАШНО ВРЕМЕ)

- I Коринтяни 1:18; 15:2
- II Коринтяни 2:15
- I Петър 3:21

СПАСЕНИЕТО КАТО ЗАВЪРШЕНО ДЕЙСТВИЕ В БЪДЕЩЕ (БЪДЕЩЕ КАТО ВРЕМЕ ИЛИ КОНТЕКСТ)

- Римляни 5:9,10; 10:9,13
- I Коринтяни 3:15; 5:5
- Филипяни 1:28;
- I Солунци 5:8-9
- Евреи 1:14; 9:28
- I Петър 1:5,9

Следователно, спасението започва с първоначално решение на вяра (вж. Йоан 1:12; 3:16; Римл. 10:9-13), но то трябва да се прояви в един живот на вяра (вж. Римл. 8:29; Гал. 3:19; Ефес. 1:4; 2:10), а един ден ще бъде изцяло завършено (вж. I Йоан 3:2). Този последен етап се нарича прославяне. Той може да бъде илюстриран като

1. първоначално прославяне - оправдание (спасение от наказанието за греха)

2. прогресивно спасение - освещение (спасение от силата на греха)
3. окончателно спасение - прославяне (спасение от присъствието на греха)

5:10 „който умря за нас” Това е описание на заместническата жертва на Исус, принесена за нас (Исая 53; Марк 10:45; II Кор. 5:21).

□ „така – будни ли сме или спим” Има две възможности за тълкуване: (1) църквата е загрижена за онези свои членове, които са починали или (2) Исус е умрял дори за онези вярващи, които не са будни и трезви.

□ „да живеем заедно с Него” Небето очевидно е място (Йоан 14:2-3а), но преди всичко е присъствието на Исус (Йоан 14:3с; II Кор. 5:6,8). Подобно на спасението, небето е лична връзка!

5:11 „насърчавайте помежду си” Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Думата „насърчавайте” е от същия корен като „*paracl'tos*” (Йоан 14-16,26; 15:26; 16:17; I Йоан 2:1). Павловата дискусия относно Грабването (4:13-18) завършва с увещание, касаещо морала и служението (I Кор. 15:58; Ефес. 4:13). Доктрината трябва да насърчава благочестивия начин на живот (Лука 12:48).

□ „и се изграждайте един друг” Това е още един глагол в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Очакването на Христовото завръщане и небето трябва да ни мотивират да си служим един на друг, а не да спорим за човешки есхатологични системи!

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГРАДЯ / СЪГРАЖДАМ

Това понятие *oikodomeō* и другите му форми се използват често от Павел. Буквално означава „да изградиш дом” (вж. Мат. 7:24), но започва да се използва метафорично за:

1. Христовото тяло, Църквата, I Кор. 3:9; Ефес. 2:21; 4:16
2. изграждайте
 - a. слабите братя, Римл. 15:1
 - b. ближните, Римл. 15:2
 - c. един друг, Ефес. 4:29; I Сол. 5:11
 - d. светиите за служение, Ефес. 4:11
3. ние се изграждаме и наставляваме чрез
 - a. любов, I Кор. 8:1; Ефес. 4:16
 - b. ограничавайки личната свобода, I Кор. 10:23-24
 - c. избягвайки спекулациите, I Тим. 1:4
 - d. ограничаване на говорещите при богослужение (певци, учители, пророци, говорещи езици и тълкуватели), I Кор. 14:3-4,12
4. всички неща трябва да служат за назидание
 - a. авторитета на Павел, II Кор. 10:8; 12:19; 13:10
 - b. заключителните изявления в Римл. 14:19 и I Кор. 14:26

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Солунци 5:12-22

12 И молим ви, братя, да признавате тези, които се трудят между вас като ваши настояници в Господа и ви поучават, 13 и да се отнасяте към тях с голямо уважение и с любов заради делото им. Живейте в мир помежду си. 14 Молим ви още, братя, вразумявайте безредните, насърчавайте малодушните, поддържайте слабите, бъдете търпеливи към всички. 15 Внимавайте никой да не връща зло за зло на никого, а винаги се стремете към това, което е добро — един за друг и за всички. 16 Винаги се радвайте. 17 Непрестанно се молете. 18 За всичко благодарете, защото това е Божията воля за вас в Христос Исус. 19 Не угасяйте Духа. 20 Пророчества не презирайте, 21 но изпитвайте всичко; дръжте доброто. 22 Въздържайте се от всякакво зло.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 5:12-22

¹²But we request of you, brethren, that you appreciate those who diligently labor among you, and have charge over you in the Lord and give you instruction, ¹³and that you esteem them very highly in love because of their work. Live in peace with one another. ¹⁴We urge you, brethren, admonish the unruly, encourage the fainthearted, help the weak, be patient with everyone. ¹⁵See that no one repays another with evil for evil, but always seek after that which is good for one another and for all people. ¹⁶Rejoice always, ¹⁷pray without ceasing; ¹⁸in everything give thanks; for this is God's will for you in Christ Jesus. ¹⁹Do not quench the Spirit; ²⁰do not despise prophetic utterances. ²¹But examine everything *carefully*; hold fast to that which is good; ²²abstain from every form of evil.

5:12 „братя” Павел често използва тази дума като преход към нова тема (4:13; 5:1), макар и не винаги (5:14 и 25, 26). Тук думата означава, че Павел се обръща към цялата църква.

□

NASB „оценявате”
NKJV „признавате”
NRSV „уважавате”
TEV „да уважавате подобаващо”
NJB „да бъдете разумни”

Това е ИНФИНИТИВ ПЕРФЕКТ, буквално означава „да призная”, използван в смисъл на „да оценя”, „да покажа уважение към хората”, „да оценя стойността на” или „да узная стойността на”. Вярващите трябва да откликнат подобаващо и с уважение към избраните от Бога водачи (I Кор. 16:18; Фил. 2:29; I Тим. 5:17).

□

NASB „онези, които усърдно се трудят сред вас”
NKJV, NRSV „онези, които работят между вас”
TEV „на онези, които работят сред вас”
NJB „онези, които се трудят между вас”

Това понятие за „работа” означава „ревностно усилие” (I Кор. 16:16). Тази част изглежда се отнася до проблем в отношението на църквата към нейните водачи.

1. „които усърдно се трудят между вас” (СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ)
2. „които са отговорни за вас” (СЕГАШНО ВЪЗВРАТНО ПРИЧАСТИЕ)
3. „които ви наставляват (СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ).
4. Има един ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН в гръцкия текст, следван от трите описателни фрази, и трите ПРИЧАСТИЯ описват водачите.

□ „като ваши настояници в Господа” Това буквално означава „да стоя отпред”. Те ще дават отчет на Бога за тяхното служение (I Кор. 3:10-17; Евреи 13:17).

□ „ви поучават” Това буквално означава „да вложи смисъл в”. Обикновено се превежда „да увеща неуправляемите”.

5:12-22 Следва поредица от 15 глагола в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, увещаващи вярващите да живеят подобаващо в падналия свят, който е на ръба на унищожението. Нашият благочестив живот трябва да насочва изгубените хора към Бога.

5:13

NASB, NKJV, NRSV „ценете ги много високо с любов”
TEV „отнасяйте се към тях с най-голямо уважение и любов”
NJB „имайте най-голямо уважение и любов към тях”

ГЛАГОЛНАТА ФОРМА е СЕГАШЕН ИНФИНИТИВ, който говори за лично, продължително действие. НАРЕЧИЕТО е сложна дума, съставена от три части, използвана три пъти от Павел (Ефес.

3:20; I Сол. 3:10). Вярващите трябва да уважават техните водачи (I Кор. 16:18; Фил. 2:29; I Тим. 5:17). Вж. **Специално понятие: СЛОЖНИ ДУМИ С ПРЕДСТАВКАТА *HYPEN* ПРИ ПАВЕЛ** към Гал. 1:13.

□ **„заради делото им”** Водачеството е дарба от Бога (Ефес. 4:11-13). Когато Бог възложи задача, Той я цени, Той може да я заръча на всеки. Думата, преведена като „работа” в ст. 13 е различна от тази в ст. 12. Тези усилено работещи водачи вероятно са представени в контраст с онези, които отказват да се трудят (ст. 14 и II Сол. 3:6-11).

□ **„Живейте в мир помежду си”** Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, продължителна заповед и често срещан новозаветен призив (Марк 9:50; Римл. 12:18; II Кор. 13:11). Това отразява обичаен проблем в църквите. Християнството обхваща мъже и жени с различен произход (Римл. 14:1-15:13; I Кор. 8:1-13; 10:23-33).

5:14 „братя” Този стих може да се отнася главно до водачите (ст. 27), но споменатите неща касаят всички вярващи. Това е валидно и за I Тимотея 3 глава. Новозаветното християнство не прави разлика между „духовенство” и „миряни”. Всички ние сме призовани от Бога, надарени от Духа служители на Христос (Ефес. 4:11-13). В това семейство от надарени служители Бог избира водачи!

□
NASB **„увещавайте неуправляемите”**
NKJV **„предупреждавайте онези, които са неуправляеми”**
NRSV **„да увещава ленивите”**
TEV **„предупреждавайте мързеливите”**
NJB **„предупреждавайте ленивците”**

Това е начало на поредицата от глаголи в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което говори за продължително или обичайно действие. Има 15 ГЛАГОЛА в ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ в ст. 12-22. Този може да има две значения: (1) военно понятие за безредно поведение; или (2) използвано на гръцки Койне, на египетски папируси „ленивци”. Втората дума по-добре пасва на контекста на това послание (II Сол. 3:7-16).

□
NASB, NRSV **„насърчавайте колебливите”**
NKJV **„утешавайте колебливите”**
TEV **„насърчавайте боязливите”**
NJB **„дайте кураж на онези, които се боят”**

СЕГАШНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ (отлагателен) ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, това буквално означава, „малодушни”. В превода на KJV думата е „мекушави”, но очевидно е използвана в смисъл на „колебливи” или „слабоверни” (Римл. 14:1-15:13; I Кор. 8; 10:23-33). Може би се касае за алюзия към Исаия 35:4 в Септуагинта.

□ **„поддържайте слабите”** Този глагол в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ е използван в смисъл на слаби в тяло и ум. Може да е описание на типа християнин, представен в Римл. 14:1-15:13 (вж. I Кор. 8:7; 9:22) или пък може да се касае за физически проблем.

□ **„бъдете търпеливи към всички”** Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Това е заповед да продължим да бъдем търпеливи, а не нетърпеливи (I Кор. 13:4; Ефес. 4:2). Това е заповед към водачите и миряните. То ни дава прозрение за проблемите на Ранната църква.

Има два гръцки глагола, преведени като „търпение”: (1) *makrothomia* and (2) *hupomon*. Те са споменати заедно във II Кор. 6:6; Гал. 5:22; Кол. 1:11; II Тим. 3:10. Първият е използван в този

текст. Може да се отнася и за Бога (LXX от Исаия 57:15; Римл. 2:4; 9:22; I Петър 3:20; II Петър 3:9). Вярващите трябва да имитират характера (образа) на техния Баща.

Думата се използва и за търпение с още (1) нещо, вж. Евреи 6:12; Яков 5:7,8 или (2) някого. вж. Матей 18:26,29; I Кор. 13:1; I Сол. 5:14; Яков 5:10. Това е свидетелство за духовна зрялост и христоподобен живот.

5:15 „Внимавайте никой да не връща зло за зло на никого,” Това е друг глагол в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ (Матей 5:44; Римл. 12:17-21; I Петър 3:9). Вярващите трябва да реагират различно от невярващите. Вярващите трябва да постъпват с любов, не да реагират с гняв. Трудните и несправедливи ситуации често са най-ефективните възможности за свидетелство.

□

NASB „винаги търсете онова, което е добро”
NKJV „винаги преследвайте каквото е добро”
NRSV „винаги се стремете да вършите добро”
TEV „по всяко време, нека целта ви е да вършите добро”
NJB „всички вие трябва да мислите за най-доброто”

Този глагол в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ буквално се превежда: „продължавайте да следвате доброто” (ст. 21; Римл. 12:9). Тук думата „добро” е *agathos*, което обикновено касае морално качество. Човек се чуди как това е свързано със следващия израз: „един към друг и към всички”. Понятието *kalos* (добър или хубав) е използвано в ст. 21. В гръцкия Койне има голямо семантично припокриване между тези две понятия. Дали има някаква разлика? И в двата непосредствени контекста се касае за „зло” (ст. 15а, 22). Стих 15 е свързан с християнските действия към вярващите и невярващите (всички хора), но ст. 21 е свързан с анализ на християнските водачи или дарби. Аз лично смятам, че се касае за синоними. По времето на Павел гръцкия Койне се характеризира с опростена граматика и лексика. За добър коментар върху думата *kalos* see William Barclay's *New Testament Words* pp. 151-161.

□ „което е добро – един за друг и за всички.” Това напомня за ст. 14 и 3:12. Вярващите трябва да поставят доброто на общността над личната полза (Римл. 12:10; I Кор. 12:7; Фил. 2:1-5). Отношението на вярващите към вярващи трябва да е сумирано и в начина, по който се отнасят към невярващите (Гал. 6:10).

5:16 „винаги се радвайте” Този глагол в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, изразява темата на книгата Филипяни (2:18; 3:1; 4:4,10). Това е светоглед, основан на нашата връзка с Христос и заветната ни връзка с другите християни, не зависещ от обстоятелствата (Римл. 8:31-39).

5:17 „непрестанно се молете” Друг глагол в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ (отлагателен) ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, касаещ молитвения живот, едно постоянно общение с Бога (1:3; 2:13). Павел усеща нуждата за молитва и вярва, че тя влияе на служението му (ст. 25; Ефес. 6:18-19; II Сол. 3:1).

5:18

NASB, NKJV „във всичко отдавайте благодарност”
NRSV „отдавайте благодарност във всички обстоятелства”
TEV „бъдете благодарни във всички обстоятелства”
NJB „за всички неща, отдавайте благодарност на Бога”

Това е друг глагол в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Обстоятелствата не трябва да определят нашата благодарност или радост (Римл. 8:26-30, 31-39; Ефес. 5:20). Помнете, че благодарността трябва да прелива не просто „за всичко”, но „при всички

обстоятелства”. Вж. **Специално понятие:** ХВАЛЕНИЕТО И БЛАГОДАРНОСТТА НА ПАВЕЛ ПРЕД БОГА към Гал. 6:18. Вж. **Специално понятие:** БЛАГОДАРНОСТТА към I Сол. 1:2.

□ **„Божията воля”** Буквално, това е „Божия воля,” като Ефес. 5:17. Божията воля е падналото човечество да повярва в Христос (Йоан 6:29). След това има няколко Божи „воли”. Една от тях е да се радваме и да отдаваме благодарност дори и по време на гонение и конфликт. Вж. **Специално понятие:** ВОЛЯТА (*THELEMA*) НА БОГА към I Сол. 4:3.

5:19

NASB, NKJV, NRSV „Не угасяйте Духа”

TEV „Не въздържайте Светия Дух”

NJB „Никога не се опитвайте да потискате Духа”

Стихове 19-20 са СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ с ОТРИЦАТЕЛНА ЧАСТИЦА, обикновено означава да спреш действие в проц. В превода на Williams е „спрете да потушавате Духа”. Петте глагола в ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ от ст. 19-22 трябва да се тълкуват заедно. Първите два са ОТРИЦАТЕЛНИ ИМПЕРАТИВИ в ст. 19 & 20 и те поставят границите за ПОЛОЖИТЕЛНИТЕ ИМПЕРАТИВИ от ст. 21-22. „Угасявам” означава „да потуша огън”. Нашите действия влияят на делото на Духа (Исая 63: 10; Ефес. 4:30).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ЛИЧНОСТТА НА ДУХА

А. В Стария Завет „Духът на Бога” (*ruach*) е сила, която осъществява Божията цел, но няма намек, че се касае за личност (СЗ монотеизъм). Обаче, в НЗ е документиран личният характер и индивидуалност на Светия Дух:

1. Той може да бъде похулен (вж. Мат. 12:31; Марк 3:29)
2. Той поучава (вж. Лука 12:12; Йоан 14:26)
3. Той свидетелства (вж. Йоан 15:26)
4. Той изобличава и насочва (вж. Йоан 16:7-15)
5. Той е наречен „кой” (*hos*) (вж. Ефес. 1:14)
6. Той може да бъде наскърбен (вж. Ефес. 4:30)
7. Той може да бъде угасен (вж. I Сол. 5:19)

В. Текстовете за Троицата също говорят за три личности.

1. Мат. 28:19
2. II Кор. 13:14
3. I Петър 1:2

С. Духът е свързан с човешката дейност.

1. Деяния 15:28
2. Римл. 8:26
3. I Кор. 12:11
4. Ефес. 4:30

В самото начало на Деяния е изтъкната ролята на Духа. Петдесетница не е началото на работата на Духа, а само една нова глава. Исус винаги е бил изпълнен с Духа. Неговото кръщение не е начало на работата на Духа, а една нова глава. Лука подготвя църквата за една нова глава на ефективно служение. Исус продължава да е фокусът, Духът все още е ефективната сила, а целта е любовта и милостта на Отца да възстановят всички човеци по образа на Бога!

5:20

NASB „не презирайте пророчески изявления”

NKJV „не презирайте пророчества”

NRSV „не презирайте думите на пророците”

TEV „не презирайте вдъхновените послания”

NJB „никога... никога не се отнасяйте с презрение към дарбата пророчество”

Новозаветната дефиниция за „пророчество” е много оспорвана. Дарбата е включена в списъка с духовни дарби в I Кор. 12:28-29 и Ефес. 4:11. Не е ясна връзката между пишещите пророци в СЗ

и постапостолската дарба „пророчество.” Повечето учени искат да ограничат вдъхновението/откровението до новозаветния период (Юда 3,20).

Очевидно новозаветните пророци не са идентични с пророците от СЗ. Новозаветната дарба обикновено е свързана с въпроси с практическо приложение, без да се касае за ново откровение. Обаче, в Деяния 11:27-30 и 21:10-11 има и елементи на предсказание. В I и II Коринтяни пророчество и пророкувам (I Кор. 13:1; 14:1,39) може да означава прогласяване на благовестието. Не е ясно каква е разликата в прогласяването между апостоли, пророци, евангелизатори, пастири и учители.

В известен смисъл стих 20 е свързан със ст. 19. Не е сигурно как това се отнася до Солунската църква. Вярващите трябва ревностно да отхвърлят лъжливите водачи, но с ентузиазъм да приемат благочестивите.

5:21

NASB	„изпитвайте всичко <i>внимателно</i> ”
NKJV	„Изпитвайте всички неща”
NRSV	„изпитвайте всичко”
TEV	„подлагайте всичко на изпит”
NJB	„мислете преди да направите нещо”

Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Буквално това означава, „и всички неща доказват”. В контекста това може да касае (1) църковните водачи, (2) духовните дарби, (3) духовно послание или (4) доктрина. Думата (*dokimazo*, Вж. **СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГРЪЦКИ ПОНЯТИЯ ЗА „ИЗПИТАНИЕ” И ТЕХНИТЕ КОНОТАЦИИ** към I Сол. 3:5) означава „да изпиташ с цел одобрение” (I Кор. 12:10; 14:29; I Йоан 4:1 и сл.). Някои неща на вид са духовни, но всъщност не са (Матей 7:21-23; Кол. 2:16-23).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: РЕДНО ЛИ Е ХРИСТИЯНИТЕ ДА СЕ СЪДЯТ?

Този въпрос трябва да бъде разгледан по два начина. Първо, тук Павел увещава вярващите да не се съдят (вж. Матей 7:1-5; Лука 6:37,42; Римл. 2:1-11; Яков 4:11-12). От друга страна те са насърчавани да оценяват водачите (вж. Матей 7:6,15-16; I Кор. 14:29; I Сол. 5:21; I Тим. 3:1-13; I Йоан 4:1-6).

Няколко критерия за по-добра оценка, които ще са от полза:

1. оценката трябва да бъде с цел изграждане (вж. I Йоан 4:1, проверка с цел одобрение)
2. оценката трябва да се прави със смирение и кротост (вж. Гал. 6:1)
3. оценката не трябва да се фокусира върху личните предпочитания (вж. Римл. 14:1-23; I Кор. 8:1-13; 10:23-33)
4. оценката трябва да определи тези водачи, които не са критикувани от църквата или обществото (вж. I Тимотей 3 гл.).

□ „дръжете доброто” „Дръжете здраво” е друг глагол в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Изглежда е свързан с нещата, които трябва да бъдат изпитани. Това е гръцкото понятие *kalos* (добър или хубав), а не *agathos*, както е в ст. 15.

5:22 „въздържайте се от всякакво зло” „Въздържайте” е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. „Зло” може да бъде в МЪЖКИ ИЛИ СРЕДЕН РОД. Това създава проблеми в пасажи като Матей 6:13, защото текстът може да касае сатана или злото като цяло. В този контекст може да касае зли хора или злото като цяло. В I Солунци не се говори за лъжливи учители, затова вероятно се касае за „доброто” като цяло в ст. 21.

Изразът „всякакво зло” може да се разбира по два начина: (1) Преводът на KJV е: „всяка поява на злото”, както в Лука 9:29. Това е и начинът, по който Ранните Църковни Отци разбират

понятието или (2) *Didache* 3: 1 използва понятието в общия смисъл на „всяко зло”, не само предполагаемо, но реално зло.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Солунци 5:23-24

23 И Сам Бог на мира да ви освети напълно; и дано се запазят непокътнати вашият дух, душа и тяло без порок при пришествието на нашия Господ Исус Христос. 24 Верен е Онзи, който ви призовава, и ще го направи.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 5:23-24

²³Now may the God of peace Himself sanctify you entirely; and may your spirit and soul and body be preserved complete, without blame at the coming of our Lord Jesus Christ. ²⁴Faithful is He who calls you, and He also will bring it to pass.

5:23 „Бог на мира” Това е обичайна фраза в края на Павловите писма (Римл. 15:33; 16:20; II Кор. 13:11; Фил. 4:6; II Сол. 3:16). Каква чудесна титла, описваща божеството!

□ **„да ви освети...да се запазят”** И двата глагола са в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ЖЕЛАТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което е характерно за пожеланията и молитвите. Павел се моли вярващите да бъдат освободени и пазени от Бога. Това означава, че освещението не само е равнозначно на дара на спасението, но и постоянна задача. Вж. **Специално понятие: ОСВЕЩЕНИЕТО** към I Сол. 4:3.

□ **„да ви освети напълно”** В това изречение са използвани две гръцки ОПРЕДЕЛЕНИЯ, „напълно” и „свършено в комбинация с три СЪЩЕСТВИТЕЛНИ, „дух, душа, и тяло”, което подчертава единството на нашата личност, а не че човекът е трихотомно същество като Триединния Бог. В Лука 1:46-47 паралелизмът показва, че дух и душа са синоними. Човеците нямат душа—те са душа (Битие 2:7). Тази фраза подчертава призова към вярващите да бъдат свети във всяка област от живота си (Матей 5:48; Ефес. 1:4).

□ **„и дано се запазят непокътнати вашият дух, душа и тяло без порок”** Този текст не доказва онтологичната трихотомия в човечеството (човеците са триединство като Бога), но човеците имат двойна връзка както с планетата, така и с Бога. Еврейската дума *nephesh* се използва както за човеците, така и за животните (Битие 1:24; 2:19), докато „дух” (*ruah*) е използвана единствено за човека (дъхът на живота). Това не е доказателство, че човекът е същество, състоящо се от три части (трихотомия), нито пък Евреи 4:12. В Библията човекът е представен като единство (Битие 2:7). Относно добро резюме върху теориите за човека като трихотомен, дихотомен или единство, виж Милард Ериксън, *Християнско богословие, Нов Човек, София*, стр. 538-557 и Frank Stagg's *Polarities of Man's Existence in Biblical Perspective*.

□ **„без порок”** Понятието се среща само тук в НЗ. Среща се в надписи в Солун. Означава непорочен или без обвинения, следователно, морално чист. Вероятно отразява старозаветното понятие „непорочен,” което означава „без дефекти”, следователно, достоен за принасяне в жертва. Вж. **Специално понятие: НЕПОРОЧНИ, НЕВИННИ, БЕЗУКОРНИ** към I Сол. 2:10.

□ **„при пришествието на нашия Господ”** Това е богословският фокус на цялата книга, Второто пришествие (1:10; 2:19; 3:13; 4:13-15:11; 5:23). Вж. **Специално понятие: ЗАВРЪЩАНЕТО НА ИСУС** към I Сол. 2:19 и **НОВОЗАВЕТНИ ПОНЯТИЯ ЗА ХРИСТОВОТО ЗАВРЪЩАНЕ** към I Сол. 3:13.

5:24 „Верен е Онзи” Това служи както като втора описателна титла (Втор. 7:9; Исаия 49:7; I Кор. 1:9; 10:13; II Кор. 1:18; II Сол. 3:3), така и като характеристика на *ЯХВЕ* (Пс. 36:5; 40:10; 89:1,2,5,8; 92:2; 119:90). Увереността на вярващите се основава на установения, непроменим характер на *ЯХВЕ* (Малахия 3:6).

□ **„Онзи, който ви призовава, и ще го направи”** Третата описателна титла, „Този, който ви призовава”, винаги се отнася до Бог Отец (2:12; 4:7). Този стих касае избирането на вярващите плюс тяхното прославяне (Римл. 8:29-34). Той е фокусиран върху надеждния Бог, който поставя началото и усъвършенства (Фил. 1:6; 2:13). Нашата надежда е в това, че Бог е верен на обещанията Си.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Солунци 5:25

25 Братя, молете се за нас.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 5:25

²⁵Brethren, pray for us.

5:25 „молете се за нас” Павел усеща нужда за молитва (Римл. 15:30; Ефес. 6:18-19; Кол. 4:3-4; Фил. 1:19). Молитвата някак освобождава Божията сила за ефективно служение. Суверенният Бог е избрал да ограничи Себе Си в някои области заради молитвите на Своите деца (Яков 4:2). Каква отговорност е това за всеки един от нас като християни. Вж. **Специално понятие: ЗАСТЪПНИЧЕСКАТА МОЛИТВА** към I Сол. 1:2.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Солунци 5:26-27

26 Поздравете всичките братя със свята целувка. 27 Заклевам ви в Господа да се прочете това писмо на всичките (свети) братя.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 5:26-27

²⁶Greet all the brethren with a holy kiss. ²⁷I adjure you by the Lord to have this letter read to all the brethren.

5:26 „свята целувка” Не е ясно „кой”, „къде” и „как” в Ранната църква използва този поздрав. По-късно, мъжете целуват мъжете, а жените целуват жените по бузите (Римл. 16:16; I Кор. 16:20; II Кор. 13:23; I Петър 5:14). Святата целувка е прекратена заради културно неразбиране от страна на езичниците.

Това е техният обичаен израз на любов, подкрепа и съобщност. В наши дни, прегръдката или топлото ръкостискане играят същата роля. Това е символ, изразяващ нашето единство!

5:27 Този стих е адресиран към водачите. Писмата на Павел са за публично четене (Кол. 4:16) и след това се предават на другите църкви. Павел е наясно, че писанията му имат смисъл, който надхвърля оригиналната обстановка и време на написване.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – I Солунци 5:28

28 Благодатта на нашия Господ Иисус Христос да бъде с вас. (Амин.)

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 5:28

²⁸The grace of our Lord Jesus Christ be with you.

5:28 Вероятно Павел пише това лично, за да потвърди автентичността на писмото (II Сол. 3:17-18).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Трябва ли да се опитваме да определяме датата на Христовото завръщане? Защо?
2. Дефинирайте израза „Денят Господен“.
3. Защо Второто пришествие е описано като: (1) крадец нощем и (2) жена в родилни болки?
4. Къде другаде в Библията е описано християнското всеоръжие?
5. Кои от тези стихове са написани до църквата и кои до водачите ѝ?
6. Каква е вероятната обстановка в Солун, във връзка с тази глава?
7. Защо има толкова глаголи в повелително наклонение в тази глава? Какво означава тази граматична форма за нас?

II Солунци 1 гл.

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Поздрав 1:1-2	Поздрави 1:1-2	Приветствие 1:1-2	Поздрави 1:1 1:2	Обръщение 1:1-2
Съдът при Христовото завръщане	Божият последен съд и слава	Благодарност	Съдът при Христовото завръщане	Благодарност и насърчение. Последният съд
1:3-12	1:3-12	1:3-4 Божият съд 1:5-12	1:3-4 1:5-10 1:11-12	1:3-5 1:6-10 1:11-12

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставете вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА 1-10 СТИХОВЕ

- A. II Солунци доразвива есхатологичните теми от I Солунци.
- B. Стихове 3-10 съставляват едно изречение в гръцкия. Те описват Павловата увереност във вярващите и в Божия съд над невярващите. Това е много силен пасаж за последния Божи съд. Земните роли на благословени и неблагословени, на преследвач и преследвани ще се преобърнат.
- C. Стихове 11-12 са обобщение на стихове 3-10.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – II Солунци 1:1-2

1 Павел и Сила, и Тимотей до солунската църква в Бога, нашия Отец, и Господ Иисус Христос: 2 Благодат и мир да бъде на вас от Бог Отец и Господ Иисус Христос!

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 1:1-2

¹Paul and Silvanus and Timothy to the church of the Thessalonians in God our Father and the Lord Jesus Christ:
²Grace to you and peace from God the Father and the Lord Jesus Christ.

1:1 „Павел” Савел от Тарс за първи път е наречен Павел в Деяния 13:9. Вероятно всички евреи от „диаспората” имат еврейско и гръцко име. Ако е така, тогава Савел е кръщелното му име, но защо в Деяния 13 глава внезапно се появява Павел? Възможно е (1) другите да започват да го наричат така или (2) той започва да гледа на себе си като „малък” или „незначителен.” Гръцкото име *Paulos* означава „малък.” Има няколко теории относно произхода на неговото гръцко име.

1. Съгласно традицията от втори век, Павел е бил нисък, пълен, плешив, прегърбен, с рунтави вежди и с изпъкнали очи, което вероятно е причина за името му, ако съдим по неканоничната книга от Солун, наречена *Павел и Текла*.
2. Пасажи, в които Павел нарича себе си „най-нищожният от светиите,” защото е гонел Църквата в Деяния 9:1-2 (I Кор. 15:9; Ефес. 3:8; I Тим. 1:15).

Някои смятат, че тази характеристика „нищожен” е название, което самият Павел избира за себе си. Обаче, в книга като Галатяните, където той изтъква своята независимост и равенство с Дванайсетте, това е малко вероятно (II Кор. 11:5; 12:11; 15:10).

□ „Силванус” Сила

1. Той е наречен Сила в Деяния и Силванус в Посланията
2. И той като Варнава е водач на Йерусалимската църква (Деяния 15:22-23)
3. Той е тясно свързан с Павел (Деяния 15:40; 16:19 и сл.; 17:1-15; I Сол. 1:1)
4. Той е пророк като Варнава и Павел (Деяния 15:32)
5. Наречен е апостол (I Сол. 2:6)
6. Той е Римски гражданин, като Павел (Деяния 16:37-38)
7. Като Йоан Марк е свързан с Петър, вероятно играе роля на негов секретар (I Петър 5:12)

□ „Тимотей”

1. **Името му означава „човек, който почита Бога”.**
2. Той е дете на еврейска майка и гръцки баща, и живее в Листра (Деяния 16:1). Съгласно латинския превод на Оригеновия коментар върху Римл. 16:21, Тимотей е жител на Дервия. Вероятно това е взето от Деяния 20:4.
3. Той е наставен в еврейската вяра от своята майка и баба (II Тим. 1:5; 3:14-15).

4. Доверява се на Христос по време на първото Павлово мисионерско пътуване (Деяния 13:49-14:25).
5. Помолен е да се присъедини към Павел и Сила по време на второто мисионерско пътуване (Деяния 16:1-5). Това е потвърдено от пророчество (I Тим. 1:18; 4:14).
6. Обрязан е от Павел, за да може да работи както с евреи, така и с езичници (Деяния 16:3).
7. Посветен спътник и съработник на Павел. Споменаван по име много повече от останалите Павлови помощници (17 пъти в 10 писма, вж. Римл. 16:21; I Кор. 4:17; 16:10; Фил. 1:1; 2:19,22; Кол. 1:5; I Сол. 1:1; 2:6; 3:2; I Тим. 1:2,18; 4:14; II Тим. 1:2; 3:14-15).
8. Павел любящо го нарича „мое дете във вярата” (I Тим. 1:2), „мой възлюбен син” (II Тим. 1:2) и „мое истинско дете в общата вяра” (Тит 1:4).
9. Очевидно е в Рим, когато Павел е освободен от затвора и го придружава на четвъртото мисионерско пътуване (Кол. 1:1; Филимон, ст. 1).
10. Наречен е „апостол” (I Сол. 2:6).
11. Две от трите пасторални послания са адресирани до него.
12. Последно е споменат в Евреи 13:23.

□ „църква” Гръцкото понятие *ekklesia* „призвани да излязат”. Същото понятие обозначава градските събрания в древна Гърция (Деяния 19:32). В Септуагинта се използва в превод на еврейското *qahal* (BDB 874, напр. Изход 12:6; Левит 16:17; Числа 20:4; Втор. 31:30) или „общността” на Израил. Разните християни се разглеждат като изпълнение и продължение на старозаветния Израил. Вж. **Специално понятие: ЦЪРКВАТА (EKKLESIA)** към Гал. 1:2.

□ „в Бога, нашия Отец и Господ Исус Христос” Този израз е една от малкото разлики между увода в I Сол. 1:1 и II Сол. 1:1. Вярващите могат да наричат Бог „наш Отец” (Матей 6:9). Разбира се, Бог не е наш баща във физически или хронологичен смисъл, но в смисъл на семейна връзка. Вж. **Специално понятие: ОТЕЦ** към Гал. 1:1.

Граматическата структура (един ПРЕДЛОГ „ен” с две ДОПЪЛНЕНИЯ „Отец” и „Господ”) е похват, използван от новозаветните автори да свържат Отец и Сина (I Сол. 1:1). Тази конструкция изтъква тяхната развнзначност и оттам, божествеността на Исус. Любимият начин на Павел е да представи вярващите „в Христос”, но тук той изтъква, че те са и в Отца.

1:2 „благодат и мир да бъде на вас” Мнозина разглеждат това като комбинация между еврейски и гръцки поздрав. Повторената фраза „от нашия Бог и Господ Исус Христос” свързва Отец и Сина със СЪЮЗА „и” само ЕДИН ПРЕДЛОГ, показващо Павловата теология, която изтъква божествеността на Исус (също като ст. 1). Богословски благодатта винаги предшества мира.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – II Солунци 1:3-12

3 Дължни сме, братя, винаги да благодарим на Бога за вас, както и подобава, за това, че вярата ви расте все повече и повече и че любовта на всеки един от вас се умножава един към друг, 4 така че и самите ние се хвалим с вас между Божиите църкви с вашата твърдост и вяра във всичките ви гонения и скърби, които понасяте; 5 което е доказателство на справедливия съд на Бога, за да се сметете за достойни за Божието царство, за което и страдате. 6 Понеже е справедливо за Бога да отплати скръб на онези, които ви наскърбяват, 7 а на вас, наскърбените, да даде утеха заедно с нас, когато Господ Исус се яви от небето с ангелите на Своята мощ 8 в пламтящ огън, за да даде възмездие на онези, които не познават Бога и които не се покоряват на благовестието на нашия Господ Исус. 9 Такива ще бъдат наказани с вечна погибел далеч от лицето на Господа и от славата на Неговата сила, 10 когато Той дойде в онзи ден, за да се прослави в Своите светии и за да Му се възхищават във всички повярвали, защото нашето свидетелство към вас беше повярвано. 11 Затова и ние винаги се молим за вас, нашият Бог да ви има за достойни за призованието и да изпълни със сила всяко благоволение в добро и всяко дело на вярата, 12 за да се прослави във вас Името на нашия Господ Исус, и вие в Него, според благодатта на нашия Бог и Господ Исус Христос.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB (UPDATED) – 1:3-12

³We ought always to give thanks to God for you, brethren, as is *only* fitting, because your faith is greatly enlarged, and the love of each one of you toward one another grows *ever* greater; ⁴therefore, we ourselves speak proudly of you among the churches of God for your perseverance and faith in the midst of all your persecutions and afflictions which you endure. ⁵*This* is a plain indication of God's righteous judgment so that you will be considered worthy of the kingdom of God, for which indeed you are suffering. ⁶For after all it is *only* just for God to repay with affliction those who afflict you, ⁷and *to give* relief to you who are afflicted and to us as well when the Lord Jesus will be revealed from heaven with His mighty angels in flaming fire, ⁸dealing out retribution to those who do not know God to those who do not obey the gospel of our Lord Jesus. ⁹These will pay the penalty of eternal destruction, away from the presence of the Lord and from the glory of His power, ¹⁰when He comes to be glorified in His saints on that day, and to be marveled at among all who have believed—for our testimony to you was believed. ¹¹To this end also we pray for you always, that our God will count you worthy of your calling, and fulfill every desire for goodness and the work of faith with power, ¹²so that the name of our Lord Jesus will be glorified in you, and you in Him, according to the grace of our God and *the* Lord Jesus Christ.

1:3 „Дължни сме, братя, винаги да благодарим на Бога за вас,” Това отразява Павловия молитвен живот за църквите (ст.11; I Сол. 1:2; II Сол. 2:13 и Фил. 1:3-4; II Кор. 11:28). Павел чувства необходимост винаги да се моли с благодарност (I Сол. 5:18). Вж. **Специално понятие:** БЛАГОДАРНОСТТА към I Сол.1:2.

□

NASB „вашата вяра много се умножава”
NKJV „вашата вяра расте изобилно”
NRSV „вашата вяра расте изобилно”
TEV „вашата вяра расте толкова много”
NJB „вярата ви расте толкова чудесно”

Тази земеделска метафора изразява усилен растеж на дадено растение (II Кор. 10:15; II Петър 3:18). Вж. **Специално понятие:** СЛОЖНИ ДУМИ С ПРЕДСТАВКАТА *HYPHER* ПРИ ПАВЕЛ към Гал. 1:13. Павел аплодира развитието на тяхната вяра и любов. Това напомня за I Сол. 1:3. Забележете, че тук липсва думата „надежда. Все още има доста неясноти в тази област (вж. Второто пришествие, вж. **Специално понятие:** НАДЕЖДАТА към Гал. 5:5).

□ „любовта на всеки един от вас се умножава един към друг,” Предвид вътрешните проблеми в църквата (I Сол. 3:12; 5:12-13; I Йоан 4:7,11,12,31), това утвърждаване на тяхната взаимна любов е важно.

□ „се умножава” Този израз е използван метафорично, за да създаде представата за прииждащи силни води.

1:4 „така че и самите ние се хвалим с вас” В този израз акцентът е върху „самите ние” в контраст с „вас”. Самата църква се чувства слаба (I Сол. 5:14). Павел вижда и изтъква техните силни страни. Тяхното Христоподобие въпреки преследването е свидетелство за ефективното Павлово служение и съответно неговото апостолство (I Сол. 2:19).

□

NASB „устояване”
NKJV „търпение”
NRSV „твърдост”
TEV „по начина, по който продължавате да устоявате”
NJB „постоянство”

Буквално това означава „драговолно, активно, твърдо устояване” (I Сол. 1:3). То е свързано с хората и обстоятелствата. Това е още едно свидетелство за делото на Духа в техния живот. Вж. **Специално понятие:** УСТОЯВАНЕТО към Гал. 5:4.

□ „вяра” В СЗ това понятие е използвано, за да опише Божията вярност и човешкия отклик с доверие (Авак. 2:4, Вж. **Специално понятие:** ЗАВЕТ към Гал. 3:4). Тук е използван, за да потвърди верността на солунците в период на гонение. Павел се моли за тяхната вяра в I Сол. 3: 10, а тук ги хвали за вярата им. Чрез вяра Божията вярност се придобива и от вярващите. Вж. **Специално понятие:** ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ В НОВИЯ ЗАВЕТ към Гал. 3:6.

□ „във всичките ви гонения и скърби, които понасяте;” Стрданияето е нормално за вярващите в падналия свят (Матей 5:10-12; Деяния 14:22; Римл. 8:17-18; I Сол. 2:14; 3:3; Яков 1:2-4; I Петър 4:12-16). Често пъти то се явява средство за нашето духовно израстване (Евреи 5:8). Вж. **Специално понятие:** ПРЕМЕЖДИЯ / СКЪРБИ към I Сол. 1:10, както и Вж. **Специално понятие:** ЗАЩО СТРАДАТ ХРИСТИЯНИТЕ? към I Сол. 3:3.

1:5 „което е доказателство на справедливия съд на Бога”, Това касае Божия гняв, изливан върху невярващите, които преследват Неговия народ (Фил. 1:28).

Относно изследване на думата „правда,” Вж. **Специално понятие:** ПРАВДАТА към Гал. 2:21.

□
NASB „за да бъдете считани за достойни”
NKJV „за да се считате достойни”
NRSV „има за цел да ви направи достойни”
TEV „в резултат на всичко това ще станете достойни”
NJB „за да се намерите достойни”

Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО, СТРАДАТЕЛЕН ИНФИНИТИВ, „да бъдеш обявен за достоен”. СТРАДАТЕЛНИЯТ ЗАЛОГ предполага, че Бог е активната страна. Това е една от целите на страданияето. Изгражда характера (ст. 11; Римл. 5:3-4; Евреи 5:8).

Това е добър пример за богословската разлика между положението ни на оправдани в Христос и нуждата от непрекъсната праведност в живота на вярващия. Нашето стоене пред Бога е дар (ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ), но и заповед (ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ). Един от начините да изразим тази истина е с помощта на метафора от атлетиката. Вярващите са спечелили състезанието чрез вяра във връзката с Христос. Сега трябва с вярност да участват в състезанието за Него. Християнският стремеж към благочестие е движен от благодарност, не от желание за изява (I Сол. 2:12; Ефес. 4:1,17; 5:2).

□ „за Божието царство” Това е важен ключов израз в Синоптичните евангелия (Вж. **Специално понятие:** БОЖИЕТО ЦАРСТВО към Гал. 5:21). Първата и последната проповед на Исус, както и повечето Му притчи касаят тази тема. Сега тя касае царуването на Бог в човешките сърца! Изненадващо е, че в евангелието от Йоан изразът е използван само два пъти (и никога в Исусовите притчи). В евангелието от Йоан ключовото понятие и метафора е „вечен живот.”

Вярата е свързана с есхатологичната (последното време) линия в поучението на Исус. Този богословски парадокс на „вече, но все още не” е свързан с еврейската идея за двата века, настоящият зъл век и идещият век на правда, който ще бъде въведен от Месията. Юдеите очакваха само едно идване на овластен с Духа военен водач (както съдиите в СЗ). Двете идвания на Исус предизвикват припокриване на двата века (вж. **Специално понятие:** ТОЗИ ВЕК И ИДВАЩИЯТ ВЕК към Гал. 1:4). Божието царство навлиза в човешката история с възплъщението във Витлеем. Обаче, Исус не идва като военен победител, описан в Откр. 19, но като Страдащ Слуга (Исаия 53) и смирен водач (Зах. 9:9). Следователно, Царството е въведено (Матей 3:2; 4:17; 10:7; 11:12; 12:28; Марк 1:15; Лука 9:9,11; 11:20; 21:31-32), но не е консумирано (Матей 6:10; 16:28; 26:64).

1:6

NASB	„в крайна сметка, справедливо е”
NKJV	„тъй като е праведно нещо”
NRSV	„Защото наистина е справедливо”
TEV	„Бог ще направи каквото е правилно:”
NJB	„Бог много праведно ще”

Това е загатнато УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от перспективата на автора или обслужва литературните му цели. Божията присъда е справедлива.

□ „Бог да отплати” Това е част от реда в моралната вселена. Бог ще оправи нещата (Вж. коментара върху Гал. 6:7).

1:7 „а на вас” Павел също страда (I Кор. 4:9-13; II Кор. 4:8-12; 6:4-10; 11:24-27).

□ „когато Господ Иисус се яви” Буквално „при откровението на Господ Иисус”. Няма ГЛАГОЛ. *Apocalypsis* означава „ясно да разкрие” (I Кор. 1:7). Отнася се до Второто пришествие на Христос. Времето на справедливия Божи съд (ст. 5) ще бъде при Второто пришествие/Денят на възкресението/Съдния ден (Матей 25:31-46; Откр. 20:11-15). Вж. **СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: НОВОЗАВЕТНИ ИЗРАЗИ ЗА ХРИСТОВОТО ЗАВРЪЩАНЕ** към I Сол. 3:13.

□ „с ангелите на Своята мощ” Това е позната библейска тема (Втор. 33:2; Зах. 14:5; Матей 16:27; 25:31; Марк 8:38; Юда, ст. 14; Откр. 19:14). Той ще дойде със Своите светии (I Сол. 4:13-18). Матей 13:41 и 24:31 подсказват, че ангелите ще съберат и разделят човечеството (Матей 13:39-41; 24:31).

□ „в пламтящ огън” Това е символ за Божия съд (Исая 29:6; 30:27-30; 66:14-15; Дан. 7:9-10).

Не е ясно дали тази фраза се отнася до ст. 7 или 8. Ако е свързана със ст. 7 касае ангелите; ако е свързана със ст. 8, се отнася за съда. Съгласно преводите на NKJV, NRSV и REB, фразата е част от ст. 8.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ОГЪН

Огънят има както положителни, така и отрицателни конотации в Писанието:

A. Положителни

1. топлини (вж. Исая 44:15; Йоан 18:18)
2. светлини (вж. Исая 50:11; Мат. 25:1-13)
3. готвачи (вж. Изход 12:8; Исая 44:15-16; Йоан 21:9)
4. за очистване (вж. Числа 31:22-23; Пр. 17:3; Исая 1:25; 6:6-8; Йер. 6:29; Мал. 3:2-3)
5. за святост (вж. Битие 15:17; Изход 3:2; 19:18; Езек. 1:27; Евр. 12:29)
6. за ръководството на Бога (вж. Изход 13:21; Числа 14:14; I Царе 18:24)
7. за приемане на сила от Бога (вж. Деяния 2:3)
8. закрила (вж. Зах. 2:5)

B. Отрицателни

1. той изгаря (вж. Ис. Нав. 6:24; 8:8; 11:11; Мат. 22:7)
2. той унищожавя (вж. Битие 19:24; Левит 10:1-2)
3. на гняв (вж. Числа 21:28; Исая 10:16; Зах. 12:6)
4. на наказание (вж. Битие 38:24; Левит 20:14; 21:9; Ис. Нав. 7:15)
5. за лъжливи есхатологични белези (вж. Откр. 13:13)

C. Божият гняв срещу греха се изразява с огнени метафори

1. Гневът му пояжда (вж. Осия 8:5; Ефес. 3:8)
2. Той излива огън (вж. Наум 1:6)
3. вечен огън (вж. Йер. 15:14; 17:4)
4. есхатологично осъждане (вж. Матей 3:10; 13:40; Йоан 15:6; II Солунци 1:7; II Петър 3:7-10; Откр. 8:7; 16:8)

D. Подобно на много други метафори в Библията (квасът, лъвът), огънят може да бъде или благословение, или проклятие в зависимост от контекста.

1:8

NASB „раздавайки възмездие”

NKJV „давайки възмездие”

NRSV „нанасяйки възмездие”

TEV „да накаже”

NJB „да наложи наказание”

Това е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ. Това не е емоционална, отмъстителна реакция, но „цялостно правосъдие за всички”. Божието творение ще отразява Божия характер.

□ „на онези, които не познават Бога” Тази дума отразява доброволното отхвърляне на светлината от страна на езичниците (Пс. 79:6; Йер. 10:25; I Сол. 4:5; Йоан 3:17-21; Римл. 1:18,25; 2:14-15) и преследване на вярващите в Солун. Тази фраза касае не само познаваемата истина за Бога (гръцката представа за „познавам”), но близкото общение с Него (еврейската идея за „познавам”). Понятието познавам съдържа еврейската идея за близко общуване (Бит. 4:1; Йер. 1:5; Марк 14:71; Тит 1:16).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОЗНАВАМ (ЛЕКСИКАЛНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА ЕВРЕЙСКИ)

Еврейската дума „познавам” (BDB 393) има няколко значения (семантични полета) при нейната употреба в *Qal*.

1. да различавам доброто от злото – Битие 3:22; Второзаконие 1:39; Исаия 7:14-15; Йона 4:11
2. да знам чрез разбиране – Второзаконие 9:2, 3, 6; 18:21
3. да знам чрез опит – Второзаконие 3:19; 4:35; 8:2, 3, 5; 11:2; 20:20; 31:13; Исус Навиев 23:14
4. да размишлявам – Второзаконие 4:39; 11:2; 29:16
5. да познавам лично
 - a. човек – Битие 29:5; Изход 1:8; Второзаконие 22:2; 28:35, 36; 33:9
 - b. Бог – Второзаконие 11:28; 13:2, 6, 13; 28:64; 29:26; 32:17
 - c. *ЯХВЕ* – Второзаконие 4:35, 39; 7:9; 29:6; Исаия 1:3; 56:10-11
 - d. сексуално – Битие 4:1, 17, 25; 24:16; 38:26
6. научено умение или знание – Исаия 29:11, 12; Амос 5:16
7. да бъде мъдър – Второзаконие 29:4; Притчи 1:2; 4:1; Исаия 29:24
8. Божието знание
 - a. за Мойсей – Второзаконие 34:10
 - b. за Израил – Второзаконие 31:21, 27, 29

□ „които не се покоряват на благовестието” Някои коментатори смятат, че се касае втора група, която преследва солунските вярващи; първата е съставена от езичници („онези, които не познават Бог”), а втората – от юдеи.

1:9 „наказани” Коренът на думата е както в „отмъщение”, в ст. 8.

□ „вечна погибел” Думата „вечна” (Матей 18:8; 25:41; Марк 3:29; Евреи 6:2; Юда, ст. 7) има същия корен като „век” (Матей 28:20; Евреи 1:2). В Матей 25:46 думата описва небето и ада (I Сол. 2:16). Човешкият отклик на благовестието в настоящия (век) подпечатва неговото бъдеще (век).

Понятието „погибел” (*olethros*) се намира и в I Кор. 5:5; I Сол. 5:3; I Тим. 6:9. Думата означава „загуба на всичко, което е достойно за съществуване” (Moulton, Milligan, p. 445), но не унищожение (*exolethreud*, LXX of Втор. 18:19).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ВЕЧНОТО

Robert V. Girdlestone, в своята книга *Synonyms of the Old Testament*, има интересен коментар на думата „вечен“:

„Прилагателното *ai_nios* е използвано повече от 40 пъти в Новия Завет, имайки предвид *вечен живот*, което се разглежда отчасти като подарък в настоящето и отчасти в бъдещето. Може да се отнася и за безкрайното съществуване на Бога в Римл. 16:26; безкрайната ефикасност на Христовото изкупление в Евр. 9:12, 13:20; и отминалите времена в Римл. 16:25, II Тим. 1:9, Тит 1:2.

Думата е използвана, за да опише *вечния огън*, Мат. 18:8,25. 41, Юда 7 ст.; *вечното наказание*, Мат. 25:46; *вечното осъждане*, Марк 3:29, Евр. 6:2; *вечното погубване*, II Сол. 1.9. Думата в тези пасажи говори за *край*, и очевидно се има предвид, че когато това осъждане настъпи, няма да има абсолютно никакво време за промяна или пък шанс за поправление. Ние знаем много малко за бъдещето, за връзката на човешкия живот с останалата част от съществуването, и за моралната тежест на неверието в светлината на вечността. Ако, от една страна е грешно да добавяме към Божието слово, от друга, не трябва и да отнемем от него; ако приемем доктрината за вечното наказание, така както е представена в Писанията, трябва да сме готови да чакаме, уповаващи на благовестието на Божията любов в Христос, осъзнавайки, че има мрачни ъгли, в които не сме в състояние да проникнем” (pp. 318-319)

□ „далеч от лицето на Господа” Това е по-лошият аспект на ада. В превода на KJV на Пс. 139:8 се казва: „ако постеля леглото си в ада, ето, ти си там”, но в Псалома се отнася за *Sheol* или *Hades* (мястото на мъртвите, вж. Матей 11:23; 16:18; Лука 10:15; 16:23; Откр. 1:18; 20:13,14), не *Gehenna*, мястото на постоянното отделяне от Бога (Матей 5:22,29,30; 10:28; 18:9; 23:15,33; Марк 9:43,45,47; Лука 12:5).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: КЪДЕ СА МЪРТВИТЕ?

I. Стар завет

- A. Всички човеци отиват в *Sheol* (етимологията е несигурна, BDB 1066), това е начин да се опише смъртта или гробът, най-вече в Литературата на мъдростта и в Исаия. В СЗ, това е място на мрачно, съзнателно, но безрадостно съществуване (вж. Йов 10:21-22; 38:17; Пс. 107:10,14).
- B. Характеристики на *Sheol*
 1. свързан с Божието осъждане (огън), Втор. 32:22
 2. свързан с наказанието преди Съдния ден, Пс. 18:4-5
 3. свързан с *abaddon* (унищожение), в което Бог също присъства, Йов 26:6; Пс. 139:8; Амос 9:2
 4. свързан с „рова” (гроба), Пс.16:10; Исаия 14:15; Езек. 31:15-17
 5. нечестивите слизат живи в *Sheol*, Числа 16:30,33; Пс. 55:15
 6. описван често като звяр с голяма уста, Числа 16:30; Исаия 5:14; 14:9; Авак. 2:5
 7. хората, намиращи се там, се наричат *Repha'im*, Исаия 14:9-11)

II. Нов Завет

- A. Еврейската дума *Sheol* (Шеол) се превежда с гръцкото *Hades - Хадес* (невидимият свят)
- B. *Hades* – Хадес е характерен със следното:
 1. Отнася се до смъртта, Мат. 16:18
 2. Свързан със смъртта, Откр. 1:18; 6:8; 20:13-14
 3. Често е аналог на мястото за вечно наказание (*Gehenna - геена*), Мат. 11:23 (старозаветен цитат); Лука 10:15; 16:23-24
 4. Често се свързва с гроба, Лука 16:23
- C. Вероятно е разделен (равинско схващане)
 1. Мястото на праведните се нарича „рай” (синоним за небето, вж. II Кор. 12:4; Откр. 2:7), Лука 23:43

2. Мястото на нечестивите се нарича *Tartarus* (*Тартап*), II Петър 2:4, там се намират всички зли ангели (вж. Битие 6 глава; I Книга на Енох)

D. *Gehenna* - геена

1. Отразява старозаветни истини, „долината на Хиномовите синове”, (на юг от Йерусалим). Това е мястото, където се покланят на финикийския бог на огъня, Молах, *Molech* (BDB 574), посредством деца, принасяни в жертва (вж. IV Царе 16:3; 21:6; II Лет.28:3; 33:6), което е забранено в Левит 18:21; 20:2-5.
2. Йеремиа го променя от място на езическо поклонение в място за осъждане от страна на *ЯХВЕ* (вж. Йер. 7:32; 19:6-7). То се превръща в място на огнено, вечно осъждане в I Книга на Енох 90:26-27 и Sib. 1:103.
3. Юдеите от времето на Исус са толкова отвратени от това участие на предците им в езическо поклонение, че превръщат тази област в сметището на Йерусалим. Много от Исусовите метафори за вечно осъждане идват от това сметище (огън, дим, червеи, смрад, вж. Марк 9:44,46). Понятието *Gehenna* (геена) е използвано единствено от Исус (с изключение на Яков 3:6).
4. Исус използва думата *Gehenna* (Геена) за:
 - a. огън, Мат. 5:22; 18:9; Марк 9:43
 - b. вечност, Марк 9:48 (Мат. 25:46)
 - c. място на унищожение (както душата, така и тялото), Мат. 10:28
 - d. паралел на *Sheol* (Шеол), Мат. 5:29-30; 18:9
 - e. определя нечестивите като „синове на ада”, Мат. 23:15
 - f. резултат от съдебна присъда, Мат. 23:33; Лука 12:5
 - g. идеята за *Gehenna* (Геената) е паралелна на втората смърт (вж. Откр. 2:11; 20:6,14) или огненото езеро (вж. Мат. 13:42,50; Откр. 19:20; 20:10,14-15; 21:8). Възможно е огненото езеро да стане постоянно обиталище на човеците (от *Sheol*) и злите ангели (от *Tartarus*, II Петър 2:4; Юда, стих 6 или бездната, вж. Лука 8:31; Откр. 9:1-11; 20:1,3).
 - h. не е създадена за хората, но за сатана и неговите ангели, Мат. 25:41

E. поради припокриване на понятията *Sheol*, *Hades*, и *Gehenna*, възможно е

1. първоначално всички човеци да отиват в *Sheol/Hades*
2. тяхното преживяване там (добро/лошо) се влошава след Съдния ден, но мястото на нечестивите остава същото (ето защо KJV превежда *hades* (гроб) като *gehenna* (ад).
3. Единственият новозаветен текст, който споменава за мъчение преди Съдния ден е притчата в Лука 16:19-31 (Лазар и богаташът). *Sheol* е описан и като място за наказание сега (вж. Втор. 32:22; Пс. 18:1-5). Обаче, човек не може да основава доктрина на притча.

III. Междинно състояние между смъртта и възкресението

- A. Новият завет не учи за „безсмъртието на душата”, което е едно от няколкото древни схващания за състоянието след смъртта.
1. Човешките души съществуват преди техния физически живот
 2. Човешките души са вечни преди и след физическата смърт
 3. Често физическото тяло се разглежда като затвор за душата, а смъртта я освобождава и връща към предишното ѝ състояние
- B. Новозаветни намеци за безтелесно състояние в периода между смъртта и възкресението
1. Исус говори за разделяне на тялото и душата, Мат. 10:28
 2. Авраам може да има тяло сега, Марк 12:26-27; Лука 16:23
 3. Мойсей и Илия имат физически тела при Преображението, Матей 17 глава
 4. Павел твърди, че при Второто идване, душите с Христос първи ще получат своите нови тела, I Сол. 4:13-18
 5. Павел твърди, че вярващите получават техните нови духовни тела в деня на Възкресението, I Кор. 15:23,52
 6. Павел твърди, че вярващите няма да отидат в *Hades*, но след смъртта си ще бъдат с Исус, II Кор. 5:6,8; Фил. 1:23. Исус побеждава смъртта и взема праведните с Него на небето, I Петър 3:18-22.

IV. Небе

- A. Това понятие има три значения в Библията.

1. Атмосферата над земята, Битие 1:1,8; Исаия 42:5; 45:18
2. Звездните небеса, Битие 1:14; Втор. 10:14; Пс. 148:4; Евр. 4:14; 7:26
3. Мястото на Божия престол, Втор. 10:14; III Царе 8:27; Пс. 148:4; Ефес. 4:10; Евреи 9:24 (трето небе, II Кор. 12:2)

V. Библията не говори много за живота след смъртта, вероятно защото грешните човеци нямат капацитета или способността да разберат тази истина (вж. I Кор. 2:9).

C. Небето е както място (вж. Йоан 14:2-3), така и личност (вж. II Кор. 5:6,8). Небето може да бъде възстановената Едемска градина (Битие 1-2 гл.; Откровение 21-22 гл.). Земята ще бъде изчистена и възстановена (вж. Деяния 3:21; Римл. 8:21; II Петър 3:10). Божият образ (Битие 1:26-27) е възстановен в Христос. Сега близкото общение с Бога от Едемската градина, е възможно отново.

Обаче, това може да бъде метафорично (небето като огромен, павиран град от Откр. 21:9-27), а не буквално. I Коринтяни 15 гл. описва разликата между физическото тяло и духовното тяло, както семето и порасналото растение. Отново I Кор. 2:9 (цитат от Исаия 64:4 и 65:17) е велико обещание и надежда! Знаем, че когато Го видим, ще бъдем като Него (вж. I Йоан 3:2).

V. Полезни източници

- A. William Hendriksen, *The Bible on the Life Hereafter*
- B. Maurice Rawlings, *Beyond Death's Door*

□ „и от славата на Неговата сила” Това може би е алюзия към Исаия 2:10,19,21. Падналото човечество ще бяга от славното присъствие на Светия на Израил. Трагедията на творението се състои в това, че най-голямата нужда на човечеството е от общение с Бога, но заради греха и бунта, ние се страхуваме и бягаме от Него, който ни е създал за славно общуване.

В СЗ най-често използваната дума за „слава” (*kbd*, BDB 458) първоначално е търговско понятие (описващо чифт везни), което означава „да бъде тежък”. Онова, което има тежест, има и търговска стойност. Често към думата се добавя и нюанс за блясък, за да опише Божието могъщество (Изход 15:16; 24:17; Исаия 60:1-2). Само Той е достоен за почит. Той е твърде сияен за погледа на падналите човеци (Изход 33:17-23; Исаия 6:5). Бог може да бъде познат единствено чрез Христос (Йер. 1:14; Матей 17:2; Евреи 1:3; Яков 2:1).

Понятието „слава” е някак неясно: (1) може да е паралелно на „Божията правда”; (2) може да е свързано със „светостта” или „съвършенството” на Бога; или (3) може да се отнася до Божия образ, по който е създаден човекът (Битие 1:26-27; 5:1; 9:6), но по-късно е помрачен при грехопадението (Битие 3:1-22). За първи път се използва, за да опише присъствието на *ЯХВЕ* сред Неговия народ (Изход 16:7,10; Левит 9:23; Числа 14:10). Вж. **Специално понятие:** СЛАВА към Гал. 1:5.

1:10

NASB, NKJV „да бъде прославен в Неговите светии”

NRSV „да бъде прославен от Неговите светии”

TEV „да приеме слава от целия Негов народ”

NJB „да бъде прославен сред Неговите светии”

Този израз може да бъде разбран по два начина:

1. Да отрази значението на един еврейски идиом: Второто пришествие е величествено, защото тогава Исус ще бъде прославен от своите последователи
2. Да отрази обичайното значение на гръцкия ПРЕДЛОГ, добавен към необичаен корен и още един ПРЕДЛОГ, повторен със СЪЩЕСТВИТЕЛНО (ст. 10,12), че Исус ще бъде прославен сред или във вярващите

„Светии” означава буквално „свети”. Понятието „светии” винаги е в МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, освен във Фил. 4:21, но дори и там касае общността. Когато бъдем спасени, ставаме част от Христовото тяло и Неговото семейство. Вж. **Специално понятие:** НОВОЗАВЕТНИ ПОНЯТИЯ ЗА ХРИСТОВОТО ЗАВРЪЩАНЕ към I Сол. 3:13. Това не е толкова опитност, колкото положение. Очакването е това наше положение да става все по-актуално в живота ни. Когато

Христос се завърне, нашето прославяне ще бъде моментно и завършено (I Йоан 3:2; Римляни 8:30). Исус е прославен в благочестивия живот на Неговите богоугодни деца (ст. 12; I Сол. 2:12; Йоан 17:9-10).

□ „в онзи ден” тази характерна фраза е старозаветна метафора за времето, когато Бог ще се завърне при Своето творение или за благословение (вярващите), или за осъждане (невярващите). Виж подробната бележка към I Сол. 5:2.

□
NASB „и да му се възхищават сред всички вярващи”
NKJV „и да му се възхищават всички, които вярват”
NRSV „и да му се възхищават ... сред всички, които са повярвали”
TEV „и почит от всички, които вярват”
NJB „и видян в славата Му от всички, които вярват в Него”

В ст. 10 има две неясни фрази. Те може да означават (1) светиите са прославени в Христос и това ги удивлява или (2) ангелите са удивени от онова, което (Ефес. 2:7; 3:1 Бог прави за вярващите; I Кор. 4:9).

□ „нашето свидетелство към вас беше повярвано.” Реакцията на вярващите е напълно различна от тази – на невярващите, ст. 8. Те са приели благовестието като послание и като личност (вж. Йоан 1:12; 3:16,36; 6:40; 11:25-26; Римл. 10:9-13).

1:11 „винаги се молим за вас,” Павел постоянно се моли за тези църкви (II Сол. 1:3; 2:12; I Сол. 1:2; 5:13-18). Вж. **Специално понятие: ЗАСТЪПНИЧЕСКАТА МОЛИТВА** към I Сол. 1:2.

□
NASB „Бог ще ви счете достойни за призванието Ви”
NKJV „Бог ще ви счете за *това* призвание”
NRSV, NJB „Бог ще ви направи достойни за Неговия призив”
TEV „Бог да ви направи достойно за живота, който ви е призовал да живеете”

Бог го прави (Фил. 1:6; 2:13; Ефес. 4:4), но вярващите трябва да му разрешат и да сътрудничат на Духа (Фил. 2:12; Ефес. 4:1). Това е парадоксът на Божия суверенитет и свободната човешка воля, че трябва да има първоначален отклик с вяра и постоянен такъв във всекидневния живот. В този контекст, акцентът е върху новия християнски живот (Ефес. 4:1; 5:2,15). Благовестието се свежда до приемане на една личност, вяра в истината за тази личност и живот в подражание на тази личност.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПРИЗВАН

Бог винаги поема инициативата в призоваването, избирането и изпълването на вярващите за Себе Си (вж. Йоан 6:44, 65; 15:16; I Кор. 1:12; Ефес. 1:4-5,11). Понятието „призвание” се среща в няколко богословски значения:

1. Грешниците са призовани към спасение чрез Божията благодат посредством завършеното дело на Христос и убеждението на Духа (*kl_tos*, вж. Римл. 1:6-7; 9:24, което е богословски сходно с I Кор. 1:1-2 и II Тим. 1:9; II Петър 1:10).
2. Грешниците призовават името на Господа, за да се спасят (*epikale_*, вж. Деяния 2:21; 22:16; Римл. 10:9-13). Това твърдение се основава на юдейски идиом за поклонението.
3. Вярващите са призовани да живеят христоподобен живот (*kl_sis*, вж. I Кор. 1:26; 7:20; Ефес. 4:1; Фил. 3:14; II Сол. 1:11; II Тим. 1:9).
4. Вярващите са призовани да се включват в служение (вж. Деяния 13:2; I Кор. 12:4-7; Ефес. 4:1).

□ „да ви има за достойни за призванието” Павел се моли техните нови намерения да устоят (I Сол. 1:3). Те вече имат ново сърце (Езек. 36:26-27), трябва да покажат, че имат и нова уста, ръце и крака (Римл. 6:4; II Кор. 5:17; Кол. 3:10).

Павел често използва идеята за „доброта” в Посланията до солунците:

1. *agathos*, I Сол. 3:6; II Сол. 2:16-17; а. *agathon*, I Сол. 5:15 б. *agathdsune*, II Сол. 1:11
2. *kalon*, I Сол. 5:21
3. *eudokia*, II Сол. 1:11

1:12 „Името на нашия Господ Исус...в Него,” предвид паралелната структура, тук е очевидно, че „името” представлява личността. Вж. **Специално понятие:** по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ГОСПОДНЕТО ИМЕ

В НЗ това е обичайната фраза, изразяваща личното присъствие и активна намеса на Триединния Бог в църквата. Тя не е магическа формула, а позоваване на Божия характер.

Тази фраза често се отнася към Исус като Господ (вж. Фил. 2:11)

1. като изповед на вярата при кръщението (вж. Римл. 10:9-13; Деяния 2:38; 8:12,16; 10:48; 19:5; 22:16; I Кор. 1:13,15; Яков 2:7)
2. при изгонване на бесове (вж. Матей 7:22; Марк 9:38; Лука 9:49; 10:17; Деяния 19:13)
3. при изцеление на болни (вж. Деяния 3:6,16; 4:10; 9:34; Яков 5:14)
4. при осъществяване на служение (вж. Матей 10:42; 18:5; Лука 9:48)
5. при църковно дисциплиниране (вж. Матей 18:15-20)
6. при проповядване пред езичници (вж. Лука 24:47; Деяния 9:15; 15:17; Римл. 1:5)
7. в молитва (вж. Йоан 14:13-14; 15:2,16; 16:23; I Кор. 1:2)
8. като един от начините за представяне на християнството (вж. Деяния 26:9; I Кор. 1:10; II Тим. 2:19; Яков 2:7; I Петър 4:14)

Каквото и да правим като служители, проповедници, помощници, изцелители, екзорцисти и т.н., правим го поради Неговия характер, с неговата сила, с Неговата промисъл – в Неговото име!

□ „**във вас... и вие в Него**” Исус е прославен във вяращите и вяращите са прославени в Него.

□ „**според благодатта на нашия Бог и Господ Исус Христос**” Това е типично за Посланията до солунците, в които Павел подчертава връзката между Отец и Сина (I Сол. 1:1,3; 3:11,13; 5:18,23; II Сол. 1:1,2; 2:12; 2:13,16; 3:5).

Вероятно е фразата да се отнася само до Христос. Ако е така, тя е в унисон с други новозаветни текстове, които изтъкват божествеността на Христос (вж. Йоан 1:1; 8:57-58; 20:28; Римл. 9:5; Фил. 2:6; Тит 2:13; Евреи 1:8; I Йоан 5:20; II Петър 1:1,11).

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Каква е централната тема на глава 1? Как тя се различава от I Солунци 1 глава?
2. Защо страданието е нормално за вяващите? (стих 5)
3. Дали Бог е отмъстителен и търси възмездие? Ако не е така, какво означава стих 8?
4. Дали Адът е завинаги?

II Солунци 2 гл.

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Човекът на беззаконието	Великото отстъпление	Денят Господен	Нечестивият	Идването на Господа и прелюдията към него
2:1-12	2:1-12	2:1-12	2:1-4 2:5-12	2:1-3a 2:3b-8 2:9-12
Избрани за спасение	Стойте твърдо	Благодарност и увещание	Вие сте избрани за спасение	Насърчение за устояване (2:13-3:5)
2:13	2:13-17	2:13-15 2:16-17	2:13-15 2:16-17	2:13-17

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставяте вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА И БОГОСЛОВИЕТО НА 1-12 СТИХОВЕ

А. Този пасаж е много труден за тълкуване, за което свидетелстват множеството теории в хода на църковната история.

В. Библейска обстановка

1. Докато 1 глава говори за Второто пришествие на Христос и осъждението на невярващите, глава 2:1-12 коментира идването и осъждането на Антихриста. Това е най-подробното описание на тази личност в НЗ. Павел не използва Йоановия термин „Антихрист” (I Йоан 2:18,22; 4:3; II Йоан 7), но го нарича „човекът на беззаконието” в ст. 3 и „беззаконик” в ст. 8.
2. Общото разбиране за този пасаж се свежда до старозаветната идея за последния конфликт между Божия народ и хората на лукавия (Пс. 2; 48:4-8; Езек. 38-39; Дан. 7; Зах. 14). Този конфликт бива персонифициран чрез водачите на двата основни лагера: Божият Месия и Антимесията (Битие 3:15; Данаил 7; 9:23-27).
3. Новозаветните пасажии в тази връзка са Матей 24; Марк 13; Лука 17; 21; I Солунци 4-5; I Йоан 2 и Откровение.
4. Трите времеви елемента са включени в ст. 1-12.
 - а. настоящи събития
 - б. Бъдещи събития, предшествващи Второто пришествие
 - в. Бъдещи събития, свързани с Деня Господен

С. Трябва са помним, че цялата тема за Христовото завръщане е представена в Библията чрез диалектично напрежение. От една страна, предстоящото завръщане на Господа е балансирано с няколко събития, които първо трябва да станат. Всяка от тези истини не противоречи на останалите. По-долу има някои примери за предсказаните предварителни събития:

1. отстъплението (Матей 24:1-13; I Тим. 4:1; II Тим. 3:1 и сл. и II Сол. 2:3 и сл.)
2. Голямата скръб (Мат. 24:21-22, 29-31)
3. Благовестието, проповядвано на всички народи (Мат. 24:24)
4. Разкриване на Антихриста (Матей 24, II Солунци 2 и Откровение 13)
5. Спасение на пълния брой езичници и юдеи (Римл. 11:11-36)

D. Много богослови смятат, че тази глава се отнася към жанра – апокалиптична литература. Вж.

Специално понятие: по-долу.

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: АПОКАЛИПТИЧНА ЛИТЕРАТУРА

ОТКЪС ОТ КОМЕНТАРА ВЪРХУ ОТКРОВЕНИЕ НА Д-Р БОБ ЪТЛИ (vol. 12, 1998)

Книгата Откровение е написана в уникален за еврейската литература жанр - апокалиптичен. Често е използван в трудни времена, изпълнени с напрежение, за да изрази убеждението, че Бог контролира историята и ще избави Своя народ. Този литературен жанр се характеризира със

1. силно усещане за универсалния суверенитет на Бога (монотеизъм и детерминизъм)
2. борба между доброто и злото, този век и идващия век (дуализъм)
3. използване на тайни закодирани думи (обикновено от старозаветната или междузаветната еврейска, апокалиптична литература)
4. използване на цветове, числа, животни, понякога полуживотни/полухора
5. ангели, които обикновено служат като посредници, обясняващи сънищата и виденията
6. основен фокус върху последното време (новият век)
7. използване на фиксиран модел със символи, които са нереални, но отразяват посланието на последното време
8. Някои примери за този жанр са
 - а. Стар завет
 - (1) Исаия 24-27, 56-66
 - (2) Езекиил 37-48
 - (3) Данаил 7-12
 - (4) Йоил 2:28-3:21
 - (4) Захария 1-6, 12-14

- b. Нов Завет
 - (5) Матей 24 глава, Марк 13 глава, Лука 21 глава, и I Коринтяни¹⁵ (в известен смисъл)
 - (2) II Солунци 2 глава (в много случаи)
 - (3) Откровение (глави 4-22)
- c. неканонични (D. S. Russell, *The Method and Message of Jewish Apocalyptic*, pp. 37-38)
 - (1) I Енох, II Енох (тайната на Енох)
 - (2) Книгата на Юбилеите
 - (3) Предсказанията на Сибил III, IV, V
 - (4) Заветът на дванадесетте патриарси
 - (5) Псалмите на Соломон
 - (6) Възнесението на Мойсей
 - (7) Мъченичеството на Исаия
 - (8) Откровението на Мойсей (Животът на Адам и Ева)
 - (9) Откровението на Авраам
 - (10) Заветът на Авраам
 - (11) II Ездра (IV Ездра)
 - (12) Варух II, III

9. В този жанр се наблюдава известен дуализъм. Той разглежда реалността като поредица от дуализъм, контрасти или напрежение (толкова типични за писанията на Йоан) между

- a. небе – земя
- b. зъл век (зли хора и зли ангели) – нов век на правда (благочестиви хора и добри ангели)
- c. настояще съществуване – бъдещо съществуване

Всички тези събития вървят към своя край, който е предвиден от Бога. Това не е светът, такъв какъвто Бог го изисква, но Той продължава да действа и да проектира Своята воля, за да възстанови близкото общение, започнало в Едемската градина. Идването на Христос е решаващият момент в Божия план, но събитията около двете идвания на Божия Син водят до известен дуализъм.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – II Солунци 2:1-12

1 А въз основа на пришествието на нашия Господ Исус Христос и нашето събиране при Него, молим ви, братя, 2 да не се разколебавате лесно от здравия разум, нито да се смущавате – било от дух, било от слово, било от писмо, уж от нас изпратено – като че ли вече е настанал Денят на Господа. 3 Никой да не ви подмами по никакъв начин; защото това няма да дойде, докато първо не дойде отстъплението и не се яви човекът на греха, синът на погибелта, 4 който се противи и се превъздига над всичко, което се нарича Бог или на което се отдава поклонение, така че той като Бог да седне в Божия храм, като представя себе си за Бог. 5 Не помните ли, че ви казах това, когато бях още при вас? 6 И сега знаете онова, което го възпира, за да се открие той в своето си време. 7 Защото тайната на беззаконието вече действа, но не се открива само докато се махне Онзи, който сега я възпира; 8 и тогава ще се открие беззаконният, когото Господ Исус ще премахне с дъха на устата Си и ще унищожи с явлението на пришествието Си, 9 този, чието идване е според действието на Сатана, съпроводено с всякаква сила, знамения, лъжливи чудеса 10 и с всичката измама на неправдата, за онези, които погиват, защото не приеха любовта на истината, за да се спасят. 11 И затова Бог праща заблуда да действа между тях, за да повярват на лъжата, 12 та да бъдат осъдени всички, които не са повярвали истината, а са имали благоволение в неправдата.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 2:1-12

¹Now we request you, brethren, with regard to the coming of our Lord Jesus Christ and our gathering together to Him, ²that you not be quickly shaken from your composure or be disturbed either by a spirit or a message or a letter as if from us, to the effect that the day of the Lord has come. ³Let no one in any way deceive you, for *it will not come* unless the apostasy comes first, and the man of lawlessness is revealed, the son of destruction, ⁴who opposes

and exalts himself above every so-called god or object of worship, so that he takes his seat in the temple of God, displaying himself as being God. ⁵Do you not remember that while I was still with you, I was telling you these things? ⁶And you know what restrains him now, so that in his time he will be revealed. ⁷For the mystery of lawlessness is already at work; only he who now restrains *will do so* until he is taken out of the way. ⁸Then the lawless one will be revealed whom the Lord will slay with the breath of His mouth and bring to an end by the appearance of his coming; ⁹*that is*, the one whose coming is in accord with the activity of Satan, with all power and signs and false wonders, ¹⁰and with all the deception of wickedness for those who perish, because they did not receive the love of the truth so as to be saved. ¹¹For this reason God will send upon them a deluding influence so that they will believe what is false, ¹²in order that they all may be judged who did not believe the truth, but took pleasure in wickedness.

2:1 „колкото за пришествието” Това е гръцкото понятие *parousia*, което означава „присъствие”. Понятието е свързано с културната обстановка на времето и редовно се използва, за да опише царски визити. В НЗ са използвани три думи, които описват Второто пришествие.

1. *parousia*, вж. ст. 1,8; I Сол. 2:19
2. *epiphaneia*, cf. v. 8, видимо бляскаво идване
3. *apocalypsis*, cf. 1:6-7, което означава "разбулване" с цел разкриване

Последната дума е използвана, за да опише появата на Антихриста в ст. 3,6,8.

„Второ пришествие” не е библейско понятие. За първи път е използвано от Юстин Мъченик. Вж. **Специално понятие: ЗАВРЪЩАНЕТО НА ИСУС** към I Сол 2:19 и **Специално понятие: НОВОЗАВЕТНИ ПОНЯТИЯ ЗА ХРИСТОВОТО ЗАВРЪЩАНЕ** към I Сол. 3:13.

□ **„нашето събиране при Него”** Това е препратка към Грабването от I Сол. 4:13-18. Съгласно контекста, предполага се очакването на едно идване (Мат. 24:27,31; 25:31 и сл.; Марк 13:27), не - две. Според стих 3 всички светии ще преживеят Голямата скръб и ще видят разкриването на Антихриста. Тези два стиха, 1 и 3, противоречат на схващането за тайно грабване на вярващите преди Голямата скръб и Милениума.

Обикновено Мат. 24:32-44 (Лука 17:22-37) се използват в подкрепа на тайното грабване на вярващите, докато неизкупените са оставени. Съгласно контекста обаче (Ноевите дни), неизкупените са взети, за да бъдат съдени. В Мат. 24:39, „ще ги вземе всички” описва онези, които загиват в потопа (ст. 37-38).

Истинската богословска причина, поради която някои теолози говорят за тайно грабване, различно от по-късното видимо завръщане на Исус, е премахване на напрежението между скорошното идване на Исус и необходимостта от изпълняване първо на някои предварителни събития. В случая с диспенсационистите, Грабването на вярващите е преди Милениума, защото Църквата трябва да се махне, за да изпълнят буквално старозаветните пророчества, касаещи нацията Израил, което е изненадващо в светлината на I Сол. 2:13-16.

2:2

NASB „да не се разклаща бързо вашето равновесие”
NKJV „да не се разклаща лесно умът ви”
NRSV „да не се разклаща бързо умът ви”
TEV „да не се смущава лесно мисленето ви”
NJB „моля ви, не се вълнувайте така лесно

Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО, СТРАДАРЕЛЕН ИНФИНИТИВ, което говори за умствено объркване и безпокойство, предизвикано от външна сила, в случая, дух или послание. Буквално тази дума може да опише земетресение или идването на Бога или Духа (Евреи 12:26-28). Фигуративно се отнася до състояние на ума, при което е разклатена лоялността (Септуагинта, Пс. 15:8 и Деяния 2:25).

Думата „бързо” подсказва (1) Павловата изненада, че толкова скоро след като им е говорил за тези неща, са налице объркване, страх и спекулации или (2) тяхната готовност да приемат чуждо мнение по този въпрос.

□ „да не се смушавате” Това е СЕГАШЕН СТРАДАТЕЛЕН ИНФИНИТИВ, което говори за продължително действие отвън, в случая, дух или послание. При първото понятие, в ст. 2 се касае за техния процес на мислене, а тази рядка дума се отнася до техните чувства. Това понятие се среща само в есхатологичен контекст (Матей 24:6; Марк 13:7).

□
NASB „било чрез дух или”
NKJV, NRSV „или чрез дух, или”
TEV „чрез твърдението...вероятно това е казано от някой, който пророкува”
NJB „чрез някое предсказание или”

Павел изброява три неща (използва *mete* три пъти), което не трябва да смушва солунските вярващи (вж. „дух”, „послание” или „писмо”). На първо място е понятието „дух” (*pneumatōs*), използвано в смисъл на пророческо послание или друго свръхестествено откровение (I Йоан 4:1, което свързва *pneuma* с Антихриста).

□
NASB „или послание”
NKJV, NRSV „или чрез слово”
TEV „или чрез нечие проповядване”
NJB „или слух”
Понятието (*logos*) може да означава „чрез нечие лично тълкуване” или „чрез нечие слово”.

□
NASB „или писмо, сякаш е от нас”
NKJV „или чрез писмо, сякаш е от нас”
NRSV „или чрез писмо, като че ли е от нас”
TEV „или пък може да ви кажат, че сме написали това в писмо”
NJB „или някое писмо, претендиращо, че е от нас”

Павел започва лично да подписва писмата си, за да потвърди тяхната истинност (3: 17). Може да се касае за нечие лъжливо тълкуване на I Солунци или на Павловото проповядване в Солун.

□ „като че ли вече е настанал Денят на Господа.” Това е ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, т.е., „Денят на Господа е дошъл.” Целият тези богословски въпрос, свързан с есхатологията, е основен проблем, който Павел се опитва да изясни. Напомнянето в ст. 3-12 е обяснение, защо това твърдение не може да бъде вярно (Матей 24:23,26). Събитията, придружаващи Второто пришествие още не са започнали (вж. Увода към тази глава). За подробен коментар върху Денят на Господа, виж бележките към I Сол. 5:2.

2:3
NASB „нека никой да не ви мами по никакъв начин”
NKJV „нека никой да не ви мами с никакви средства”
NRSV „нека никой да не ви мами по никакъв начин”
TEV „не допускайте някой да ви заблуждава по какъвто и да е начин”
NJB „никога не допускайте някой да ви мами по този начин”

Това е силен ДВОЕН НЕГАТИВ с ГЛАГОЛ В МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ПОДЧИНИТЕЛНИ НАКЛОНЕНИЕ + *tis*, което говори за лична намеса. Вероятно се касае за целенасочена измама.

□ „това няма да дойде, докато” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ТРЕТИ ВИД. Някои събития трябва първо да се случат (Увода към тази глава, точка С). Това Второ пришествие няма да настъпи непосредствено. В този контекст, са споменати две събития: (1) великото отстъпление и (2) и разкриването на „човека на греха”.

□

NASB	„отстъплението идва първо”
NKJV	„първо идва разпадането”
NRSV	„бунтът идва първо”
TEV	„последният бунт се разразява”
NJB	„великият бунт настане”

Сложното понятие *apo + histemi*, буквално означава „да стоиш настрана от” (вж. **Специално понятие:** ОТСТЪПЛЕНИЕ към Гал. 5:4). Може да се използва в негативен смисъл (бунт) или в положителен (далеч от греха, вж. II Тим. 2:19). Тази дума е използвана в гръцката литература (Плутарх и Деяния 5:37) за политически или военен бунт, но в Септуагинта (Ис. Нав. 22:22) и Апокрифната литература често описва духовен бунт. Кой се бунтува не е ясно, но те отхвърлят Бог и даже се опитват да го заместят. Може би се касае за езичниците, евреите или част от видимата църква (Матей 24:3-12; I Тим. 4:1; II Тим. 3:1,8,13; I Йоан 2:18-19).

□	
NASB	„човекът на беззаконието е разкрит”
NKJV	„човекът на греха е разкрит”
NRSV	„беззаконникът е разкрит”
TEV	„нечестивият се появи”
NJB	„бунтовникът... се е появил”

Тук има проблем при гръцките ръкописи. Думата „беззаконие” се среща в гръцките унциални ръкописи !, В, коптските и арменски преводи, и гръцките текстове, използвани от Ориген и Маркион, според Тертулиан, докато „грех” се среща в ръкописи А, D, F, G, K, L, P, и латинския и сирийски преводи, и е известна на почти всички ранни църковни отци. Думата „беззаконие” (*anomias*) рядко се среща в Павловите писания (Римл. 4:7; 6:19; Тит 2:14) и преписвачите вероятно я заменят с по-известното понятие „грех” (*hamartias*). Понятието „беззаконие” е използвано и в ст. 7 и 8. UBS⁴ окачествява „беззаконие” с (В) – „почти сигурно”.

В ст. 9 не се касае за сатана, но за неговия верен слуга и възплъщение (пародия на Христос, вж. Откр. 13:1-8). Павел никога не използва понятието „Антихрист”, но I Йоан 2:18; 4:3 и II Йоан 7 (писани след Павловата смърт) споменават тази личност. В I Йоан „грех” и „беззаконие” са с еднакво значение (I Йоан 3:4).

Възможно е Павловият „човек на беззаконието” да е свързан с еврейската апокалиптична персонификация на „презрения” (*belial*) в Лъжемесията, вдъхновения от сатана световен водач. Понятието може би е използвано в този смисъл във

1. Втор. 13:13, личност, която отклонява хората от *ЯХВЕ* към лъжливи богове
2. I Царе 2:12, личност, която не познава *ЯХВЕ*
3. Наум 1:15, възплътено зло
4. *Книга на Юбилеите* 1:20, персонифициран дух
5. *Възнесение на Исаия*, 4:18

ГЛАГОЛЪТ е в МИНАЛО СВЪРШЕНО, СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. СТРАДАТЕЛНИЯТ ЗАЛОГ предполага намеса отвън. Бог, не сатана контролира историята. На Божието време (2:6) тази пародия на Христос, това възплътено зло, този слуга на сатана ще бъде допуснат да се прояви в историята (понятието „разкрие” е използвано за Христовото откровение в 1:7).

ПОДЧИНТЕЛНОТО НАКЛОНЕНИЕ няма предвид, че това няма да стане, но потвърждава, че се касае за негово откровение в бъдеще време (ст. 6,8).

Забележете изразите, които описват личността от последното време.

1. Човекът на беззаконието
2. Синът на погибелта
3. Който се противи
4. Който въздига себе си
5. Така че да седне на престола в Божия храм
6. Представяйки себе си за Бог

Тази личност не само се противи на Бога, но се опитва да Го замени! ПРЕДЛОГЪТ „anti” първоначално означава „вместо”, а по-късно се превежда като „против”. И двете идеи пасват на този човек на беззаконието. Той иска власт, контрол и поклонение. Това е персонификация на грехопадението, човешката и ангелска независимост (Дан. 11:3,16,36).

По много начини това описание характеризира царе и владетели. Нерон е добър пример!

□

NASB „синът на разрухата”

NKJV „синът на погибелта”

NRSV „този, който е определен за унищожение”

TEV „който е определен за ада”

NJB „загубеният”

Еврейският идиом буквално означава „синът на погибелта”. Използван е за Юда Искаротски в Йоан 17:12. Подобно на Юда, тази есхатологична личност, ще бъде духовно загубена и обречена на вечно наказание, макар да е дълбоко религиозна (ст. 4).

2:4

NASB „който се противи и се превъздига над всеки така наречен бог или обект за поклонение”

NKJV „който се противи и се издига над всичко, което се нарича Бог и получава поклонение”

NRSV „който се противи и се превъздига над всеки така наречен бог или обект за поклонение”

TEV „той ще се противи на всичко, на което мъжете се покланят и считат достойно за поклонение”

NJB „това е врагът, онзи, който твърди, че е много *по-велик от всичко, което хората наричат бог*, много по-велик от всеки обект за поклонение”

Това са две СЕГАШНИ ВЪЗВРАТНИ ПРИЧАСТИЯ. Тук е налице пародийна и фалшива имитация на Христос, търсеща слава и поклонение (Исая 14:13-14; Езек. 28:2; Дан. 7:25; 8:9-14; 9:27; 11:36-37; Матей 24:15; Марк 13:14; Откровение 13).

□ „се превъздига” Това е сложен гръцки глагол *hyperairomai*. Вж. **Специално понятие: СЛОЖНИ ДУМИ С ПРЕДСТАВКАТА HYPER ПРИ ПАВЕЛ** към Гал. 1:13.

□ „той като Бог да седне в Божия храм”, Тази фраза често се използва от онези, които вярват, че всички есхатологични събития, споменати от Исус (Матей 24; Марк 13; Лука 17,21) или Йоан (1 Йоан 2; Откровение) предстоят в бъдеще. Ако е така, това означава и съграждане на Втория храм, съгласно описанието в Езекиил 40-48.

Други тълкуватели смятат, че тези есхатологични събития ще се разкрият „скоро” и следователно са свързани с историческите събития в Средиземноморския свят, в Първи век.

1. Калигула издига своя статуя в Храма в Йерусалим

2. Падането на Йерусали, при Тит, 70г.сл.Хр.

3. Царуването на Нерон и Домициан, изпълнени с терор и гонения на вярващите

Други от нас приемат тези есхатологични събития както като бъдещи, така и такива, вече случили се в Първи век. Старозаветните пророци често вземат събитията от тяхното време и ги проектират в обстановката на бъдещия „Ден Господен.” По такъв начин НЗ има послание както за своите съвременници, така и за всеки следващ период от историята. Трябва сериозно да приемем историческата обстановка на автора, но изненадаващо 2000-годишно забавяне на Второто пришествие.

Този много специфичен и личен пасаж предполага лично изпълнение в бъдещето. В същото време този текст е неясен. Трябва да отбележим, че този начин на изразяване (вж. „мерзост на запустение”, името, което Данаил използва за това кощунство) пасва на Селевкид (Антиох Епифан IV) и Римските (Тит) инвазии в Йерусалим, когато езическите божества са поставяни около Храма. Тази есхатологична личност напомня за гордостта и арогантността на царете от Вавилон (Исая 14) и Тир (Езек. 28), които вероятно са прототип на сатанинското отстъпление.

Гръцкото понятие за „храм” (naos) е използвано за Светая светих в Йерусалимския храм, макар че в него няма престол. Понятието е използвано за езическите храмове, където са поставяни

божествата. Това може би подсказва, че еврейският храм ще бъде построен отново (Дан. 9:24-27), съгласно описанието в Езекиил 40-48, но не е задължително. Помнете, че в еврейския храм няма престол. Престол има (вж. храма на Зевс) само в гръцките храмове. Ако я приемем буквално, тази фраза не касае еврейското място за поклонение.

Йоан Златоуст смята, че „храм“ е обичайна Павлова метафора за Църквата (I Кор. 3:16-17; 6:19; II Кор. 6:16; Ефес. 2:21). Според това схващане Антихристът ще се прояви във видимата църква.

□ „като представя себе си за Бог“ Беззаконникът претендира за божественост. Той е пародия на Христос, той е възплътен Сатана.

В Откровението на Йоан е описана сатанинска троица (звярът от морето, звярът от земята, който е лъжепророк и сатана). Звярът от морето е пародия на Христос, т.е.,

1. Има смъртоносна рана, но оживява, вж. Откр. 13:3,14
2. Титлата „кой е като звяра“ напомня описанието на *ЯХВЕ* в Исая 40:18-22; 43:11; 44:6,8,9-20; 45:6
3. Върши велики знамения, вж. Откр. 13:13
4. Дава отличителен белег на своите последователи, вж. Откр. 13:16, подобно на Божия белег върху Христовите последователи, вж. Откр. 7:3

2:5 „че ви казах това“ Това е ПРОДЪЛЖИТЕЛНО ВРЕМЕ, което означава, че тези вярващи многократно са слушали проповядване и поучаване по тази тема. Те имат информация по темата, с която съвременните читатели не разполагат (ст. 5, „не помните ли“ и ст. 6, „вие знаете“). Затова, всички съвременни тълкувания до известна степен са непълни и предполагаеми. Трябва да избягваме догматизма и да се придържаме към задълбочена екзегетика. Не е ясно дали тази фраза касае информацията, дадена в ст. 1-5 или ст. 6-12.

2:6 „знаете“ Това подсказва, че (1) тези вярващи знаят за кого/какво говори Павел или (2) те в момента преживяват силата/личността в живота си..

□

NASB	„което го въздържа сега“
NKJV	„какво въздържа“
NRSV	„което сега го ограничава“
TEV	„има нещо, което го въздържа да не стане сега“
NJB	„каквото още го въздържа“

ГЛАГОЛЪТ може да означава

1. „възпира“ (Лука 4:24; Филимон, ст. 13)
2. „държа здраво“ (I Сол. 5:21; Лука 8:15)
3. „държа надалеч“ (няма библейски пример). С оглед на контекста думата сигурно е „въздържа“ или „ограничава“. Истинският въпрос е: кой или какво в този ограничител? Налице е интересна граматична промяна от СРЕДЕН РОД в ст. 6 & 7 в МЪЖКИ РОД, в ст. 7 & 8. Това подсказва, че се касае за влияние, което е в състояние да се персонифицира. По тази причина, възможни са поне три тълкувания

1. Закон с/у анархия, персонифицирано в Римския император
2. Ангелска власт, персонифицирана в конкретни ангели, вж. Откр. 7:1-3
3. Бог в личността на Неговия Дух или силата на Духа за проповядване на евангелието

Първата теория е много стара и широко разпространена, първо въведена от Тертулиан. Тя пасва на контекста, което би било разбрано от солунските християни. Павел също говори за ползата от закона (Римл. 13:1 и сл.; Деяния 17-18). Втората теория е тясно свързана. Тя използва Данаил 10 глава като свидетелство за ангелския контрол и власт над народите и техните съдебни системи. Третата теория е по-съвременна. Има много добри стрени, но и много предположения. Подкрепя се главно от отделни диспенсационалисти, които смятат, че има тайно грабване.

Духът на Антихриста винаги е бил в света (I Йоан 2:18; 4:3; II Йоан 7), но един ден ще бъде окончателно изявен. Сатана не знае Божия план и разполага със зли хора във всяка епоха. Тази ограничителна сила е изцяло под свръхестественя контрол и план на Бога (ст. 6b-7).

□ „за да се открие той в своето си време” Тази личност/сила вероятно е орграничавана от Бога. В определен момент в бъдещето, тя ще може да се прояви.

2:7 „тайната” Бог има единна цел за изкуплението на човечеството, която предшества грехопадението (Деяния 2:23; 3:18; 4:28; 17:31; Лука 22:22). Намеци за този план са разкрити в СЗ (Битие 3:15; 12:3; Изход 19:5-6 и универсални пасажии в пророците). Цялостният план обаче не е ясен. С идването на Исус и Духа, планът започва да се прояснява. Павел използва понятието „тайна”, за да опише цялостния изкупителен план (I Кор. 4:1; Ефес. 6:19; Кол. 4:3; I Тим. 3:9). Той обаче го използва в няколко различни смисъла.

1. Частично закоравяване на Израил, за да бъдат включени езичниците. Това вмъкване на езичниците трябва да послужи като механизъм за Израил, за да приемат Исус като Христос на пророчеството (Римл. 11:25-32).
2. Благовестието е известно на народите, които са включени в Христос и чрез Христос (Римл. 16:25-27; Кол. 2:2).
3. Новите тела на вярващите при Второто пришествие (I Кор. 15:5-57; I Сол. 4:13-18).
4. Събиране на всички неща в Христос (Ефес. 1:8-11).
5. Езичниците и евреите са сънаследници (Ефес. 2:11-3:13).
6. Близката връзка между Христос и Църквата е описана с понятията на брака (Ефес. 5:22-33).
7. Езичниците, включени в заветния народ и имащи Христовия Дух, за да произведат христоводобна зрялост, така че да възстановят помрачения Божии образ в падналото човечество (Кол. 1:26-28).
8. Антихристът от последното време (II Сол. 2:1-11).
9. Верую или химн от Ранната църква (I Тим. 3:16).

Това понятие може да бъде използвано в смисъл, че Бог има „таен план” за бъдещето, което означава, че и сатана има „тайнствен план”. Тези стихове разкриват, че персонификацията на злото ще имитира Христос.

□ „на беззаконието вече действа,” Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Това е идея, разкрита и в I Йоан (I Йоан 2:18-29; 4:3). Тази сложна форма на понятието „работа” (*energeo*) се използва главно за намеса със свръхестествен произход (I Кор. 12:6,11; II Кор. 4:12; Гал. 2:8; 3:5; Ефес. 1:11,20; 2:2; 3:7; 4:16; Фил. 2:13; 3:21; Кол. 1:29; I Сол. 2:13; II Сол. 2:9; I Тимотей 2:12). Този духовен бунт е налице след грехопадението. Един ден бунтът ще бъде персонифициран. До момента Бог въздържа това влияние. В последното време, Писанието предвижда конфронтация между личното зло и Божия Месия (Псалом 2).

□

NASB	„само той, който сега въздържа <i>ще направи това</i> , докато бе бъде отнет”
NKJV	„само Той, който сега въздържа <i>ще направи това</i> , докато не бъде отнет от пътя”
NRSV	„но само докато този, който сега го въздържа, бъде премахнат”
TEV	„докато този, който го задържа, не бъде премахнат от пътя”
NJB	„и този, който я задържа, трябва първо да бъде премахнат”

Това е СЕГАШНО ДЕЯТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ с МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ (отлагателен), ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Бог (или Негов представител) продължава да въздържа, но в някакъв момент, в бъдеще това ограничително влияние ще бъде премахнато. Относно теории за същността на „ограничителя”, виж ст. 6. Който каквото и да е този беззаконник, не той, а БОГ контролира историята.

2:8 тогава ще се открие беззаконният Въпросът време е спорен. Текстът подсказва, че щестане непосредствено след като Бог премахне ограничителната сила. Следните стихове описват подробно неговата дейност (Дан. 7:13; 8:29; 9:24-27).

□	
NASB	„когото Бог ще убие”
NKJV	„когото Бог ще погуби”
NRSV	„когото Господ Исус ще погуби”
TEV	„Господ Исус ще го убие”
NJB	„Господ <i>ще го убие</i> ”

В този стих има два проблема в различните гръцки ръкописи. Първият е името „Господ” или „Господ Исус”. Единичната титла е в ръкописи В, D^c и К. Двойната е в !, А, D*, G, P и във Вулгатата, сирийските и коптските преводи.

Вторият проблем в ГЛАГОЛЪТ „Унищожи” е в ръкописи !, А, D*, G, и P, както и във Вулгата, Сирийския и Коптските преводи. Павел вероятно прави алузия с Исаия 11:4, където същият ГЛАГОЛ (убие) се появява в Септуагинта. Необичайното понятие „погуби” се среща в ръкописи F и G и вариантна форма в D^c и К. Второто пришествие ще сложи край на този период на бунт.

□ „с дъха на устата Си” Старозаветният аналог се намира в Йов 4:9; 15:30 или Исаия 11:4; 30:28,33. Новозаветната употреба е в Откр. 2:16; 9:15. Еврейските и гръцки понятия може да означават както вятър, така и дъх или дух, което е видно от Йоан 3:8, но тук контекстът изисква думата да се преведе като „дъх”. Това може да описва (1) силата на Неговите думи (Йоан, Калвин) или (2) силата на изговореното слово в СЗ (Битие 1; Исаия 55:11).

□	
NASB	„сложи край”
NKJV, NRSV	„унищожи”
TEV	„убие го”
NJB	„ще го унищожи”

Това е много използвана дума от Павел. Той я използва повече от 27 пъти. Този израз означава „да извадя от действие” не „елиминирам” или „да унищожа” (Римл. 3:3; 6:6). Вж. **Специално понятие:** УНИЩОЖАВАМ / АНУЛИРАМ (*KATARGEŌ*) към Гал. 3:17.

□	
NASB	„появата”
NKJV	„сиянието”
NRSV	„изявяването”
TEV	„неговото славно явяване”
NJB	„неговото славно явление”

Този израз може да се преведе по много възможни начини: „светлина”, „сияние”, „блясък”, „слава”. Това е силно потвърждение за видимата поява на Христовото завръщане на земята (I Тим. 6:14; II Тим. 1:10; 4:1,8; Тит 2:11,13; 3:4). Думата епифания е транслитерация на това гръцко понятие. Вж. коментара към 2:1. Вж. **Специално понятие:** НОВОЗАВЕТНИ ПОНЯТИЯ ЗА ХРИСТОВОТО ЗАВРЪЩАНЕ към I Сол. 3:13.

□ „на Неговото пришествие” Това е гръцкото понятие *parousia*, което означава „присъствие”. По онова време се използва, за да опише царска визита. В гръцката литература се използва и за идване на божество. Използвана е за Исус в ст. 1 и 8, и за появата на сатана в ст. 9. Вж. **Специално понятие:** ЗАВРЪЩАНЕТО НА ИСУС към I Сол.2:19.

2:9 „според действието на Сатана” Беззаконникът е овластен и насочван от Сатана (вж. **Специално понятие:** Лично зло в I Сол. 2:18. вж. Откр. 13:2). От времето на Теодор от Мопсуестия, Антихристът се разглежда като имитатор или подражател на Христос. В този контекст приликата е

очевидна: „разкрит” или „разбуле”, ст. 3,6,8; „идващ”, ст. 9; „знамения” ст. 9; „той ще се прояви”, ст. 10,12.

□

NASB „със всякаква сила, знамения и лъжливи чудеса”

NKJV, NRSV „с всяка сила, знамения и лъжливи чудеса”

TEV „със силата на Сатана и върши всякакви чудеса и лъжливи знамения”

NJB „ще има всякакви чудеса и измамно шоу от знамения и поличби”

Чудесата не са автоматичен знак от Бога (Изход 7:11-12,22; Втор. 13:1-5; Матей 7:21-23; 24:24; Марк 13:22; Откровение 13). Сатана подправя всичко, за да подмами и обърка децата на Адам. Стих 9 сякаш предшества стих 8 по хронология. Освен това, стихове 9-10 може да представляват значителен период от време.

2:10 „с всичката измама на неправдата,” Сатана мами невярващите (Матей 13:19; II Кор. 4:4), както и вярващите (Ефес. 4:14), ако останат духовно незрели.

□ „не приеа любовта на истината” Това не е истина в абстрактния смисъл, но касае

1. Личността и делото на Исус, вж. Йоан 14:6
2. Духа, вж. Йоан 14:17; 15:16; 16:13
3. Посланието за Исус, вж. Йоан 17:17

Думата „приемам” е използвана в I Сол. 1:6 и 2:13 в смисъл на лично приветстване на гост. Тези невярващи отказват да приемат благовестието и да приветстват Исус. Вж. **Специално понятие: ИСТИНАТА** към Гал. 2:5.

□ „за да се спасят” В СЗ това понятие означава „физическо избавление” (Яков 5:15). В НЗ обаче то има духовно/вечно значение.

2:11

NASB „затова Бог ще им изпрати заблудително влияние”

NKJV „по тази причина Бог ще им изпрати силна заблуда”

NRSV „по тази причина Бог изпраща си”

TEV „по тази причина Бог изпраща сила на грех да работи в тях”

NJB „причината, поради която Бог изпраща сила да ги заблуждава”

Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, използвано като БЪДЕЩЕ. Основната истина е, че Бог контролира всичко, в това число и сатана (Йов 1-2; Зах. 3). Това изпращане касае: (1) осъдението, което Бог изпраща върху онези, които отхвърлят истината (Римл. 11:7-10) или (2) Бог пасивно допуска последствията от тяхното неверие да се изявят в живота им (Пс. 81:12; Осия 4:17; Римл. 1:24, 26 и 28). Тази неяснота е налице и в старозаветната история за Фараона, където се казва, Фараонът закорави сърцето си (Изход 7:14; 8:15, 32), но и Бог закорави сърцето му (Изход 4:21; 7:3,13; 9:12,35; 10:1,20,27; 14:4,8).

МЕСТОИМЕНИЯТА В МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО се отнасят до нечестивите от ст. 10.

□

NASB „така че ще повярват”

NKJV „така че да повярват”

NRSV „карайки ги да вярват”

TEV „така че да повярват”

NJB „и ги кара да вярват”

Човекът, който отхвърля Христос, е отхвърлен от Бога (Осия 5:6с; Йоан 3:17-21). Това не е двойно предопределение, но последствия от активно неверие (III Царе 22:19-23).

□

NASB, NRSV, TEV „което е лъжливо”

NKJV „лъжата”

NJB „което е невярно”

Буквално, това е „лъжата” (Йоан 8:44; Римл. 1:25). Думата е използвана в контраст с „истината” от ст. 10. В I Йоан „лъжецът е този, който отрича, че Исус е Христос (2:22). Този лъжец е наречен „Антихрист”.

2:12

NASB „така че всички да бъдат съдени”

NKJV „така че всички да бъдат осъдени”

NRSV „така че всички... ще бъдат осъдени”

TEV „резултатът е, че всички... ще бъдат осъдени”

NJB „да осъди всички”

В превода на KJV думата е „обречени”. Този израз означава „да бъдат справедливо осъдени” (такова е значението на думата „обречени” през 1611).

□ „а са имали благоволение в неправдата” Те не само са студени към истината, но приветстват злото (Евреи 11:25).

НАБЛЮДЕНИЯ НА КОНТЕКСТА ОТ СТИХОВЕ 13-17

- A. Този контекст е молитва към Бога за Неговата благодат, която призовава и избира (за разлика от 2:11) в живота на солунските християни. Както 1:3-4 е благодарствена молитва за вярващите, това е молитва Бог да продължи да действа в техния живот.
- B. В много отношения завършекът на глава 2 прилича на края на глава 1.
- C. Стихове 13 и сл. са в очевиден контраст със съдбата на невярващите в ст. 11-12.
- D. В тази част са налице три мисловни единици:
 - 1. Стихове 13-14, вярващият и освещението
 - 2. Стих 15, устояването на вярващия
 - 3. Стихове 16-17, надеждата и насърчението на вярващия в „добри неща”

(във всяка част инициращата благодат на Бога е в баланс с подходящия отклик на човека)

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – II Солунци 2:13-15

13 А ние сме длъжни винаги да благодарим на Бога за вас, възлюбени от Господа братя, затова че Бог отначало ви е избрал за спасение чрез освещение на Духа и вяра в истината, 14 за което спасение ви призовава чрез нашето благовестие, за да получите славата на нашия Господ Исус Христос. 15 И така, братя, стойте твърдо и дръжте преданията, които сте научили – било чрез слово, или чрез наше писмо.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 2:13-15

¹³But we should always give thanks to God for you, brethren beloved by the Lord, because God has chosen you from the beginning for salvation through sanctification by the Spirit and faith in the truth. ¹⁴It was for this He called you through our gospel, that you may gain the glory of our Lord Jesus Christ. ¹⁵So then, brethren, stand firm and hold to the traditions which you were taught, whether by word *of mouth* or by letter from us.

2:13 „длъжни винаги да благодарим на Бога” Същата тази истина е отразена в 5:18. Вж. **Специално понятие:** ХВАЛЕНИЕТО И БЛАГОДАРНОСТТА НА ПАВЕЛ ПРЕД БОГА към Гал. 6:18.

□ „Бог... Господ... Дух” Павел често прави алузии към Троицата (Римл. 1:4-5; 5:1,5; 8:1-4,8-10; I Кор. 12:4-6; II Кор. 1:21; 13:14; Гал. 4:4-6; Ефес. 1:3-14,17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6; I Сол. 1:2-5; Тит

3:4-6). Това се предполага и от другите новозаветни автори (Матей 3:16-17; 28:19; Йоан 14:26; Деяния 2:32-33,38-39; I Петър 1:2 и Юда 20-21). Вж. **Специално понятие:** ТРОИЦАТА към Гал. 4:4.

□ „възлюбени от Господа братя” „Възлюбени” е ПЕРФЕКТНО СТРАДАТЕЛНО ПРИЧАСТИЕ, форма на *agapad*. Това говори за избиране (Римл. 1:7; Кол. 3:12; I Сол. 1:4). Прекрасната Месианска титла „Моят Възлюбен” (Матей 3:17; 17:5) се превръща в описание на Неговите последователи. Те са възлюбени, защото обичат истината (2:10).

NASB „Бог ви е избрал от началото за спасение”
NKJV „Бог от началото ви е избрал за спасение”
NRSV „Бог ви избра като първи плодове за спасение”
TEV „Бог ви избра първи да бъдете спасени”
NJB „Бог ви избра от началото да бъдете спасени”

Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, което означава, че Сам Бог е избрал вярващите (Ефес. 1:4). Това е в богословски контраст с 2:11. Доктрината за избирането е (1) призив към святост (Ефес. 1:4), не израз на предпочитание; (2) но против изгубените, но относно спасените. Павел го споменава няколко пъти в НЗ (Римл. 9; I Кор. 7:7; Ефес. 1:4-13; II Тим. 1:9). Алюзия по темата има и в I Сол. 2:12 и 5:9. Фокусът на този контекст е, че Бог контролира спасението и историята. Злото съществува в духовната и физическата сфера, но там няма дуализъм. Независимо че вярващите не могат напълно да разберат тайната на избирането, те са уверени, че Отецът на нашия Господ Исус Христос изцяло и с любов контролира всичко.

Доктрината за избирането е чудесна. Тя обаче не е призив, основан на предпочитание, но такъв, който да послужи като канал и средство за изкупление на други хора. В СЗ понятието се използва основно за служение; в НЗ е използвано основно за спасение, което води към служение. Библията никога не примирява съществуващото наглед противоречие между Божия суверенитет и свободната човешка воля, но утвърждава и двете! Добри примери за това библейско напрежение са Римляни 9 глава за Божия суверенен избори Римляни 10 глава и необходимостта от отклик от страна на човека (10:11,13).

Ключ за това богословско напрежение може да бъде намерен в Ефес. 1:4. Исус е избраният от Бога човек и всички са потенциално избрани в Него (Карл Барт). Исус е Божието „да” за нуждата на падналото човечество” (Карл Барт). Ефесяни 1:4 също помага за поясняване на темата, като подчертава, че целта на предопределението не е небето, а светостта (Христоподобие). Йоан 15:16 казва, че Исус ни избра да принасяме плод! Ние често сме привлечани от ползите на благовестието и пренебрегваме отговорностите! Божият призив (избиране) е не само за настоящето, но и за вечността.

Доктрините са свързани с други истини, не са представени отделно. Друга възможна аналогия е връзката между съзвездие и отделните звезди. Бог представя истината с жанра на Източната литература, а не с похватите на Запада. Не трябва да премахваме напрежението, предизвикано от диалектични (парадоксални) двойки.

Богословската идея за „завета” обединява Божия суверенитет (който винаги поема инициативата и определя плана) и човешкия отклик на покаяние и вяра. Внимавайте да не изтъквате едната страна на парадокса за сметка на другата! Внимавайте да не налагате вашата любима доктрина или богословска система.

Изразът „от началото” е от гръцките ръкописи ! , D, K и L, и превода Пешита (NEB). Но в ръкописи В, F, G и P, Вулгата и харклеанските сирийски преводи изразът е „първи плодове” (NIV, NAB). Проблемът е, че изразът „от началото” не е използван от Павел на друго място. А. Т. Robertson смята, че това е оригиналната фразеология, вж. *Word Pictures in the New Testament*, vol. IV, p. 54 и UBS⁴ я окачествява с „В” (почти сигурно). Той използва, „отпреди вековете”, (Кол. 1:26) или „преди вековете” (I Кор. 2:7). Павел обае никога не използва идеята за „първите плодове”, за да илюстрира избирането. Вж. **II приложение.**

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: *ARCHĒ* – НАЧАЛО

Понятието „domain” (владение, обсег, царство) отговаря на гръцкото *archē*, което означава „начало” или „произход” на нещо.

1. Началото на сътворения ред (вж. Йоан 1:1; I Йоан 1:1; Евр. 1:10)
2. Началото на благовестието (вж. Марк 1:1; Фил. 4:15; II Сол. 2:13; Евр. 2:3)
3. Първи очевидци (вж. Лука 1:2)
4. Начални знамения (чудеса, вж. Йоан 2:11)
5. Начални принципи (вж. Евр. 5:12)
6. Начало на увереност, основана на евангелската истина (вж. Евр. 3:14)
7. началото, Кол. 1:18; Откр. 3:14

Понятието започва да се използва, за да обозначи „управление” или „власт”

A. на държавни служители

- a. Лука 12:11
- b. Лука 20:20
- c. Римляни 13:3; Тит 3:1

B. на ангелски власти

- a. Римляни 8:38
- b. I Кор. 15:24
- c. Ефес. 1:21; 3:10; 6:12
- d. Кол. 1:16; 2:10,15
- e. Юда 6 стих

Тези лъжливи учители презират всяка власт, земна и небесна. Това са либертинците – антиномиани. Те поставят себе си и своите желания на първо място, преди Бог, ангелите, човешките власти и църковните водачи.

□ **„освещение на Духа”** Тук са представени два аспекта от идеята за светостта (1) първоначалната святост е дадена заради Христос (2) прогресивната святост е разстеж към христоводобие (Римл. 8:28-29; Гал. 4:19). Духът ни призовава да отидем при Христос, изобличава ни за грях и ни убеждава в истината на благовестието, кръщава ни в Христос и изобразява Христос във нас (Йоан 16:8-16). Вж. **Специално понятие:** ОСВЕЩЕНИЕТО към I Сол. 4:3.

□ **„и вяра в истината”** Думата „истина” в ст. 13 е паралелна на „благовестие” в ст. 14.

2:14 „и за това ви призовава” Това е друг акцент върху избирането (I Сол. 2:12; 5:9,24). Тази малка, преследвана, обезсърчена група от вярващи е избран Божии народ. Те са призовани към святост (Ефес. 1:4), към христоводобие (Римл. 8:28-29; Гал. 4:9).

□ **„чрез нашето благовестие”** Благовестието е призив към вяра в послание и приемане на една личност. Това е механизмът на Божието благословение, дадено на падналото човечество. Няма друго средство.

□ **„за да получите славата на нашия Господ Исус Христос”** Това е препотвърждение на 1:12. Думата „слава” е трудна за дефиниране. Използвана е по много различни начини в СЗ. В този контекст отразява истината, че вярващите са призовани от Отец за освещение от Духа чрез делото на Христос (Ефес. 1:4). Вярващите трябва да бъдат като Христос и при Второто пришествие те ще споделят Неговата слава (I Йоан 3:2). Вж. бележката към 1:9 и **Специално понятие:** СЛАВА към Гал. 1:5.

□ **„Господ”** Заветното име за Бога в СЗ е *ЯХВЕ*. Този ГЛАГОЛ може да означава „Аз ще бъда това, което причинявам да бъда” или „Аз съм, каквото съм”. Евреите се боят да произнасят това име на

глас, когато четат Писанията от страх да не произнесат напразно Божието име (Изход 20:7). Затова, заменят еврейската дума *adon*, която означава „собственик, съпруг, господар или господ”. В английската Библия думата *YHWE* се пише с главни думи и се превежда, ГОСПОД. Когато новозаветните автори използват това понятие за Исус, това е един от начините да го отъждествят с Бога на СЗ. Вж. **Специално понятие:** ИМЕНАТА НА БОГА към I Сол.1:9.

□ „Исус” Когато използват понятието само за себе си новозаветните автори целят да изтъкнат човешката същност на Исус от Назарет.

□ „Христос” Това е транслитерация на еврейското понятие за „Месия,” което буквално означава „помазаник”. В СЗ три личности са помазвани за служение: пророци, свещеници и царе. Това е символ за Божия призив и подготовка за специално служение. Исус изпълнява и трите старозаветни служби (Евреи 1:2-3).

СПЕЦИАЛНО ПОНЯТИЕ: ПОМАЗВАНЕТО В БИБЛИЯТА (BDB 603)

A. Използвано за разкрасяване (вж. Втор. 28:40; Рут 3:3; II Царе 12:20; 14:2; II Лет. 28:1-5; Дан. 10:3; Амос 6:6; Михей 6:15) A. Използвано за гости (вж. Пс. 23:5; Лука 7:38,46; Йоан 11:2) B. Използвано при изцеления (вж. Исаия 6:1; Йер. 51:8; Марк 6:13; Лука 10:34; Яков 5:14) [използвано с хигиенична цел в Езек. 16:9] D. Използвано при подготовка за погребение (вж. Битие 50:2; II Лет. 16:14; Марк 16:1; Йоан 12:3,7; 19:39-40) G. Използвано в религиозен смисъл (на обект, вж. Битие 28:18,20; 31:13 [стълб]; Изход 29:36 [олтар]; Изход 30:36; 40:9-16; Левит 8:10-13; Числа 7:1 [скинията]) H. Използвано при поставяне на водачи   1. Свещеници   a. Аарон (Изход 28:41; 29:7; 30:30) b. Аароновите синове (Изход 40:15; Левит 7:36) c. стандартен израз или титла (Числа 3:3; Левит 16:32) 2. Царе   a. От Бога (вж. I Царе 2:10; II Царе 12:7; IV Царе 9:3,6,12; Пс. 45:7; 89:20) b. От пророците (вж. I Царе 9:16; 10:1; 15:1,17; 16:3,12-13; III Царе 1:45; 19:15-16) c. От свещеници (вж. III Царе 1:34,39; IV Царе 11:12) d. От старейшини (вж. Съдии 9:8,15; II Царе 2:7; 5:3; IV Царе 23:30) e. За Исус като Месиански Цар (вж. Пс. 2:2; Лука 4:18 [Исаия 61:1]; Деяния 4:27; 10:38; Евр. 1:9 [Пс. 45:7]) f. Исусовите последователи (вж. II Кор. 1:21; I Йоан 2:20,27 [<i>chrisma</i>]) 3. вероятно за пророците (вж. Исаия 61:1) 4. невярващи инструменти на божественото избавление   a. Кир (вж. Исаия 45:1) b. Царя на Тир (вж. Езек. 28:14, където са използвани метафори за Едом) 5. понятието или титлата „Месия”, което означава „Помазаник” (BDB 603)

2:15 „братя” Това бележи преход към обобщително твърдение.

□ „стойте твърдо” Това е първият от два глагола в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Павел често използва тази метафора за устояването (I Сол. 3:8; I Кор. 16:13; Ефес. 6:11,13). Това изтъква нуждата на вярващите да устояват пред физическите и душевни преследвания, и лъжеученията. В I Кор. 15:1 това понятие е използвано за нашето положение в Христос. Това внася баланс в горния акцент върху избирането. Вж. **Специално понятие:** УСТОЯВАНЕТО към Гал. 5:4.

□ „дръжте” Това е другият глагол в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Вярващите трябва да продължат да се придържат към истините, проповядвани от Павел (I Кор. 11:2). Това е богословският баланс при избирането.

□ „преданията” Това понятие (*pardosis*) е използвано в няколко смисъла:

1. в I Кор. 11:2,23 за евангелските истини
2. в Матей 15:6; 23:1 и сл.; Марк 7:8; Гал. 1:14 за еврейските традиции
3. в Кол. 2:6-8 за спекулациите на гностиците
4. Римокатолиците използват този стих като библейско доказателство, че Писанията и традицията имат еднакъв авторитет. В този контекст, обаче думата касае Апостолката истина, било то изречена или написана (3:6).

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – II Солунци 2:16-17

16 А Сам нашият Господ Исус Христос и нашият Бог и Отец, който ни възлюби и по благодат ни даде вечна утеха и добра надежда, 17 да утеши сърцата ви и да ги утвърди във всяко добро дело и слово.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 2:16-17

¹⁶Now may our Lord Jesus Christ Himself and God our Father, who has loved us and given us eternal comfort and good hope by grace, ¹⁷comfort and strengthen your hearts in every good work and word.

2:16-17 Това е молитва, като 1:2 и 3:16.

2:16 „нашият Господ Исус Христос и нашият Бог и Отец, който ни възлюби” В гръцкия текст има два ПОДЛОГА със силно МЕСТОИМЕННИЕ в ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО, „него” и две ПРИЧАСТИЯ в МИНАЛО СВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО (възлюби и даде). Забележете също, че Исус е споменат на първо място. Това говори за единството и равенството на ПОДЛОЗИТЕ (I Сол. 1:1,2; 3:11). Синът и Отец ни дават вечна утеха и добра надежда. Вж. **Специално понятие:** ОТЕЦ към I Сол.1:1.

□

NASB, NRSV „вечна утеха”

NKJV „вечно утешение”

TEV „вечна смелост”

NJB „неизтощима утеха”

Утехата и надеждата на вярващите са основани на Божията благодат, изявени и дадени в Христос. Забележете пасторалния контекст на насърчението, подобно на I Сол. 4:18. Прозренията на Павел относно Второто пришествие нямат за цел да попълнят нашите схеми и теории, но да насърчат нашето всекидневно Христоводие (I Кор. 15:58).

□ „добра надежда” Тази конкретна форма е използвана само тук в НЗ. Понятието „надежда” често е използвано в НЗ в смисъл на Второто пришествие (вж. **Специално понятие:** Надежда в Гал. 5:5). Това е особено вярно в Солунските послания, фокусирани върху тази богословска тема. „Добрата надежда” идва само от Божията благодат.

2:17 Исус Христос и Бог Отец са ни възлюбиха и ни дават вечна утеха и добра надежда чрез тяхната благодат, която има за цел да

1. Утешава сърцата ни
2. Укрепва сърцата ни за
 - a. всяко добро дело
 - b. всяко добро слово

Това е същото гръцко понятие за „утеха“ в ст. 17. Тези два стиха формират едно изречение на гръцки. Забележете, че вярващите са насърчени да вършат и казват „добри неща“. Ние не сме спасени чрез вършене добри дела, но за да вършим и казваме добри неща. Нашата връзка с Христос трябва да води до Христоподобие. Ние сме призвани за добри дела (Ефес. 1:4; 2:10). Целта на всеки вярващ не е само небето, когато умрем, но Христоподобие сега. Тези добри дела и думи трябва да ни помогнат като вярващи да достигнем онези, които не познават Спасителя.

□ „сърца“ Вж. Специално понятие: СЪРЦЕТО към Гал. 4:6.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Защо темата за Второто пришествие е толкова дебатирана в Църквата?
2. Дали Второто пришествие предстои или първо трябва да се случат някои събития?
3. Бог ли е този, който кара хората да не вярват?
4. Какво е „лъжата“?

II Солунци 3 гл.

РАЗДЕЛЕНИЯ ПО АБЗАЦИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ПРЕВОДИ*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Молете се за нас	Молете се за нас	Заклучителни призиви, укори и молитви	Молете се за нас	Насърчение за устояване
3:1-5	3:1-5	3:1-5	3:1-2 3:3-4 3:5	(2:13-3:5) 3:1-5
Предупреждение относно мързела	Предупреждение срещу мързела		Длъжност да се трудят	Срещу мързела и разединението
3:6-15	3:6-15	3:6-13	3:6-10 3:11-12 3:13-15	3:6 3:7-9 3:10-12 3:13-15
Благослов	Благослов	3:14-15	Последни думи	Молитва и прощални пожелания
3:16 3:17-18	3:16-18	3:16 3:17-18	3:16 3:17 0.1375	3:16 3:17-18

ПРОЧИТ НА ТРЕТИ ЦИКЪЛ (вж. стр. viii)

ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА АВТОРСКОТО НАМЕРЕНИЕ НА НИВО АБЗАЦИ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Прочетете главата на един дъх. Определете темите. Съпоставете вашето тематично разделение с петте съвременни превода по-горе. Разделянето на абзаци не е вдъхновено от Бога, но е ключово за проследяването на авторското намерение. А именно това е в сърцевината на интерпретирането. Всеки абзац има една единствена тема.

1. Първи абзац

* Макар да не са вдъхновени от Бога, разделенията по абзаци ще ни помогнат да проследяваме намерението на автора. Всеки съвременен превод е направил свое разделение на 1 глава. Всеки абзац има една централна тема, истина или мисъл. Всеки библейски превод предава тази тема по свой отделен начин. Докато четете текста, си задавайте въпроса кой превод пасва най-добре на начина, по който вие разбирате делението на темата.

Във всяка глава трябва най-напред да прочетете Библията и да се опитате сами да обособите нейните абзаци и теми. После съпоставяте вашето деление с това на съвременните преводи. Едва когато човек проникне в намерението на първоначалния автор, следвайки неговата логика и изложение, ще може и истински да започне да разбира Библията. Вдъхновен от Бога е само първоначалният автор. Читателят няма право да променя или да модифицира посланието. Библейските читатели имат отговорност да прилагат вдъхновената истина в своето ежедневие и в своя живот.

Забележете, че всички технически понятия и съкращения са обяснени в I, II и III приложение.

2. Втори абзац

3. Трети абзац

4. И т.н.

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ КОНТЕКСТА НА 1-18 СТИХОВЕ

- A. Павел иска подкрепа в молитва, за да проповядва благовестието (Ефес. 6:19; Кол. 4:3). Той търси Божието благословение за проповядване в бъдеще, така както го е имал в първите му послания до тях (ст. 1).
- B. Павел предупреждава за пагубните последици относно лъжеучения, свързани с Второто пришествие, видни в живота на вярващите, които отказват да работят.

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДУМИ И ИЗРАЗИ

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – II Солунци 3:1-5

3 Най-после, братя, молете се за нас, да напредва бързо Господното слово и да се прославя, както и при вас, 2 и да се избавим от лошите и зли хора, защото не всички имат вяра. 3 Но верен е Господ, който ще ви утвърди и ще ви запази от лукавия. 4 И ние имаме доверие в Господа за вас, че вие не само вършите, но и ще вършите това, което заповядваме. 5 И нека Господ упъти сърцата ви към Божията любов и в Христовата твърдост.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 3:1-5

¹Finally, brethren, pray for us that the word of the Lord will spread rapidly and be glorified, just as *it did* also with you; ²and that we will be rescued from perverse and evil men; for not all have faith. ³But the Lord is faithful, and He will strengthen and protect you from the evil *one*. ⁴We have confidence in the Lord concerning you, that you are doing and will *continue to* do what we command. ⁵May the Lord direct your hearts into the love of God and into the steadfastness of Christ.

3:1 „най-после” Тази фраза е използвана от Павел, за да отбележи последната важна истина или тема (I Сол. 4:1). Това началото на заключението. Използвана е да въведе заключителните твърдения (II Кор. 13:11).

Възможно е това да е литературен похват, отбелязващ централната нишка в хиазма (I Сол. 4:1).

□ **„молете се за нас”** Това е СЕГАШНО ВРЕМЕ, ВЪЗВРАТЕН ЗАЛОГ (отлагателен), ПОВЕЛИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Павел усеща нуждата от молитва и вярва, че тя влие на ефективността на служението му (I Сол. 5:25; Ефес. 6:19; Кол. 4:3). Вж. **Специално понятие: ЗАСТЪПНИЧЕСКАТА МОЛИТВА** към I Сол. 1:2.

□ **„Господното слово”** Павел иска молитви за успеха на благовестието, не за себе си

В Битие 15:1,4 фразата „Словото на ГОСПОДА (*ЯХВЕ*)” се отнася до Божието послание към Авраам. Използвана е в пророчески смисъл в I Царе 15:10 и Исаия 1:10.

В НЗ се появява в две форми.

1. използвайки *rhetor* (изговорено слово), Лука 22:61; Деяния 11:16; I Петър 1:25

2. използвайки *logos*, Деяния 8:25; 13:44,48,49; 15:35; 16:32; 19:10,20; I Сол. 1:8; 4:15.

Изглежда няма богословска разлика между двете форми.

□

NASB, NRSV „да бъде разпространено бързо и прославлено”

NKJV „да има *свободен* ход и да бъде прославлено”

TEV „да продължава да се разпространява бързо и да приеме слава”
NJB „да може да се разпростре бързо и да бъде прието с почит”

Има два глагола в СЕГАШНО ВРЕМЕ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. Понятието „разпространявам” буквално означава „тичам в състезание” (СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ). Това може би е алюзия към Пс. 147:15. В този контекст думата „слава” (СЕГАШНО ВРЕМЕ, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ) трябва да се разбира като „почит”. Отнася се до благовестието, което е прието с радост. Благовестието е почетено, когато падналите човеци откликнат на него (ст. 2) и се променят.

3:2 „и да се избавим от лошите и зли хора,” Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО, СТРАДАТЕЛЕН ЗАЛОГ, ПОДЧИНТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ. ВРЕМЕТО и ЧЛЕНУВАНЕТО с две ПРИЛАГАТЕЛНИ, показва, че се касае за конкретен случай в живота на Павел. Тази църква разбира за какво става дума (I Сол. 2:16). Пишейки от Коринт, Павел има много прекеждия там (II Кор. 4:8-11; 6:4-10; 11:23-28).

□ „не всички имат вяра” Буквално „вярата”. Може да касае (1) личното приемане на евангелието или (2) истината на благовестието в доктринален смисъл. Злото често се маскира като добро (Матей 7:21-23). Вж. **Специално понятие:** ВЯРА/ДОВЕРИЕ/УПОВАНИЕ В НОВИЯ ЗАВЕТ към Гал. 3:6.

3:3 „Но верен е Господ” Тук понятието „вяра” е използвано в старозаветния смисъл на вяроност. Исус е пълна противоположност на злите хора от ст. 2 (I Сол. 5:24). Вж. **Специално понятие:** ВЯРА / ДОВЕРИЕ / УПОВАНИЕ / ВЯРОНОСТ В СТАРИЯ ЗАВЕТ към Гал. 3:6.

□ „утвърди” В Септуагинта (LXX) това понятие се използва за утвърждаване на град. Започва да се използва метафорично за утвърждаване на личност (Римл. 16:25; I Сол. 3:2; II Сол. 2:17; 3:3). Верният Господ ще утвърди и пази Своите от злото, зли хора и лукавия.

□ „запази” Това е едно от многото военни понятия в тази глава (I Петър 1:3-12; I Йоан 5:18).

□ „от лукавия” Тази гръцка дума може да бъде в СРЕДЕН или МЪЖКИ РОД. Ранните църковни Отци и Тертулиан я приемат в МЪЖКИ РОД, докато Западните църковни Отци - в СРЕДЕН РОД (Римл. 12:9). НЗ подкрепя идеята, че думата е МЪЖКИ РОД (Матей 5:37; 6:13; 13:19,38; Йоан 17:15; Ефес. 6:16; I Йоан 2:13-14; 3:12; 5:18-19). Вж. **Специално понятие:** ЛИЧНОСТНОТО ЗЛО към I Сол.2:18.

Този контекст има две възможни ориентации: (1) лъжеучителите от Павлово време (антихристи, вж. I Йоан 2:18) или (2) есхатологичното зло на Антихриста (Откровение 13). Злото винаги е наоколо, както и верният Господ! Той ще избави и опази последователите Си от злите хора и ще ги укрепи и запази от лукавия.

3:4 „И ние имаме доверие в Господа за вас” Това е ПЕРФЕКТНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, действие от миналото с резултати сега. Павел е уверен „в Господа,” но и тези вярващи. Същият баланс може да се види във Фил. 2:12-13. Спасението е дело на суверенен Бог и изисква отклика на човека („върша” и „ще продължавам да върша”). Всички Божи действия включват безусловни, но и условни заветни обещания.

□ „заповядваме” Това е военно понятие. Използва се многократно в този контекст (ст. 4,6,10,12). Показва Павловия авторитет на апостол. Понятието може да касае (1) Павловото проповядване; (2) неговото първо писмо, I Солунци; или (3) настоящите наставления, II Солунци

3:5 „Нека Господ... на Бога... на Христос” Очевидно не е ясно за кого се отнася титлата „Господ.” В СЗ винаги е *ЯХВЕ*. Новозаветните автори често цитират старозаветни пасажии, където приписват действията на *ЯХВЕ* на Исус. Това редуване на понятия вероятно е с цел, защото вдъхновеният

нозаветен автор иска да утвърди божествеността на Исус и балансираните действия на Троицата (2:16-17).

□ „**упъти**” Това е МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ЖЕЛАТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, отразяващо молитва (I Сол. 3:11-13). Още едно военно понятие, „да изправиш чрез премахване на препятствия”. Това е алюзия към старозаветна метафора, „изравнени пътеки на правда” (Лука 1:79; I Сол. 3:11). Забележете двата аспекта на молитвата: (1) Божията любов и (2) твърдостта на Христос

□ „**сърцата**” Думата е използвана в СЗ, за цялата личност, но може да се използва по-конкретно за ума, пасващо най-добре в този контекст. Вж. **Специално понятие: СЪРЦЕТО** към Гал. 4:6.

□ „**Божията любов**” Тази фраза в РОДИТЕЛЕН ПАДЕЖ може да касае ДОПЪЛНЕНИЕТО или ПОДЛОГА, тоест, Божията любов за нас или нашата любов към Него. В контекста се касае за Божията любов.

□ „**Христовата твърдост**” Тази фраза не е използвана на друго място в НЗ. Малко е неясна. Активно понятие за „доброволна, твърда издръжливост”. Поради Христовия пример на търпелива издръжливост (Фил. 2:6-11), вярващите могат да устояват с търпение.

Фразата в РОДИТЕЛЕН ПАДЕЖ може да означава търпението на вярващите по примера на Христос или търпението, което Христос им дава. Вероятно се касае за ГЕНИТИВ НА ПОДЛОГА, като в предишната фраза. Какъвто и да е случаят, търпението касае

1. настоящето преследване
2. тяхната реакция към лъжеучението, довела до мързел у някои църковни членове
3. търпението и доверието на вярващите, живеещи с вяра в светлината на непосредственото или забавено завръщане на Исус (за разлика от онези в ст. 11)

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД *ВЕРЕН* – II Солунци 3:6-15

6 Заръчваме ви още, братя, в Името на нашия Господ Исус Христос да страните от всеки брат, който се държи безредно, а не по преданието, което сте приели от нас. 7 Понеже вие сами знаете как трябва да ни подражавате, защото ние самите не се държахме безредно между вас, 8 нито ядохме даром хляб у някого, но с труд и усилие работихме нощем и денем, за да не натежим на никого от вас – 9 не защото нямаме право, а за да ви представим себе си като пример за подражание. 10 Защото и когато бяхме при вас, ви заръчахме това: ако някой не иска да работи, той също и да не яде. 11 Понеже слушаме, че има някои, които се държат безредно между вас, като не работят нищо, а се занимават с празни работи. 12 На такива заръчваме и ги напътстваме в Името на Господ Исус Христос да работят тихо и да ядат своя хляб. 13 А на вас, братя, да не ви дотяга да вършите добро. 14 И ако някой не се покорява на нашето слово чрез това писмо, забележете го и не се събирайте с него, с цел да се засрами. 15 Но не го считайте за неприятел, а го наставлявайте като брат.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД *NASB (UPDATED)* – 3:6-15

⁶Now we command you, brethren, in the name of our Lord Jesus Christ, that you keep away from every brother who leads an unruly life and not according to the tradition which you received from us. ⁷For you yourselves know how you ought to follow our example, because we did not act in an undisciplined manner among you, ⁸nor did we eat anyone's bread without paying for it, but with labor and hardship we *kept* working night and day so that we would not be a burden to any of you; ⁹not because we do not have the right *to this*, but in order to offer ourselves as a model for you, so that you would follow our example. ¹⁰For even when we were with you, we used to give you this order: if anyone is not willing to work, then he is not to eat, either. ¹¹For we hear that some among you are leading an undisciplined life, doing no work at all, but acting like busybodies. ¹²Now such persons we command and exhort in the Lord Jesus Christ to work in quiet fashion and eat their own bread. ¹³But as for you, brethren, do not grow weary of doing good. ¹⁴If anyone does not obey our instruction in this letter, take special note of that person and do not associate with him, so that he will be put to shame. ¹⁵*Yet* do not regard him as an enemy, but admonish him as a brother.

3:6 „Заръчваме ви още, братя, в Името на нашия Господ Исус Христос” Това е учтиво МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО, включващо Сила и Тимотей, но всъщност е словото на апостол Павел. Той признава своето вдъхновение и власт в Христос да води и да заповядва (СЕГАШНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ) на църквата (ст. 10,12). „В името на” е еврейски идиом, визиращ характера или личността на човека

□ **„в името на”** Това е семитски идиом, описващ характера на личността (1:12). Павел не говори от своя авторитет. Вж. **Специално понятие: ИМЕТО НА ГОСПОДА** към II Сол. 1:12.

□ **„да страните”** Това е СЕГАШЕН ВЪЗВРАТЕН ИНФИНИТИВ, често използван в гръцкия койне като ИМПЕРАТИВ, „вие самите продължавайте да страните от” (ст. 14). Вярващите не трябва да завързват близка връзка с непокорните (Римл. 16:17; I Кор. 5:11; II Сол. 3:14). Това не се касае за случайни приятелства с невярващи или съгрешили вярващи(ст. 15).

□

NASB	„води неуправляем живот”
NKJV	„ходи безредно”
NRSV	„живее в леност”
TEV	„които живеят мързеливо”
NJB	„който отказва да работи”

Това е друго военно понятие „безредно поведение” (ст. 6,7,11). Тук е използвано за лениви, необщителни вярващи (I Сол. 4:11-12; 5:14). Очевидното приближаване на Второто пришествие кара много вярващи да се откажат от обичайния начин на живот. Те очакват да бъдат изхранвани от другите църковни членове. Вж. **Специално понятие: ИМУЩЕСТВОТО** към I Сол. 4:12.

□

NASB	„което приехте от нас”
NKJV	„което получихте от нас”
NRSV	„че те получиха от нас”
TEV	„че им дадохме”
NJB	„предадохме на вас”

Има няколко гръцки ръкописи с различни варианти на ГЛАГОЛНАТА ФОРМА:

1. *parelabosan* от *parelabon* (МИНАЛО СВЪРШЕНО, ДЕЯТЕЛЕН ЗАЛОГ, ИЗЯВИТЕЛНО НАКЛОНЕНИЕ, ТРЕТО ЛИЦЕ, МНОЖЕСТВЕНО ЧИСЛО), „те приеха” - NRSV
2. *parelaben* (МИНАЛО СВЪРШЕНО, ТРЕТО ЛИЦЕ, ЕДИНСТВЕНО ЧИСЛО) „той прие” - NKJV
3. *parelabete* (минало свършено, второ лице, множествено число) „вие приехте” - NASB, NJB

Има много различни варианти в отделните гръцки ръкописи на Павловите послания, относно използваните МЕСТОИМЕННИЯ.

3:7 „вие сами знаете как трябва да ни подражавате” По онова време НЗ още не е написан. Тези вярващи трябва да (1) приемат Павловото благовестие и (2) да следват неговия пример (ст. 9; I Кор. 4:16; Фил. 3:17; 4:9; I Сол. 1:6).

3:8 „нито ядохме даром хляб у някого,” Това е еврейски идиом. Павел, като всички равини, работи, за снабдява нуждите си (I Кор. 9:12,18; 11:7; II Кор. 11:9; 12:13-14; I Сол. 2:9). В Гръко-римския свят много пътуващи шарлатани мамят хората. Павел често е обвиняван, че проповядва за пари. Чувствителен на тази тема, той рядко взема пари от онези, на които проповядва.

□ **„но с труд и усилие работихме”** За гърците механичния труд е само за робите, но Библията потвърждава, че трудът е от Бога. В Битие трудът е заповядан както преди грехопадението, така и след него (Битие 2:15; 3:19; Изход 31:3; 35:35; Втор. 5:13; Исаия 54:16). Идеята да работиш, за да снабдяваш нуждите си, е съществена в този контекст. Някои вярващи отказват да работят, защото предполагат, че Второто пришествие е близо.

□ „нощем и денем” Това е еврейския начин за определяне на времето (Битие 1:5,8,13,19,23,31). Това е идиом, означаващ „пълнен работен ден”, а не буквално 24 часа на ден.

3:9 „не защото нямаме право” Павел утвърждава идеята, че вярващите трябва да подпомагат своите водачи (I Кор. 9:4-17; Гал. 6:6). В конкретната ситуация обаче, той постъпва така, защото (1) иска да даде пример на онези, които отказват да работят и (2) да избегне евентуална критика.

□ „пример” Вж. **Специално понятие: ФОРМА (TUPOS)** към I Сол. 1:7.

3:10 „ви заръчяхме това.” Това е **НЕСВЪРШЕНО ВРЕМЕ, ДЕЯТЕЛЕН ИНДИКАТИВ**, което означава, че Павел им е повтарял многократно, докато е бил с тях. Тази заповед не е нова. Този проблем явно е налице от самото начало, още преди Павел да си тръгне от там.

□ „ако” Това е **УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД**. В църквата има такива хора.

□ „ако някой не иска да работи, той също и да не яде.” Това е **СЕГАШЕН, ДЕЯТЕЛЕН ИНДИКАТИВ**, следван от **СЕГАШЕН ДЕЯТЕЛЕН ИМПЕРАТИВ**. Това е центърът на цялата глава. Касае се за начин на живот, а не за временна безработица. Трябва да разглеждаме това в баланс с другите Павлови послания, засягащи грижата за бедните (Деяния 24:17; Римл. 15:26-29; II Кор. 8-9; Гал. 2:10). Тази заповед може да бъде разбрана като (1) не хранете онези, които отказват да работят (2) изключвайте ги от общите християнски трапези или празници на любовта (ст. 13,14).

3:11 „понеже слушаме” Това е **СЕГАШЕН ДЕЯТЕЛЕН ИНДИКАТИВ**, буквално „слушаме постоянно”.

□

NASB „но постъпват като безделници”

NKJV „но са безделници”

NRSV „не вършещи никаква работа”

TEV „които не правят друго, освен да се бъркат в чужди работи”

NJB „месейки се в работата на другите”

Това е игра на думи с гръцката дума за „работа” — „не работещи (*epgazomenous*), но работещи наоколо (*periergazomenous*)”. Тяхната „работа” е да се намесват в делата (работата) на другите. В тази глава Павел често използва думата „работа” (3:8,10,11,12 и I Сол. 4:11).

3:12 Павел използва силни думи на увещание

1. „заповядвам” **СЕГАШЕН ДЕЯТЕЛЕН ИНДИКАТИВ**

2. „увещавам” **СЕГАШЕН ДЕЯТЕЛЕН ИНДИКАТИВ**

3. „в Господ Исус Христос”

Това може да означава, че (1) ленивците са християни или (2) че Павел заповядва в името на Исус.

□ „да работят тихо” Павел често повтаря това увещание (I Сол. 4:11; I Тим. 2:2). Това означава, че вярващите не трябва да привличат внимание със странно, необичайно поведение, но като водят тих, кротък, търпелив, морален, любящ, грижовен, трудолюбив начин на живот (различен от 3:11).

Често в наши дни вярващите заемат „водещите заглавия” заради странното си поведение или постъпки! Както Павел е пример за трудолюбие и свидетелство, с това трябва да са известни и днешните вярващи. Ако вестта предизвиква конфликт, така да бъде, но не и вестителят!

□

NASB, NKJV „ядат техния си хляб”

NRSV „вършат своята работа”

TEV „работят, за да спечелят прехраната си”

NJB „изработвайки храната, която ядат”

Това е идиом, който означава сами да заработват прехраната си.

3:13 „да не ви дотяга да вършите добро.” Това е описание на мирния и кротък всекидневен живот на църквата (Лука 18:1; II Кор. 4:1; Гал. 6:9). Хората наблюдават и забелязват благочестивия живот.

3:14 „ако” Това е УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ ВИД, което се приема за вярно от перспективата на автора или обслужва неговите литературни цели.

□

NASB „забележете специално този човек”

NKJV „забележете този човек”

NRSV „забележете онези”

TEV, NJB „забележете го”

Това е СЕГАШЕН ВЪЗВРАТЕН ИМПЕРАТИВ. Буквално означава „отбелязваш” или „маркираш”. Това е метафора за „забелязване на нещо” с ума си.

□ **„не се събирайте с него”** Това е СЕГАШЕН ВЪЗВРАТЕН (отлагателен) ИНФИНИТИВ, използван като ИМПЕРАТИВ. Същото е като „отстранете се от” в ст. 6. Не е ясно дали се касае за

1. Пълно отлъчване
2. Изключване от участие в общите трапези (празници *agape*)
3. Изключване от лидерски позиции или възможности за общуване

Прилича на I Кор. 5:9,11 (същата дума е използвана само тук и в I Кор. 5), което се отнася до близко общение/приятелство. Павел не желае това да влияе на другите вярващи, но не иска и да напуснат общността (и вероятно да сложат начало на друга есхатологична група).

□ **„с цел да се засрами”** Целта на църковната дисциплина е да накаже и поправи (ст. 15; Гал. 6:1; I Сол. 4:15). Целта е възстановяване!

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – II Солунци 3:16

16 А Сам Господ на мира да ви дава мира винаги и всякак. Господ да бъде с всички вас.

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB (UPDATED) – 3:16

¹⁶Now may the Lord of peace Himself continually grant you peace in every circumstance. The Lord be with you all!

3:16 „Господ на мира” Това е обичайна титла за Бог Отец (Римл. 15:33; 16:20; II Кор. 13:11; Фил. 4:9; I Сол. 5:23; Евреи 13:20). Забележете как краят на II Солунци прилича на завършека на I Солунци. Павел разгръща своя стил на писане.

□ **„Господ да бъде с всички вас”** Гръцкото понятие „всички” (*pantos*) е използвано 2 пъти в този стих и в ст. 18. Увещанието на Павел включва даже и съгрешилите. Думата „Господ” може да се отнася до Отец или Сина. Виж паралела в I Сол. 3:11.

ЦИТАТ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ПРЕВОД ВЕРЕН – II Солунци 3:17-18

17 Поздравът с моята собствена ръка, който е белег на всяко писмо: аз, Павел, пиша така: 18 Благодатта на нашия Господ Исус Христос да бъде с всички вас. (Амин.)

ЦИТАТ ОТ АНГЛИЙСКИЯ ПРЕВОД NASB (UPDATED) – 3:17-18

¹⁷I, Paul, write this greeting with my own hand, and this is a distinguishing mark in every letter; this is the way I write. ¹⁸The grace of our Lord Jesus Christ be with you all.

3:17 „Поздравът с моята собствена ръка,” Павел диктува писмата си на секретар, но пише последните изречения със собствената си ръка, за да докаже тяхната автентичност (2:2; I Кор. 16:21; Гал. 6:11; Кол. 4:18; Филимон 19). Павел следва този модел във всичките си писма.

3:18 Този завършек много прилича на I Сол. 5:28. Повечето гръцки ръкописи добавят „Амин”, но думата липсва в ! и В. Книжниците обикновено я добавят към всяка книга.

ВЪПРОСИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

Този коментар е само ръководство за изучаване. Това означава, че вие сами носите отговорност за начина, по който тълкувате Библията. Всеки от нас трябва да ходи в светлината, която му е дадена. Приоритет при интерпретацията сте самият вие, вашата Библия и Светият Дух. Не бива да прехвърляте тази отговорност на който и да е коментатор.

Настоящите въпроси за обсъждане целят да ви подпомогнат да обмислите основните теми в този раздел на посланието. Целта им е да предизвикат мисли, а не да дадат крайни отговори.

1. Как да се отнася църквата към онези членове, които отхвърлят Писанията?
2. Какво говори тази глава на нас, които живеем в благоденствие?
3. Защо истината от стих 16 е толкова важна?

ПЪРВО ПРИЛОЖЕНИЕ

КРАТКО ОПИСАНИЕ НА ГРЪЦКИТЕ ГРАМАТИЧЕСКИ ТЕРМИНИ

Гръцкият „койне“, често наричан също елинистичен гръцки, е общият език на средиземноморския свят от времето на завоеванията на Александър Велики (336-323 г. пр. Хр.) в продължение на осемстотин години след това (300 г. пр. Хр. – 500 г. сл. Хр.). Той не е само опростен класически гръцки език, а в много отношения е нова форма на гръцкия, която се превръща във втория език на близкия изток и средиземноморието в древността.

Новозаветният гръцки език е уникален в много отношения, защото авторите му, с изключение на Лука и авторът на Евреи, вероятно са използвали арамейския като основен език. Затова и текстовете им са повлияни от идиомите и структурните форми на арамейския език. Те също така четат и цитират Септуагинта (гръцкия превод на Стария Завет), който също е написан на койне. Септуагинта обаче е писан от еврейски учени, чийто майчин език не е гръцкия.

С това искам да кажа, че не можем да очакваме да намерим стройна граматическа структура в Новия Завет. Езикът му е уникален, но има много общо със: (1) Септуагинта; (2) юдейските писания, като например Йосиф; и (3) папирусите, намерени в Египет. Как тогава можем да направим граматичен анализ на Новия Завет?

Грамматическите свойства на койне и новозаветния койне са променливи. Това е време, в което граматиката се опростява. Контекстът е основен водещ знак за нас. Думите са значещи само в един по-голям контекст и затова граматическата структура може да се разбере единствено в светлината на: (1) стила на конкретния автор и (2) определения контекст. Не можем да правим крайни заключения за гръцките форми и структури.

Койне е предимно устен език. Често ключът за разбирането му е видът и формата на глаголите. В повечето главни изречения глаголят е поставен на първо място, което показва значимостта му. Когато анализираме гръцкия глагол, трябва да имаме предвид три основни неща: (1) основата на структурата като ВРЕМЕ, ЗАЛОГ и НАКЛОНЕНИЕ (в употреба или морфология); (2) основното значение на конкретния глагол (лексикология); и (3) хода на речта и контекста (синтаксис).

I. ВРЕМЕ

A. Времето представя отношението на ГЛАГОЛИТЕ към действието по отношение завършеност и продължителност. Често това се нарича „ПЕРФЕКТ“ и „ИМПЕРФЕКТ“.

1. ПЕРФЕКТНИТЕ ВРЕМЕНА говорят за случването на действието. Не ни се дава никаква допълнителна информация, освен че нещо се е случило! Не се говори за началото, продължителността или кулминацията на действието.
2. ИМПЕРФЕКТНИТЕ ВРЕМЕНА се фокусират върху продължаващото действие. Това може да се опише като линейно събитие, продължително дело, прогресивно действие и др.

B. Времената могат да се категоризират според възгледа на автора по отношение на продължителността на действието

1. Случило се е = АОРИСТ
2. Случило се е и резултатите са в действие = ПЕРФЕКТ
3. Случвало се е в миналото и резултатите са били в действие, но вече не са = ПЛУПЕРФЕКТ
4. Случва се = ПРЕЗЕНТ
5. Случвало се е = ИМПЕРФЕКТ

6. Ще се случи = ФУТУР

Как тези времена биха ни помогнали при тълкуването, можем да видим с конкретния пример на глагола „спасявам”. Той се използва в няколко различни времена, за да покаже и процеса, и изпълнението му.

1. АОРИСТ – „спасен” (вж. Римл. 8:24)
2. ПЕРФЕКТ – „спасен и резултатът продължава” (вж. Ефес. 2:5,8)
3. ПРЕЗЕНТ – „спасява се” (вж. I Кор. 1:18; 15:2)
4. ФУТУР – „ще се спаси” (вж. Римл. 5:9, 10; 10:9)

С. Когато разглеждат ВРЕМЕНАТА НА ГЛАГОЛИТЕ, коментаторите търсят причината авторът да избере точно дадено конкретно време в текста. Основното време на глагола е АОРИСТ. Той е „неспецифицираната”, „немаркирана”, „непосочена” форма на ГЛАГОЛА. Тя може да се използва с множество функции, които стават ясни от контекста. Тя казва просто, че нещо се е случило. Аспектът на минало време само се маркира с ИЗЯВИТЕЛНОТО НАКЛОНЕНИЕ. Ако се използва друго време, значи целта да се наблегне на нещо конкретно. Но какво?

1. ПЕРФЕКТ. Показва завършено действие с резултати в действие. В един смисъл това е комбинация от АОРИСТ и ПРЕЗЕНТ. Обикновено фокусът е върху резултата или завършването на действието. Пример: Ефесяни 2:5,8: „бяхте спасени и сега сте спасени”.
2. ПЛУПЕРФЕКТ. Подобно на ПЕРФЕКТ, с тази разлика, че резултатите вече не са в действие. Пример: „Петър стоеше вън до вратата” (Йоан 18:16).
3. ПРЕЗЕНТ. Предава незавършено действие. Фокусът обикновено е върху продължаването на случващото се. Пример: „Никой, който стои в Него, не съгрешава” и „никой, който е род от Бога, не върши грях” (I Йоан 3:6,9).
4. ИМПЕРФЕКТ. В това време отношението към ПРЕЗЕНТ е същото, каквото е между ПЕРФЕКТ и ПЛУПЕРФЕКТ. ИМПЕРФЕКТ предава или незавършено действие, което се е случвало, но сега е спряло, или началото на някакво действие в миналото. Пример: „Тогаваше при Него Йерусалим” или „тогава Йерусалим започна да излиза при Него” (Мат. 3:5).
5. ФУТУР. Предава действие, за което се очаква да се случи в бъдещ момент спрямо говоренето. То говори повече за възможност нещо да се случи, отколкото за сигурност. Често обаче предава увереност. Пример: „Блажени са... които...” (Мат. 5:4-9).

II. ЗАЛОГ

- A. Залогът описва отношението между действието на ГЛАГОЛА и неговия ПОДЛОГ.
- B. АКТИВНИЯТ ЗАЛОГ е нормалният, очакван, немаркиран начин да се посочи, че подлогът върши действието на ГЛАГОЛА.
- C. ПАСИВНИЯТ ЗАЛОГ посочва, че ПОДЛОГЪТ приема върху себе си действието на ГЛАГОЛА, извършено от външен агент. Този външен агент в новозаветния гръцки се посочва от следните ПРЕДЛОЗИ и падежи:
1. личен пряк агент чрез *hupo* с АБЛАТИВ (вж. Мат. 1:22; Деян. 22:30).
 2. личен посредстващ агент чрез *dia* с АБЛАТИВ (вж. Мат. 1:22).
 3. безличен агент обикновено чрез *en* с ИНСТРУМЕНТАЛ.
 4. понякога и личен, и безличен агент само чрез ИНСТРУМЕНТАЛ.
- D. СРЕДЕН ЗАЛОГ означава, че ПОДЛОГЪТ извършва действието на ГЛАГОЛА и също е директно включен в действието на ГЛАГОЛА. Често се нарича залог на повишения личен интерес. Тази конструкция подчертава по някакъв начин ПОДЛОГА в изречението. В английския език няма такъв модел. Той има много различни значения и преводи от гръцки. Ето някои примери:

1. ВЪЗВРАТНО – директното действие на подлога върху самия себе си. Пример: „Обеси се” (Мат. 27:5).
2. ЕМФАТИЧНО – подлогът сам извършва действието. Пример: „Сатана сам се преправя на светъл ангел” (II Кор. 11:14).
3. ВЗАИМНО – взаимодействие между два подлога. Пример: „Те се съветваха помежду си” (Мат. 26:4).

III. НАКЛОНЕНИЕ

- A. В *койне* има четири НАКЛОНЕНИЯ. Те показват връзката на ГЛАГОЛА с реалността, поне в ума на автора. НАКЛОНЕНИЯТА се разделят в две общи категории: такива, които изявяват реалността (ИНДИКАТИВ) и такива, които изявяват потенциалност, възможност (КОНЮНКТИВ, ИМПЕРАТИВ и ОПТАТИВ).
- B. ИНДИКАТИВ е нормалното НАКЛОНЕНИЕ за изразяване на действие, което се е случило или се случва, поне от гледна точка на автора. Това е единственото наклонение на гръцки, което изразява определено време, като дори и тук този аспект е вторичен.
- C. КОНЮНКТИВ изразява възможно бъдещо действие. Нещо не се е случило, но е твърде вероятно да се случи. То е свързано до голяма степен с ФУТУР ИНДИКАТИВ. Разликата е в това, че КОНЮНКТИВЪТ предава определена степен на съмнение. На английски той често се изразява с термини като „би могло”, „може” или „възможно е”.
- D. ОПТАТИВ предава желание, което е теоретично възможно. То е една стъпка по-далеч от реалността от КОНЮНКТИВА. ОПТАТИВЪТ изразява вероятност при определени обстоятелства. Среща се рядко в Новия Завет. Най-често се наблюдава в известната фраза на Павел: „Да не бъде” (KJV, „Боже, опази”), която се среща петнайсет пъти (вж. Римл. 3:4, 6, 31; 6:2, 15; 7:7, 13; 9:14; 11:1, 11; I Кор. 6:15; Гал. 2:17; 3:21; 6:14). Други примери можем да видим в I Солунци 1:38, 20:16, Деяния 8:20 и I Солунци 3:11.
- E. ИМПЕРАТИВ изразява заповед, която може да се случи, но ударението е върху намерението на говорещия. То показва само желание и възможност, но зависи от избора и решенията на друг човек. Специална употреба на ИМПЕРАТИВ виждаме в молитвите и в молбите в трето лице. Тези форми се срещат само в ПРЕЗЕНТ и АОРИСТ в Новия Завет.
- F. Някои граматика посочват ПРИЧАСТИЯТА като вид НАКЛОНЕНИЕ. Използват се в Новия Завет, обикновено дефинирани като ОТГЛАГОЛНО ПРИЛАГАТЕЛНО. Превеждат се във връзка с основния ГЛАГОЛ, към който се отнасят. При превода на причастията има различни варианти. Проверете английските преводи. Препоръчвам *The Bible in Twenty Six Translations* (Baker).
- G. АОРИСТ АКТИВ ИНДИКАТИВ е нормалният или „немаркиран” начин да се опише дадено събитие. Всеки друг глагол, залог или наклонение имат конкретно интерпретативно значение, което авторът е искал да предаде.

IV. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНИ ПОМАГАЛА

За всеки незапознат с гръцкия език препоръчвам следните помагала:

- A. Friberg, Barbara и Timothy. *Analytical Greek New Testament*. Grand Rapids: Baker, 1988.
- B. Marshall, Alfred. *Interlinear Greek-English New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1976.

- C. Mounce, William D. *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1993.
- D. Summers, Ray. *Essentials of New Testament Greek*. Nashville: Broadman, 1950.
- E. Moody Bible Institute в Чикаго предлага академично акредитирани кореспондентски курсове по койне.

V. СЪЩЕСТВИТЕЛНИ

- A. В синтактично отношение СЪЩЕСТВИТЕЛНИТЕ се класифицират по своя падеж. Падежът е склонение на СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО, което показва отношението му към ГЛАГОЛА и към другите части на изречението. В койне много от функциите на падежа се извяват чрез ПРЕДЛОЗИ. Падежната форма често може да означава няколко различни вида отношения и затова ПРЕДЛОЗИТЕ са се развили да дават по-ясно разделение на тези възможни функции.
- B. Гръцките падежи се категоризират по следните осем начина:
 1. НОМИНАТИВ се използва за наименование и обикновено изразява подлога в изречението. Той се използва и за ПРЕДИКАТИ СЪЩЕСТВИТЕЛНИ или ПРИЛАГАТЕЛНИ, заедно със спомагателния глагол „да бъда“.
 2. ГЕНИТИВ се използва за описание и обикновено предава атрибут или качество на думата, към която се отнася. Той отговаря на въпроса „Какъв?“
 3. АБЛАТИВ използва същата форма, като ГЕНИТИВ, но се използва за разграничаване, обикновено във времето, пространството, произхода или степента.
 4. ДАТИВ се използва за предаване на личен интерес. Този интерес може да има позитивен или негативен аспект. Често това е непрякото допълнение в изречението.
 5. ЛОКАТИВ има същата форма, както и ДАТИВ, но предава място или положение в пространството, времето или логическите рамки.
 6. ИНСТРУМЕНТАЛ има същата форма, както и ДАТИВ и ЛОКАТИВ. Той изразява средства или връзки.
 7. АКУЗАТИВ се използва за предаване на края на някакво действие. Той изразява ограничения. Обикновено се изразява с прякото допълнение. Отговаря на въпросите: „Докъде?“ или „В каква степен?“
 8. ВОКАТИВ се използва за пряко обръщение.

VI. СЪЮЗИ и СВЪРЗВАЩИ ЧАСТИЦИ

Гръцкият е много точен език, защото има множество съюзи. Те свързват мисловни елементи (ПОДЧИНЕНИ ИЗРЕЧЕНИЯ, ИЗРЕЧЕНИЯ и АБЗАЦИ). Толкова често се употребяват, че липсата им (*asyndeton*) често има конкретно екзегетично значение. Съюзите дори указват посоката на мисълта на автора. Често те са основата за определяне на конкретното послание.

Предлагаме списък с някои СЪЮЗИ и техните значения (тази информация е взета предимно от Н. Е. Dana и Julius K. Mantey's *A Manual Grammar of the Greek New Testament*).

1. Съюзи за ВРЕМЕ
 - (a) *epei, epeidē, hopote, hōs, hote, hotan* (КОНЮНКТИВ) – „когато“
 - (b) *heōs* – „докато“
 - (c) *hotan, epan* (КОНЮНКТИВ) – „когато и да е“
 - (d) *heōs, achri, mechri* (КОНЮНКТИВ) – „докогато“
 - (e) *priv* (ИНФИНИТИВ) – „преди“
 - (f) *hōs* – „откакто“, „в момента, когато“

2. Съюзи за ЛОГИЧЕСКА ВРЪЗКА

- a. Цел
 - (1) *hina, hopōs, hōs* – „за да може да”, „за да”
 - (2) *hōste* (АРТИКУЛАРЕН АКУЗАТИВЕН ИНФИНИТИВ) – „че”
 - (3) *pros* или *eis* (АРТИКУЛАРЕН АКУЗАТИВЕН ИНФИНИТИВ) – „че”
- b. Резултат (има близка връзка между граматичните форми за цел и за резултат)
 - (1) *hōste* (най-често ИНФИНИТИВ) – „така че”
 - (2) *hiva* (КОНЮНКТИВ) – „за да”
 - (3) *ara* – „така че”
- c. Причина
 - (1) *gar* (причина/следствие или довод/заключение) – „за”, „затова”
 - (2) *dioti, hotiy* – „защото”
 - (3) *epēi, epeidē, hōs* – „след като”
 - (4) *dia* – „защото”
- d. Дедуктивни
 - (1) *ara, poinun, hōste* – „затова”
 - (2) *dio* (най-силен дедуктивен КОНЮНКТИВ) – „заради което”, „където”, „затова”
 - (3) *oun* – „затова”, „така”, „тогава”, „следователно”
 - (4) *toinouin* – „затова”
- e. Противопоставящи или контрастни
 - (1) *alla* (силно ПРОТИВОПОСТАВЯНЕ) – „но”, „освен”
 - (2) *de* – „но”, „обаче”, „още”, „от друга страна”
 - (3) *kai* – „но”
 - (4) *mentoi, oun* – „обаче”
 - (5) *plēn* – „въпреки това” (предимно в Лука)
 - (6) *oun* – „обаче”
- f. Сравнение
 - (1) *hōs, kathōs* (въвеждат СРАВНИТЕЛНИ ИЗРЕЧЕНИЯ)
 - (2) *kata* (заедно с *katho, kathoti, kathōsper, kathaper*)
 - (3) *hosos* (на еврейски език)
 - (4) *ē* – „отколкото”
- g. За продължителност или серия
 - (1) *de* – „, „сега”
 - (2) *kai* – „и”
 - (3) *tei* – „и”
 - (4) *hina, oun* – „че”
 - (5) *oun* – „както и” (в Йоан)

3. Емфатична употреба

- a. *alla* – „сигурно”, „да”, „всъщност”
- b. *ara* – „наистина”, „определено”, „истински”
- c. *gar* – „но наистина”, „определено”, „всъщност”
- d. *de* – „всъщност”
- e. *ean* – „дори”
- f. *kai* – „дори”, „всъщност”, „наистина”
- g. *mentoi* – „всъщност”
- h. *oun* – „наистина”, „задължително”

VII. УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ

- A. УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ е такова, което съдържа едно или повече условни подчинени клаузи. Тази граматична структура помага на тълкуването, понеже предлага условията, причините и

доводите защо се случва или не се случва действието на основния ГЛАГОЛ. Съществуват четири типа УСЛОВНИ ИЗРЕЧЕНИЯ. Те са в целия спектър от това, което авторът счита за вярно за целите на посланието си до това, което остава само в сферата на пожеланието.

- V. УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ПЪРВИ КЛАС изразява действие или състояние, което авторът счита за вярно за целите на текста, дори и да е въведено с „ако”. В определен контекст то може да се преведе с „понеже” (вж. Мат. 4:3; Римл. 8:31). Това обаче не означава, че всички изречения от ПЪРВИ КЛАС отразяват реалността. Често те се използват, за да докажат нещо в спор или да подчертаят нечия грешка (вж. Мат. 12:27).
- C. УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ВТОРИ КЛАС често се нарича „противоположно на фактите”. То изразява нещо, което не е вярно, с цел да докаже някаква мисъл. Например:
 - 1. „Този човек, ако беше пророк, щеше да познае коя и каква е жената, която се допира до Него” (Лука 7:39).
 - 2. „Ако вярвахте на Мойсей, щяхте да повярвате и на Мен” (Йоан 5:46).
 - 3. „Ако бях още угаждал на хора, нямаше да съм служител на Христос” (Гал. 1:10).
- D. ТРЕТИ КЛАС предава възможно бъдещо действие. Често се изяснява вероятността на подобно действие. Обикновено се предполага някаква степен на евентуалност. Действието на главния ГЛАГОЛ зависи от действието на изречението с „ако”. Примери можем да видим в I Йоан: 1:6-10; 2:4,6,9,15,20,21,24,29; 3:21; 4:20; 5:14,16.
- E. ЧЕТВЪРТИ КЛАС е най-далече от вероятността. Той се среща рядко в Новия Завет. Всъщност нямаме пълно УСЛОВНО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ЧЕТВЪРТИ КЛАС, в което и двете части на условието да отговарят на дефиницията. Пример за частичен ЧЕТВЪРТИ КЛАС се среща в първото изречение на I Петър 3:14. Друг такъв пример е второто изречение на Деяния 8:31.

VIII. ЗАБРАНА

- A. ПРЕЗЕНТ ИМПЕРАТИВ с ЧАСТИЦАТА *МЕ* често (но не винаги) изразява спирането на вече протичащо действие. Ето някои примери: „спрете да трупате богатства на земята...” (Мат. 6:19); „спрете да се притеснявате за живота си...” (Мат. 6:25); „спрете да отдавате на греха части от тялото си като инструменти за грехове...” (Римл. 6:13); „трябва да спрете да обиждате Божия Свети Дух...” (Ефес. 4:30); „спрете да се опивате с вино...” (5:18).
- B. АОРИСТ КОНЮНКТИВ с ЧАСТИЦАТА *МЕ* предава идеята „дори не започвайте да вършите определено действие”. Ето някои примери: „Дори не си мислете, че...” (Мат. 5:17); „не започвайте да се притеснявате...” (Мат. 6:31); „недейте никога да се срамувате...” (II Тим. 1:8).
- C. ДВОЙНИЯТ НЕГАТИВ с НАКЛОНЕНИЕ КОНЮНКТИВ е изключително емфатично отрицание. „Никога, не, никога” или „при никакви обстоятелства”. Някои примери: „той никога, не, никога няма да изпита смърт” (Йоан 8:51); „Аз никога, не, никога...” (I Кор. 8:13).

IX. ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН

- A. В койне ПЪЛНИЯТ ЧЛЕН се използва по начин, подобен на английския. Основната му функция е да посочи, да прикове вниманието към дума, име или фраза. Различните автори в Новия Завет го употребяват по различен начин. ПЪЛНИЯТ ЧЛЕН може да функционира също и:
 - 1. като контрастиращо средство, като показателно МЕСТОИМЕННИЕ;
 - 2. като знак за предварително въведен ПОДЛОГ или личност;

3. като начин да се посочи подлога в изречението със свързан ГЛАГОЛ. Примери: „Бог е Дух”, Йоан 4:24; „Бог е светлина”, I Йоан 1:5; „Бог е любов”, I Йоан 4:8,16.

В. В *койне* няма НЕПЪЛЕН ЧЛЕН. Липсата на пълен член може да означава:

1. фокус върху характеристиките или качествата на нещо;
2. фокус върху категорията на нещо.

С. Новозаветните автори използват ОПРЕДЕЛИТЕЛНИЯ ЧЛЕН по разнообразни начини.

Х. ИЗРАЗЯВАНЕ НА АКЦЕНТ В ГРЪЦКИЯ НОВ ЗАВЕТ Т

А. Техниките за изразяване на ударение са различни за различните автори в Новия Завет. Най-постоянните и формални автори са Лука и авторът на Евреи.

В. По-рано казахме, че АОРИСТ АКТИВ ИНДИКАТИВ е стандартният и немаркиран начин за изразяване на определено ударение, а всички други времена, залози и наклонения имат значение за тълкуването. Това не означава, че АОРИСТ АКТИВ ИНДИКАТИВ не се използва често в значим граматичен смисъл. Пример за това е Римляни 6:10 (два пъти).

С. Словоред в *койне*

1. *Койне* е падежен език, който не зависи от подредбата на думите, както е например в английския. Затова авторът може да разнообразява нормалния и очакван словоред, за да покаже:
 - a. какво конкретно иска да покаже на читателя;
 - b. мисъл, която да бъде изненадваща за читателя;
 - c. най-възбуждащите неща в мисълта си.
2. Нормалният словоред в гръцкия език не е все още дефиниран. Предполага се обаче, че той е:
 - a. за връзки ГЛАГОЛИ
 - (1) ГЛАГОЛ
 - (2) ПОДЛОГ
 - (3) ДОПЪЛНЕНИЕ
 - b. за транзитивни ГЛАГОЛИ
 - (1) ГЛАГОЛ
 - (2) ПОДЛОГ
 - (3) ДОПЪЛНЕНИЕ
 - (4) НЕПРЯКО ДОПЪЛНЕНИЕ
 - (5) ПРЕДЛОЖНА ФРАЗА
 - c. за именни фрази
 - (1) СЪЩЕСТВИТЕЛНО
 - (2) МОДИФИКАТОР
 - (3) ПРЕДЛОЖНА ФРАЗА
3. Словоредът може да има изключително важно значение за екзегетиката. Примери:
 - a. „дясна ръка дадох на мен и на Варнава на общение” (Гал. 2:9). Фразата „дясна ръка на общение” е разделена и изтеглена в началото, за да се покаже значението ѝ.
 - b. „с Христос” (Гал. 2:20) е в началото. Смъртта Му е най-важното.
 - c. „малко по малко и по много различни начини” (Евр. 1:1) стои на първо място. Контрастът е върху начина на изявяване на Бога, а не върху факта на откровението.

Д. Обикновено се изразява някаква степен на ударение чрез:

1. Повтаряне на СЪЩЕСТВИТЕЛНОТО, което вече се вижда в склонението на ГЛАГОЛА. Пример: „Самият аз ще бъда с вас...” (Мат. 28:20).
 2. Липсата на очакван СЪЮЗ или друга връзка между думите, фразите, клаузите и изреченията. Това се нарича *asyndeton* („не свързан”). Очаква се да има някаква връзка и липсата ѝ привлича вниманието. Примери:
 - a. Блаженствата, Матей 5:3 и сл. (всичко се подчертава)
 - b. Йоан 14:1 (нова тема)
 - c. Римляни 9:1 (нов раздел)
 - d. II Коринтяни 12:20 (подчертава се целият списък)
 3. Повторението на думи или фрази в даден контекст. Примери: „за похвала на славата” (Ефес. 1:6, 12 и 14). Тази фраза се използва, за да се изяви делото на всяка Личност в Троицата.
 4. Употребата на идиом или игра на думи (звукове) между термините
 - a. евфемизми – заместващи думи за теми-табу, както „заспиване” за „смърт” (Йоан 11:11-14) или „крака” за „мъжки полови органи” (Рут 3:7-8; I Царе 24:3).
 - b. заобиколни термини – заместващи думи за Божието име, като „небесното царство” (Мат. 3:21) или „глас от небето” (Мат. 3:17).
 - c. СРАВНЕНИЯ И ПРЕНОСНИ ИЗРАЗИ
 - (1) невъзможни преувеличения (Мат. 3:9; 5:29-30; 19:24).
 - (2) леки преувеличения (Мат. 3:5; Деян. 2:36).
 - (3) персонафикации (I Кор. 15:55).
 - (4) ирония (Гал. 5:12)
 - (5) поетични пасажки (Фил. 2:6-11).
 - (6) игра на звукове между думите
 - (a) „църква”
 - (i) „църква” (Ефес. 3:21)
 - (ii) „призвание” (Ефес. 4:1,4)
 - (iii) „призвани” (Ефес. 4:1,4)
 - (b) „свободни”
 - (i) „свободна жена” (Гал. 4:31)
 - (ii) „свобода” (Гал. 5:1)
 - (iii) „свободни” (Гал. 5:1)
 - d. идиоми – културно обособен език:
 - (1) Такъв е фигуративната употреба на „храна” (Йоан 4:31-34).
 - (2) Такъв е фигуративната употреба на „Храм” (Йоан 2:19; Мат. 26:61).
 - (3) Такъв е еврейският идиом за милост, „омраза” (Битие 29:31; Втор. 21:15; Лука 14:36; Йоан 12:25; Римл. 9:13).
 - (4) „Всички” или „мнозина”. Сравнете Исаия 53:6 („всички”) с 53:11 и 12 („много”). Термините са синонимни в Римляни 5:18 и 19.
 5. Употребата на пълна лингвистична фраза, вместо една дума. Пример: „Господ Исус Христос”.
 6. Специалната употреба на *autos*
 - a. когато е с ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН (атрибутивна позиция), се превежда „същият”.
 - b. когато е без ОПРЕДЕЛИТЕЛЕН ЧЛЕН (предикативна позиция), се превежда като ИНТЕНЗИВНО РЕФЛЕКТИВНО МЕСТОИМЕННИЕ – „той самият”.
- Е. Ако изследвате Библията и не познавате гръцки език, можете да определите ударението по няколко начина:
1. С аналитичен лексикон и двуезичен библейски текст.
 2. Сравнение на английските преводи, особено ако предават различни теории. Пример: сравнение на преводите „дума по дума” (KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV, NRSV) с

„динамичен еквивалент” (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). Можете да ползвате също и *The Bible in Twenty-Six Translations* от Baker.

3. С *The Emphasized Bible* от Joseph Bryant Rotherham (Kregel, 1994).

4. Чрез съвсем буквален превод

a. *The American Standard Version* от 1901

b. *Young's Literal Translation of the Bible* от Robert Young (Guardian Press, 1976).

Изследването на граматиката е тежка задача, но е необходима за правилното тълкуване. Тези кратки дефиниции, бележки и примери целят да насърчат онези, които не говорят гръцки, като им дадат възможност да използват граматическите бележки, предложени в този коментар. Разбира се, това са твърде опростени дефиниции. Не можем да ги използваме като краен авторитет, а само като помагало за по-доброто разбиране на синтаксиса на Новия Завет. Надявам се те да бъдат полезни и на всички, които искат да разберат и други технически пособия върху новозаветния текст.

Необходимо е да можем да проверяваме тълкуванията си чрез информацията, която намираме в текста на Библията. Граматиката е една изключително важна наука в тази насока. Други възможни посоки за изследване са конструиране на историческия контекст, разглеждане на литературния контекст, употребата на думите и сравнението с паралелни пасажи.

ВТОРО ПРИЛОЖЕНИЕ

ТЕКСТ КРИТИКА

Целта на това приложение е да поясним текстуалните бележки в този коментар:

- I. Текстуални източници на английските преводи на Библията
 - A. За Стария Завет
 - B. За Новия Завет
- II. Кратко пояснение на проблемите и теориите на тексткритиката
- III. Предложения за допълнителен прочит

I. Текстуални източници на английските преводи на Библията

A. За Стария Завет

1. Масоретски текст (MT). Еврейският текст със съгласни знаци, установен от Равин Акива през края на I век сл. Хр. Маркерите за гласни звуци, ударенията, бележките в полето, пунктуацията и всички останали необходими знаци са били добавени през VI век сл. Хр. и са довършени чак през IX век сл. Хр. Цялата тази дейност се извършва от Школата на масоретите. Те са използвали текстуална форма, същата като тази в Мишна, Талмуда, Таргумите, Пешита и Вулгатата.
2. Септуагинтата (LXX). Според традицията LXX е изготвена от 70 юдейски книжници за период от седемдесет дена в Александрийската библиотека под спонсорството на цар Птолемей II (285-246 г. пр. Хр.). Преводът бил поръчан от юдейски водач, живеещ в Александрия по това време. Тази история се разказва в „Посланието на Аристей”. В много от случаите LXX се базира на различна текстуална традиция от използваната от Равин Акива (MT).
3. Ръкописите от Мъртво море (DSS). Тези текстове са писани през Римския период (ок. 200 г. пр. Хр. до 70 г. сл. Хр.) от група юдейски сепаратисти, познати като „есеите”. Всички еврейски манускрипти, открити в различни пещери из района на Мъртво море са основани на текстуална традиция, която се различава и от MT, и от LXX.
4. Ето някои конкретни примери как съпоставянето на тези текстове помага на преводачите да разбират Стария Завет.
 - a. LXX помага за тълкуването на MT.
 - (1) Исая 52:14 (LXX): „Мнозина се чудеха на него.”
 - (2) Исая 52:14 (MT): „Мнозина се чудеха на теб.”
 - (3) в 15 ст. се потвърждава местоимението от LXX:
 - (а) LXX: „много народи му се удивяват”
 - (б) MT: „той поръсва много народи”
 - b. DSS помага за разбирането на MT.
 - (1) Исая 21:8 (DSS): „Гледачът извика: На стража стоя”
 - (2) Исая 21:8 (MT): „И извиках лъв! Господи, винаги стоя на стражевата кула денем”
 - в. LXX и DSS помагат за изясняване на Исая 53:11.
 - (1) LXX и DSS: „след тежкия труд на душата му той ще види светлина и ще се удовлетвори”
 - (2) MT: „той ще види... от тежкия труд на душата си и ще се удовлетвори”

B. За Новия Завет

1. Над 5300 ръкописа на всички части на гръцкия НЗ са налични. Около 85 са записани на папируси, а 268 са манускрипти изцяло с главни букви (*унциали*). Гръцките манускрипти в писмена форма наброяват около 2700. Разполагаме също така с 2100 копия на списъци с библейски пасажи, използвани за литургични цели.

2. Около 85 гръцки манускрипти, съдържащи части от Новия Завет на папируси, се пазят в различни музеи. Някои от тях са датирани до II век сл. Хр., но повечето са от третото и четвъртото столетие. Нито един от тези ръкописи не съдържа целия НЗ. Фактът, че тези копия са най-древните, не гарантира, че ще имат най-малко разночетения. Много от наличните документи са били преписвани набързо за местна употреба, невинаги с достатъчно грижа и прецизност. Това е причината да имат различни вариации.
3. *Codex Sinaiticus*, познат с еврейската буква **א** (*aleph*) или (01), е открит в манастира „Св. Катерина” на връх Синай от Тишендорф. Той е датиран до около IV век сл. Хр. и съдържа както LXX на СЗ, така и гръцкия НЗ. Този текст е от „Александрийски” тип.
4. *Codex Alexandrinus*, познат като „А” или (02), е гръцки манускрипт от V век сл. Хр., открит в египетския град Александрия.
5. *Codex Vaticanus*, познат като „В” или (03), е открит във Ватиканската библиотека в Рим и датира от средата на IV век сл. Хр. Той съдържа както LXX, така и гръцкия НЗ и е от „Александрийски” тип.
6. *Codex Ephraemi*, познат като „С” или (04), е гръцки манускрипт от V век сл. Хр., частично унищожен.
7. *Codex Bezae*, познат като „D” или (05), е гръцки ръкопис от V или VI век сл. Хр. Той е основният представител на т.нар. „Западен” тип текст. Съдържа множество добавки и е бил основната за изготвянето на превода KJV.
8. Новозаветните манускрипти могат да се групират в три или четири семейства, които споделят определени общи черти.
 - a. *Александрийски текстове* от Египет
 - (1) P⁷⁵, P⁶⁶ (ок. 200 г. сл. Хр.), с четирите евангелия
 - (2) P⁴⁶ (ок. 225 г. сл. Хр.), с посланията на Павел
 - (3) P⁷² (ок. 225-250 г. сл. Хр.), с посланията на Петър и Юда
 - (4) *Codex B*, наричан *Vaticanus* (ок. 325 г. сл. Хр.), включващ целия СЗ и НЗ
 - (5) Ориген цитира от Александрийските текстове
 - (6) други манускрипти от този тип са: **א**, С, L, W, 33
 - b. *Западни текстове* от Северна Африка
 - (1) цитати от северноафриканските църковни отци Тертулиан, Киприан и от старолатинския превод
 - (2) цитати от Иринеи Лионски
 - (3) цитати от Тациан и старосирийския превод
 - (4) *Codex D* „*Bezae*” следва Западните текстове
 - c. *Византийски източни текстове* от Константинопол
 - (1) този тип текстове е наличен в над 80% от всички налични 5300 манускрипти
 - (2) цитирани от Антиох Сирийски, Кападокийските отци, Йоан Златоуст и Теродорит
 - (3) *Codex A*, само в евангелията
 - (4) *Codex E* (VIII век сл. Хр.) за целия НЗ
 - d. *Цезарийски текстове* от Палестина
 - (1) виждат се предимно в Марк
 - (2) някои свидетели за тях са P⁴⁵ и W

II. Проблеми и теории на тексткритиката

A. Как се появяват разночетенията

1. по невнимание и случайност (в огромния брой случаи)
 - a. при недовиждане при ръчно преписване, когато има две сходни думи и окото несъзнателно прескача на втората, изпускайки текста между тях (*хомойотелевтон*)
 - (1) недовиждане при изпускане на двойна буква в дадена дума или фраза (*халпография*)
 - (2) несъзнателно повтаряне на израз или ред от гръцкия текст (*дитография*)

- b. при недочуване при диктовка, когато се появява погрешно изписване (*итацизъм*); често води до изписване на друга, сходна дума на гръцки език.
 - c. най-ранните гръцки текстове не са имали разделение по глави и стихове; не е имало почти никаква пунктуация; не е имало дори разстояние между отделните думи, при което е възможно да настъпи неправилно разделяне на думата, формирайки нови думи.
2. преднамерени промени
- a. промени за подобряване на граматическата форма на текста
 - b. промени за съгласуване с други библ. пасаж (*хармонизиране на паралелни текстове*)
 - c. промени за съчетаване на два или повече вариантни прочита в един дълъг съчетан пасаж (*конфлация*)
 - d. промени за коригиране на забелязан проблем в текста (вж. I Кор. 11:27 и I Йоан 5:7-8)
 - e. допълнителна информация относно историческата обстановка или правилната интерпретация на текста се поставя в полето от някой книжник, а с течение на времето други преписвачи я вмъкват в самия текст (вж. Йоан 5:4)
- В. Основни принципи на текстуалния критицизъм (логически насоки, определящи оригиналното значение на даден текст, когато има наличие на разночетения)
1. Най-тромавият или граматически необичаен текст обикновено е оригиналният.
 2. Най-краткият текст обикновено е оригиналният.
 3. Най-старият текст получава повече тежест поради историческата му близост с оригинала. Всичко друго се третира равнопоставено.
 4. Географски разнообразните ръкописи обикновено имат оригинална тежест.
 5. Доктринално по-слабите текстове, особено онези, които са свързани с по-основни богословски дискусии от периода на манускриптните разночетения (като стиха за Троицата в I Йоан 5:7-8), би трябвало да се предпочитат.
 6. Текстът, който най-добре обяснява произхода на другите варианти.
 7. Ето два цитата, които показват баланса между многобройните обезпокоителни варианти:
 - a. Дж. Х. Грийнлий:

„Нито една християнска доктрина не зависи от дискутируем текст. Всеки изследовател на Новия Завет трябва да се пази от стремежа даден текст да бъде по-ортодоксален или по-силен доктринално от боговдъхновения оригинален пасаж” (J. Harold Greenlee, *Introduction to New Testament Textual Criticism*, стр. 68).
 - b. У. А. Крисуел казва в интервю за в. „Бирмингам нюз”:

„Не можем да наречем *вдъхновена* всяка една дума в Библията – особено когато иде реч за думи, претърпели множество преводи през вековете. Вярвам в текстуалния критицизъм. В този смисъл, според мен, последната половина от Марк 16 гл. си е чиста проба ерес. Този текст не е боговдъхновен, а си е направо измислен... Когато съпоставите тези манускрипти с оригиналните, ще видите, че първоначалният вариант на Евангелието според Марк е бил оставен недовършен. Някой впоследствие е добавил този текст.”

Малко по-нататък в интервюто Крисуел заявява, че подобна „интерполация” се вижда и в Йоан 5 гл., където е случката с Исус пред къпалнята Витезда. Освен това той съпоставя двата различаващи се разказа за самоубийството на Юда (вж. Матей 27 гл. и Деяния 1 гл.) така:

„Това е просто различна гледна точка на самоубийството. Ако тези текстове са в Библията, за тях ще има някакво обяснение. А и двата разказа за самоубийството на Юда са си библейски текстове... Текстуалният критицизъм сам по себе си е чудесна наука. Той не е нито ефимерен, нито безочлив, а по-скоро е динамично и основополагащо начинание...” (W. A. Criswell в интервю пред Greg Garrison за в. *The Birmingham News*).

III. Манускриптни разночетения – за допълнителен прочит

1. *Biblical Criticism: Historical, Literary u Textual*, by R. ;H. Harrison;

2. *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption u Restoration* by Bruce M. Metzger;
3. *Introduction to New Testament Textual Criticism*, by J. H Greenlee.

ТРЕТО ПРИЛОЖЕНИЕ

РЕЧНИК

Абзац. Основната интерпретативна единица в прозата. Съдържа централна мисъл и нейното разгръщане. Ако се задържа в основните му граници, няма да се задълбочаваме в незначителни неща, а ще схванем мисълта на автора.

Адопцианство. Един от ранните възгледи за отношението между Исус и Бога. Твърди, че Исус е бил обикновено човешко същество във всяко отношение, но е бил „осиновен” по специален начин от Бога при своето кръщение (вж. Матей 3:17; Марк 1:11) или при своето възкресение (вж. Римл. 1:4). Той е водел толкова примерен живот, че в даден миг (при Кръщението или Възкресението) Бог го е осиновил като свой „Син” (вж. Римл. 1:4; Фил. 2:9). Този възглед се е приемал в някои малки кръгове сред ранната църква. Вместо Бог да стане човек (при Въплъщението), нещата са обърнати обратно и човек е станал Бог!

Трудно е да се вербализира как точно Божият Син Исус, бидейки предвечно Божество, ще бъде възнаграден заради примерния си живот. Ако действително Той е бил Бог от предвечността, тогава как може да бъде възнаграждаван? Ако е имал предсъществуваща божествена слава, как изобщо може да получи допълнителни почести? Въпреки че на нас ни е трудно да го проумеем, по някакъв начин Бог Отец действително отдава слава на Исус в специален смисъл на думата заради съвършеното изпълнение на волята Му.

Айзегеза. Антоним на „екзегеза” (вж. по-долу). Ако екзегетическият подход „изхожда” от намерението на автора, айзегетическият по-скоро му „привнася” чужда и външна идея.

Александрийска школа. Този метод на библейска интерпретация е бил разработен в Александрия около II век сл. Хр. Той се позовава на основните интерпретативни подходи на Филон Александрийски, който е бил един от последователите на Платон. Често се нарича „алегоричен метод”. Задържа се стабилно в църквата чак до епохата на Реформацията. Сред най-отявлените му поддръжници са Ориген и Августин Блажени (вж. Moises Silva, *Has The Church Misread The Bible?*, Academic, 1987).

Александринус. Библейски манускрипт от V век сл. Хр. от Александрия, съдържащ Стария Завет, апокрифите и по-голямата част от Новия Завет. Това е един от основните свидетели на целия гръцки Нов Завет (с изключение на някои части от Матей, Йоан и II Коринтяни). Когато *Alexandrinus* (познат като „А”) и *Vaticanus* (познат като „В”) се съгласят върху даден текст, сред повечето изследователи съществува становището, че този текст следва да се третира като доказано автентичен.

Алегория. Вид библейска интерпретация, възникнала най-напред в средите на александрийския юдаизъм. Основният ѝ стремеж е да направи Писанието актуално в културата и средата на читателя, пренебрегвайки историческата ѝ обстановка и/или литературния ѝ контекст. Подходът търси скрити или духовни значения зад всеки един библейски пасаж. Трябва да признаем, че самият Исус (в Мат. 13 гл.), както и ап. Павел (в Галатяни 4 гл.) също прибегват до алегии, за да изяснят дадена истина. Това обаче става под формата на типология, а не на строга алегория.

Аналитичен лексикон. Вид изследователски инструмент, който осигурява възможност всяка една гръцка форма да бъде идентифицирана в Новия Завет. Представлява компилация по азбучен ред (според гръцката азбука) на форми и основни дефиниции. В съчетание с интерлениарен превод на Новия Завет лексиконът дава възможност и на читатели, които не са гърци по произход, да могат да анализират граматическите и синтактичските форми на новозаветния език.

Аналогия на Писанието. Фраза, с която се описва възгледът, че Библията е боговдъхновена и следователно не съдържа никакви вътрешни противоречия. Именно това аксиоматично предположение лежи в основата на традицията едни библейски текстове да се тълкуват с помощта на други.

Антропоморфизъм. Означава „да имаш черти, които се свързват с човешки същества”. Терминът се използва, за да даде обяснение на религиозните изрази, с които описваме характера на Бога. В корена на думата са гръцките понятия за „човек” и „форма”. С помощта на този подход ние описваме Бога така, сякаш Той е човешко същество – с физически, социологически и психологически понятия, които описват хората (вж. Битие 3:8; III Царе 22:19-23). Разбира се, този подход е само аналогия. Прибягваме до него, понеже като хора не разполагаме с други категории и инструменти за изразност. Следователно нашето познание за Бога, колкото и да е истинно, в същността си е ограничено.

Антиохийска школа. Традиция за библейска интерпретация, разработена в Антиохия Сирийска през III век сл. Хр. като реакция срещу алегорическия подход на Александрийската школа. Основният стремеж на тази традиция е да насочва вниманието си върху историческото значение на библейските текстове. Школата тълкува Библията като нормална човешка литература. Включва се в известния дебат дали Христос е имал две природи (т.нар. *несторианство*) или една природа (напълно човек и напълно Бог). Римската църква заклемява подхода на Антиохийските богослови като еретичен и школата се налага да премести седалището си в Персия, където влиянието ѝ намалява значително. Основните ѝ херменевтични принципи по-късно залягат в основата на интерпретативния подход на класическите протестантски реформатори (като Лутер и Калвин).

Антитеза. Описателен термин, с който се разглежда взаимоотношението между редовете в еврейската поезия. Обозначава съседни строфи, които имат противоположно значение (вж. Пр. 10:1, 15:1).

Апокалиптична литература. Преобладаващо, ако не и изключително само, юдейски жанр литература. Представлява криптически стил на писане, който предупреждава за предстоящи време на нашествие и окупация на юдеите от чужди сили. Допуска, че личностният, изкупителен Бог създава и контролира всички световни събития и че Израил представлява специален интерес в очите Му. Апокалиптичната литература обещава, че накрая с помощта на Бога юдеите ще пожънат окончателна победа и триумф.

Жанрът е изключително символичен и образен, изпълнен с множество криптични изрази. Често представя дадена истина с помощта на цветове, цифри, видения, сънища, ангелски послания, тайни думи и остър дуализъм между добро и зло.

Примери за този стил писане са: (1) в Стария Завет – пр. Езекил (36-48 гл.); Данаил (7-12 гл.); Захария; в Новия Завет – Матей 24 гл.; Марк 13 гл., II Солунци и книгата Откровение на Йоан.

Апологет (апологетика). Съществително от гръцкия корен със значение на „правна защита”. Апологетиката е специфична дисциплина в богословието, която се стреми да предоставя свидетелства и рационални аргументи в подкрепа на християнската вяра.

A priori. В общи линии синоним на думата „предразсъдък”. Обозначава мислене, основаващо се на предварително възприети дефиниции, принципи или позиции, които се приемат за истинни. С други думи, *априори* е онова, което приемаме, без да го подлагаме на проверка или анализ.

Арианство. Арий е бил презвитер на църквата в Александрия през III-IV век сл. Хр. Според неговите твърдения Исус бил предсъществуващ, но не божествен (т.е. нямал същата природа като Бог Отец). Вероятно тезата му се е граждала на текст като Притчи 8:22-31. Арий бил предизвикан от александрийския епископ, който през 318 г. започнал дебат, продължил дълги десетилетия.

Арианството се превърнало в официално верую на Източната църква. По време на Никейския събор от 325 г. Арий бил осъден като еретик, а Исусовата божественост и равенство с Бог Отец били утвърдени.

Аристотел. Един от философите на древна Гърция, последовател на Платон и учител на Александър Велики. Неговото влияние до ден днешен се забелязва в множество сфери на съвременната наука. Причината е, че Аристотел поставя силно ударение на знанието, което се постига посредством наблюдение и класифициране. Именно това е един от белезите на съвременния научен подход.

Автографи. Име, дадено на оригиналните библейски писания. Първите писмени ръкописи на библейските текстове са изгубени в историята. Днес разполагаме единствено с преписи от преписи. Такъв е източникът на много от текстуалните варианти на еврейските и гръцките манускрипти и древни версии.

Библейски авторитет. Това понятие се използва в много специфичен смисъл. Според него ние можем да разберем какво е казал първоначалният автор на своите съвременници и също така да приложим тази истина към нашето ежедневие. Да говорим с библейски авторитет означава, че сме приели Библията като единствено и висше напътствие в онова, което казваме. В светлината на множеството съвременни погрешни интерпретации обаче аз ограничавам това понятие единствено до онази интерпретация на Библията, която отговаря на изискванията на историко-граматическия метод.

Bezae. Гръцки и латински манускрипт от VI век сл. Хр. Обозначен е с буквата „D”. Съдържа евангелията и Деяния на апостолите, както и някои от общите послания. Характеризира се с многобройни добавки от различни книжници. Формира основата на *Textus Receptus* – основният гръцки манускрипт, който стои зад традицията на преводи като KJV.

Боговдъхновение. Доктрината, че Бог е говорил на човечеството с помощта на ръководство над множество библейски автори, които прецизно и ясно са записвали Неговото откровение. Пълното понятие обикновено се изразява с три пояснения: (1) *откровение* – че Бог се е намесвал в историята на човека; (2) *боговдъхновение* – че Бог е разкривал правилната интерпретация на действията си и значението им пред определени подбрани от Него хора, за да я запишат за останалите хора; и (3) *просветление* – че Бог е предоставил Своя Дух на хората, за да им помогне да разберат Неговото себеразкриване.

Буквален. Фокусиран върху текста и историчността метод за херменевтика от Антиохия Сирийска. При него интерпретацията включва нормалното и очевидното значение на човешкия език, макар че се допуска и известно присъствие на фигуративна реч.

Ватиканус. Гръцкият манускрипт от IV век сл. Хр. Открит е в библиотеката на Ватикана. Първоначално съдържал Стария Завет, апокрифите и Новия Завет. Някои части от него обаче били изгубени (Битие, Псалми, Евреи, пастирските послания, Филимон и Откровение). Много полезен ръкопис за определянето на оригиналния словоред на автографите. Обозначен е с главна латинска буква „B”.

Висш критицизъм. Процедура за интерпретация на библейски текстове, която се фокусира върху историческата обстановка и литературната структура на съответната библейска книга.

Вулгата. Името на латинския превод на Библията от Йерноним Блажени. Става основа на т.нар. „основен” или „общ” превод на Римокатолическата църква. Направен е след 380 г. сл. Хр.

Гностицизъм. Повечето ни известни познания за тази ерес идват от гностически писания от II век сл. Хр. Идеите на движението обаче се появяват още през I век.

Ето някои от по-известните твърдения на валентианския и церинтианския гностицизъм от II век: (1) материята и духът са еднакво вечно съществуващи (т.нар. „онтологически дуализъм“). Материята е зло, а духът е добро. Бог е дух и затова не може пряко да се включва в формирането на злата материя. (2) Съществуват еманации (*еони* или ангелски нива) между Бога и материята. Най-ниското от тези нива е бил старозаветният *YHWH*, който е формирал тази вселена (*космоса*). (3) Исус е бил еманация като *YHWH*, но от по-високо равнище, по-близо до истинския Бог. Някои гностици дори поставят Исус на най-високото ниво преди Бога, но определено не е Бог, нито пък е въплъщение на Бога (вж. Йоан 1:14). След като материята е зло, няма как Исус да е имал тяло на човек и същевременно да е имал божественост. Следователно е бил духовен фантом (вж. I Йоан 1:1-3; 4:1-6). (4) Спасението се постига посредством вяра в Исус плю с определено тайно познание, което е известно на малцина специални хора. Това познание (вид *пароли*) е било необходимо, за да може човек да премине през небесните сфери. За достигане на Бога е бил нужен и определен юдейски легализъм.

Гностическите лъжеучители защитавали две противоположни нравствени системи. (А) Според някои сегашният ни начин на живот няма никаква връзка със спасението. Те смятат, че спасението и духовността са капсулирани в тайно знание (*пароли*), което дава достъп до Бога през ангелските сфери (*еони*). (Б) Според други сегашният живот има ключово отношение към спасението. Те поставят ударение на аскетичния начин на живот като свидетелство за наличие на истинска духовност.

Двусмислие. Като термин тази дума касае объркването, което възниква, когато даден писмен документ може да има повече от едно значение или когато в него се казват две или повече неща едновременно. Възможно е Йоан да е прибягвал целенасочено към подобна методика (т.нар. *double entendres*).

Дедуктивен метод. Метод за логическо разсъждение, който изхожда от общите принципи и преминава към конкретните приложения посредством обмисляне. Противоположен е на индуктивното разсъждение, при което научният метод преминава от наблюдение на специфична конкретика към общи заключения (или теории).

Диалектичен метод. Метод на логическо разсъждение, при който някакво противоречиво или парадоксално твърдение се поддържа в напрежение, за да се открие единен отговор, който включва и двете страни на парадокса. Много библейски доктрини имат две части: предопределение срещу свободна воля; сигурност срещу устояване; вяра срещу дела; решение срещу ученичество; християнска свобода срещу християнска отговорност.

Диаспора. Технически гръцки термин, използван от палестинските юдеи, за да описват другите юдеи, които живеят отвъд географските граници на Обещаната земя.

Динамичен еквивалент. Теория за интерпретация на Библията. Библейският превод може да се разглежда или като (а) континуум от съответствия „дума към дума“, при което конкретна съвременна дума трябва да се предоставя съответно за всяка еврейска или гръцка дума; или като (б) „перифраза“, при която само мисълта се превежда, без да се придържахме твърде близо до оригиналните думи и изрази. По средата между тези две теории се намира (в) „динамичният еквивалент“, който се опитва да възприема оригиналния текст сериозно, но да го превежда с помощта на съвременни граматически форми и идиоми. Истински добро разграничение между тези различни подходи можем да намерим в следните пособия: Fee and Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth*, стр. 35; Robert Bratcher, *Introduction to the TEV*.

Доказателствен прочит. Практиката да се интерпретира Писанието чрез цитиране на стихове, без да се обръща внимание на непосредствения или на общия контекст в съответната литературна

единица. Този подход изважда стиховете от намерението на оригиналния автор и обикновено включва опит да се докаже някакво лично становище с позоваване на авторитета на Библията.

Екзегеза. Технически термин за тълкуването на конкретен пасаж. Означава „извеждане“ (от текста). Целта е да разберем намерението на оригиналния автор в светлината на историческата обстановка, на литературния контекст, на синтаксиса и на съвременното лексикално значение.

Еклектичен. Понятие във връзка с текстуалния критицизъм. Отнася се за практиката да се избира между различните гръцки манускрипти, за да се достигне до текст, който би трябвало да е възможно най-близо до оригиналните автографи. Отхвърля възгледа, че някое от гръцките семейства манускрипти е оригиналното.

Естествено откровение. Категория на Божието себеразкриване пред хората. Включва естествения ред на нещата (Римл. 1:19-20) и моралната съвест у човека (Римл. 2:14-15). За него се говори в Псалом 19:1-6 и Римляни 1-2 гл. Различава се от *специалното откровение*, което е Божият конкретен начин да разкрие себе си чрез Библията и най-вече чрез личността на Исус от Назарет.

Тази богословска категория получава допълнителен акцент от движението на онези християни, които поддържат теорията за „старата земя“ (вж. например съчиненията на Хю Рос). Те използват естественото (или „общото“) откровение, за да посочат, че всяка истина на тази земя е Божия истина. Природата е отворена врата към знанието за Бога. Нейното послание се различава от това на специалното откровение (Библията). Тя дава на съвременната наука свободата да изследва природния ред на нещата. По мое мнение това е прекрасна нова възможност да свидетелстваме на съвременните учени днес.

Етимология. Аспект на лексикално изследване, който се опитва да установи първоначалното значение на всяка дума. От значението на корена можем по-лесно да идентифицираме по-късните специализирани употреби. При процеса на библейска интерпретация не етимологията, а съвременното значение на думите е от основен интерес.

Жанр. Френско понятие, което обозначава различните видове литература. В същността на термина е спецификата на литературни форми, разпределени в категории, които споделят общи характеристики: исторически наратив, поезия, притча, апокалиптика, законодателство.

Идиом. Фрази, които са се обособили с конкретно собствено значение в дадена култура, без да има задължителна връзка с обичайното значение на всяка отделна дума в тях. Съвременни примери: „ужасно добър“ или „направо ме уби“. Библията също съдържа такива видове фрази.

Индуктивен метод. Метод на логическо разсъждение, който изхожда от конкретните неща към общото. Такъв е емпиричният метод на съвременната наука. Основава се най-вече на подхода на Аристотел.

Интерлинеарен. Изследователски подход, даващ възможност на онези, които не разбират езиците на Библията, да анализират значението и структурата на оригиналните текстове. Под всяка дума от даден съвременен превод паралелно се разполага оригиналното понятие на еврейски. В съчетание с „аналитичния лексикон“ това пособие ще ви помага да отъждествявате формите и основните значения на думите в еврейския и гръцкия.

Канон. Наименование на писания, за които се смята, че са боговдъхновени по уникален начин. Понятието се използва както за Стария, така и за Новия Завет.

Коментар. Специализиран вид изследователско пособие. Предоставя общия фон за дадена библейска книга. Някои коментари се концентрират върху това, как се прилага текстът, докато други

боравят предимно с техническите въпроси около изграждането на самия текст. Подобни инструменти са необходими, но следва да се използват едва след като човек си е направил предварителното лично изследване на съответната книга. Интерпретациите на коментатора никога не трябва да се приемат безкритично. Обикновено се препоръчва да се прави съпоставка между богословските гледни точки на няколко различни коментара.

Конкорданс. Изследователско пособие за изучаване на Библията. Изброява всички прояви на дадена дума в Стария Завет и Новия Завет. Полезно е в няколко отношения: (1) за определяне на еврейската или гръцката дума, която стои за определена съвременна дума; (2) за съпоставяне на текстове, в които се среща една и съща еврейска или гръцка дума; (3) за показване къде две различни думи в оригинала се превеждат с едно и също понятие на съвременен език; (4) за представяне на честотата на употреба на определени думи при определени книги или автори; (5) за откриване на даден библейски текст (вж. Walter Clark, *How to Use New Testament Greek Study Aids*, стр. 54-55).

Легализъм. Това отношение се характеризира със свръх голямо ударение върху правилата и ритуалите. Има тенденция да уповава на човешките постижения като средство за достъп до Бога. Обезценява взаимоотношенията и поставя силен акцент върху постиженията, въпреки че в завета между святия Бог и падналото в грях човечество най-същественото са именно взаимоотношенията между Него и хората.

Литература на мъдростта. Литературен жанр, популярен в Близкия изток (а и в съвременния свят). Представява опит за инструктиране на следващото поколение с насоки за сполучливия живот посредством поезия, поговорки или есета. Адресира се по-скоро към отделния читател, отколкото към цялостната общност. Не употребява конкретни исторически алюзии, но се основава на житейски прежеждия и наблюдения. В Библията от книгата на Йов до Песен на песните приемат присъствието и поклонението пред *YHWH*, макар че подобен религиозен мироглед не се проявява отявлено във всяко човешко преживяване.

Като жанр литературата на мъдростта изказва основни истини. Обаче жанрът не може да се прилага във всяка една конкретна ситуация. Съществуват общи твърдения, които невинаги се прилагат към всяка специфична обстановка.

Старозаветните мъдrecи са си позволявали да задават трудните въпроси на живота. Често са провокирали традиционните религиозни възгледи (вж. напр. Йор и Еклисиаст). В този смисъл ролята им донякъде е да формират баланс и напрежение към склонността да даваме лесни отговори на житейските трагедии.

Литературен жанр. Отнася се към някои конкретни форми на комуникация като поезията или историческия наратив. Всеки тип литература притежава свои собствени херменевтически процедури наред с общите принципи, които се отнасят към цялата писмена литература.

Литературна единица. Отнася се за основните мисловни единици в дадена библейска книга. Може да бъде съставена от няколко стиха, няколко абзаца или дори няколко цели глави. Представява завършена смислова единица с една основна вътрешна тема.

Нисш критицизъм. Вж. ТЕКСТУАЛЕН КРИТИЦИЗЪМ.

Описателен език. Използва се във връзка с идиомите на текста на Стария Завет. Описва нашия свят с помощта на неща, които можем да усетим с някое от петте си сетива. Не е научен метод за описание, нито е замислян като такъв.

Манускрипт (ръкопис). Понятие за различните копия на оригиналния гръцки Нов Завет. Обикновено се разделят на два типа според (1) материала, върху който са записани (папирус, кожа) или (2) формата на писането (с главни букви или слято).

Масоретски текст. Еврейски манускрипти на Стария Завет от IX век сл. Хр., съставени от няколко поколения юдейски книжници. Съдържат гласни букви и други текстуални бележки. Формират основния текст, от който днес превеждаме Стария Завет на съвременни езици. Автентичността на Масоретския текст е потвърдена исторически от еврейските манускрипти – особено Исяя, – познати като Скрижалите от Мъртво море. Съкращава се „МТ“.

Метонимия. Фигура на речта, при която името на даден предмет се използва за обозначаване на нещо друго, свързано с него. Например изречението „Чайникът кипна“ на практика означава, че е кипнала водата в него.

Мураториански фрагменти. Списък с каноническите книги на Новия Завет. Съставен е в Рим около 200 г. сл. Хр. Изброява абсолютно същите двадесет и седем книги, които днес съставляват съвременния Нов Завет. Това ясно показва, че местните църкви из различни части на Римската империя на практика вече са използвали канона далеч преди формалното му одобрение от общите църковни събори през IV век.

Несторианство. Несторий бил константинополски патриарх през V век, учил преди това в Антиохия Сирийска. Твърдял, че Исус Христос има две природи – една напълно човешка и една напълно божествена. Възгледът се различавал от основното ортодоксално становище на Александрийската църква за единната природа на Исус. Основното възражение на Несторий било срещу прозвището „богородица“, приписвано на Мария. Срещу Несторий се изправил епископ Кирил Александрийски, както и родната му Антиохийска школа. Антиохия била центърът на историко-граматическо-текстуалния подход за интерпретиране на Библията, докато Александрия поддържала четирикратния (алегорически) подход за интерпретация. В крайна сметка Несторий бил отстранен от длъжност и отлъчен.

Оригинален автор. Истинският автор, който е писал дадена библейска книга.

Откровение. Представата, че Бог говори на човечеството. Пълното понятие се изразява с три термина: (1) откровение – че Бог се намесва в историята; (2) вдъхновение – че Той е дал правилно обяснение за действията си и значението им пред определени подбрани хора, които да го запишат за останалите хора; и (3) просветление – че Той е дал Своя Дух, за да помага на хората да разбират себепознанието Му.

Папируси. Вид материал за писане от Египет. Изработвал се е от речна тръстика. Върху такъв материал са били записвани най-древните копия на гръцкия Нов Завет.

Паралелни пасажи. Част от представата, че цялата Библия е боговдъхновена и следователно сама обяснява себе си и сама възстановява равновесието между противоречащите си истини в нея. Това е от огромна полза, когато човек се опитва да интерпретира даден неясен или двусмислен текст. Помага също и да открием най-ясния пасаж по дадена тема, както и всички други библейски аспекти на даден въпрос.

Перифраза. Наименование на една от теориите за превод на Библията. Разнообразните форми на библейски превод варират от буквалното словесно съответствие (при което конкретна днешна дума трябва да се предостави за всяка еврейска или гръцка дума) до перифразата (при която само мисълта се превежда, без да се търси буквализъм по отношение на отделните думи и изрази). Между тези два подхода се намира т.нар. „динамичен еквивалент“, който се стреми да приеме сериозно оригиналния текст, но да го превежда с помощта на съвременни езикови форми и идиоми. Истински добро разграничение между тези различни подходи можем да намерим в следните пособия: Fee and Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth*, стр. 35.

Парадокс. Отнася се за онези истини, които звучат видимо противоречиво, но в същото време са едновременно верни и истинни, макар и в напрежение помежду си. Те ограждат с рамка истината от двете ѝ страни. Много от истините в Библията се изразяват с помощта на парадоксни (или диалектически) двойки. Библейските истини не са самостоятелни звезди, а по-скоро съзвездия, изградени от съчетанието между звездите.

Платон. Философ от древна Елада. Философията му оказва силно влияние върху ранната църква посредством книжниците от Александрия, Египет и по-късно посредством Августин Блажени. Платон твърди, че всяко нещо на земята е илюзорно и само отразява духовен архетип. Богословите по-късно приравняват „формите и идеите” на Платон с духовния свят от Библията.

Предразсъдък. Нашето предварително изградено становище по дадена тема. Често ние формираме мнението си и присъдите си относно определен въпрос преди още да сме подхождали към Писанието. Подобна предварителна нагласа е позната също като позиция *апприори*, презумпция или мироглед.

Просветление. Представата, че Бог е говорил на човечеството. Пълното понятие се изразява с три термина: (1) откровение – че Бог се намесва в историята; (2) вдъхновение – че Той е дал правилно обяснение за действията си и значението им пред определени подбрани хора, които да го запишат за останалите хора; и (3) просветление – че Той е дал Своя Дух, за да помага на хората да разбират себезакриването Му.

Равински юдаизъм. Етап от живота на юдейския народ, който започва през епохата на Вавилонския (586-538 г. пр. Хр.). Когато влиянието на свещениците и на Храма бива отстранено, местните синагоги се превръщат в център на юдейския живот. Тези местни центрове за юдейска култура, общение, поклонение и изучаване на Писанията се превръща в основата на общностния религиозен живот. При падането на Ерусалим през 70 г. сл. Хр. книжническата форма, доминирана от фарисеите, контролира насоката на религиозния живот у юдеите. Той се характеризира с практически и често легалистични тълкувания на *Тората* чрез поясненията на устната традиция (*Талмудът*).

Ръкописи от Мъртво море. Поредица древни текстове, писани на еврейски и арамейски, открити в непосредствена близост до Мъртво море през 1947 г. Представяват религиозни библиотеки на сектантския юдаизъм от I век сл. Хр. Натискът от римските окупатори и зилотските войни от Шейсетте години ги подтикват да потърсят убежище за скрижалите. Поставяли са ги в херметически затворени глинени съдове в пещери или планински цепнатини. Тези текстове днес ни помагат да разбираме по-добре историческата обстановка в Палестина от Първи век и потвърждават, че *Масоретските текстове* са изключително прецизни поне що се отнася до ранните векове преди Христос. Учените често ги наричат „DSS” (от англ. *Dead Sea Scrolls*).

Семантично поле. Цялостният обхват от значения, свързани с дадена дума. В него се включват всички възможни конотации, които притежава думата в различни контексти.

Септуагинта. Наименованието на гръцкия превод на Стария Завет. Според традицията е изработен за седемдесет дена от седемдесет юдейски книжници за Александрийската библиотека в Египет. Традиционната му датировка е около 250 г. пр. Хр. (но на практика са били необходими над сто години за изготвянето му). Този превод е особено значителен, понеже (1) ни предоставя достатъчно древен текст, с който можем да съпоставяме Масоретския текст; (2) ни показва състоянието на юдейската преводаческа традиция от III-II век пр. Хр.; (3) ни разкрива юдейското месианско разбиране отпреди епохата на Исус. Учените го използват със съкращението „LXX”.

Синайтикус. Гръцки ръкопис от IV век сл. Хр. Открит е от немския учен Тишендорф до манастира „Св. Катерина“ на Джебел Муса – традиционното място на връх Синай. Манускриптът е обозначен с първата буква на еврейската азбука „алеф“ [א]. Съдържа както LXX на СЗ, така и гръцкия НЗ.

Синоними. Понятия с еднакво или сходно значение (макар че на практика е невъзможно две думи да имат изцяло еднакво семантично застъпване). Връзката между тях е толкова близка, че често могат да се заместват взаимно в дадено изречение, без да има особена загуба на значението. Понятието се използва и за обозначаване на една от трите форми на еврейския поетически паралелизъм. В този смисъл понятието се отнася до еврейски двустишия, които повтарят една и съща истина с различни думи (вж. Пс. 103:3).

Синтаксис. Гръцко понятие, означаващо структурата на изречението. Отнася се за начините, по които частите на изречението се сглобяват, за да съставят една цяла завършена мисъл.

Синтетизъм. Една от трите форми, които са характерни за еврейската поезия. Обозначава строфи, които се градираат една върху друга в градация, за да доведат до кулминация или „климакс“ (вж. Пс. 19:7-9).

Систематично богословие. Подход в интерпретацията, който се опитва да съчетае истините на Библията в единна и рационална форма. По характер този метод е по-скоро логическо, отколкото историческо излагане на християнското богословие по категории (Бог, човекът, грехът, спасението и т.н.).

Талмуд. Заглавието на кодифицираното юдейско Предание. Юдеите смятали, че Талмудът е даден от Бога на Мойсей на връх Синай. В действителност той е съставен като сборник от натрупаната мъдрост на юдейски учители в продължение на годините. Има два различни писмени източника за Талмуда: (1) Вавилонският текст; и (2) по-краткият, но и недовършен Палестински текст.

Текстуален критицизъм. Изследване, базирано върху библейските манускрипти. Текстуалният критицизъм (още „тексткритиката“) е необходим, понеже днес не разполагаме с оригинални копия на библейските книги, а съществуващите преписи крият известни различия помежду си. Методиката се стреми да обясни разночетенията и да достигне (доколкото е възможно) до първоначалния текст на автографите на Новия Завет и Стария Завет. Често този вид критицизъм е познат като „нисш“.

Текстус рецептус. Наименование, което произтича от издание на Новия Завет от 1633 г., дело на братята Бонавентура и Абрахам Елзевир. В основата си представлява форма на Новия Завет, съставена от няколко късни гръцки манускрипти и латински версии на Еразъм (1510-1535 г.), Стефанус (1546-1559 г.) и Елзевир (1624-1678 г.). А.Т. Робертсън посочва: „Византийският текст на практика си е *Textus Receptus*“ (А. Т. Robertson, *An Introduction to the Textual Criticism of the New Testament*, 27 стр.). Цитираният Византийски текст е най-малко достоверният от всичките три семейства ранни гръцки манускрипти (западни, александрийски и византийски). Той съдържа натрупани грешки от няколко века традиция на ръчно преписване. В същото време обаче А. Т. Робертсън казва също: „*Textus Receptus* е съхранил и значително количество прецизни текстове“ (21 стр.). Тази гръцка манускриптна традиция (особено третото издание, подготвено от Еразъм през 1522 г.) формира основата за превода на KJV през 1611 г.

Тора. Еврейското съществително за „поучение“. Превръща се в официално заглавие на Мойсеевите книги (Битие до Второзаконие). За юдеите това е най-авторитетното поделение от еврейския канон.

Типология. Специализиран вид библейска интерпретация. Обикновено се занимава с търсене на новозаветна истина в старозаветни текстове с помощта на аналогия и символика. Тази категория херменевтически метод била характерна за Александрийската богословска школа. Поради злоупотребите с този вид интерпретация би трябвало да бъде ограничавана до конкретни примери, ясно описани в Новия Завет.

Херменевтика. Техническо понятие за оперативните принципи, които съставят екзегетиката. Представява както конкретни напътствия, така и форма на изкуство. Библейската херменевтика обикновено се дели на две категории: общи принципи и специфични принципи. Те се свързват с различните видове литература в Библията. Всеки конкретен жанр си притежава свои характерни насоки, но и също така споделя общи презумпции и процедури за интерпретация.

Христоцентричност. Понятие, с което се подчертава централността на Исус Христос. Използвам го във връзка с библейското учение, че Исус е Господ на цялата Библията. Старият Завет сочи към Него и Той е изпълнението и целта на старозаветните Писания (вж. Матей 5:17-48).

YHWH. Заветното име на Бога в Стария Завет. Дадено е в Изход 3:14. представлява модална КАУЗАТИВНА ФОРМА на еврейския глагол „да бъда”. Юдеите се страхуват да произнесат това име, за да не се окаже, че го изричат напразно. Затова предпочитат да го заменят с еврейското съществително *Адонай* („Господ”). Именно с това значение и обикновено превеждаме заветното име на Бога на съвременен език.

ЧЕТВЪРТО ПРИЛОЖЕНИЕ

ДОКТРИНАЛНА ИЗПОВЕД

Самият аз не съм особен привърженик на формулировките на символ верую. Предпочитам да се насочвам към самата Библия. Добре съзнавам обаче, че едно изказване на вярата ще предостави платформа на онези, които не ме познават, за да си изградят мнение за моята доктринална гледна точка. В нашето съвремие, изпълнено с богословски изопачения и измами, ето накратко в какво точно вярвам аз.

1. Библията – и Старият Завет, и Новият Завет – е боговдъхновено, непогрешимо, авторитетно и вечно Божие Слово. Тя е себеразкриването на Бога, записано от множество хора под свръхестествено ръководство. Тя е единственият ни източник на ясна истина за Бога и за Неговите намерения. Освен това тя е единственият източник за вярата и практиките на Божията църква.

2. Съществува само един вечен Създател и Изкупител – Бог. Той е Творец на всички неща, видими и невидими. Той разкрива себе си като любящ и грижовен, макар че същевременно е и строг и справедлив. Бог се е разкрил в три ясно различими личности – Отец, Син и Дух; напълно отделни, но съвсем еднакви по същността си.

3. Бог активно контролира своя свят. Той има както вечен план за цялото творение (който е непроменлив), така и индивидуално фокусиран план (допускащ наличието на свободна воля). Не съществува абсолютно нищо отвъд Божието знание и позволение, макар че Той разрешава право на избор както на ангелите, така и на хората. Исус е избраният Човек на Отец и всички хора са потенциално избрани в Него. Предузнанието на Бога за случващите се събития не свежда хората до пионки в предварително написан сценарий. Всеки един от нас носи отговорност за своите мисли и постъпки.

4. Макар сътворено по Божи образ и свободно от греха, човечеството е взело решение да се разбунтува срещу Бога. Изкушени от свръхестествен агент, Адам и Ева все пак носят отговорност за съзнателното си себично решение. Техният бунт оказва влияние върху цялото човечество и цялото творение. Ние всички се нуждаем от Божията милост и благодат – както заради нашето общностно паднало в грях състояние, така и заради личния си съзнателен бунт срещу Бога.

5. Бог е осигурил начин за опрощаване и възстановяване на падналия в грях човек. Единственият Божий Син Исус Христос става човек, води безгрешен живот и чрез заместническата си смърт изплаща наказанието за греха на цялото човечество. Той е единственият път да бъдем възстановени за взаимоотношение с Бога. Не съществува друга форма за спасение освен чрез вяра в Неговото завършено изкупително дело.

6. Всеки един от нас би трябвало лично да приеме Божията покана за прошка и възстановяване в Исус. Това се постига посредством съзнателно доверие, положено в Божиите обещания чрез Исус Христос, и решение да се отвърнем от греха си.

7. Всеки един от нас получава пълна прошка и възстановяване въз основа на доверието си в Христос и покаянието си от греха. В същото време обаче свидетелството за това ново взаимоотношение се вижда в променения и непрестанно променящия се живот. Целта на Бога за хората е не само да отидат на небето един ден, но и да бъдат като Христос сега. Онези, които са истински изкупени, макар и понякога да съгрешават, ще продължават да живеят с вяра и покаяние.

8. Святият Дух е „другият Исус“. Той е даден на света, за да води изгубените към Христос и да развива христоводност в спасените хора. Дарбите на Духа се придават при спасението. Те са животът и служението на Исус и са разпределени сред Неговото тяло Църквата. Дарбите са най-вече нови отношения и мотиви за Исус трябва да бъдат мотивирани от плода на Духа. Духът работи в нашето съвремие, също както е работил и в библейски времена.

9. Отец е постановил възкръсналият Исус Христос да бъде Съдия на всичко. Той ще се завърне на земята, за да съди цялото човечество. Всички онези, които са се доверили на Исус и чиито имена са

записани в Книгата на живота, ще приемат вечните си осветени тела при Неговото завръщане. Те ще бъдат завинаги с Него. От друга страна, всички онези, които са отказвали да откликнат на Божията истина, ще бъдат завинаги отделени от радостите на общението с триединния Бог. Те ще получат осъждение наред с Дявола и неговите паднали ангели.

Със сигурност горното изложение не е изчерпателно. Но се надявам, че поне ще ви предостави възможност да вкусите богословското състояние на моето сърце.

Следното изречение ми допада много:

В същностното – единство.

В периферното – свобода.

Във всичко – любов.